BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 6. Ch
INKUNABUŁY

H+ 1568
GKW 5609

Leonardi Arretini epiſtole Familiares.

anno 1499.

Leonardo Bruni, nach seiner Vaterstadt
Leonardo Aretino genannt,
Berühmter Humanist. geb 1369. gest. 1444.
studirte in Florenz d. Rechte, Philosophie
1405 päpstlicher Sekretär unter 4 Päpsten
1414 auf d. Concil in Constanz
für sein Hauptwerk Historiarum Florentinarum
Libri XII erhielt er 1416 d. florentin
Bürgerrecht, 1427. Kanzler 1439 Ehrenbürger
Sein Grabmal v. Rosellino in Santa Croce
zu Florenz. — Uebersetzungen griechischer
Klassiker.
Seine historischen Schriften über seine Zeit,
Ursprung von Mantua, von Rom.
auch Lustspiel.
Reichhaltig f. d. Zeit wichtig sind seine
„Epistolae familiares". (Vorstehender
Druck von Thanner. Würzburg 1499.—
Später herausgegeben v. Mehus. Flor 1742.
2 Bde.

LMy 1107

Enthält:

a. Valerius Maximus. Druck Würzburg 1503.

b. Leonardus Aretinus: Epistolae familiares
Druck Würzburg 1499.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIWERSYTETU im. A. MICKIEWICZA
W POZNANIU

834

H* 1568
GKW 5609

Leonardi Aretini epiſtole Familiares. anno 1499.

Leonardo Bruni, nach seiner Vaterstadt
Leonardo Aretino genannt,
Berühmter Humanist. geb 1369. gest. 1444.
studierte in Florenz d. Rechte, Philosophie
1405 päpstlicher Sekretär unter 4 Päpsten
1414 auf d. Concil in Constanz
für sein Hauptwerk: Historiarum Florentinarum
Libri XII erhielt er 1416. d. florentin
Bürgerrecht, 1427. Kanzler 1439 [illegible]
sein Grabmal v. Rossellino in Santa Croce
zu Florenz. – Übersetzungen griechischer
Klassiker.
ferner historische Schriften über seine Zeit,
Ursprung von Mantua, von Rom.
ein Lustspiel.
Reichhaltig u. für d. Zeit wichtig sind seine
„Epistolae familiares“. (Vorstehender
Druck von Thanner. Würzburg 1499. –
Später herausgegeben v. Mehus. Flor. 1742.
2 Bde.

Johānes Honorius Cubitenſis egregio peritiſſimo qꝫ viro Wenzeſlao de Budweiß bonaꝝ artiū et medicine doctori: in inclyta ciuitate Brux phyſico: promotori ſuo vnice obſeruando ſalutē dicit plurimam.

Cum ſuperioribꝰ annis pro tua benignitate in almo gymnaſio lipſenſi nō paꝝ mihi fauiſſes egregie doctor: ne tanti beneficij ingratus accuſarer: cogitaui ſepenumero mecū quonam munere te fautorem ꝓmotoremqꝫ meū optimū ⁊ obſeruandiſſimū honorarem: vt quoniā nihil homine ingrato deteſtabilius eſſe valeat: ſaltem animum bonum et voluntatem apud te teſtatam relinquerem. Itaqꝫ Leonardi Aretini epiſtolarum familiariū opus: quod ex ordinatione venerabilium magiſtrorum de conſilio facultatiſartiū ſtudij lipſenſis hac hyeme explicandū aſſumpſi: dignum viſum eſt quod tibi apprime erudito mitterem: nominiqꝫ tuo labores meos in emendatione earundem epiſtolarum habitos: dedicarem. Complectere igit̄ hilari fronte opus: in quo doctiſſimi huiꝰ viri Leonardi admirabilem eloquētiam: ingenij acumen: verborum copiam maieſtatemqꝫ ſentenciarū intueri licet: quod cum: dato iocūdiſſimo ocio: leges/obſecro me tibi ſemper deditiſſimū eſſe memineris. Vale Liptzik. Anno domini. 1. 4 9 9. vigeſima ſeptima die menſis octobris.

w Poznaniu

1197023

Inc 6

Leonardi Arretini epiſtola rum familiariū liber primꝰ

Leonardꝰ Arretinus colucio Salutē plurimā dicit.

Omam veni ad octauū cal. aprilis. Moxqꝫ
r qꝫ vt primū licuit pontificem adiens: ſalu-
tandiqꝫ cauſa et mei ipſius exhibendi ab eo
perbenigne quidē: ac perhūaniter receptꝰ
ſum. q̄ꝫq̄ꝫ p̄mo ſtati ꝯgreſſu: vbi me aſpexit: nullo ad
huc verbo a me facto: ꝯuerſus ad eos qui ꝓxime aſta-
bant. iunior hic eſt inquit longe q̄ꝫ putarā. Hec prima
vox illius a me audita eſt. Poſt hec ego ꝯſueta venera
tione illū affatꝰ cū eſſem: ipſeqꝫ ꝑpauca quedā reſpon
diſſet: reſumpſit ea que primo aſpectu edixerat. Sūma
ṽborū eius iſta fuit. Officio cuius me gratia euocaſſet
magnū pondus: magnāqꝫ dignitatem ineſſe. Nec litte
ras modo: verumetiā annos efflagitare. Nam adole-
ſcentē ei muneri preeſſe: vix ſatis habere dignitatis. In
te aūt inquit cetera me oīa inuitant. etas dehortatur.
Sꝫ hec alias ꝯſyderare licebit. Ita tūc ab illo dimiſſus
ſum. Plenū erat auditoriū cum hec a pontifice dicebant̄
diffuſuſqꝫ rumor eſt: quaſi ob etatem impedirer digni-
tatē nanciſci. Que vox in ſpem multos erexit. et in pri-
mis Jacobum Angelū familiarem tuū. qui verbū ea de
re prius fecerat nunq̄ꝫ. is nūc acerrime petit. Incendūt
vt audio: illum fautores quidā: ꝑturpe ſibi affirman-
tes: ſi eius qui quadriēnio iam toto in curia fuerit: nul
la ratione habita: ego abſens: ac ſolo nomīe cognitus
accerſor. Preſertim cū ea ſit etate: vt plus q̄ꝫ maturus
huic muneri videri poſſit. Hac ille indignatione percitꝰ
et in ſpem elatus curſitat nunc cū fautoribus ſuis: mul
toſqꝫ hortatores ad pontificē ſummittit. et quod ſuper
oīa moleſtiſſimū eſt: cōparatiōes odioſe ab illis indu

cuntur. Itaqꝫ video fortuna quadā mea fieri: vt cum quo dudū emulo ſtudiis lrāꝝ florentie contendi: cum eodem nunc mihi rome ſit de honore: dignitateqꝫ certandum. Sed meū quidem factū legitimū eſt: ſine cuiuſqꝫ obtrectatōe. Illius aūt conatū n̄ ambigo tibi improbū iniuſtūqꝫ videri. totūqꝫ ex liuore: trāſuerſaqꝫ inuidia ꝓficiſci. Nam ſi locū hunc ꝯcupiuit: cur nō an̄ aduentū meū petierat. Si nō ꝯcupiuit: cur nūc tandē cupit. Difficultatē videlicꝫ meā ſibi facultatē eſſe vult. Pendentēqꝫ me: cui opē ferre oportuit: crudeli inhūanoqꝫ impetu ad ruinā impellere. Ego certe: q̄ꝫq̄ꝫ me nouitas ipſa loci: ⁊ incōſuetudo hoīm: mltāqꝫ ſimul alia ī hac re ꝑturbent: tn̄ non deero ipſe mihi. conaborqꝫ et annitar: vt qui etate me ſuperet: ceteris tamē rebus a me ipſe ſuperetur. Vale rome. 4. non. apri.

Leonardus Arretinus Colucio.

S Cripſi antea tibi de ꝯtentiōib⁹: in q̄s huc ꝓfect⁹ pret̄ ſpem: voluntatēqꝫ inciderā. poſtea hec ſecuta ſunt, Pontifex ob eā quā tūc ſcripſi cauſam ambiguus: differendo: ac ꝓcraſtinādo: neqꝫ reiicere plane me: neqꝫ recipe videbat̄. Fautores aduerſarii: cōpetitoriſqꝫ mei multa ꝯtinue illi ſuggerētes: inſuſurranteſqꝫ: ac moleſte nos inuicē cōparantes: incertiorē indies pontificem reddiderant. Ita menſis totus fere tranſactus eſt. Tandem vero ꝯtentiones: et lites: et aduerſariorū iactantie cōparatiōeſqꝫ ille moleſtiſſime cum finē habuere: vt nō modo non grauiter ferendū: ſed optandū etiam fuerit: et precandū illas aduerſus me interceſſiſſe. Nam cū ferueret maxie id certamen: ac ſumma iam ſpe aduerſarii tenerent̄ littere ad pontificē ex gallia venerunt a duce biturigenſiū. Res q̄ de agebat̄: grauiſſima erat: et maxia ipſarūqꝫ lrāꝝ longa: et elaborata ſeries. Ad has cū reſpondere pontifex accuratius vellet: ex cardinaliū ſententia: mihi cōpetitoriqꝫ meo negotiū mandauit. quaſi in hoc ipſo vtriuſqꝫ noſtrum iudiciū facturus. Hic ergo le

tatus mihi occaſionē preſtitam cū illo: vt optabam in cōparationē veniendi: reſcripſi vt preceptū fuerat. Bi duoqꝫ poſt ↄſtituto tēpore: mee illiuſqꝫ littere pontifici patribuſqꝫ recitate ſunt. Quibus lectis q̃ztum intereſſe viſum ſit: neſcio. Illud tm̄ ſcio: fautores illius: qui tā arroganter illū mihi preferebant: aperte iam confiteri ſe falſa nimiū opinione ductos erraſſe. Pontifex certe ipſe mihi ſtatim gratulatꝰ. reiecto illo: me ad officiū digni tatemqꝫ recepit. Hec tibi reſcribere feſtinaui: vt ſiquam forte ſuperioribꝰ ex litteris moleſtiā ſuſcepiſti: eam nunc tandem tota re cognita om̄ino deponas. Vale.

¶ Innocentio pape linus colucius ſalutatꝰ.

p Oſt humilem commendationē: et pedum oſcula beatorum. Neſcio cui magis gratuler ſanctiſſime in chriſto pater: et domine vere ſucceſſor Petri: vniceqꝫ vicarie ieſu chriſti: tue ne ſanctitati: an filio tuo dilecto Leonardo Arretino: quem in tuū a ſecretis nouiter aſci uiſti. Letor equidem et exulto ꝙ talis ſeruitor acceſſerit: quali tua ſanctitas indigebat. Non ꝙ bonos: et indu ſtrios non haberes: ſed quoniā quotquot tibi boni con tigerint vel dominis aliꝭs: in quorū manibꝰ orbis terra rum ē: ſemper pluribus egeretis. Letor igitur: et exul- to ↄtigiſſe talem beatitudini tue ſeruitorē etate iuuenem corpore validum: aſpectu gratū: ſcientia clarum: elo- quentia ſingularē: latinis excellentem: litteris peritum nō mediocriter grecis. quodqꝫ ſup oīa precioſum eſt in tegra fide: et ſingulari bonitate preſtantē. De quibus quidem om̄ibus: licet pleraqꝫ videas: et om̄ia forte per ceperis: ego tamen tibi verax et fideliſſimus teſtis ſum. Cum eñi ipſum iamdiu recepiſſem in filiū. et ipſe ſe totū conuerſatiōe domeſtica mihi dederit: totū agnoſco: to tumqꝫ diſcuſſi. Nec me poteſt in aliquo tanto tempore latuiſſe. Continua et nobis ſtudioſa ↄſuetudo fuit. Et cum de cūctis: que cōponerem iudex eſſet: et ego ſuarū rerum arbiter verſa vice nos mutuo: ſicuti ferro ferrū

acuitur : exercebamus . Nec facile dixeri : et ex hoc dul-
ci et honeſto cōtubernio vter nrm̄ plus profecerit . vter
qꝫ tamē eruditior euaſit : vt fateri oporteat mutuo nos
nobis fuiſſe viciſſim diſcipulos : et magiſtros . in quoꝝ
memoria dum hec ſcriberem: nimis cōmotuſſum : cum
me ſentiam tali ſocio : taliqꝫ preſidio deſtitutū . Maxia
quidem certitudine de quacunqꝫ re amborū conſentiret
auctoritas : tenebamur . Nunc aūt nec habeo quid do
ceam : nec etiā a quo diſcam. Sed hec ſatis. Tuo quidē
cōmodo : et honore ſuo mea decet incōmoda poſthabe
re. Jamqꝫ ad Leonardū noſtrum ꝓ cōcluſione reuerta
tur oratio . Habes virū aptiſſimū rebus magnis : viꝝ
fidelem : et integre cōditionis et mentis. Scio quid loq̊r
et qđ chriſti vicario verū loquor . Quamobrē hortor :
et opto vt tue clementie : et humanitati charus ſit . et
eum cum expertus fueris : pro meritis ſuis honorabis :
quem vix cognitū honoraſti . Cui quicquid fides et de-
uotio mea meretur: accedat ſupplico . me quidem in ip
ſo : cū plus quā dimidium anime mee ſit reputabo ſi-
cut honorauerīs honoratū. Et hec ſatis . Spero quidē
ſine meis : et aliorum ſuffragijs benignitate tua: et vir
tute ſua gratiam ſine meritis debitam in tuis ſanctita-
tis oculis reperturū . Pro honore autē ſuo : et quia ſibi
talis ꝯtigit dominꝰ : qualē poteſt: immo debet quicūqꝫ
ſeruire maioribꝰ ſe diſponit optare ſtatu ſummū: benig
nitate conſpicuū: natura mitem : munificentia largiflu
um : mente intelligentiaqꝫ preſtantē : quiqꝫ neminē na-
ſo ſuſpēdit adunco : vt Flaccus ait : gratulor tota men
te . ſpero quidē virtute tua : et ꝓbitate ſua videre ſcien-
tiam: quod rariſſimū ſit : ꝓ meritis honoratā. Vale pa
ter ſctiſſime . Sunt q̄ putēt me tibi illa p̄ma epiſtola diſ
plicuiſſe . Quod et ego vererer : niſi ꝙ te nihil rn̄dendo:
ſuaſi mihi te leſum a me in aliq̊ non putare . Nec hūili-
tatis eni nec benignitatis eſſꝫ ꝑcere: vel lenit tuā celſitu-
dinē offendenti . Florentie octauo idus ſextiles .

Liber primus.

Leonardus Colucio Salutato.

e T ſi ſciam que tu nuper de me ad pontificē maximū ſcripſiſti: ea om̄ino vera nō eſſe: tn̄: fatebor enī ingenue cupiditatē animi mei gratiſſima mihi illa quidē et acceptiſſima fuere. Tanti enī facio iudiciū tuū vt: vel vnius epiſtole teſtimonio: vniuerſos obtrectatorum impetus: quib9 neſcio quo meo fato: vbicunq; ſim: carere non poſſum: facile me facturū eſſe confidā. Nam tu ſic om̄ia in meam laudē cōplexus es: vt null9 iam maleuolis ad me carpendū relinquatur locus: niſi plane iudicio tuo voluerint cōtradicere. Quanq; neſcio mi iucundiſſime Coluci: mihi ne tuis ampliſſimis atq; ornatiſſimis v̈bis laudato: an tibi q̄ illa ſcripſiſti plus laudis ex illa tua epiſtola prouenerit. Nam laudes quidem meas ex teſtimonio tuo homīes crediderunt. tuas autem ſuis: vt ita dicam: oculis intuiti ſunt. Lecta eſt enim epiſtola tua pontifici: cum multi honeſtiſſimi viri vtriuſq; ordinis adeſſent: et nonnulli romane eccleſie cardinales. Quam cū attentiſſime: et ſummo cū ſilentio totam audiſſent: om̄es tandē vno ore ad te laudandum: extollendūq; conuerſi ſunt. Te doctiſſimū: te eloquentiſſimū: te virorū optimū predicabant. Mouebat eos: vt mihi videbatur: grauitas: atq; ornatus orationis tue. ſed ſuper omnia illa ingens atq; incredibilis charitas: quā te habere erga me pfacile tuis ī litteris apparebat Que quoniā ex vero animo: et ſimplici quadā bonitate pficiſci videbatur: mirum in modū vniuerſis placebat. Itaque aſpiciebant me om̄es: quaſi teipſum cernerent. Et ſtudia illa atq; exercitationes noſtras: in quibus tu: ceu ferro ferrum acuiſſe nos dicebas: mente volutabant: applaudebantq; amicicie: et familiaritati noſtre. nec poterant me non aliq̄d eē putare: quē tu tanto ſtudio laudare nō dubitaras. Ex tuis ergo litteris effectū video: vt ſiqua exiſtiatio erat iā de moribus ingenioq; meo apud hoīes ↄſtituta: ea nō ſolū ↄfirma

ta ſit: verumetiã accumulata. Quod ſi vnicũ bñficiũ abs te accepiſſem: agerẽ nũc tibi gratias multis v̈bis. Sed ſunt tot ac tam ampla: q̃ in me ꝯtuliſti: vt ſi v̈bis ſatiſfacere veli: exiſtimand⁹ ſtultiſſim⁹ ſim. Itaq̃ nõ agã tibi gratias: ſed ſp̄ habebo. Referã v̈o libenti aĩo ſiquando facultas dabitur. Litteras aũt tuas: quarũ exemplũ ad me miſiſti: reddẽdas eſſe nõ cenſui. Nullo enĩ mõ faciendũ mihi viſum ẽ: vt ſimultas iam ſopita et obliuioni tradita: refutaret̃. Nam ſi malo aĩo in me eſt: ſatis in eo punitur: q̄ de me quotidie audit: et vidz multa: que ip̄e nollet. Illud etiã: quod ĩ pricipio ſcripſiſti: eum añ om̃es fuiſſe poſtulatũ: omni ꝓfecto caret veritate. Nunquã enĩ: hoc ego exploratiſſimũ habeo: poſtulatus aut petit⁹ aut requiſitus fuit. niſi forte poſtulationẽ vocat: quorundã amicorũ ſuorum exhortatõẽs: vt eũ locũ petere vellet. Qui tñ quantũ errarent: paulo poſt declaratũ ẽ: cũ ipſe ꝑ ſe: ac ꝑ amicos petens nihil om̃ino preter repulſam: obtinere potuerit. Vale.

Leonardus Colucio Salutem.

a D litteras tuas accuratius reſpondebo: cũ plus ocĳ nactus fuero. Nunc iſta vulgaria tranſigã. Primũ video q̃d moneas: et ſequar conſiliũ tuum. nec quicquã p̄termittã. Pro religioſis vero illis: q̃ ſe in galliam transferre cupiunt: dabo operã: vt q̃zcito ad te diplomata ꝑferant̃. De ſitu vrbis rome: ſi turbatiões ꝑmiſerint: cito vt ſpero te cõpotẽ reddã. Saluũ redĳſſe Bonifaciũ nrm̃ mihi gratiſſimũ eſt. De Salutato aũt curabo diligent̃ vt ita fiat quẽadmodũ fieri poſtulas. Nos ſum⁹ hic ꝯtinent̃ i armis. atz eo fit vt min⁹ opere adhibere queam. Tanta eſt enĩ romani populi incõſtantia ac ꝑuerſitas: null⁹ vt quieti relinquat̃ loc⁹. Heri añ lucẽ egreſſi vrbe romani cũ quibuſdã auxiliarib⁹ regĳs poteſtatẽ miluiũ occupare certarunt. Turrim ſuper eo poteſtate nr̃i cuſtodiunt: ne q̃s inuito põtifice tranſire poſſit. Vehement̃ ibi aliq̃t horis pugnatũ eſt. Tandẽ

noſtris laborantib⁹ ſtudio miſſi equites: romanos in fugam vertere: paucis interfectis: frequentib⁹ vulneratis. Illi in vrbē reuerſi ſolita temeritate in capitolio ꝯſiſtūt multitudinē ꝯuocant. Feſtus erat dies. Plebs ocioſa: et vino calēs ꝯcurſat. Sumunt rapti arma. vexilla ꝓmuntur. Ad oppugnandas pontificis edes ire ꝑgunt. Noſtri contra inſtare: parare tela: cohortari: inſiſtere expectare forti aīo populi impetū. ante molē Hadriani que male pacata nobis ē: vallū iacere. Nox deniq̄ certamen diremit. Ea nocte vigilie ꝑ totam vrbem facte. Neſcio quē finem res ſit habitura. Tu gaude. et ſiquid de ipis habes: me certiorem face. Vale.

Leonardus Colucio Salutem. P. D.

Superioribus diebus ad te ſcripſi quis eſſet ſtat⁹ rerū noſtrarū. Deinde hec ſecuta ſunt. Ad viij. idus auguſti romani quidam ciues ad pontificem venere gratia: vt aiebant: diſcordiarū componendarū. Ii poſt multa in auditorio agitata: cum re infecta domū redirent: paulo ſupra molem Hadriani inuadunt. Capti ex iis: nam ceteri in ipſo impetu dilapſi: euaſerāt. ad Ludouicum pontificis nepotē: cuius iuſſu capti fuerāt adducuntur. Ibi cū multa eis exprobarent de perfidia in pontificē de oppugnatiōe pontis miluij recentiſſime tētata: de inſidiis occultis: de corruptela regis. illiq̄ reſpondentes pleraque a ſe recte facta defenderent: exarſit ira iuuenis: ac retundere ora gladio cepit. Deniq̄ oēs .xi. trucidati ſunt: ac poſt cedem ex feneſtris edium precipites dati. Inter hos duo fuerant ex vij. viris: q̄s ad gubernandam rempublicam romanus. po. creauerat Ceteri autem. viiij. ex primariis ciuib⁹. et quod dolendū eſt: nōnulli ex iis q̄ has moleſtias inferri nobis ꝓ moleſte ferebāt. Huiuſce aūt rei cū celerit fama ꝑ vrbē vulgata eſſet: itur ꝯfeſti ad arma. cōplent oēs adit⁹ clamorib⁹. ⁊ vociferatōib⁹ oīa reſonabāt. Ego paulo añ fidu

cia eorū ciuium : qui ad pontificē venerant : flumē trāſ
greſſus : in vrbem ieram . Itaqꝫ mox audito tumultu :
recipere me ad noſtros propero . Cetera igitur vrbis di
menſus : cum ad pontē Hadriani perueniſſem: armato
rum ingentē cateruā : qui aditum occupauerant: offen
do. Stabat ferri acies mucrone coruſco : ſtricta parata
neci . quod ego ſimul ac ꝓſperi: auerſo celeriter equo : in
primū angiportum deſilio : ac mutata veſte: pedes me
turbe admiſcens : ſtationes armatorū incognitus per-
tranſeo. Vix me digreſſo : miniſter quem cum equis reli
querā ab armatis oppreſſus ē . et equi veſteſqꝫ abducti
Mihi vero poſtquā ad noſtros ꝑueni : primū ſpectacu
lum fuit ceſorum aceruus. Iacebant enim media in via
ſanguine fedati et magnis vulneribus confoſſi. ſteti hor
rens luſtrauiqꝫ oculis oīs quoſdā etiam ex iīs mihi no
tos recognoui . Inde ad edes pontificis ire pergo . Ille
miro dolore agebatur . Res .n. tota eo inſcio tranſacta
fuerat . Vir pacificus et mitis : a cuius lenitate nihil eſt
qđ magis abhorreat : q̄ꝫ cedes: et humani ſanguinis ef
fuſio. Meſtus ſeſe ac fortunā deplorabat ſuam : oculos
ad celū tollens : quaſi deum inuocaret ſue erga populū
ro. innocentiae. Pontifex igitur circa hoc intentus : nec
quid ageret: nec vbi cōſiſteret: pre nimio dolore ſciebat.
Circumſtantiū aūt varie erant ſententie . Aliī abeundū
confeſtim cenſebant . nec impetum po. ro . tam inſigni
ter leſi : irritatiqꝫ expectandū. Eſſe inſuper haudprocul
ab vrbe regias copias : quas pro ro. ſtare non ambigu
um erat . Aliī nullomodo abeundū : ſed obſidionē tole-
randa Auxiliaqꝫ ex amicis oppidis accerſenda cenſebāt.
Erant etiā : qui poſtera : vel altera die abeundū puta-
rent : vt ſimul colligendarū reꝝ ſpatium eſſet : ſimul vt
non fuga : ſed migratio illa videretur. Duo erant aditꝰ
quibꝰ ex vrbe roma ad nos ꝑuadi poſſet. Vnus ꝑ pote
ſtatē : cui moles Hadriani ſuꝑ impoſita eſt. Alter trans
tiberim : et ianiculi collē. Ad molē Hadriani : qm̄ de fide

eius qui arcem tenebat dubitabať: ſtationes mõꝝ militum oppoſite fuerãt. valloqꝫ et aggere in modũ caſtrorum munite ad ianiculũ menia erant nõnullis ĩ locis vetuſtate collapſa. Hec q̃ʒ loca armatis cõplebant. Reſiſti ſine dubio poterat ↄtra om̃eʒ populi vim. Verũ qꝛ cibaria paucorũ admodũ dieꝝ aderant: et regie turme nobis infeſte aduẽtare nunciabanť: vicit eorũ ſentencia qui ſuadebãt eueſtigio abeundũ. Igitur ſarcinas colligere: et ĩpedimenta cõponere nr̃i ↄtendunt. quod vbi ꝑ anguſtia tp̃is factũ eſt. primũ equitũ turma vna. deinde ĩpedimenta: pediteſqꝫ ꝓficiſcũtur. Poſt hos pontifex cũ curialium turba. Extremũ fuit equitũ agmen: qui aliq̃ intuallo ſecuti: vt ſiqua immineret a tergo: repellerent. Supererant quattuor diei hore: cũ vrbe egreſſi ſumꝰ. Profecti nõ ſine magno tiore: circiter ſecundã noctis horã ad vicũ ceſianũ. xij. milibꝰ paſſuũ ab vrbe ꝑuenimꝰ. Ibi ꝑ eã noctẽ cõmorati: poſtridie prima luce caſtra mouimꝰ: et circiter ſextã diei horã ſutrium ꝑuenimꝰ. Sutrini multitudĩe extra portas diffuſa: pontificem alacri vultu receperũt. In hac vrbe: quod reliquũ erat diei: ac ſecutam noctem cõmorati poſtera die viterbiũ ↄtendimꝰ. Res quidẽ ita geſta ẽ. Nos vt ſpero aliq̃t menſes viterbij manebimꝰ. Hec tibi ſcripſi leuiter febricitans. Marcus familiaris tuus ſaluus ẽ. Vna eni nobiſcũ ex vrbe aufugit. Quantũ ad eũ ſpectat: dabimꝰ operã: vt quemadmodũ fieri mandaſti: ita fiat. Vale. e viterbio.

¶ Leonardus Colucio Salutem plurimã dicit.

q Veſiſti ex me an Hectoris nomẽ aliud ſignificet: quã Priami filiũ. et q̃d Miſenus: Eoluſqꝫ deſignent: quibuſue lr̃is ſcribi debeant. De quibꝰ ego vix q̃c quã certi r̃ndere poſſum: cũ libros hic habeam nullos. Sed quantũ mẽoria tenere videor: Hector idẽ ſignificat quod defenſor: ſiue tutator. Sic eſt eni apud Platonẽ ĩn eo libro: q̃ inſcribitur de noĩe. Docet ibi Plato hec eoꝝ

nomia non eſſe vera . Sed pleraqꝫ eoꝛū a poetis cõficta
vt Hectoꝛem quidē appellatū dicit : qꝛ vrbem tenuerit :
patriãqꝫ tutatꝰ ſit. Aſtyanacta vero qꝛ cū Hectoꝛis fili
us eſſet : ad eū ſpectabat imperiū vrbis . Aſti eni grece :
vrbs ē . Anax impatoꝛ . Inde Aſtianax dictus a viris :
Nam mulieres inquit Plato Scamandꝛiū appellabāt.
Remote eni a ciuilibꝰ offitijs nõ dignitatis nomie voci
tabant filium Hectoꝛis : ſed ꝓpꝛio. Agamemnonem dic
tū qꝛ tolerantiã habuit in bello. Aga quidem nimiū eſt.
Memnon aūt tolerans. Adraſtum qꝛ rē nõ confecit the
banam . A eni pꝛiuatio ē tam apud grecos : quã apud
nos. Dꝛao aūt facio. Vnde Adꝛaſti nomē eſt factū. Id
etiam magis in Hyppoliti noie apparet . Cum eni hyp
pos equus ſit : Lio aūt diſcerpo. et ab his nomē ipſum
manifeſtiſſime hyppoliti conficiat : quis non intelligat
id quidē nomē ab euentu fabule inditū fuiſſe. Multa pꝛe
terea docet Plato in eo ipſo libꝛo: ꝑ q̄ non ſolū res finx
iſſe poetas oſtēdit : ſed etiã noia effinxiſſe. De Eolo aūt
et Miſeno nihil habeo : quod referꝛe poſſim ex alicuius
auctoꝛitate . Miſenus tñ ſignificare põt odioſum . Eo
lus aūt victū : et putridū. hec tibi dicere poſſum : in qui
bus ſi tibi ſatiſfacio : bene eſt . Si non ſatiſfacio : incõ
moditatem libꝛoꝛum accuſa . Vale .

Leonardus Colucio Salutem P . D .

n On ſatis conſpicuū tibi factū innuis: qđ ſupioꝛi
bus ad te lrīs de Hectoꝛe ſcripſi . petiſqꝫ et vñ id
nomen ductū ſit : et quõ apertius explicari . et ſimul ad
mirari videris : ſi id pꝛimeuum ñ ſit : ꝟ poſtea ab euētu
quodã illi viro tributū : vt apud nos Toꝛquati : et Cin
cinati : et Aphricani . Ego aūt exiliter : poꝛro : ieiuneqꝫ
reſcripſiſſe : nõ inficias eo. Sed accidit hoc pudoꝛe quo
dam : ꝙ ad te hoiez ea etate : auctoꝛitateqꝫ hiſce de rebꝰ
ſcribens : q̄s tibi notioꝛes eſſe puto : quã mihi : veritus
ſum ne obtundere aures: ineptuſqꝫ fierem : ſi ꝓlixius in
ijs oñdendis fieri cõmoꝛatꝰ. Itaque velut admonuiſſe

et tanquā digito monſtraſſe contentꝰ: non vltra expli-
cui. Sed q̄m illud tibi placere intelligo: parebo equidē
voluntati tue. Et quod tunc ꝓperatio abſtulit: nunc
moꝛa reſarciet. Pꝛimū igitur de Hectoꝛe nō dubito quid
id ſit. nō ꝓpꝛiū nomen: ſed a poeta fictū: vt etiam ne
qꝫ de Aſtyanacte: neque de hyppolito dubitari poteſt.
nam ⁊ Aſtyanactis aliud nomē ab ipſo poeta didicimꝰ
Scamandꝛiū: et hyppoliti: quē fabula tradit turbatē
diſtractū equis. Nomen hoc ip̄m ita deſignat: vt plus
quā manifeſtū ſit: ab euētu fabule fuiſſe impoſitū. Nec
vlla ſane admiratio vel tibi: vel alijs eſſe debet: ſi a po
etis fingantur nomia: cū res ip̄as fingere illis ꝑmitta-
mus: quas ꝯſtat minus eſſe in poteſtate noſtra ſecun-
dū naturā: quā nominū ipoꝝ impoſitiones: pꝛeſertim
cum iuſta quedā ratio nuncupandi. vt eſt in his ipſis.
que ſupꝛa memoꝛauimꝰ. Hectoꝛis eni filiū: qꝛ ſpe ſucce
ſſionis: quaſi deſignatꝰ quidā rex opiniōe hoim habe
batur: Aſtyanax a poeta dictus eſt: adeo ꝙ fictum no
men p̄ualuit vero: vt Scamandꝛius quid fuerit: nemo
ſciat: Aſtyanacta vero om̄es cognoſcant. hyppoliti q̊ꝫ
nō dubito: ſi modo quiſ q̄ꝫ is fuit: qui Theſei filius ab
equis diſtractus fertur: aliud nomē fuiſſe: quod poſtea
ab hoc ficto: et aduentitio obſcuratū deperijt: vt iā ni
ſi Hyppolitū nemo intelligat. Eadē ratio de Hectoꝛe ē:
quod et ipſum a poeta fictū apparet: dictū aiunt ab eo
q̄d vrbem tenuerit. Quod qꝛ non ſatis clarū tibi videri
ſcribis: conandū eſt lucidius aperire. Tale eni aliquid in
telligi volo: quale ē virgilianū illud. In ſumma cuſtos
tarpeia manlius arce. Stabat pꝛo templo: ⁊ capitolia
celſa tenebat. Tenere .n. hoc in loco tueri eſt: et defende
re. Ab hac itaqꝫ ſignificatōe tractꝰ ē Hectoꝛ. Nā
grece: teneo eſt. Inde Hectoꝛ verbale eſt nomen ex eo il
li tributū: q̄d is ſolus patriā tenuerit contra grecoꝝ im
petum. Pateſcere iam arbitroꝛ quid ipſe intelligā. Nil
tn̄ vetat enodatius explicari. A poeta eni ipſo ſiquis in

hunc modū querat. Dic mihi Homere tu apparatꝰ gre corum tantos facis: vt mare quidē claſſibꝰ: terra autē incredibili armatorū multitudie cōpleat. Conueniunt re ges cuncti: et pceres ad troiā oppugnandā. Obſident illam: atqꝫ circūſtant. Quis ergo aduerſus tantā vim tenere vrbem poterat. In hunc modū ſiquis roget: reſpondebit poeta. Filius erat quidā Priami regis: maxi mus natu. Is dux et imꝑator incredibili virtute contra tantā grecorū manū troiam tenebat. Atqꝫ eam ob rem: eum hec in poemate deſcriberē: hūc ipſum admirabilē: preſtantēqꝫ virū a tenendo Hectorē nuncupaui: nomen qꝫ a re fingēdo ꝑtraxi. Quotiens ergo de Hectore ſcribo: totiens de eo: qui vrbem tenebat: ſentio. Nec multum admodū intereſt Hector dicat: an is qui vrbē tenebat. Hec igitur ſi poeta dicat: liquidiſſimū erit: quod requi ris. At enī inquies non ſolus Hector tenebat troiam con tra tantos hoſtiū conatꝰ. quo pacto .n. id poſſet. Sed et alij cū eo ꝑplurimi troes. et licij. et dardanij cominus pugnātes. immo ſolus ſi Homero credis. Quodam enī loco ſui carminis cū Hectoris mentionē feciſſet: quaſi ra tionē huius afferret: ita ſubiunxit. Solus enī hic ſeruabat vrbem: ⁊ menia longi Ambitus. et alio loco inquit: Solo ſtabat hectore troia. Nec tamen in hoc ipſo men titum putes Homerū: quia ſolū dixerit. Nam imꝑator in exercitu: vt Ariſtoteli placet: mētis atqꝫ animi inſtar habet. Milites vͦo qͣſi mēbra quedā ipſius: et inſtrumē ta ſunt. Vt igitͬ neqꝫ pes: neqꝫ manꝰ: neqꝫ dolabra face re opus dicunt: ſed artifex: cuiꝰ iuſſu illa mouent: ita in bello non militū: neqꝫ exercitꝰ: ſꝫ ducis: imꝑatoriſqꝫ o pera ſunt. Imꝑator vͦo erat Hector. Non ergo ſuplatione: neqꝫ iactantia Homerꝰ de Hectore locutꝰ ē: qꝛ ſolū hunc dixerit troiam ſeruaſſe. ſed philoſophia plenus di uina qͣdā intelligēcie vi: ex archano veritatꝭ iſta decerp ſit: laudes in re militari: ac res bello geſtas imꝑatori: et duci: hoc ē rationi et ꝓuidētie totas aſcribens. Vale.

¶ Leonardus Salutem dicit Nicolao.

e T ſi ego mi nicolae prius quoqꝫ vehementẽ amabã
platonẽ tuũ : ſic enĩ placet mihi appellare illũ : ꝓ
ꝙ tu aduerſus indoctoꝝ turbã oĩ tpe pugnaſti tñ ex quo
hũc dialogũ eius latinũ facere incepi : tãtꝰ mihi beniuo
lẽtie cumulꝰ acceſſit : vt nũc amare ipm videar : pus ãt
ſolũmodo dilexiſſe. Caue enĩ exiſtimes ꝙcꝙꝫ oĩno reperi-
ri poſſe : quod aut ſapientius ſcriptũ ſit : aut facũdius.
Quod ꝙdẽ ego nũc magis quã antea intelligo : cũ ob cõ
uertẽdi diligentiã ſingula eius viri dicta vndiqꝫ ꝯterã :
atqꝫ olfaciã : neceſſe ẽ. Gratias igĩt Colucio prĩ ac pcep
tori meo grãs ago : ꝙ iniungẽdo hoc mũere tm̃ mihi bñ
ficiũ attulit. prius enĩ Platonẽ dũtaxat viderã : nũc vo
etiã : vt mihi videor : cognoui. Cuius ego libros : ſi ali-
quando abſoluero : et latinos quemadmodũ cupimus :
effecero : ne tu mi Nicolae quicquid adhuc legiſti pre il
lius viri maieſtate contẽnes. Eſt enĩ in illo plurima vr-
banitas : ſummaqꝫ diſputandi ratio ac ſubtilitas. vber
rime diuineqꝫ ſententie diſputantiũ mirifica iucunditate
et incredibili dicendi copia referunt. In orõe vo ſumma
facilitas : et mltã atqꝫ admirãda : vt greci vocãt.
Nihil ẽ enĩ inſidiationis nihil violenti. Oĩa ſic dicta
ſunt : quaſi ab hoĩe : qui verba atqꝫ eoꝝ leges habeat in
poteſtate. ipſa optima ac ditiſſima natura. omnes ani-
mi conceptꝰ ſumma cũ facilitate : venuſtateqꝫ exprimũ-
tur. Eiuſmodi quidẽ apud grecos ẽ Plato : quẽ ego niſi
apud latinos ꝙqꝫ talẽ oſtendero : aperte ſciant illũ meo
vitio deteriorẽ factũ. nec ſe Platonẽ legere putẽt. ꝭ meas
ineptias. Veꝝ ego laboraturũ ꝙdẽ me : ne id cõtingat :
polliceor. pſtaturũ vo nõ polliceor nõ enĩ auderẽ talia
de meipſo polliceri. Illud certe tibi : niſi fallor : pſtabo :
vt Platonẽ tuũ ſine moleſtia legas. Addo etiã vt cũ ſum
ma voluptate legas. Quod : vt puto : neqꝫ a Chalcidio :
neqꝫ ab hoc altero : qui bñ atqꝫ grauiter nomẽ ſuũ ſup
pſſit : adhuc tibi preſtitũ ẽ. Sꝫ illi forſan alia via ingreſſi

ſunt: ego aũt alia. Illi enĩ a Platone diſcedentes: ſylla bas et tropos ſecuti ſunt. Ego autẽ Platoni adhereo: quẽ ego ipſe mihi effinxi. et quidẽ latine ſcientẽ: vt iudi care poſſit: teſtemq; eum adhibebo traductiõi ſue. atq; ita traduco: vt illi maxĩe placere intelligo. Primo igitur ſententias omnes ita conſeruo: vt ne vel minimũ quidẽ ab illis diſcedam. Deinde ſi verbũ verbo ſine vlla incõcinnitate: aut abſurditate reddi poteſt: libentiſſime om niũ id ago. Sin aũt non poteſt: nõ equidẽ vſq; adeo ti midus ſum: vt putẽ me in crimen leſe maieſtatis incide re: ſi ſeruata ſentencia: pauliſp̱ a verbis recedo: vt de clinem abſurditatẽ. Hoc enim ipſe Plato preſens me fa cere iubet: qui cum elegantiſſimi oris apud grecos ſit: non vult certe apud latiuos ineptus videri. His ego fre tos niſi qđ tibi pollicitus ſum effecero: non recuſo equi dem quominus in piſtrinũ dedar. Sed hec ſatis. Ora tionem in qua laudes florentinorũ ꝯgeſſi: laudatio flo rentie vrbis inſcribi placet: eamq; vt Colucius videat curabis. Vale. non. ſeptẽbris. Ex villa Lenzanichi.

¶ Leonardus Salutem. D. Panagatho.

n Eſcio quibus verbis: aut qua orõne vti queã ad hanc immenſam animi mei leticiã: voluptatẽq; exprimendã. Tanta eſt enĩ magnitudo gaudiĩ: vt om nia verba leuiora: frigidioraq; videantur. Redditꝰ eſt mihi fraẗ amicꝰ comes familiaris ſocius ſtudiorũ pariẗ ac voluntatũ: atq; inde redditus eſt vnde redditionem eius iã planiſſime deſperarã. A duriſſimo carcere: a tru lentiſſima beſtia: a manibꝰ immanis tyrãni: qui nocen tum et innocentum cedibus pariter inhiabat: mihi red ditus eſt. Ab hoc tam crudeli: tamq; ſeuo portento me us dulciſſimus ac ſuauiſſimus Panagathus ſoſpes in columiſq; euaſit. Abijt meror: ceſſauit afflictio: receſſit animi aſſidua egritudo. Neque enĩ mihi poterat eſſe q̃c quam dulce: dum is amicus: quẽ ego plus q̃ dimidiũ animi mei ſemp̱ putavi: ĩ ſqualore et carcere iniuſtiſſi-

me tenebat. Ah q̃s ego dolores : q̃s erũnas ꝑpeſſ⁹ ſum.
Quotiẽs deos atq̨ aſtra crudelia appellaui. Quotiẽs iu-
ſtitiã dei culpaui: q̃ tliã ſufferret. Sz inq̃t ille. Lento q̃dẽ
gradu. Iã enĩ ñ ſolũ ex liberatõe tua leticiã capio : verũ
etiã ex ruina h⁹ nouiſſimi Phalaridis: q̃ mihi in imẽſuz
accumulat gaudia. Sz hec ſatis. Nũc ṽo mi dulciſſime
atq̨ ſuauiſſime Paganathe. ſic enĩ te magis appellare iu
uat. Nã tãtundẽ ſ̃cat: ⁊ min⁹ hz aſperitatꝭ. vt vnquã
antea te amaui. ita etiã nunc amo. et vt de tua iniuſtiſſi
ma captiuitate ſummũ dolorẽ accepi: ita de tua iuſtiſſi-
ma liberatõe ſummã capio voluptatẽ. Et q̃m in hoc lo
co poſit⁹ ſum: ꝑſcrutare q̃cq̃d curia hz romana. ſi q̃d ẽ
q̃d vſui tibi exiſtĩes : mihi notũ face. ego q̃cq̃d mea opa
ſtudio diligẽtia efficere poſſuz : i tua ꝑtãte totũ ꝓfiteor.
Vale. ¶ Leonardus Salutẽ dicit Nicolao.

p Ergata mihi fuit diligentia tua : q̃ libros ad me
feſtiue indutos miſiſti. ſiue illos Cerberus : ſiue
Radamanthus ornarit: belliſſime habent. Id tamẽ ad
miratus ſum q̃ ſine tuis litteris venere. Pontifex cũ vni
uerſa curia paulopoſt receſſurus eſt ad vrbem. Ego iã-
pridẽ te vocaſſem : cognito deſyderio tuo videndi romã
Iter enĩ hoc mediũ confeciſſes nobis comitibus atq̨ ſo
ciis. quod certe voluptati : vt opinor : tibi fuiſſet. Verũ
ita producta res ẽ vſq̨ in hanc diem : vt i ambiguo fue
rit verbis ne dũtaxat : an re vera iter eſſet futurum. Pro
fecto contra atq̨ fieri ſolet : in hac deliberatione noſtra
euenit. Non enim maior pars meliorem vicit : ſed me-
lior eadẽque maior a minore atq̨ peiore ſuperata eſt. In
gemiſcente enim curia viterbio abimus paucorum cupi
ditate ambitioneq̨ compulſi : et romam vadimus ad
homĩes preterq̃z magnifice quondam a nobis offenſos
ingenio quoque ac natura ad res nouas proclives. Nec
om̃ino pacata eſt vrbs. Nam intra menia ipſa molem
Hadriani hoſtis habet. obſeſſus quidẽ. attamen habet.
Qua de re non bene a prudentibus viris video augura-

ri. Nos vt cunqꝫ tandē res ſunt: bono animo erim⁹. De Colucio autem noſtro: quo me vertā neſcio. Scripſit enim nuper ad pontificē commendationē de me amplam ſane ac luculentā. Ego ſtatim perhumaniter ac verecunde illi per meas litteras de hoc ipſo multis verbis gratias egi. Nec pretermiſi ſuperiora eius beneficia. Nihil deniqꝫ abfuit quo minus illi in beniuolentia inſigni etiam cum gratitudine reſponderē. At ipſe quaſi vereretur: ne homines ex illa commendatione ſua pluris me facerent q̄ꝫ ſat eſſet: ſecundis continuo litteris mirabilem palynodiam cecinit. Nam cū ad eum: quaſi ad parentem queſtus eſſem: qđ febriens nec vina: nec medicos: nec aliud quicq̄ꝫ egrotantibus aptū in hac vrbe reperiſſem: arrepta hinc occaſione quaſi ip̄e Zeno: aut Diogenes eſſet: me vt inſanū lacerare cepit: qđ videlicꝫ afficerer erga corporis voluptates. Vtinā he voluptates inimicis ꝓueniant meis: vt quotidiana febre eſtuātes: vina: et medicos requirant. Nam humanius erat mecū pro noſtra amicicia: ipſum quoqꝫ: ꝗ ĳs carueri doluiſſe. Sed omittamus. Ego .n. ad eum reſcribens: cum plane ſtomacharer: ad hoc ipſum reſpondere nolui: veritus ne ſi reſpondere cepiſſem: impet⁹ me vltra: q̄ꝫ vellē corriperet. Itaqꝫ eam tranſgreſſus partē: alia quedā leuia: que inepte quidē eius epiſtola continebat: non abſqꝫ aculeis quibuſdā inſectatus ſum. et hoc ip̄m feciſſe me penitet. Nam tolerare honeſtius fuit: quacūqꝫ mente id agat: preſertī cum parentis eū loco habueri hactenus: et habiturus ꝑpetuo ſim. Vale. 5. idus Martĳ. 1. 4. 6.

¶ Leonardus Nicolao Salutem.

i Nuitus equidem: quod tibi iam ante ſcripſi: romā redieram. magis tn̄ inuitus abſcedo. Iuuabat .n. quecūqꝫ eſſet rerū conditio: vna cum reliquis eādem fortunā ſubire. At iminentib⁹ copĳs hoſtiū: et creſcente indies metu: pontifex me auxiliorū conuocandorꝫ

cauſa: in picenū et gallicum agrū dimittit. Qua in re cetera ſunt moleſta. illud tamen me iuuat: ꝙ te videre ante reditum ſpero. Vale. Rome. 8. idus aprilis.

¶ Leonardus Nicolao.

h Eri cum arimino ꝓficiſcens: ceſenam verſus cō tenderē: nunciatus ē mihi obitus Colucij noſtri optimi: ac ſapientiſſimi viri. Quo ego audito ita mente concidi: vt poſt longū ſpatiū vix me recipere valueri O me infelicē: qui tali parente orbatus ſum. Atqui ego pontifex cū me in hāc legationē dimitteret q̄ꝫq̄ꝫ iter erat moleſtum: tñ̄ ea de cauſa id munus ſuſcepi: ꝙ ſperabā: idq; cum eo pepigeram me cōfecto negocio florentiam venturū: et aliquot dies voluptatis cauſa apd̄ vos moraturum. nunc vt video: non ad voluptatē: ſed ad luctum venturus ſum. Nam quō ſiccis oculis plateam illam: quō publicas edes: et templa florentie vrbis potero intueri: in quibus cū illo preſtantiſſimo viro ſum diutiſſime conuerſatus. Quomodo te ceteroſq; familiares conſpicere: quos nō inmerito lugere cōiecto. Sed finē ſcribēdi faciā. Impedior.n.lachrymis. Volo aūt vt me Bonifacio: ac ceteris filijs: itēq; Joanni nepoti totum offeras. Cū.n.pat̄ illorꝫ mihi ꝓ parēte fuerit: decēs ē vt filios ip̄os ꝓ fratribus colā. vale. 4. idus maij. Ex mutiliana. 1. 4. 6.

¶ Leonardus Nicolao.

ſ Tatueram ad te nihil ſcribere: anteq̄ꝫ romā rediſſem. ſed cū Laurentius Cremonenſis vir ꝑfamiliaris et ſtudioſus tui hodie mihi occurrens: nunquid ad te vellem rogaret: nolui ip̄m om̄ino vacuū dimittere lr̄arꝫ mearū. Scito igitur me iā multos dies viterbij cō moratū. Nam iter ſic infeſtum latrocinijs: et hoſtilibꝰ incurſiōibꝰ fuit: vt tuto trāſire poſſe deſpari Nunc vo qm̄ inducie q̄dā cū hoſtibꝰ facte dicunt: licebit iter arripe: quod faciā hodie vt ſpero. Ex vrbe roma ꝓlixius ad te ſcribam. Vale. ij. cal. iulias.

¶ Leonard⁹ Salutē dicit Antonio Grāmatico.

r Em ſupuacuā poſtulare videris: et actū: quod ē
ↄtra ꝓuerbiū: agere. Nā cū i tanto ↄuētu hoim:
tātaqꝫ celebritate ex mādato pontificꝫ ſentētia dicta ſit
nihil om̄ino relictū puto: de q̊ quis ſup ea re iure poſſit
ambigere. Quanq̄ꝫ et anteq̄ꝫ iudicaret: eiuſinōi erat hec
veſtra diſceptatio: vt nulli: qui mō aliq̄d legiſſet: non
ridēda illa queſtio videret. Eteni q̄s niſi oino rudis: et
ab oī doctrīa penit⁹ alien⁹: dubitandū putaret: q̄d de
natura: aut de ſignificatōe alicui⁹ verbi tenendum ſit:
quod videat apud excellētiſſimos latine lingue auctores
quēadmodū ꝑcet: frequētiſſime declaratū. Om̄es q̄ i ar
te grāmatica vnquā ſcripſerūt: q̊tiens de ſignificatōe v̄
bi: vel ↄſtructōe dubitandū ē: ad doctiſſimoꝝ viroꝝ ſcri
pta ↄfugiūt: atꝫ ex illoꝝ vſu q̊ pacto nobis vtēdū ſit: fir
miſſime tradūt. Quid eni p̄ſcian⁹ ceſariēſis i libris ſuis
aliud docꝫ: q̄ꝫ quēadmodū eruditi hoies latinis v̄bis ſīt
vſi. Hoc eiuſcemōi ē. quāobrē. ſic eni Cicero i Prothago
ra. Sic Plaut⁹ in aſiāria. Sic Lucan⁹ in ſexto. Nonne
cū ex iſtoꝝ aut ceteroꝝ auctoritatib⁹ ↄfirmauit: et ſibi:
et ceteris ſatiſfeciſſe arbitrat̄. Idē apud grecos facit Ari
ſtarchus. Idē ceteri oēs: q̄ hāc artē tractauere. et recte.
Cū eni arbitriū vis et norma loquēdi penes vſūꝫ ↄſiſtat
q̄s efficacius q̄ꝫ doctiſſimi: et elegātiſſimi hoies: ⁊ i dicē
do marie cōprobati pn̄t de hoc vſu teſtimoniū ꝓhibere.
Indoctoꝝ eni corruptela: nō vſus loquēdi appelland⁹ ē
ſꝫ abuſio. Cū igit̄ legam⁹ faſtidiētis ſtomachi ē. Et rur-
ſus. oluſcula: q̄ nūc Squalid⁹ i ligua faſtidit cōpede ſoſ
ſor. et inuenies aliū ſi te hic faſtidit alexis. et celeſtes diui
tias faſtidire. ⁊ Si ſciret regib⁹ vti faſtidiret olus: q̄ me
notat. et milia huiuſcemōi apud ꝓbatiſſimos auctores
ſcripta q̄d iā relinquit̄: quod de natura aut ſignificatōe
huius verbi faſtidio: niſi cum ſummo audientium faſti
dio diſceptari poſſit. Si apud vnum dumtaxat ex ijs:
quos ſupra mēorau: hoc verbū ſic ↄſtructū repiret: tū

propter auctoritatē ſcribentis ꝓbandū cenſerem. Cum vero apud oīes eodē modo repiatur: quis niſi ſtultus et arrogans iam improbabit. quod ſi nullā rōem inueniremus: cur ita diceretur: tamen ipſe vſus excellentiū virorū pro rōne eſſet habendus. Nunc vero cū preterq̄ꝫ ꝙ oīes hoc mō viderem⁹ locutos: etiā ratio eiuſdē ſit: cur ita dicatur: nullus oīno repugnandi relictus ē locus. Nam cū faſtus elationē animi ꝑ deſpectū ſignificet: clarum eſt illū faſtidire: qui ꝑ huiuſmōi faſtū aſpernatur: et deſpicit. Non igiẗ carnes faſtidire te poſſunt: cum inanimes ſint: nec in illis cadat huiuſmodi elatio Aliud eſt enī faſtidire: aliud faſtidiū parere. Parit enim faſtidium res: que me ꝑ ſaturitatē: vel aliū quēuis modum ad aſperuandū inducit. Ipſe vero anim⁹: qui aſpernatur: et quaſi ab ea re ſe contrahit: et quodāmodo abhorret: faſtidire dicitur. Sic Coridonem Alexis per faſtum idest ꝑ elationē animi faſtidiebat. Sic. C. Marius. L. Syllam faſtidiuit queſtorem. Sic qui ſciret regibus vti faſtidiret olus. Quod nōnulli parum intelligentes: nec ſubtiliter diſcernētes: iſta duo confundunt: preſertim cum vulgari conſuetudine loquēdi mentē nequeant auocare. Sed certe vt ei qui recte edificare velit: lapides ad filum regendi ſunt: non filū ad lapides: ſic ei qui recte loqui curat: non intellect⁹ ad verborū ſtruem: ſed ſtrues ipſa verborū ad intellectum eſt referenda. Hac igitur ratione ⁊ ſimul ſuperiorū auctoritatib⁹ motus te victorem in hac cō trouerſia iudicaui: atqꝫ hodie etiam iudico: et aduerſariū illum tuū: qui te veſtigia: auctoritateſqꝫ antiquorū imitantē: min⁹ cōgrue loqui contēdit: rudem atqꝫ improbandū eſſe dico. Vale.

¶ Leonardus Nicolao.

m Itto tibi exemplū eius epiſtole: quā me ꝑ tuas litteras flagitaſti. Ridebis opinor legens. ſed longe magis riſiſſes: ſi ſtultitiā. ro. po. duob⁹ grāmaticis fauentis cōſpexiſſes. Cōmiſerat. n. mihi pontifex: cū iam

ad ipm ſtudia partiū nō ſecus ac ſeditio quedā vrbana pueniſſet: vt cauſa p me cognoſceret. Faſtidioſus ego iu dex fui. et cū faſtidio de faſtidio diſceptaui: illorū faſtidiens ineptias qui per faſtidiū veram ſententiā faſtidiebant. Vale. Rome. cal. auguſti.

Leonardus Nicolao Salutem.

n Egocia Lupi nri: de quib9 ſignificari tibi iam ſepius me p tuas lrās monuiſti: ſcias plane his pximis dieb9 eē ɔfecta. Poſtulatio eni que mihi illius noie tradita fuerat: nobis depcantib9: p pontificē admiſſa eſt. de quib9 ad ipm ſcribo latius. Que littere vt ei reddātur curabis. ꝙ aūt de Colucij laudatione ſignificari tibi poſtulas: pcedit ſane opus ſatis: vt mihi videtur: luculente. Verꝫ quia inſtitut9 ſic fuerat ſermo: quaſi in ipſius viri funere ſecundū antiquū morē eiuſmodi haberi videatur oratio: ſepe mecū ambigo: an preſtet totā dicendi rōem ſic mutare: vt fictionē in re: preſertim ſeria euitemus. Nec lachrymis et lamentatōibus ei tēpori cōgruentib9 impediamur multaque relatu digna forent referre. Tempori vt noſti inſeruiendū eſt. Nec iucunda triſtibus ſatis ɔcinne admiſceri poſſunt. Itaqꝫ ſi rōeꝫ dicēdi mutauero: videor paulo ampliorē campum ad dicendū habitur9. Nam qd de plixitate orōis me admones: idē mihi quoqꝫ placebat: ſicqꝫ inſtituerā. Sed nihil fas eſſe duco te a me celari. Amic9 eni ad amicū loquor .i. ipſe ad me. Stamia ipa et fila neſcio ob rei ipſius: de qua agitur: vel ingenij: vel vtriuſqꝫ ſimul paupertatē mirifice me deſtituunt ad id: quod exorſus fuerā pterendū. Atqꝫ vt ego nūc video: et vt tu clamare plerunqꝫ ſoles nos plane hoc tpe homunculi ſum9. Quibus et ſi magnitudo animi nō deeſſet: materia certe deeſt ad nominis atqꝫ glorie amplificatiōeꝫ. Marcū claudiū Marcellum ſiracuſe capte: nola defenſa: Hānibal repulſus: et multis ſecundis plijs ſuperat9: ɔſulatus. v. pcōſulatus. ij. Ceſus dux hoſtiū: et opima feretrio Ioui ſuſpēſa ſpolia:

triūphus: et ouatio celebrē reddunt. De. M. Portio Catone Sylle trucidandi ꝯsiliū: tribunatꝰ militū: erariū purgatū: theſauri cypro deuecti: ꝯtentōes tribunitie cōtiones infeſte: repulſa ꝯſulatꝰ: pretura vrbana: ciuile bellū: ferro ꝑus: deiñ manu īpetita viſcera latā ad ſcribendū Ciceroni nrō pſtiterūt materiā. Ageſylai vō: quē laudat Xenophon: Herculis poſteritas: lacedemonis imperiū: magnifice res geſte: innūerabilia ꝑ aſiam greciamq₃ trophea: puellaris verecundia: et ꝓbata ꝑ omnem etatē caſtitas memorat̄. Poſſum infinitos pene referre de noſtris: ac grecꝭ illuſtres viros: quoꝝ latiſſime ſunt res geſte diffuſe. Nos aūt hodie q̄₃ in anguſto verſamur. Quid eni nunc referā: Aut quid dicā: Magiſtratus ne in vrbe: vel extra vrbem geſtos. at me q̄₃ magnifici ij magiſtratꝰ ſint: valde penitet. An res bello geſtas Apud potiole credo memorabilē editā pugnā: aut tu legere poteris abſq₃ riſu: aut ip̄e ego: ſi cōpos mentꝭ fuero: deſcribere audebo. Cōtentōes populares nulle ſunt leges plate nulle. decreta etiā nllā. Mores dūtaxat: et humanitas ſupeſt. Tū in illis ip̄is: niſi aliq̄ inſignia liberalitatis: hūanitatꝭ: prudentie: ſeueritatis: ꝯſtantie: ſupra ꝯſuetudie₃ egregij: ac rari exēpli edita faciora extēt: ſatis copioſe laudari nō pn̄t. Vniuerſi q̄dē generis laus parū h₃ momenti: niſi ad ſingularia deſcēdis. Singuria vō q̄ admirabilia videri pn̄t: niſi ſint egregia ⁊ rara velut Fabij ſubuētio ꝓ ſalute Minutij ab hoſte circumuenti. Quo vno facto ſummꝰ ille ip̄ator tres marias victorias ꝯſecutꝰ eſt. Vicit eni ſeip̄m. Vicit inimicū. Vicit hoſtē. velut Marcelli hūanitas: et magnitudo animi. q̄ faſces depoſuit ꝯſulares: vt accuſatoribꝰ ſyracuſanis apd̄ ſenatū ꝯquerētibꝰ par eſſ₃. In ijs at₃ huiuſmōi laudādis ꝑus me herclē charta at₃ atramentū mihi deforet q̄₃ orō. Nos vō q̄d ſilē: aut par. q̄d egregiū: aut admirabile: pret̄ ſtudia ⁊ lr̄as. Itaq₃ me ī illis iactabo īmodice: ⁊ tū cetera diligēt̄ ꝑq̄rā: ⁊ colligā: q̄ ꝓlixitas ipleat̄. Vale.

Leonardi Arretini epiſtolarum Familiarium Liber ſecundus.

¶ Leonard⁹ Frãciſco prĩcipi Cortonenſiũ S.P.D.

m Arie delatã ad te famã de Innocentiȷ̃ morte: nõ equidẽ admiror. Quippe et hic apud nos in loco ipſo: atq̃ adeo in ipſis edibus quibus ipſe diem obiȷ̃t: varia variȷ̃ ſuſpicãtur opinãturq̃. Plena eſt eni maleuolorũ curia. Aliȷ̃ cõfeſtim putant: que vellent mala. Aliȷ̃ ꝑ calumniã: et q̃ non putant: diffundunt. Mihi vero q̃ztum ex iȷ̃s: que aſperi iudicare licet: nequaquã dubium ẽ illũ natura interiſſe. Quid eni aliud putẽ de homĩe: qui et ſupra ſeptuageſimũ etatis annũ: et valitudine fracta: ac miſera fuerit: Neq̃ eni nunc primũ vis morbi in illo: ſed iampridem erupit. Nam preterq̃z ꝙ pedib⁹ eger: et lateris dolore nonnunq̃z cruciabat̃: bis apoplexia: quod quidem ſcierim: correptus ẽ. Rome prius leuius: deĩn viterbiȷ̃ grauius: cũ in auditorio ſederet. Quo quidẽ in loco: niſi aliquot familiares circa illũ fuiſſem⁹: qui accurrentes ſuſcepim⁹: ſpectante multitudine: de ſella in caput voluebatur. A nobis tunc in cubiculũ relatus: ſemianimis plane: atq̃ elinguis nõ niſi longa difficiliq̃ medicoꝝ cura demũ euaſit. Si id eſt euadere mortẽ differre Per martiũ inde menſem romã regreſſus q̃zdiu eſtas calorẽſq̃ fuerunt: nõ improbe ſe habere viſus eſt. Vrgente mox in hyemẽ anno: rurſus corruit: atq̃ interiȷ̃t. Illud modo interfuit: ꝙ prima illa viterbienſi egrotatõe linguam ſic impeditã habuit: nihil vt exprimere nõ ridicule quiret. In extrema vero iſta: qua defunct⁹ ẽ: nullũ lingue impedimentũ apparuit. Preterea in prima illa difficilis et moroſus: in hac ꝑfacilis ac ꝑhũanus. Quatriduo añ obitũ eius tabellarios florẽtini populi: qui captas tunc primũ piſas attulerant: in cubiculũ ad eum ꝑduxi: cum quib⁹ ita ꝓſpere ſoluteq̃ locut⁹ eſt: nullo vt

premi morbo videret. Tanta vero pacientia et hũanita te: vt pedē ex lodice nudũ pferret: q̄ illi oscularent. Interijt aũt rome apd̄ baſilicā vaticani. corpuſq; ei⁹ poſt funebrem pompam in eadē baſilica ſepultũ eſt. Vale.

¶ Leonardus Franciſco pricipi Cortonenſiũ S.P.D.

q Vod flagitas vt ad te ſcribā de actis noſtris: eſt mihi quidem non ſatis ocij ad ſingula exaranda. Attamen percurrā que magis cognitu digna videbant. Poſt Innocentij mortē: funuſq; de more illi peractum: longa patrũ deliberatio fuit: ſupſederent ne electōe: an alium in demortui locũ pontificē crearent. Faciebat vero dubitationē q principes galliarũ: quorũ: vt ſcis: populi diuerſa ſectantur: pontificē ſuum: quē Benedictũ vocant: ſtrictis pmiſſionib⁹ adegerunt ſeſe abdicaturũ eſſe: ſiue cardinales noſtri mortuo pontifice ſupſederēt electōe: ſiue pontifex ipſe itē ſe abdicaret: q̄ vtriuſq; collegio in vnũ conueniente: vnica indubitati pontificis ſequeretur aſſumptio. Sancta certe puiſio principũ galliarũ: et a cunctis fidelib⁹ merito cōmendanda. Neq;.n. finem vllum inueterati ſciſmatis ſperare licebat: ſi de iure diſceptaretur: preſertī cum preter deũ iudicem ea cauſa nullũ haberet. In hac igitur conſultatiōe: cuius tu et cauſas et reſpectus iam cernis: occupati patres: quid vtiliſſimũ eſſet haud facile ſtatuebant Propterea qd̄ in ſupſedendo: et ſeditionũ metus: et longior tpis dilatio: et fruſtratio aduerſarij et huiuſmodi multa timebantur et in eligendo voluntas eius: qui aſſumpt⁹ eſſet: formidabilis videbatur. Vicit tandē eorũ ſententia: qui eligendum quidē pontificē ſuadebant: ſed validiſſime obligādum: quo aduerſario ſe abdicare volēte: ipſe quoq; pōtificatũ dimitteret. Ea mente iā conclaue ingreſſis: ſupuenit Joannes Dominici a florentinis orator. Huic poſtulanti contra ɔſuetudinē: feneſtella conclauis aperta eſt. et alloquendi patres facultas pmiſſa. Sũma orōnis eius iſta fuit. Miſſum ſe a florentino populo vt patres

cohortaret̄ : electiōe ſuꝑſederent. Eā quidē certiſſimā eē viam vnionis cōſequēde. Hec multis verbis magnaqꝫ facundia hō dicendi exercitatiſſim⁹ cū egiſſet : patres ꝑ ſe ipos feruentes : magis incēdere viſus ē. Jtaqꝫ reſponſum a patrib⁹ ē: qn̄ iā cō claue intraſſent : electuros quidem : verū ita ꝓuiſuros : vt electus q̇ fuerit : ꝓcuratorē potius ad deponendū pontificatū: q̄ȝ pontificē ſe factū intelligere poſſit. Jd eni iampridē ſe conſtituiſſe: atqꝫ ea mēte ꝯclaue ingreſſos. Finito in hunc modū colloquio: ſummū ad negotiū patres reuereuntur. Cautio ab illis hec adhibita ē. Vnuſquiſqꝫ patrū ꝓmiſit ſolenniter. ac deo vouit. et iureiurādo ſanxit : ſi ſibi ꝯtingat ad pontificatū ſumi : aduerſario pontifici ſtatim ſcriptuꝝ : inuitaturūqꝫ ad ſeſe inuicē abdicandos . ꝓcuraturū inſuper omni via et mō vnitatē. idqꝫ bona fide ſine vlla fraude ꝓmiſſionē et votū et iuſiurandū : quod ipſe preſtitiſſet: om̄ibus regib⁹ pricipibuſqꝫ ꝑ ſuas lrās p̄mo quoqꝫ tp̄e ſignificaturū : q̇ eos teſtes haberet obligatiōis ſue. Ea multis ſolennibuſqꝫ v̄bis cū in bellū redegiſſent : et chirographa ſingulorū ꝯfecta eſſent : agitare poſt hac de electiōe ceperunt. Vir querebat̄ non tā peritia reꝝ gerendarū : quā fide integritateqꝫ idoneus. Quippe ad bene agendū in hac quidē re non calliditate cōſilij : neqꝫ profundo archanoqꝫ pectore: ſed bona volūtate opus fore videbat̄. Jta animati cū ſingulos ꝑpenderent: tandem in Angelū corrariū natione venetū : mentē cōſenſumqꝫ omnes verterūt. Js fuerat paulo ante oꝑa Jnnocentij pontificis int̄ patres aſcit⁹ : cū antea titulo tenus patriarcha ꝯſtantinopoleos haberet̄. Vir priſca ſeueritate et ſanctimonia reuerend⁹. Js ergo ꝯclaui egreſſus ꝓmiſſionē votū et iuramentū: que priuat⁹ fecerat : nunc ī poteſtate cōſtitut⁹ : iterato nouauit. atqꝫ ita loquit̄ de vnione : vt ſi cetera deſint: pedib⁹ et baculo ſeſe iturū ad eā cōficiendā aſſeueret. Nos oꝑa videbimus . et certe ſpes bona ſuꝑeſt: ob eximiā hui⁹ viri integritatē. Preterea tā

tā ꝛ oīm ad hāc rē ꝯſpiratio atꝫ ita erecti cūctoꝝ animi: vt ſi tergiuerſari voluerit: nullo mō ſint ꝑmiſſuri. Vale.

¶ Leonardus Nicolao.

Excētaꝝ eplāꝝ tibi debitor ſuꝫ. ꝛ q̇dē iā antea ſic ī mora ꝯſtitut⁹: vt vix illa purgari poſſe videat̄. Sꝫ tibi etiā atꝫ etiā videndū ē: vtrū p̄ſtet ſolutōeꝫ hui⁹ debiti ꝑticularē recipe: an dū integrā ſummā ꝑſequeris: totū amittere. Hoc igitur qm̄ te malle opinor: his tabellis partē diſſoluā. Reliq̄ deiñ aliȷ̄s: q̄ ad datoꝝ receptorūq̄ꝫ fiat ratio par. Illud añ om̄ia p̄miſiſſe veli: qm̄ de morte ſucceſſoris Colucȷ̄ ꝑ tuas litteras admones me. nec ſi preſens eſſem: candidatū ꝓfiteri velle: nec abſentē cupere: vt meū nomen ꝑ ſuffragiū edat̄. Satis eni mihi eſt honoris quicquid eſt. locumq̄ꝫ teneo ꝓ etate honeſtiſſimū: non ambiendo neq̄ꝫ petendo acquiſitū ſed vltro a pontifice maxio oblatum. Hic ego mihi viuendū puto: atq̄ꝫ eo magis qd̄ bona ſpes habetur: hanc peſtiferam diuiſionē e medio ſublatū iri. Erecti. n. ſunt cūctorū animi poſt innocentȷ̄ mortē. Et qui ante muſſabant: nūc palā vnitatē efflagitāt. Nouus pōtifex depoſitis cōtentionib⁹: aduerſario ſcripſit benigne illū ad pacem inuitans: ſeq̄ꝫ paratū offerens: ſi ille hoc facere velit pontificatu abdicare: quo vnica. ro. pontificis ſequat̄ electio. Harū lrāꝝ cū de induſtria cūctis ȷ̄s: q̄ ꝑitiores habent̄: mādata cura fuiſſet: tandēq̄ꝫ ſcripta ſeorſuꝫ cuiuſq̄ꝫ pōtifici: patribuſq̄ꝫ recitarent̄: aretina ciuitas: quā nōnulli ꝯtēnendā putāt: iudicio oīm palmā tulit. Junior int̄ ſeniores: noua int̄ veteres: ac diu exercitatos. expectarē: vt hec ab aliȷ̄s audires: niſi tu q̄q̄ꝫ iā me plus eq̄ ꝯtēnere videreꝛ: q̄ me lethem potaſſe ſcribis. ꝛ int̄ curiales occupatōes bonaꝝ artiū ſtudia decoxiſſe. Atq̄ nulle vnquā d̾ re maiori lrē a pōtifice vllo ſcripte fuerūt. Nec aut grauior aut vſitatior materia vnquā extitit: ꝛ i q̄ ſingl̄e pene ſyllabe attētiori examīe diſcuterēt̄. Nō pn̄t oia mādari lris ꝫ ſimul feſtinat tabellarius. ac ex tp̄e mihi ſcribendū eſt.

Quod vero flagitas vt laudatiōi florentine vrbis : quā nup edidi : nunc parta victoria : piſiſcꝫ in ditionē adactis: hanc partē adiungam. Ego quocꝫ faciendū cenſerem : ſi curſum victoriarū non longius ꝓceſſurū exiſtimarem. At ego maiora expecto: ni fruſtra auguriū vani docuere parentes. Quare hiſtoria opus erit. et ſi ſapiunt ciues tui : docto alicui demandabūt. Mitto vnā ex Demoſthenis philippicis : quā ꝓrimis diebus interpretatus ſum. Tu vide an ea interp̄tatio hoīs : qui longa potarit obliuia tibi videat̄. Aliam vero orationē famoſam ſcꝫ illam ꝓ Cteſiphonte : quā habeo in manib⁹ : ſi hec non diſplicuerit tibi alias mittā. nunc iſtā habe deguſtationis loco. Vale. Rome. x. cal. Januarij.

¶ Leonardus Nicolao.

o Rationem Demoſthenis : quā ꝓrimis diebus cū ꝑ vacationē. ro. ſedis ipſe quocꝫ ab occupatiōib⁹ vacarem : ex greco interp̄tatus erā : puto te iam legiſſe: et ꝓ certa tua diligentia omnē eius vim ſtudioſiſſime annotaſſe. Sed tunc cū illam ad te darem: oblitus ſum aliquid p̄fari ac p̄mittere: quo tibi eius cognitio clarior ac dilucidior eſſet. Jta nequaquā mirarer: ſi te ⁊ de Diopythe : et de cheroneſo : et de totius rei ſerie dubietas quedam haberet. Res eni apud nos minime celebris eſt. nec eam narrat orator illa : vt opinor : de cauſa : qđ tunc in conſultatione explicata: oīb⁹ nota atque aperta erat: vt eſt etiā apud Ciceronē noſtrū. Jbi paruis de reb⁹ : ſꝫ fortaſſe neceſſarijs ꝯſulim⁹ patres ꝯſcripti. de apia via: et de moneta cōſules : de lupercis tribuni plebis referūt. vides hic ꝑ oratorē nullā rei noticiam preberi : qđ oīa fuerint ante in cōſultatione explicata : q̄ꝫq̄ꝫ alias aliter. vt de imp̄atore eligendo poſt principiū ait. Bellū maximū et periculoſiſſimū veſtris ſocijs : atcꝫ vectigalib⁹ a duobus regib⁹ infertur : Mithridatecꝫ et Tygrane. et cetera vſcꝫ illuc vbi dicit : Cauſa que ſit videtis. Nunc quid agendū ſit ꝯſiderate. Vbi de narratiōe ad partitio

nem ſermo traducit̃. Credo ſatꝭ notũ fuiſſe populo. Ro
mithridaricũ bellũ tñ narrare libuit: quod tñ non ex ne
ceſſitate facere oſtendit: cũ dicit. Atqꝫ vt inde orõ mea
ꝓficiſcat̃. et. c. Vbi manifeſtũ eſt magis ad ordinẽ cauſe:
qm̃ ad neceſſitatẽ eiuſmõi narratiões accõmodari. Sed
hec omittamꝰ. Quando eni ſupſedendũ ſit narratione:
et Cicero ip̃e docet et is q̃ dicturꝰ ẽ ex tp̃is et cauſe et pſo
narũ: q̃ audituri ſunt: opiniõe peritiaqꝫ iudicabit. Vt
autẽ ad illa veniã: q̃ tũc pretmiſi. cũ pax cũ Philippo
eſſet atheniẽſibꝰ: nec ſecura tñ: nec tuta: miſſus ẽ Dio
pythes cũ delectu ciuiũ. qui cherroneſum habitarẽt. Id
erat q̃ſi coloniã deducere: veluti apud noſtros: feſulas
a. L. Sylla. et bononiã a Scipione ſunt colonie deducte
Accipiebant ij q̃ deducti erãt: arma et viaticũ ex publi-
co: et agri portio viritim aſſignabat̃. cũ igit̃ Diopythes
in cherroneſum veniſſet: ceteris eius regionis hominibꝰ
haud cũctanter colonos recipientibꝰ: ſola cardianorũ
ciuitas recuſauit. Ob quã cãm cũ bello a Diopythe la-
ceſſerent̃: accito Phylippo ſeſe per illius auxilia defende
rũt. Hoc Diopythes indigne ferens: maritimã thracie
regionẽ: q̃ phylippo ſuberat: depopulatꝰ ẽ. atque ſe iñ
ꝓpere i cherroneſum recepit. Querebat̃ ergo Phylippꝰ:
et pacẽ eſſe ruptã p̃dicabat: ſeque vlturũ huiuſmõi colo
nos p lr̃as ſuas athenienſibꝰ miſſas cõminabat̃. Ea de
cauſa cõtio h̃etur ⁊ ad populũ de ea re publice referunt.
Dicũtur graues i Diopythem ſentẽtie. et ab ijs maxie: q̃
Phylippo fauebãt. Demoſthenes vo Dyopethem defen
dit: et ad bellũ aduerſus Phylippũ cohortatur. Quod
quibꝰ rõnibus faciat: legendo diſcitur. Cura vt valeas
mi ſuauiſſime Nicolae. Rome. ij. cal. Januarij.

¶ Leonardus Nicolao.

p Etrus Mianꝰ vir iucũdiſſimꝰ: et i õmis bñ lr̃atꝰ
vehement̃ cupit noctes atticas ſibi florẽtie trãſcri
bi. Itaqꝫ mecũ egit: et q̊tidie agit: vt tibi hoc negocij
dem. Sperat. n. p tuã diligentiã cõmodiſſime fieri poſſe

vt ſcriptor et exēplar repiatur. & ſtudiū adiūgatur ad il-
las recte & celeriē pſcribēdas. Nūmorꝝ aūt q̄cq̄d vel pro
chartis: vel p ſcriptore opꝰ fuerit exoluere. id vt tibi p̄-
ſto ſit apud mēſam Joānis medicis puidit. Hoc amici
mei negociū vt ſuſcipias: ac tua ſolita diligētia cures:
etiam atq3 etiā oro. Vale. Rome. 6. cal. aprilis. 1. 4. 7.

Leonardus Franciſco principi cortonenſiū S. p. D

p Oſtq3 alias ad te lrās dedi de vnitatꝭ negocō: hec
ſubſecuta fuere. pōtifex noſter ſtati ab initio aduer
ſariū: vti pmiſerat: p lrās inuitauit ad pontificatū ſi-
mul deponendū. Ille tantiſdē ferme ſyllabis ad eū reſcri
pſit. Eadē inuitatio fuit: eadēq3 cohortatio. locꝰ deinde
neceſſarius viſus ē: in q̄ et pōtifices ipſi et collegia ꝯue-
nirent. Adhoc Sauona pari ꝯſenſu recepta ē. vrbs me-
dio ferme ſpatio. et tā mari q̄3 tra acceſſibilis. Proſpere
hucuſq3 et plane ex ſentētia. Deiñ turbatōes ſuborte gra
ues: cūctaq3 ſuſpicōibꝰ referta. Neceſſarij. n. quidā: p
pinquiq3 pōtificis poſt aſſumptōez ad ipm ꝯfluētes: ſu
ſpitionē apud multos pepererūt: q̄ſi voluntatē pus re-
ctam inflectere conet̄. Accedit q̄3 ladiſlai regis deteſtan
dus conatꝰ. Cū. n. regnū ſicilie ad ſedē ſpectet romanā.
et in hac diuiſiōe nri quidē pontifices ladiſlo: diuerſi aūt
lodouico andeganenſiū duci id regnū ꝯceſſerit: ac cer-
tamia ea de cauſa fuerint pmagna: in quibus tandē la
diſlaus p̄ualuit. regnūq3 ſolus poſſidebat. veretur nunc
ne abdicatiōe facta: et vtroq3 collegio ad electionē coeū
te: gallicus forte aliq̄s ad pontificatū ſumatur qui fa-
uorē in regno obtinēdo ad lodouicū cōuertat. Hac itaq3
ſuſpitiōe pmotꝰ oēs machinas adhibet ad vnitatē im-
pugnandā. Quod quidē factū patribꝰ: ac bonis oibus
ita moleſtū ē: vt ad ſummū odiū regis nomē pueuerit.
Nam illi quidē ſatꝭ cautū erat ex formula ipſa: qua p-
uidetur: in cunctis dignitatibus: vbi plures a diuerſis
electi repiuntur: poſſeſſori dūtaxat ius fore. Itaq3 ſuſpi
cātur quidā non tā eo metu regē moueri: q̄3 id archane

moliri: vt ꝑ diuiſionē ꝑpetuā ſedes romana imbecillior maneat: ac nūq̄ in formidabile robur itegrata euadat. Quicq̄d tandē eū moueat: apte renititur: adeoque ꝓficit: vt ſauona cōmuni ꝯſenſu ad ꝯuentū delecta: iā iā reſpuatur: quo quid ignominioſius italico nomini accidere poſſit: nō equidē video. Oratores ex gallia ꝑmulti q̄tidie ad id nos inuitāt: hortāt: excitāt. Nos plane dormimus. Nec quemadmodū fiat hoc tam ſanctū opus: ſed quō non fiat: cogitamus. Habes acta noſtra. Que qm̄ ad te liberius ſcripſi dolore quodā ꝑmotus: occule queſo has lrās: ne in aliorū ꝑueniant manus. Vale.

Leonardus Franciſco principi Cortonenſiū ſalutē.

SCripſi nuper quid hoīes ſuſpicarentur de regꝭ voluntate. Noue poſtea res inſecute: cuncta etiam: que p̄us obſcura videbātur: magis patefecerūt. Regis .n. copie ingētes ꝯiūctis ſibi romanis exulibus ad duodecimū lapidē via latina ꝯueniſſe: atq̄ ad vrbē occupādam vēture dicebātur. Erecta eo metu ciuitas ꝯfeſti ad pontificē decurrit. ꝑiculaq̄ oſtentās ꝓuidere iā inde p̄cabatur. Jlle negare ſedulo aduētare queq̄ totūq̄ rumorem hunc a maleuolis fictū dicere: vt ſuſpiciōes: diſcordieq̄ maiorē in modū augerētur. Hec pontificis aſſeueratio qm̄ ex vero ꝓficiſci anio videbatur: fidē multitudini fecit. Jtaq̄ nihil q̄ſi ſubeſſet ꝑiculi: domū reuerſi ciues: poſitis armis quieuerunt. Hec dicta fuerant ad veſperas. Eadē illa nocte de prima ſtati vigilia regꝭ milites quidā: exuleſq̄ romani ꝑ vaſte ſolitudinis loca muros intrarūt: refractaq̄ inde ꝓxima porta: aditū equitibus patefecerūt. Ad horū ingreſſum clamor ſublatus ꝑ vrbē diffunditur. Jtur ad arma. Concurritur aduerſus hoſtes: ac pluribus ſimul locis p̄lia ꝯſerūtur. Pontifex vbi iſta ſenſit: confeſti ab edibus vaticani: quibus inhabitabat: ſeſe in molē Hadriani recepit. Patrū v̄o nemo ſecutus ē: pret̄ vnū colūnenſem. Nam ceteri metu ꝑculſi: fuga ſibi ꝯſulere: q̄ cū pontifice includi malue

runt. Nec ego vnq̄ȝ noctē magis turbulentā puto fuiſſe trepidis oībus et incertis quid agere: ꝙ̄ ve ꝯſiſtere deberent: ſuſpecto pōtifice: nec tota quidē vrbe idē ſentiente: fugaqꝫ ipſa patrū debilitabat aīos: q̄ſi p̄ſtātes ſapientia viri: ac plurimū diſcernētes: qm̄ intelligerent reſiſti nō poſſe: migrādi conſiliū aſſumpſiſſent. Quādiu nox fuit: hoſtis ſupior habebatur. Nec iā ꝓcul a capitolio pugna erat. Sȝ albeſcēte mox celo Paulus vrſinꝰ cū equitatu ſubſidio nrīs veniens: p diuerſam ab hoſte regionē ingreſſus: media vadens vrbe: trāſuerſis itineribus ad eā portā deuenit: p quā hoſtes intrabāt. Ibi diſſipatis ſtationibus: pone aggreditur: ita vt inť multitudīeȝ populi ac ſuū equitatū medios hoſtes hēret. A fronte igitur ⁊ a tergo vexati: in fugā tandē vertuntur. Capti eoꝝ multitudo ingens. ⁊ in ijs pricipes ferme oēs aduerſe factionis. Ex tēpeſtate itaqꝫ admodū turbida: mox ſerena lux vrbi effulſit: ac ex merore letitia ingens: vt ego ipſe ſpectator hoꝝ oīȝ admirarer tantā mutatōeȝ tam breui tpe ꝯtigiſſe. reuocati ex fuga patres: cū iā eoꝝ plerıqꝫ multa paſſuū milia ſutriū verſus abijſſent: ſumma gratulatiōe oīm rediere. Sunt qui putēt hanc totā rem a pontifice de induſtria cōpoſitā: ꝙ̄ mentio oīs vnitatis obrueretur. Quod futurū erat: ſi rex obtinuiſſet. Nos de pōtifice nullo mō credimꝰ. de ꝓpīquis dubitamꝰ. Pontifex habere in aīo videť ſenas petere. Inde vo lucam. Sed res adhuc ꝑpaucis nota eſt. Vale.

Leonardus Nicolao.

a Nte q̄ȝ vitbio ꝓficiſcerer: dedi ad te orōeȝ Demoſthenis ꝓ Teſiphōte. Lator fuit. P. Bardella ꝙ̄ rōe negociať. Eā orōeȝ arbitrabar te iā legiſſe: ac expectabā litteras ingentis leticie. Cum itaque in hac expectatione eſſem: ac iam mecū ipſe: ꝙ tardior fores ſtomacharer: ecce quidā a te mihi lrās attulit. Capio auide atqꝫ aperio. Caput lrāꝝ querelas ꝯtra me. Mediū aūt: ⁊ finis neſcio cuiꝰ bn̄ficioli moleſtias ꝯtiebat. Spe igiť deſti

tutus : laceraui illico lrãs : a muſis alienas. et alias ex-
pectare cepi. Cras ero in villa Lupi nrĩ : que ẽ ſenis ꝓpi
qua. Si te nihil ipedit illuc ꝓperato. Sin expectare ma
nis : ego ꝓpediẽ florẽtie te ↄueniã. et tũ de hoc ipſo bñfi
cio ita faciã : vt te velle intelligo. Vale. ſenis. 5. idus ſep-
tembris. 1. 4. 7.

¶ Leonardus Nicolao.

n On puto opus eſſe multis vt verbis te cohorter :
cum tibi et de amiciſſimi viri negocio : et de re ti-
bi grata leue tibi onus ipono. Tu .n. ipſe re cognita mo
ueri debes ſine vlla poſtulatõe : aut rogatiõe nrã. Bar-
tholomeus Cremonẽſis mirifice : vt tibi alias narraui :
ſtudiis hũanitatis deditus ẽ. Idqꝫ cũ ſuperiori tp̃e añ p̃
ſulatum ſtudioſiſſime feciſſet : non põt nunc preſul fac-
tus eas : quas ante coluit muſas non affectuoſe amare :
earumqꝫ ſacra ferre : ingenti : vt Maro noſter ait : per-
culſus amore. Cum igitur habeat preclare ſcriptũ orati-
onũ Ciceronis : cupit vt ſingulorũ capita librorũ : ſplẽ
dore lrãꝝ illuminẽtur. Tu ergo in ea re diligentiã tuã ad
hibebis : dabiſqꝫ operã vt non auro nec murice : ſed ve-
tuſto more hee littere fiant. Nam inaurare vel hic potu
iſſet : ſi huiuſce rei cupiditas ipm haberet. verũ hec ſper
nit : et antiquitati deditus eſt. Quare facies vt tibi vide
bitur : vtqꝫ exiſtimabis amatori antiquitatis potiſſimũ
gratificari. Volumen ipm tibi mitto. Vale. Senis.

¶ Leonard⁹ Bonifacio Colucii Filio : Fribuſqꝫ. S. p. d

q Vantã parenti veſtro homini doctiſſimo : viroqꝫ
p̃ſtantiſſimo pietatẽ : mortuo etiã preſtare debeã :
nec oblit⁹ equidẽ ſum : nec vnq̃ꝫ vti ſpero : q̃ꝫ diu vita ſu
perit : obliuiſcar. Quid .n. ſi me genuiſſꝫ ille plus aut cha
ritatis : aut beniuolentie : aut amoris mihi potuit ipar
tiri. Multi genitores a filiis ſe rogare expectant. Ille ſp
mihi vltro ⁊ irrogatus occurrit. Multi frena dimittunt
filiorũ : cum adoleſcere ceperũt. Ille in hac ipſa etate fre
na mei ſuſcipiens : nunquã e curriculo deflectere paſſus

eſt. ſed monendo: caſtigando: incendēdo ad virtutem: preſtantiā q3 dixerit. Quod grecas didici lrās: Colucij eſt opus. qđ latinas nō leuiter inſpexeri: Colucij ē opus qđ poetas: qđ oratores: qđ ſcriptores ceteros legerim: didicerim: cognorim: Colucij eſt opus. Nemo vnquā parens in vnico dirigēdo filio tā ſedulus fuit: quā ille in me. Cuius ingeniū: in q̄ tñ amore nimio decipiebaꝛ: ita natū ad hec ſtudia p̄dicabat: vt ſi alioꝛſum diuerterē: manꝰ ſeſe mihi allaturū: ac vi retracturū minareꝛ. Qui poſt aliquot annos: cū me tunc primū vocatu pontifi cis romā petere volentē lachrymans dimitteret: quaſi p̄ſagio quodā future mortis: familiā cōmendauit. ſꝫ p̄cipuā de ſalutato curā: mandataq3 iniunxit. Eum ſane inq̄t: cꝫ oculis nō ſatis valeret: nulle ferme rei gerēde ſa tis aptū: pmagnā ſibi curā: ſolicitudinēq3 afferre. Nā de ceteris qm̄ ſani eſſent: minꝰ admodū laborare. Huic aūt videndū eē iam nūc et q̄ ſuſtentamenta vite ſint pre parāda. Statuiſſe ꝟo potiſſimū vt in clericos trāſcribe retur. pñ rogare me: obteſtariq3 p amorē: quē erga me vnū ſp vnice habuiſſet: vt adoleſcentē eū in meā fidem: tutelāq3 reciperē: efficerēq3 mea opa: vt cū aliq̄ dignita te et honeſtate vitā ducere valeret. Hoc ego tunc in meā fidē cū recepiſſem. quid. n. nūc de me ac de đſyderio nar rem meo: q̄ nō minꝰ erga Coluciū: q̄3 erga parentē ſp affectꝰ fueri. S3 velle quidē nō ſatis ē: niſi opereꝛ. Nec ꝟo id ſatꝭ: niſi prudēti ſtudio annitare. Nec etiā id ſatꝭ niſi ad effectū pducas. Qui. n. ī fidē ſuā q̄d receperit: nō volūtatē bonā dūtaxat: vt mihi videꝛ: necq̄lemcunq3 operā p̄ſtare ꝯtentus eſſe deb3 affirmare poſſum: nec viuente illo: neq3 poſtea defuncto: ſtudiū et diligētiam iſta quidē in re mihi defuiſſe. Apud duos adhuc pontifi ces fui Innocentiū: et Gregoriū. Cū vtroq3 ſepiſſime đ hac re et inſtātiſſime egi. S3 ita plena ē expectātiū curia immo ꝟo nō expectantiū: ſꝫ obuiā euntiū: vt q̄tiens ali q̄d vacauerit: a mille rapetur. Gratiā ꝟo nrā3 minuit:

qđ nos ñ ꝓ nobis: ſ ꝓ alio petebamꝰ. Clariſſimi q̇dē viri filio q̇s negat attamē abſente: ⁊ a familiaritate pō tificis alieno. Itaqꝫ q̇ p̄ſentes vel pōtifici ip̄e: vel alicui patrū deſeruiebāt: ſꝑ adhuc p̄lati ſunt petitiōi mee. Et ea quidē cauſa q̇ minꝰ adhuc obtinuerimꝰ: refragata ē. Quod poſtq̄ȝ ſatꝫ expꝰtꝰ ſum: ad ꝯſiliū v̇ſus ꝯſtitui pſo nā meā p̄texere. Neqꝫ .n. aliū finē vllū fore videbā deſy derio nr̄o. Poſtulabat̄ ergo nuꝑ venerabilis vir Antoni us ſenēſis ad epiſcopatū piſauri. Ob id factū duo illius bn̄ficia vacatura ſperabāt: canōicatꝰ florētine eccleſie: et p̄poſitura feſulane. Hec ego ita fore aptiſſima ſaluta- to exiſtimabā: vt ſi nos effugerēt: nūquā alias ꝯſecutu rū eā facultatē arbitrarer. Sentiēs ergo q̇d me hactenꝰ īpediſſꝫ: ñ iā ꝓ illo: ſ ꝓ me ip̄o petere ꝓfeſſꝰ ſuꝫ. Pōtifex bo ⁊ ſi admirabat̄ mutatā volūtatē meā. Nā epiſcopa tū mihi ab Innocētio ſpōte oblatū: ſciebat me reſpuiſſe tū ꝯceſſit. Nec deeſt tū illi: vt animaduertere potui: ſuſpi cio: quā diluemꝰ ſimulatōe et mora īpoſita. Hec ego vobis nota facere ꝯſtitui: vt ſciatꝫ hec me bn̄ficia Sa lutato nr̄o īpetraſſe. et ſi dilatio īteredat q̇dā opoꝛtꝫ: ne pōtifex īdigne ferat ſe hoc p̄textu circūuentū fuiſſe. Ve ſtrū quoqꝫ īterea fuerit cōmonefacere Salutatū: vt qui bn̄ficia hꝫ parata: det operā: efficiatqꝫ ne ip̄e ad illa: q̄ clericū ſcire decet: īparatꝰ reperiatur. Vale. Senis.

Leonardus Nicolao.

h Odie tibi ſcripſerā ante lucē. poſtea mihi reddite ſunt lr̄e tue cū īcrepacōe negligētie: tū rei mee: tū aliene. Omīno reoꝛ ex puitate animi ꝓuēire: vt puſillis d̄ rebꝰ magnā putes ſolicitudīeꝫ capiendā: ⁊ exigui p̄ciū res grādis exiſties. q̇d. n. opꝰ fuit lr̄is meis. An nō tu ip̄e mihi ſcripſeras te ꝓcuratorē faciundū: vt ille q̄ſi pſona q̇dā aliēa maiorē facultatē hr̄et opitulādi. Cū iġr tu hec ſcriberes: ⁊ ille aſſeueraret: q̇d aliđ ip̄e facere debui: q̄ȝ ea ſic diſpōere: vt nobis placuerat. Tibi ēt cū mihi ſis: q̇ es: p̄pōitū eē dꝫ: vt q̇d ī tuo faceres negocō: id facias ī meo.

Quare ſi qua de re ambigis: peritiores cõſule: atq ita pſequare: vt in rẽ fore exiſtiabis. Deniq tu hec me val de curare putas: vel tanti facere: vt ab iſtis nunc pendeã. Non ẽ ita mihi crede. Si res eum quẽ cupim⁹ finẽ habuerit: mihi gratũ ẽ. Longe tñ gratius foret: ſi. M. Tullius reuiuiſceret. Satis de re mea. Nunc de aliena. lrãs amici tui diligent̃ tradẽdas curaui. ⁊ reſpõſa poſtu lari feci. Quid vltra queſo a me req̃ris. An etiã vt extorqueã ab inuitis. Omĩa facere debui in re amici tui. et feci quidẽ: et facio. Nec video q̃d pretermiſſum a me ſit: qd̃ te vel illũ debuerit cõmouiſſe. Mianus forte q florentiã erat ventur⁹: rñdere neglexit: ſepius quidẽ a me poſtula tus. Alias lrãs camerario: et Paulo: ac ceteris tradidi. Que mea culpa ẽ: ſi rñdere non curãt. Forſan ſcriptũ in his nihil ẽ: quod rñſum mereat̃. Inſtruat me ĩ negocio ſuo: et actorẽ rei eẽ velit: nõ lrãꝝ exactorẽ. Tunc ſi defuero: me carpe. At de re penit⁹ ignota: q̃d ip̃e reſcribere debui. Quare vide obſecro: ne tu magis carpend⁹ ſis: q̃ ꝑ quaq leuiſſima re ſic atrocit̃ contra amicos inclames. Vale. ſenis.

Leonardus Nicolao.

m Itto tibi Ciceronis orõnes in Verrem recte quidẽ ſcriptas. ſed vt videbis male emendatas. Qui. n. corrigere voluit: plane corrupit. Quãobrem tue diligencie erit: non q̃ poſtea mutata ſunt: ſ; q̃ p̃us erant: trãſcribi iubere. Idq facies ſine vlla feſtinatiõe. Nã mihi quidẽ cordi ẽ etiã q̃s mecũ habeo libros: apud te omĩes deponere: ne ferant̃ vna nobiſcũ ĩ hac fluctuoſa tẽpeſtate: et ambigua peregrinatione in q̃ nec portum: nec ſedẽ certã ꝓſpicimus. Me quidem valde penitet ſic a vobis ꝓperaſſe. Nam potui quatuor dies adiungere ad cõem voluptatẽ. Rumores. n. qui afferebant̃ de pontificis itinere: vanierant. Vale.

Leonardus Salutem. D. Zacharie.

e T litteras tuas accepi et quod me facere iubebas: q̃ztū in me fuit: diligenter effeci. Impedimēta hec ꝓhibēt. Proditor ille nō adeſt. Procurator ab eo relict⁹ mandatū habere ſe negat ad tranſactionē faciendā. Cū pretore multa ꝓ te: et ꝓ cauſa tua v̈ba feci: poſtulans ſi quo iure ordinario: vel extra ordinario: vel ex bono ⁊ equo fieri poſſet: vt ſaltē in indebita pecunia ſoluenda: eā ꝯditiōez admitti iuberet: q̄ vel in q̈cūq₃ debito ꝓpter malignitatē tp̄is eſſet ꝯcedenda. Negat ille ſuaꝝ eē par tiū aliquid tale iubere cōtra actoris voluntatē: ꝓ q̈ ſen tentia iāpridē lata ſit. Scripturū ſe tn̄ pollicet̃ ad ꝓſo- popeiā illā: quā nunc: vt audio: neapolis h₃. Poggius noſter om̄ib⁹ aſſentiri parat⁹ ē: que ad cōmoditatē tuā ꝑtinebūt. res tota in redditū tuū differeđ. Interim dabo operā: vt illi ſcribat̃. ſed quantū ꝓfecerim⁹ apud elatā duri hoīs ceruicē: neſcio. Tu cura vt valeas. Ex Se nis. x. cal. Januarij.

¶ Leonardus Petro Miano. S. P. D.

i Amdiu nihil magis oratoriū curia. ro. andiuit: q̃₃ vocē preſtantiſſimi viri Zacharie tui: imo potius noſtri. Ego. n. ꝓpt̃ maxias eius virtutes amori erga il lū tuo: aut nihil aut nō multū ꝯcedo. Qui cū a pontifi ce max. publice audiret̃: aſtantib⁹ reuerendiſſimis pa- tribus ſancte. ro. eccleſie cardialibus: et frequentiſſima cleri populiq₃ multitudīe circūfuſa ita locut⁹ ē: vt i ver bis eius robur fortiſſimi viri: prudētia doctiſſimi hoīs: elegātia diſertiſſimi oratoris ꝑfacile apperet. Vellem aſ periſſes quanta cū attentiōe auditus ē: vt in tanta mul titudine: ne reſpiratio quidē alicuius ſentiret̃. maieſtate orōnis: vbertate ſententiarū: copia optioꝝ verborū mi rum in modū aīos demulcentib⁹. Dixit p̄terea fortis vir Marinus Carauellus et ipſe quoq₃ magno cū ſpiritu: nec minori maieſtate: qui et ſi nō latino: ſed patrio ſer mone in dicendo vteret̃: tn̄ nec ſua caruit laude: et alti ac ſinceri aī haud dubie apparuit. Deniq₃ ꝑ hos ora-

tores vniuerſam curiã: venetorũ ciuitas ſibi mirifice cõ
ciliauit: vt ampliſſima et potẽtiſſima: et p̃terea optia:
et pacis amãtiſſima ab oib⁹ habeat. Cui ſi palmã hui⁹
ſanctiſſime: et optatiſſime chriſtianorũ: et eccleſie rein-
tegratiõis deus ſeruauerit: nihil in toto orbe terrarũ erit
penit⁹ glorioſi⁹. Sꝫ de reb⁹ publicis alias. Nũc ãt d̃ p̃e
uatꝭ loq̃ malo. Ego Zachariã nr̃m ꝯuenio ſepiſſime Et
q̃ꝫtũ ocij ab oratorijs negocijs: q̃ mirabili vigilantia ex
equit: ſibi dat: id totũ i librox̃ ac ſtudiox̃ agitacõe ꝯſu-
min⁹. Quibus vellẽ adeſſes: q̃ꝫq̃ꝫ tu quidẽ ades ſp̃ ſer-
monib⁹ nr̃is. Sꝫ tñ alio quodã mõ vellẽ te p̃ſentẽ intu
eri. Non. n. dubito quin iucũdiſſima int̃ nos ſaturnalia
ageremꝰ. Vix tñ ẽ: vt nõ inuideã felicitati tue: q̃ Manu
elẽ Chryſolorã virũ doctiſſimũ atqꝫ optimũ tãdiu vene
tijs diſtineas. eiuſqꝫ aduentũ in curiã retardes. Nos. n.
vt alias ſepius: ita nũc cũ oratorib⁹ vr̃is: vt veniret ex
pectãtes: ñ ſem el fruſtrata ſpes ẽ: et fefellit opinio. Quẽ
rogo: vt noĩe meo ſaluere iubeas. Et volumẽ Auguſtini
de ciuitate dei quod apd̃ te illius noĩe depoſuerã: eidẽ tra
dito. Faciaſqꝫ me certiorẽ an aliq̃s libros grecos mihi de
ferat. Hodie decretũ ẽ vti põtifex Lucã ſe ꝯtuliſſe debeat
añ finẽ mẽſis ianuarij: altera p̃s i uenerꝭ portũ. Vale.

Leonardus Nicolao.

t Vme philoſophũ eſſe cenſes: et nihilomin⁹ Aelio
gabalũ poſtulas. Vide ne nõ cohereant petitiões
et exhortatiões tue. Niſi forte hanc eẽ phiaꝫ meã interp̃
tare. qd̃ ſi ita ẽ: accipies opus ſane philoſophicũ: nõ ex
Zenonis diſciplia: ſed ex intimo Epicuri ſinu de p̃p̃tũ
Ridebis: vt opinor: hanc inceſtiſſimã: et flagitioſiſſi-
mã contionẽ: quamquã multis peperci quorũ mihi co
piam ſuſcepta cauſa vltro largiebatur. Et in taberna
vinaria abſtinens fui. Itaque valde equidem vereor: ne
vtrinque me ſubaccuſare non imerito poſſint. Seueri ꝙ
rem non ſatis grauẽ ſuſceperim. Vrbani ꝙ in cauſa pi
[illegible]: et copioſa ieiunior fueri. Ac in me fortaſſis illud iacta

bitur. Aut vndiq religionē tolle: aut vſq quaq con-
ſerua. Sed de vrbanis quidē non multū laboro: ſi me
continentiorē fuiſſe arbitrabūtur. Cum ſeueris aūt et tri
ſtibus plus mihi: vt opinor: negocij ſupererit. Verū vt
Lucilius nō romanis: q erant peritiores: et in poema-
tibus iudicandis nimiū curioſi: ſed tarentinis: et regi-
nis ſe ſcripſiſſe affirmauit. Sic ego triſtib⁹: et ſeuerior-
bus nego me ſcripſiſſe. nec ab illis legi volo. Eſt aūt ali
ud quoddā genus hoim. qui in ioco ſeueri: et in ſeuerita
te iocoſi ſunt: qui neq Catonis rigiditatē: nec Sippij
diſſolutionē ſectantur. Hoc ē qui neq curios ſimulant:
et bacchanalia viuūt. Iſti: vt ſpero: hāc mediocritatē
meā et legent nō inuiti: et pbabūt nō ſimulate. Deniq
loquant oēs vt libet. Ego ſi mihi et tibi vni ſatiſfecero:
ceteros oēs cū ſuis iudicijs floccipēdo: eorūq opiniōes
et oblocutiōes vix vnius aſſis exiſtimo. Tu vale mi dul
ciſſime Nicolae. ex vrbe Senis.

Leonardus Ruffo S. p. D.

a Ccepi lrās tuas pbreues: qb⁹ id mō flagitas: vt
qd agatq̄dq ſpāi ſit de vniōis negocio tibi reſcri
bere ne pigeat. Accipe igr. Poſtq̄ lucā puenimus: crebri
vltro citroq oratores fuere. Sz nihil adhuc pfectū: ne in
choatū qdē: qd dignū vlla ſpe mihi videaī. In adūſario
pōtifice neq̄q̄ rctā mēs: q̄zq̄ ſimulat ille mirabili aſtu-
tia: vt facile īprudētes decipe poſſit. Sz nihil ſani: crede
mihi: illi ieſt. Si. n. ineſſz: qd vetarz rē pfici. Quicūq eni
iſtoꝝ vere vellz: qd ⁊ iurauit: ⁊ pmiſit. Alī et ſi nollet cō-
pelleret. Quā. n. excuſatōez: aut quod diffugiū hñt. Nūc
vo q: vtq tgiuerſaī: alī alteri excuſatōz: ⁊ diffugiū pbet.
In nrō pōtifice rctā ⁊ ſimplex natura. Sz vt q̄ſq bon⁹
et ſimplex: ita facile ab iprobis decipiī. Quidā. n. hono-
res ab eo ſperātes: in ſinū eius adulādo irrepſerūt. Ji et
formidies inanes illi incutiūt. ⁊ rctā volentē nonnūquā
inflectūt. Ego: vt ani ſunt: turbatiōez aliquā formido.
Nihil ē. n. infenſius: nihil indignantius. Vale. Senis.

¶ Leonardus Nicolao ſ.

c Ogitabã tibi plixius ſcribere: et ꝑſ̃ediẽt: vt ſpero id faciã. Nunc aũt breuitatis cãz affert feſtinatio tabellarĳ: qui me in ipſo diſceſſu nũquid vellẽ rogauit. Eſt florentie vir egregius Thomas britãnus mihi amicus: et ſtudiorũ nr̃oꝝ quantũ illa natio capit: ardentiſſimus affectator. Huic ergo cupiẽti ineptias noſtras.i. libros nouorũ poetarũ emere: rogo vt om̃i diligẽtia: curã ꝗ aſſiſtas. Deniq ꝓ natura et moribꝰ tuis admonẽdũ te familiarius putaui: vt ſiquid ↄtra ſententiã opiniõez ve tuã cuperet: aut ſentiret eidẽ te mitem ac minime aduerſantẽ preſtes. Vetus eſt.n.verbũ.vt homo eſt: ita morem geras. Vale.

¶ Leonardus Ruffo ſal.

p Er binas iã lr̃as a me petis quid de Joanne Dominici extimandũ ſit: variũꝗ de eo ſermonẽ apũ nos eẽ ſignificas. Quid aũt ego ad te ſcribã de re difficili: atꝗ ardua. Nil.n.difficilius: quã mentẽ hoĩs intueri.itaꝗ nil dicã ipſe de me.ſed qualis ſit opinio veſtroꝝ hoĩm de illo oſtendã.preſtantiſſimũ eſſe virũ:et ſcientia eloquẽtiaꝗ eminere nemo inficiat̃. Querela tñ eſt aduerſus eũ: ꝙ cũ ipſe in primis auctor: ſuaſorꝗ vnionis fuiſſet: ac ceteros om̃es ardẽtiſſime cõmoueret: tñ poſtq̃z epiſcopatus illi a pontifice datus ẽ: q̃ſi medicata offa preclusis faucibus: nihil poſt hoc ꝓ vnione: ſed multa aduerſus eã videt̃ ſuaſiſſe. Atqui nemo qui pͥmo illũ audiſſet: extiſtiauit munus põtificꝫ ab illo nõ reĳci. Accepit tñ: vt deprehendit̃: non ingrate. Ac maiora ſuperare illum aiũt: ꝑdita cauſa quã prius tã acriter perurgebat Nos v̾o vt de mentis illius archano nihil ſcimus: ſic ea que agit: moliturꝗ nõ ꝓbamus: affirmamuſꝗ primo illius ardori: et ſtudio hec poſteriora videri ↄtraria parũꝗ ſibi ipſi illũ cõſtare. Quod vtinã ſapientia quadam maiori faciat: ac non ambiciõe. Ego quidẽ hunc hominẽ: vt ſcis: amo ꝑpter excellenciã virtutis: atꝗ

eo magꝭ doleo ipſum in hanc aduerſam opinioēȝ hoīm
incidiſſe. Nemo eſt omniū: qui peccare ignorantia illū
putet. ſed cupiditate animi tranſuerſum agi. Vale.

Leonardus Roberto Ruffo S.

i N medio turbationū ac moleſtiarū: quibꝰ ꝑ hoc
tp̄us oīa redundāt: letiſſimꝰ heri nobis: ac iucū
diſſimꝰ effulſit dies: q̄ mentes nr̄as depulſis triſtitie nu
bibus: mirifice ſerenaret: memoriāqꝫ oēȝ p̄ſentiū vel im
pendentiū calamitatū penitꝰ auferret. tres. n. familiari-
ſſimi in vnū ꝯueniētes: et nō bellicū: ſed bacchicū ꝯcinē
tes: ſatis magnā ſodaliū et amicorū manū ꝯtraximus:
oībuſqꝫ ad letitiā diſpoſitis: in villā Alamani archiepi-
ſcopi piſani: ipſo Alamāo duce: veluti ex diuturnis vi-
culis emiſſi: nullū gaudēdi: īmo vt verius dicā: repuer
eſcendi genꝰ omiſimꝰ. Villa ē media ferme int̄ lucā: ⁊ pi
ſas. A dextra ripa auſerici fluuīj ameniſſimo ī loco ſita.
et maxīe ad ruſticanas voluptates excogitata. Surgēs
enī leniter ī collē: ſubiectāqꝫ planiciē reſpiciens: mōtes a
tergo hȝ ꝯiunctos ad aucupatiōes: venationeſqꝫ apti-
ſſimos. Itaqꝫ ſiue rapaci aue: ſiue mordaci cane: ſiue
plagis: ſiue venabulo: ſiue curſu. Deniqꝫ ſiue feris: ſiue
auibus: ſiue piſcibꝰ delecteris: vicini ſunt mōtes: con-
iuncti colles: ſubiecta planicies: p̄terfluens amnis affa
tim oīe genus prede tibi largit̄ ſumminiſtrāt. Verū no
bis illuc ꝓfectis: nec venari apros placuit: nec figere cer
uos. Nec rurſus lepores canibꝰ agitare fugaces. Nec fe
ra blacteolis vngues armata ſonoris Cepit auis predā
Sed traxit nos. et vendicauit ſibi incredibilis amenitas
auſerici amnis: q̄ rectos fronde populea criſtallio alueo
viridibꝰ ripis mira placiditate fluebat. Quibus allecti
depoſitis togis: ⁊ calceis acerrime piſcati ſumꝰ. In quo
ita luſimus vt pueri: ita clamauimꝰ vt ebrīj. ita ꝯcerta
uimus vt demētes inſaniqꝫ videremur. Aderat oībꝰ ipſe
Alamanꝰ: qui q̄ȝq̄ȝ religiōe impediebat̄ vna ludere: tū̄
ita ſpectatorē ſe p̄bebat: vt ea q̄ gerebant̄: mira feſtiui-

rate:riſuq; cōprobaret. Egreſſis tandē a fluuio: cena du bia apponit̄ ex piſcibus roſtratiſq; auibus. Expectaſti fortaſſe vt dicerē nauib⁹. Sz nō ē ita. nō ē. ꝟ aderāt aues multe: vina pluria. Omitto cetera q̄ cūcta opipare ap parata fuerūt. Poſt cenā vo auide: voraciſq;: vt labo rātibus i aqua euēire ↄſueuit: aſſumptā: deābulatio fuit equeſtris int̄ flauētes ſegetes: et amena vireta: ramoſq; fecunditate fructuū incuruos. Qui lōge itaq; vagati: cā tantes alij: alij iocātes poſt multas: variaſq; vrbani tates ad ipm amnē: quē antea vado traieceram⁹: reuer ſi et i harena depoſiti: luctātes int̄ ſe agricolas nudos ⁊ lacertoſos: q̄ placēdi grā ↄuenerāt: q̄ſi i gladiatorio cer tamie vſq; ad primā noctꝭ horā letiſſime ſpectauimus: cū illi ſepe violētia maioris roborꝭ pſtrati: ⁊ grauiſſimo caſu ad terrā eliſi: cenoque inuoluti: vberē ridēdi mate riā nobis pberēt. Sz ego genera ipa voluptatū n̄ ſingu la ac minuta (. Nā id quidē lōgius eēt.) enarro. Scis. n. tu qm̄ multa eē ſoleāt int̄ familiares letos: et vnanimiꝭ ad feſtiuitatē paratos. Deniq; hic dies pculdubio faſtis aſcribēd⁹ ē: et meliori lapillo nūerandus pſerti cū eo tur batiōis deuenerit res nrē. De curialib⁹ loq̄: vt ſummo ſtudio ↄquirendū ſit aliq̄d: q̄d nos q̄cūq; rōne ab illaꝝ amariſſima cogitatōe diūtat. Vale. Luce. 4. id⁹. Junij.

Leonardus. S. P. D. Petrillo Neapolitano.

e N quod iā dudū ſepe int̄ nos collocuti diuinaba mus fore: vt nubila hec tēpeſtas i dies magꝭ ma giſq; ingraueſcens: pcellā deniq; ſubitā horrendāq; da ret: tandē aliqn̄ effectū ē. Patres. n. lōga indignatione ⁊ iraq; pmoti: relicto pontifice abierūt. Quo quidē die nil aut pcelloſius: aut turbulentius fuiſſe vnq̄z imaginari poſſum. Tuā igit̄ ſapientiā valde equidē laudo: q̄ iſta puidēs: te antea neapoli in tutū recepiſti. Me āt culpo q̄: cū nō min⁹ fortaſſe q̄z tu iſta puidiſſem: ſubire tn̄ ma lui: q̄z vitare. Accipe vo a nobis quemadmodū res ge ſta ſit. Nā ⁊ auere te arbitror veritatē cognoſcere. Et

ſtã p eos mltã: q̇ ignorãt: circũferũt. Repetã igit̃ ſupiora quedã: ex eo videlicz tpe: q̃ tu a nobis diſceſſiſti: q̇ facilius rei geſte cãs: ꝓgreſſuſq; itelligas. Fuerat põtifex noſter: poſtq̃z roma abijt: mẽſes aliq̃t Senis cõmoratus. Tẽpꝰ interea vẽit: q̃ ſauone ↄſtituerat ad eẽ. Id cũ ſumma oiz bonoꝝ q̃rela tẽpus diffluere paſſꝰ ẽ. Promiſſum q; neglexit: ↄtẽpſitq;. Aduerſarius aũt põtifex ſauonã: vti ꝓmiſerat: venit. et quidẽ ad p̃ſcriptũ diẽ. noſtrique: abſentiã illudẽs: ſingulis horis accuſabat. O rẽ acerbã et nõ preſentiũ mõ italoꝝ: ꝟ poſterorũ q̃z dedecꝰ ingens Quid. n. turpiꝰ nobis accidere potuit. Quid fediꝰ. Quid ignominioſius. Locũ ꝓ vniõe chriſtiãoꝝ a nobis paulo añ ſpõte: ↄſultoq; receptũ: mox erectĩ cunctoꝝ animis: adire poſtea noluiſſe. Hec tu ſcribere audes dicet q̇ſpiã: cũ ſis i põtificĩ familiaribꝰ. ꝑtinꝰ ita. Quid. n. nũc adu ler: et alia ſentire me fingã. Vnꝰ q̇ppe chriſtiãoꝝ ſum: et vnꝰ italoꝝ. Alteros fraudari vnitate et pace. Alteros vt infidos ⁊ fedifragos i crimẽ vocari diſrũpor. Nõ tu igit̃ pontificẽ amas. Immo plus certe q̃z iſti: q̇ mentiẽdo et adulãdo diuerſa illi ſuaſerũt. Ego. n. verã pontificĩ gloriã ↄcupiui. Ea ꝓfecto fuit i vnitate et pace chriſtiano populo vt ꝓmiſerat: exhibẽda. Quo q̇d glorioſius: q̇d imortalius eẽ potuit. Iſti ṽo vt quõcunque ſederet: etiã cũ querela hoim ſuaſerũt: q̇d q̇ glorioſius putãt: demẽtes ipſi ſunt: p̃ſerti cũ obſcurũ nõ eẽt hec q̃ nũc euenerũt fuiſſe vẽtura. Sz redeo illuc vñ digreſſus ſum. Cũ pontifex ſauonã nõ iuiſſet. et aduerſarius ad p̃ſcriptũ diẽ eo ꝑfectꝰ: nrãz abſentiã accuſare nũciaret̃: indignabundus cũctĩ: et apte fremẽtibꝰ: ſecũda quedã nauigatio: vt dici ſolet: recipit̃: vt alter põtifex i Veneris portũ: noſter ṽo lucã veniret. Senis igit̃ p menſem. Januariũ maximis niuibꝰ ꝓfecti: lucã deuenimꝰ: Ibi vtpote ex ꝓpiq̃ crebris vltro citroque oratoribꝰ miſſis acceptiſq;: nihil res ſe hrẽ melius apparebat. Nec ſane mẽs i alio põtifice ſana erat. Sz occulebat ille quidẽ bona frõte malũ

ꝓpoſitū.Et certe i cauſa ſuꝑior habebat̄. Nā ⁊ ſau onā
ierat ad p̄ſcriptū diem nrō turpit̄ deficiēte et poſt ea q̄ſi
ṽa cupido ieſſet:etrurie litt⁹ aduenerat: obuiā ſtrenue ꝑ
fect⁹ tarditati nrē. Cūqꝫ in nrāz : vt ita dicā: frāꝑueniſſꝫ
illud haud iprudent̄ dicere videbat̄: ſe i littore eē velle :ne
a claſſe tutelaqꝫ ſua diſcederet lōgius. Locū aūt recuſare
nullū:mō littoreus eēt. Hec illi⁹ ſumma erat. At noſter q̄
ſi ꝯtra nitēs: ad lit⁹ deſcēdere recuſabat . Mediterranea
ꝓbabat loca . Nec tn̄ oia . ſed ea tm̄ q̄ ſe pontificē extia
rent . Ita alt̄ q̄ſi aq̄ticū aial i ſiccū exire. Alt̄ q̄ſi terreſtre:
vndas aſpicere ꝑhorrebat. Exacerbabat ṽo dolorē : ꝙ
vulgo extiabat̄ neqꝫ illi ſi i ſiccū deſcēderet : neqꝫ huic ſi
littus adiret: q̊cq̄ꝫ ꝑiculi ſubeſſe. Nec ipſi q̊ꝫ id n̄ itellige
re putubant̄. ſed metū de iduſtria fingere:q̊; deſideria ho
minū fruſtrarent̄ . Erāt igit̄ q̄rele ingētes : et apta iā ꝓti
nus oblocutio . Indignabant̄qꝫ oēs ea etate hoies ſuꝑ̄
ſeptuagenariū vt̄qꝫ ē:q̊ paucos ſederēt ānos: ⁊ dei metū:
hoim cenſurā poſthabere. Hec erat hoim indignatio : ⁊
q̄rela. De me aūt ſi queris : ego deceptū pōtificē nrm̄ ab
ĳs de quib⁹ ſuꝑ̄dixi . metūqꝫ inanē ꝑ malos ſuaſores in
iectū illi extiabā . Cōſpexerā abītio illius rectiſſimā vo
luntatē . Mutatū ṽo ex ſeipſo bonū quidē virū ꝑſuade
re mihi nō poterā. Nā ſi malignū putaſſem:nō tu me p̄
ueniſſes abeūdo. Cū eēt hic ſtat⁹ rex:ecce noua turbatio
ſuꝑorit̄. Cōſtituit.n.pōtifex noſter cardiales nouos i ec
cleſiā romanā aſſumere. Hui⁹ ṽo rei cāe erāt due . Vna
q: fautorib⁹ q̊buſdā ſuis grāz referre cupiebat : p̄ſerti id
magnoꝑe flagitātib⁹. Altera ꝙ admiſcēdo vetuſtis par
tib⁹ nouos aſſumptos tēꝑaturū ſe illorū vehementiam
exiſtimabat . Non.n. dubiū erat patres aduerſus hanc
pōtific̄ voluntatē eē reclamaturos. Et ē mos nihil tale
abſqꝫ illoꝝ ꝯſenſu a pōtifice decerni. Fortit̄ igit̄ conandū
rat⁹:prēs in ꝯſiliū vocat. Cōuenere trepidi etiā in̄ aliud
alĳ̄ ſuſpicantes. Paratur ſecreto locus . Subſellia po
nuntur . Prodit e cubiculo pontifex . et in trono reſedit.

Patres in̄ ſuis locis ꝯſidere iubent̄. Vbi cōſeſſum ē: pontifex cōtra ꝯſuetudīez: duos circa ſe familiares retinuit. Ceterā multitudīez oēz exclusit. Id ſiue vt interuētu mō ſi quid opus foret: vteret̄. ſiue aliā ob cām fecerit: incertū habeo. Mora quedā prius: et ſilentiū fuit. Inde cardinales aſpiciēs: nō ſatis leto vultu: p̄cipio inquit: vt nemo vrm̄ aſſurgat. Hec prima illius vox: cum mentes ſubita admiratiōe ꝑcuſſiſſet: alio aliū aſpiciente: indignanteq̃: Henricus tuſculanus: quid ē inquit hoc pat: et quid ſibi vult iſtuc preceptū. Quādoquidē inq̄t pōtifex vobiſcū nequeo recte agere: ꝓuidere eccleſie volo. Ad hoc Henric⁹ inflāmato vultu. Immo deſtruere eccleſiā vis. Hic cū indignarent̄ om̄es: ſederent tn̄: primus oīm Rainaldus ſancti Viti in macello diaconus. vir: vt tūc viſum ē mihi: oīm qui aderant cordatiſſim⁹: repēte aſſurgens. Moriamur potius inq̄t. Eſt ille vt tu ſcis ꝓcero corpore et cū ꝓceritate ipſa tū etiā verbis facere aīos viſus ē. Itaq̃ pleriq̃ poſt hūc ſurrexerūt. Sꝫ in noua ⁊ ſubita re ꝓſpicere licebat quid in vnoq̃ animi: vigoriſq̃ ineſſet. Rubebāt aliȷ̄. aliȷ̄ pallebāt. Ira et iurgio aliȷ̄: aliȷ̄ prece: ſupplicioq̃ nitebant̄. Colūnenſem ego vidi ad pedes pontificis ꝓuolutū: rogantēq̃ ne ita facere vellet Contra vero leodinenſem minabundū: et cōtumaciter incenſum. Burdegalenſis v̄o q̄ſi medius quidā: modo iras leniebat: mō pontificē p̄cabat̄. Ita re infecta conſilium tandē dimittitur: p̄cepto tn̄ p̄us a pontifice edito ne quiſq̃ patrū vrbe luca exiret: ne ue iniuſſu ſuo ꝯuenirent. Id rurſus p̄ceptū nō minus aſperitatis: ſuſpitiōiſq̃ hēre viſūz ē. Itaq̃ maiores ꝯfeſti ſecuti mot⁹: oīa ꝑruperunt. Leodinenſis ſiquidē poſt preceptū illud pōtificis mutata veſte: luca egreſſus aufugit. Id cū auditū eſſet: immittuntur equites: qui illū vi reducere conētur. Ii ergo veſtigia parum caute ſecuti: piſanū in agrū diſcurrerunt. qui ē in florentinoꝝ ditione. Nec tn̄ cardinalē ipm̄ app̄hendere potuerūt. Nam parū an̄ veniens: in

oppidũ libꝛafactã ſe iã receperat. Rixta tñ non ꝓcul ab ab oppido cooꝛta ẽ. et q̇dã ab eq̃tib⁹ vulnerati. Ea cũ luce vulgarẽtur: lucenſis pꝛinceps verit⁹ ne floꝛentinoꝝ iras: q̃ſi violato eoꝛũ territoꝛio: ꝯtra ſe ꝓuocaſſet: eq̃tes qui ea patrauerãt: cũ lucã redirent: ad ipſam vrbis poꝛtam capi iuſſit. Erat pontifex q̊ꝫ ſolicit⁹ de equitũ ſuoꝝ erratoꝛ: grauiterq̃ꝫ ferebat floꝛentioꝝ fines ab illis violatos. Itaq̃ꝫ ꝓpere Marcellũ ſtrozum virũ clariſſimũ: q̇ tunc ĩ curia moꝛabatur. et me q̊ꝫ vna cũ illo ad ſe vocauit. Dicit q̃ geſta ſint: nllõ ſuo iuſſu: ꝫ equitũ temeritate fuiſſe cõmiſſa. Nos ergo floꝛentiã oꝛatoꝛes ire iubet: ac rem apud ciuitatẽ purgare. Cũ eẽm⁹ ĩ eius ꝯſpectu: mãdataq̃ꝫ reciperem⁹: repẽte ingreſſus q̇dã: nunciat cardinales oẽs vno agmine ſimul abire. Eo nuncio pontifex auerſ⁹: illico dimittere nos: ac aliĳs traducere animũ coactus ẽ. Neq̃ꝫ. n. falſa erãt q̃ de abitu cardinaliũ nũciabãtur. Nam illi quidẽ ex captiuitate equitũ recepto aĩo ꝑus. n. pꝛincipẽ ipm̃: equiteſque foꝛmidabãt abeũdi palã ꝯſiliũ ſuſceperũt. Audiuit eoꝝ ceptũ floꝛentin⁹ quidã ciuis paucis añ dieb⁹ lucã miſſus: q̇ tũc p̃ſens ex hoc ipſo occaſionẽ nact⁹: ꝓ inuaſo territoꝛio: ab equitib⁹ ꝓuociferabatur. Ob hui⁹ marie clamoꝛẽ: et ſimul ob equitũ iniuriã: ꝯterrit⁹ lucẽſis pꝛĩceps: abire cardiales paſſus eſt. Luca igit̃ egreſſi: eodẽ die piſas migrauere. Spectaculũ mehercule durũ fuit: atꝫ acerbũ: pꝛẽs cernere abeuntes. ꝫ acerbioꝛ paulopoſt mihi apparuit curialiũ ſeceſſio. Diuidebatur. n. mlti tudo tota: et q̃ſi ab vno coꝛpoꝛe mẽbꝛa diuellebãt̃. Aliĳs cardiales ſectãtib⁹: aliĳs cũ pontifice remanẽtib⁹. plurimis vo incert̃: et vacillantibus. querelarũ et deteſtationũ plena erãt oĩa. Pontifex haud multo poſt nouos cardiales creauit q̃ttuoꝛ. Vellẽ melioꝛibus auſpicĳs creatos. Nã: niſi falloꝛ: multa et t̃ribilia ĩpendent. Ego pontificẽ nõ deſero. Tenet. n. me familiaritat̃ ius ⁊ officiũ: quod apd̃ illũ geſſi: a q̃ ſalua exiſtimatõe mea recedere poſſe nõ videoꝛ. Affirmo tñ ꝑ

multa que hic fiunt: mihi probari. Vale.

Leonardus Ruffo Salutem.

a Udiuiſti q̄ hic turbacões coorte ſunt. Patres. n. vt iampridē ſuſpicabar: pontificem reliquerūt. Magna ꝑfecto res et: niſi fallor: initiū mariaꝝ nouitatū: de quibus refert plurimū q̄d ſentiat ciuitas vrā. Tu ſi quid hēbis: facies me certiorē. Ego pontificē nō deſeram. Non ꝙ mihi hec ꝓbetur cauſa: ſ; q: in familiaritate eius cū fueri: nō videor abſq; rep̄henſiōe deſerere illū poſſe. Ita tn̄ ꝑſtabo: vt mei iuris ſim. Nec quenq̄; offendā. Pontifex poſt diſceſſum patrū cardinales aſſumpſit quatuor. In quibus ē Joannes Dominici: quē Raguſinū dicūt. Vellē melioribus auſpicijs creat⁹ eēt. Nā mltā: ni fallor: ipendent p̄ q̄ n̄ eſſe p̄ſtet q̄; eē. Vale.

Leonardi Arretini Eplāꝝ

Familiariū Liber. ij. Finit. Eiuſdē Tertius Incipit.

Leonardus Petro Emyliano Salutē.

q Uo in ſtatu res noſtre ſint: quibuſq; agitemur: vel potius iactemur fluctibus: te audiuiſſe: et audire quotidie ſcio. Et nūc plenius de Zacharia tuo clariſſimo viro cognoſces: q̄;q̄; difficile videtur rem ſic referri a quoq̄; poſſe: vt non multo a veritate ipſa: ac magnitudine turbatiōis ſuperetur. Ego autē mirū in modū diſcrucior: ꝙ non abſum: ꝙ non in aliquo vrbano: vel ſuburbano: vel deniq; in aliqua ſylua inter ſpelea ferarum abditus hoc tp̄e lateo libris ſtudiiſq; itent⁹. Quiuis. n. loc⁹ mihi iucūd⁹ eēt: mō hāc exitialē ruinā: et cineres ipſas cremate eccleſie ⁊ q̄s hic degēs videre cogor: aſpicere nō poſſem. Itaq; ⁊ te felicē arbitror: qui vel dei bn̄ficio vel ſingulari ꝓuidētia tua iāpridē ab huiuſmōi icēdio erept⁹ ſis: ⁊ me parū fortunatū: q̄ nūc i iſta naviclā fluctuāti: ac pene ſummerſa vna cū ceteris naufragium facio.

Super qua re te rogo: atq obſecro: vt ſiquid habes i q̃ animū egrū cōſolari poſſis: mihi reſcribas. et hūc dolorem vel eruere: vel lenire tua ſapientia: et facūdia cōe re. Hoc ego a te expecto. Marinū Carauellū: et Zachariā nr̃m viros p̄ſtantiſſimos mirifice diligo. Sz vt min⁹ frequēs: q̃z cōiūctio familiaritatꝭ nrē poſtulabat cū illis v̄ſarer: tp̄is cōditio: et rerū turbulentia coegerunt. Vale.

Leonardus Nicolao Salutem.

L Aurentio: quē mihi p̱ tuas lr̃as cōmendaſti: ſcribo vt negocia eius p̱ceſſere. Omino illi cupio ſatiſfacere: ſed gen⁹ petitiōis parūper exorbitat. De negocio aūt feſulano: animaduerti quāto ſtudio annitaris. Itaq et ego i ea re tibi morē gerā. libros quos mihi miſiſti: accepi. e quibus volumē illud Ariſtotelis p̱gratūſe. Aliud nec multū cupiebā priuſquā viderē. et poſtquā vidi: confeſti ſaciatus ſum. Nec puto mihi a greculo barbato ſatiſfactū. Dij illū perdant. Tu vale.

Leonardus Salutē Dicit Nicolao.

P Lures his dieb⁹ a te mihi reddite fuerunt epiſtole omes ferme cōmendaticie. Quib⁹ ſi tardior in rn̄dendo fui: ignoſce p̄cor nō occupatōib⁹ rex agendax que nulle ſunt in hoc tp̄e: ſed p̱turbatiōi: et egritudini. quibus aſſidue diſcrutior mirū in modū. Eum quippe in locū res deductas cerno: vt neceſſariū ſit merore conſici: et quaſi cōſternari: amiſſa iā ſpe: ac in peius labētibus in diē reb⁹. Sed his omiſſis: que accuſari facilius q̃z emendari poſſunt: breuiter rn̄debo. Quantū ad feſulanū negotiū attinet: vacabit quidē eccleſia. ſed tn̄ illi ipſi: qui p̄us tenebat: dabitur in cōmendā. Sic. n. in cūctis: quox memoriā teneo factitatū: recordor. Itaq nō videtur hanc curā inpreſentiarū ſuſcipiendā eſſe. et qui alitꝭ exiſtimāt: cōſuetudiēz: mihi crede. ignorāt. Ego tn̄ parat⁹ ſuz q̄cunq i caſu huic ſtudiū: et diligentiā adhibere: qm̄ et iuſt⁹ vacatiōis eſt mod⁹: et nō oīno iniuſtū deſideriū. Nā alterū illū: q̄ p̱ ruinā alterius ad generalē

beſtialitatẽ aſcendere cupit: vtinã mihi adeſſet poteſtas nõ de monte carmelo ſed de caucaſo precipitẽ deijciũdi. Neminẽ cognoui adhuc virũ bonũ: qui huiuſmodi põpas et inſanias p hanc viã ſibi vltro oblatas non repudiaret: nedũ ambiendo: et flagitãdo pquireret. Ad ſextũ idus octobris ꝯſtitui ad aq̃s puteolanas lauãdi cauſa ꝓficiſci: eroqꝫ fortaſſis ibi octobrẽ totũ. Deinde ꝯſtituã q̃d mihi i futura hyeme ſit agendũ. Si q̃ rõne me explicare ex hac ꝓcelloſa tẽpeſtate poſſem: libent̃ ad vos tanq̃ꝫ i tranquillũ aliquẽ portũ me recipere. Nam hic manentem multa vndiqꝫ ꝯturbãt. Primũ iſtis nõ obſequor: vt ipſi efflagitant. ſepeqꝫ aduerſus eorũ voluntatẽ ꝯtumacit̃ repugno. Nec q̃cq̃ꝫ exequi volo: niſi q̃d mea equitas patiat̃. Alij vͦo preſtantes viri: qui nup ſeceſſerũt: meã hanc morã grauiter et iniqꝫ ferunt: preſertim cũ collega meus hinc nup abierit: et certe inſalutato hoſpite. Itaqꝫ vtriſqꝫ diſpliceo iſtis ꝙ nõ facio: illis ꝙ nõ abeo: iſtis ꝙ nõ obſeq̃r: illis ꝙ nõ ſequor. In huiuſmõi moleſtijs ꝯſtitutꝰ: q̃ me vertã neſcio. Omẽꝫ huius deliberatõeꝫ in reditũ meũ a balneis reſeruo. Deus bene vertat conſilia noſtra. Senis xv. cal. octobris.

¶ Leonardus Nicolao.

v Eni aretiũ. cal. ipſis decẽbribus: ſumqꝫ hic morã facturus: donec a Poggio aliq̃d reſcribat̃: qui inſtructus atꝫ doctus de oĩ cura et cogitatõe mea ad vos ꝓfectus ẽ. Circũſpicite diligent̃ oĩa queſo: vt maturius quid agendũ mihi ſit: ſtatuere poſſitis. Vale.

¶ Leonardus Salutẽ dicit Nicolao.

q Vod ad me ita ſcribis: quaſi ab homĩeꝫ durũ: ac nimiũ ptinacem: q̃ nec ab amicis moueri poſſit: nec pſuaderi ſibi pmittat: vehementẽ mi dulciſſime Nicolae admirationẽ ſuſcipio. Nam q̃s me facilior: et ab om̃i obſtinatiõe duritieqꝫ remotior. Quis amicorũ ſentẽtijs morigeratior: ꝛ obſequẽtior vnq̃ꝫ fuit. Atqui ego nuper ſenis Poggio noſtro cõmiſi: vt ꝯſilio tuo: et cetero

rū amicoꝝ q̇d ī illo negocio ꝑ me agendū foret:ſtatuerēt a q̊ tū nec aretij ꝑ multos dies expectās:nec arimini tā-diu cōmorat⁹:vllā neqꝫ lrāꝫ:neqꝫ nunciū:cū q̊tidie anxi-us expectarē:⁊ ex illo tot⁹ penderē:accepi. Nō poterā in hanc ſuſpitiōeꝫ adduci:vt Poggius ī re mea:p̄ſertī tam ſeria ac tāti pōderꝭ torperet ac ꝑ negligentiā labi tpa ſic ꝑiclōſa pateretᷓ. Vos potius arbitrabar deliberabūdos ⁊ ābiguos ꝓpt̄ difficultatē ꝯſilij:et īcertitudīeꝫ rerū futu rarū expectare:vt aliq̄ inde firma ſpes nobis oſtēderetᷓ. Tu ergo vide:et mature cū ceteris amicis nr̄is delibera. cal. februarij. Arimini.

Leonardus Ricio Salutem.

v O cauit me hodie. C. Senēſis: ac vehementē que rimoniā mihi aduerſus germanū tuū expoſuit:ꝙ Burdegalēſi londonis obuiā exiſſet: ꝙ ip̄m poſtea om̄i reuerētia et obſeq̇o honoraſſet:q̇ȯ ī p̄ſentia regis:et alibi cū multa ꝯtra pontificē dicerentᷓ:ip̄e p̄ſens et audiēs nū q̄ꝫ reſtiterit:q̇ȯ lrās:q̄ ꝑ pontificē eidē trāſmiſſe fuerant: nunq̄ꝫ oſtēderit:ꝫtacēdo illius calūnijs q̄ſi ꝯſentientē ſe p̄ſtiterit. Addit etiā eē factū:vt Joāni Cintio eq̇ti britan no:metenſi epiſcopo:q̇ pōtificis fauebāt ꝑtib⁹: fides de rogaretᷓ:detectꝭ eoꝝ ꝯſilijs apud regē. Hec oīa ſe accepi-ſſe ex lr̄is veneti cuiuſdā:q̇ londonis negociatᷓ:affirmat: a q̊ cōmendatiōes germani tui ſepius iā ſuſcepit. Itaqꝫ nō dubitare ſe qui et hec q̄ ſuꝑius dicta ſunt:et alia iſuꝑ multa:de quib⁹ ille n̄ ſcribit:ꝯtra honorē pontificꝭ fue-rint ab eo ꝑacta. Hec Senēſis ad me tanq̄ꝫ ad hoīeꝫ ti-bi arctiori vīculo ꝯiunctū cū īdignatōe quadā exprobra uit. Ego q̄ ꝓ tp̄e dicēda videbantᷓ:reſpōdi:feciqꝫ meo ſo lito more:vt ad mitigationē irarū conat⁹ oēs adhiberē. Sꝫ tu vide q̇d agendū putes. Mihi q̇dē ad mores iſtoꝝ et ꝯditiōeꝫ locorū:ī quib⁹ anchonitana eccleſia ē:mentē vertēti maior formido incūbit. Intelligis q̇d dicā. Qua re mature ⁊ prudentᷓ ꝯſiliū ſume. Arimini. cal. februarij.

Leonardus Nicolao.

b Jnas primis dieb⁹ abs te lrãs accepi.ſic tñ vt q̃s tu prius dederas:mihi poſterius redderẽt. Jn p̃mis q̃ mihi hodie reddite ſunt:intellexi amici tui q̃ vt deo ſeruire ſine iopia poſſit:epiſcopatũ deſiderat opulentũ:eximiã cupiditatẽ: ⁊ imaturã pculdubio feſtinationẽ. Atq; vt huic pti ante oĩa rñdeã: nec amicũ tuũ viꝝ vtiq; bonũ:ſ3 mime:vt mihi q̃dẽ videt̃:aſtutũ:ſpe vana deludi ꝑmittã. Prio ſcias de puatõe:de q̃ ſcribis:nullã oĩno i hac nrã curia fuiſſe:aut eẽ mentionẽ: falſumq; rumorẽ ea de re vrãs ad aures ꝑueniſſe. Jllud p̃terea haud q̃q3 tacuerĩ:q̃d ſuã ⁊ tuã prudentiã fugere ñ d3: i huiuſmõi ꝓmotiõib⁹ epiſcoporũ neceſſariũ eẽ:vt aliq̃ diligẽs: ⁊ operoſa p̃paratio añceſſerit:ꝑ quã ai eoꝝ:q̃ dare poſſunt:ita diſpoſiti ſint: vt dare velit. Hui⁹ ergo p̃paratõis et oportune et neceſſarie: et ſine q̃ q̃ ſperat:ſtolide ac vane ſperat:i hoc amico tuo ego nihil video. Et ſi ꝑ me v̄bis dũtaxat fieri poſſe credat̃ i hoc tpe: ⁊ i hac tãta florentioꝝ ciuiũ multitudĩe:quib⁹ aut ꝓ adũſa inclamatõe medicata:vt ita dixeri:offa p̃cludẽde ſunt fauces: aut ꝓ fauore ac nouata opa gratie referẽde vehementer erratis.

Aude aliquid breuib⁹ gyaris:et carcere dignum:
Si vis eſſe aliquid. ꝓbitas laudatur:et alget.

Hec ego ſcripſi liberius :vt intelligere poſſit̃ alit̃ ꝑ vos ſuꝑ hac re iſtic vigilandũ: ⁊ ꝓuidendũ eſſe. Nã quantũ ad me attinet:ꝑatiſſim⁹ ſum. S3 hoc ñ ſatis h3 viriũ in hoc tpe:tantaq; ãbitioſorũ hoim cupiditate. Quare faciat ipe:q̃ petit:vt aliq̃ mẽorabili obſequio:aliq̃ ve inſigni re geſta nomẽ eius apud pontificẽ cõmendet̃. Medio poſuit deus oĩa cãpo. Nec ſedẽtib⁹ corone: ſ3 pugnantibus tradunt̃. Quod aũt i eadẽ epiſtola ſcribis tibi meũ adhuc ꝯſiliũ vehement̃ placere:ẽ id mihi quidẽ:vt ita exiſtimes:ꝑgratũ. S3 Nicolaus noſter ꝯtra ſentit. Poggius v̄o ad vtrũq; muſſat. Jtaq; illud Horatiĩ dicere ñ imerito poſſum. Tres mihi ꝯuiue ꝓpe diſcordare vident̃. Poſcentes vario multũ diuerſa palato.

Nunc venio ad alias lrãs tuas. Expecto epiſtolas: q̃s mihi vberiores: pliriores〈que〉 polliceris. quibus vellẽ: vt de Salutato reſpõderes: qñ Poggius noſter: vt dudũ Apollinis delphici oraculũ obmutuit. Vale. arimini idibus februarij.

Leonardus Zucharo. S. P. D.

v Ellẽ interdũ mihi ſcriberes: et que iſtic agant: que ue ſperẽt: notũ facere tua ſolita diligẽtia curares. Ego arimini ſum: verumtñ ita ſum: vt meus ſim: et meo arbitrio: nõ alieno viuã. Nihil. n. facio. nihil ſcribo niſi quantũ mihi placet. Placet aũt tm̃: q̃ztum tu noſti. Nulla adhuc lrã mea: ne vnus quidẽ apex ↄſpici poteſt de q̃ quiſq̃z in hac miſerabili diuiſione poſſit querimoniam aduerſus me iuſtã habere: adeo〈que〉 nota ẽ oĩbus hec integritas mea: nihil vt oio mihi qd ad hanc diuiſionẽ ſpectet: demãdetur. Proceſſus et huiuſmõi peſtilentias nec legere: nec ſcribere: nec vbi legerẽtur: ſcriberẽturu e adeſſe vnquã volui. Que res multũ ad vtilitatẽ et grãz mihi obeſt. ß obſit quantũ vult ſemel decreui ita fore in curia vt neminẽ ledã. Si hanc integritatẽ ſeruare mihi liceat: morabor. Si nõ licuerit: ↄfeſti abibo. Vale.

Leonardus Nicolao Salutẽ.

e Giſti mecũ ꝓ certa tua diligẽtia: et vetuſtarũ rerꝫ eximia cura: vt ſi quid antiq̃tatis arimini reperirẽ: tibi notũ facere ꝑ meas lrãs curarẽ. Quod poſtq̃ intellexi: tametſi antea ſpõte mea ſatis accurare viſendi ſtudio cũcta luſtrauerã: tñ cognito deſiderio tuo: circũiui rurſus vrbẽ om̃ia〈que〉 ꝑſcrutatus ſum: et quadiligentiſſime potui: ſingula que〈que〉 ꝑſpexi: vt tue q̃zaccumulatiſſime ſatiſfacerẽ voluntati. Eſt aũt ariminũ: vt te ignorare mĩme arbitror: populi. ro. colonia: antiquiſſima quidẽ ac celeberria. ſed euenit in hac: qd i ceteris antiquis vrbibus euenire ſolet: vt reliquie ac monumenta quedã vetuſtiſſimorũ operũ ↄſpiciãtur. verũ ita ruinis q̃ſſa: ac vetuſtate ipſa cõſumpta: vt nec cuius figure:

nec ad quē vſum fabricata fuerit: quāuis diligētiſſimus ꝓſpector queat agnoſcere. duo tn̄ notabilia et preſtātia antiq̄ꝝ operū monumēta: q̄ adhuc pene ītegra ſupſunt digna ānotatōe: ꝛ viſu ſpecioſa: tibi q̄ꝫ minꝰ īepte potero: d̄ſcribere conabor. Porta ē ſublimis ac magnifica lapide q̄dꝛato: et diligēti artificio ꝑpolita. Cuiꝰ antiq̄tatē ex lris ſupne inciſis coniectare licet. Quāquā eni ex parte quadā diſiecte: tn̄ et ꝯſulis mentiōez h̄nt: ꝛ diphthōgi quedā ſcd̄m antiquā ſcribēdi normā: vt ꝓ vijs vieis: et ꝓ celeberrimis celeberrimeis more grecorū: q̄ nonnūquā hmōi diphthōgo vtūt͛ ſcripte legāt͛. Eius v̄o porte latera tres due vtrique muniebāt: q̄s tn̄: q2 n̄ itē ex lapide: ſꝫ ex lateritio fuerūt: iā ātiq̄tas pene totas abſūpſit. Habes vnū monumentū. Nunc aliud accipe n̄ minꝰ īſigne Pons ē ex marmore ornatiſſimꝰ ac pulcherrimꝰ: quē vt littere ab vtraque ſpōda docēt inciſe: Diui Auguſtus: et Thiberiꝰ ꝯdidere. Fieri pōt vt alt͛ īceperit: alt͛ abſoluerit. Vel vt ab altero deſtinatꝰ: ab altero ſit ꝑfectꝰ. Quōcunqꝫ ſit: pont͛ ſtructura ē ꝑmagnifica. Marmora vndiqꝫ decorant͛. Quattuor ī alueo pedes hꝫ: Arcubus quiqꝫ ripas ꝯiūgit. latitudo ē ſat͛ āpla: vt bine q̄drige aduerſuꝫ citate ſe inuicem n̄ impediāt. Et via īſup ab vtraqꝫ ꝑte ꝑ gradꝰ paulo altiores ſcd̄ꝫ parietes: q̄ pedibꝰ iri poſſit reliquat͛. Parietes v̄o ipi ex marmore ſunt ꝑ hūc modū facti. Singuli lapides deīceps poſiti ꝑ latitudīez recti: ꝛ a ſummo terretes: ſuo tm̄ pōdere: moleqꝫ ſubniri: viam vtriqꝫ muniūt: ꝛ pontis oras claudūt extremas. Quod aūt ꝓ magnificētia eius oper͛ maxie noto: lōgius trās ripā ab vtraqꝫ ꝑte ſtructura pōtis eodē ornatu: facieqꝫ ꝓtendit͛: ne mutatōe aluei fallere: aut circūuenire amnis poſſit. Via aūt a ponte ſtrata fuit lapidibꝰ illis: quibus circa vrbē romā multa itinera ſtrata fuiſſe cernunt͛. Extantqꝫ adhuc reliq̄e quedā: lapideſqꝫ ex eo genere paſſim iacētes pluribꝰ ī loc͛ ꝯſpiciunt͛ euulſi. Ex ijs v̄o duobꝰ monumētis ſatis apte indicari pōt hanc vrbē priſcis il-

lis tpibus maioris ābitus:q̄z hodie ſit nō fuiſſe. ſed aliquāto etiā minoris. Nam ea ex parte: que piſaurū ac fanū fortune ſpectat: antiqua ē porta de q̄ ſupra dixi: et ex oppoſita regiōe oppidi q̄ rauennā verſus itur pons eſt Auguſti et Thiberij: ſup flumē quod vrbē alluit. Alijs rurſus ex partib⁹ tā verſus mare: q̄z v̄ſus ꝯtinentē: menia cernūtur vetuſta: a q̄bus ꝓductū eē pomeriū cōſtat et ſpatiū antique vrbis additamēto nō paruo amplificatū. Quod ſi q̄s forte nō putat hāc: quā dico paruitatē illi tā crebre apud hiſtoricos mentōi ac celebritati huius loci cōuenire: maiorēq̄ꝫ ⁊ amplior ē fuiſſe ꝯtendat: is cogitare dꝫ ob opportunitatē potius huius vrbis: que extremis Italie oris ſita: galliſq̄ꝫ finitima ac cōmodata erat: quā ob magnitudiēz eius: tā frequentē mentionē haberi Illud inſup cōſiderandū ē: qđ pleroſq̄ꝫ n̄ ſatis eruditos intdū fallit: aliud vrbē ſignificare: aliud ciuitatē. Vrbs .n. eſt ſolū edificia: et menia ab orbe: q̄ locus cigitur: appellata. Ciuitas aūt ē cōgregatio hoim iure ſociatorū: ⁊ eiſdē legibus viuentiū. Vn̄ bonus vir: vt aiunt ſtoici: ex vrbe quidē pelli pōt: ex ciuitate v̄o nō pōt: vt licet vrbs ipſa parua fuerit. ciuitas nihilominus maxia et āpliſſima fuiſſe potuerit. Neq̄ꝫ.n. multū refert: vt opinor: itra vrbē ciues habitēt: vel extra: mō ijſdē legibus: vnoque ſtatutis cōſilio viuant: eoſdē magiſtratus vereant̄: muneraque ⁊ honores ſimul capiant. Peruſiū ⁊ Aretiū paruas fuiſſe vrbes ex vtriuſque antiq̄s menib⁹ apte diſcernitur: ecdē tñ ciuitates magne: et etrurie capita fuere. An credis multitudiēz ciuiū: q̄ nunc ē: cū illa que tūc erat: aliquo mō cōpatandā? Dici ꝓcul dubio nō pōt: Qđ ergo erat et itra ⁊ extra vrbē: ciuitas vocabat̄: In ipſa v̄o vrbe: qđ erat precipuū ciuitatꝭ oppidū: fora erāt et iudicia et magiſtratus: q̄ cū res poſtulabat: i conciliū ciues vocabat. Hoc ēt nomē ip̄m ciuitatꝭ atteſtari videtur. Ciere nāque vocare ē: Inde cetus: inde ciues: inde ciuitas. Iñ etiā illa cōpoſita concio: ꝯciliū: ꝯciliabulū: et alia huiuſ

moi congregatiois vocabula ex eo dicta: q multitudo varie diſpſa: in vnū cōuocabať. Qui vo aiūt ciuitatē di ci q̄ſi ciuiū vnitatē: ɋ̄ cū eoꝝ pace dictū ſit: oino delirant inſcitia lrāꝝ. Velī nanqȝ ab ipſis audire num et paruitas dicať q̄ſi paruoꝝ vnitas: et ſimilit̄ diuerſitas: ꝛ varietas diuerſoꝝ et varioꝝ vnitas. Probat inſup illa rō q apud veteres diſtictio ſit int̄ ciues et pegrinos: nō vt hodie facim⁹: ineptiſſime quidē: ſed tn̄ facim⁹. Imperitia.n. non ſolū rerū: ſȝ ēt verboꝝ oia in hac tēpoꝝ nroꝝ fece cōfudit int̄ ciues et comitatiuos. Peregrinus rex Numa Pōpilius rome fuiſſe dicit̄: q erat ex ſabinis: licet finitima ciuitate: tn̄ aliena. et Ciceronē nonnūquā maleuoli ꝑpt̄ imodicā iudicioꝝ potentiā: pegrinū regē vocitabant: qđ erat arpinas origine. Hec dixiſſe veli: vt quā diuerſa ſit vrbis: ac ciuitatis ſignificatio: nō ignoremus. Nec admiratiōi ſit nobis: ſi celeberriaꝝ ac potētiſſimaꝝ oli ciuitatū paruas int̄dū vrbes: et q̄ tāte celebritatꝫ fame nō videant̄ rn̄dere cōſpicim⁹. Poſſem ad hoc multa ex antiq̄s adducere: quib⁹ ea q̄ ſup̄ dixi de ciuitate et vrbe manifeſtiſſime cōprobant̄: niſi vererer: ne i re manifeſta tediū ac faſtidiū ꝑlixitas pareret. Sȝ regrediendū eſt vn̄ digreſſus fui. Tanq̄ȝ.n. ſi tecū p̄ſens loquerer: facultatē quandā euagādi licentius: et de tota antiquitate loquēdi mihi aſſumpſi: putās id tibi plus voluptatꝫ: quā moleſtie allaturū. Vrbē igit̄ ariminū vetuſtis illis tpib⁹ minorē aliquāto: quā nūc ſit: fuiſſe apparet. Ciuitatē nihilomin⁹ lōge maiorē: vt ſup̄ dixi: arbitror fuiſſe. Ex monumentis aūt vetuſtis: duo tibi deſcripſi: q̄ mihi relatu digna videbať. Sȝ poſtquā antiq̄ꝝ hui⁹ loci monumentoꝝ facere mentionē inſtitui: et liberius euagari epiſtola cepit: n̄ p̄teribo vnū huiuſce loci: ac pulcherrimū priſce antiq̄tatꝫ ſpecimē: cui nec illa iclyta roma: q̄ imperiū terris aios eq̄uit olympo. Neqȝ athene: aut ſyracuſe magnificarū quondā vrbiū ingentes ruine: quicquā par aut ſilē i ſuis hodie reliquiȷ̄s hn̄t. Eſt āt hoc ū marmor pa-

riū:ñ lapis nūidic⁹: ñ p hydiacū ebur:ñ corynthiū vas: nō ſtatua ex ere aut marmore fabricata:ñ edificiū:nō pē ſiles horti:ñ coclea colūna:ñ theatrū:ñ obeliſc⁹:ñ ſignū nō tabula: nō toreuma res mute quidē: ⁊ puerorū oblec tamēta:ſ; preſtātiſſimoꝝ viroꝝ:coꝝ dico:q̄s ſtupidi legē tes admirari. ⁊ q̄ꝝ memoriā venerari ſolem⁹:viuā ⁊ aīa tā effigiē. Virū eni preſtantiſſimū:et mihi crede:qui quā lentus:ac diffidens laudator eē conſueri:nō ignoras. Vi rū inquā preſtantiſſimū ex illo priſco genere hoīm ī hac vrbe inueni. Carolū Malateſtā principē hui⁹ ciuitatis: quē q̄tiens intueor:totiens mihi aliquē. M. Marcellum aut Furiū Camillū inuictiſſimos bello duces: et eoſdē in pace mitiſſimos:atq; optimos viros:legibuſq; obtēpe-ratiſſimos videor intueri. Crede mihi Nicolae nō te fal-lo:nec ipſe fallor. Nunquā vidi hominē:qui magnitudi ne animi:et ingenij p̄cellentia: aliĵſq; ſummo duce dig-nis virtutib⁹ ad antiq̄s illos illuſtres viros ꝓpius mihi videāt accedere. Nec tm̄ nunc a me in hoc viro tibi recen-ſendo:laudationē oratoriā:et dicendi artificiū expectes. Illis eni huiuſcemōi ornatu opus ē:q̄rū virtutes ac res geſte ſatꝭ ꝑ ſe ipſas formoſe ñ ſunt:vt mulieres videm⁹ illas marie fuco ornatuq; inniti:q̄ ſua ac v̄a pulchritu-die carēt. Preterea nec tp̄us nec ꝓpoſitū meū:nec epiſto larꝭ breuitas patiāt me nūc ꝑ rhetoꝝ p̄cepta diſcurrere: ⁊ panagyricas cōmendatōes excerpe. Itaq; illa p̄tereo q̄ de generꝭ claritate:q̄ de āplitudie ac gloria maiorū:q̄ de fortunis ac facultatib⁹ ceteriſq; h⁹ generꝭ veriſſime ⁊ ac cumulatiſſime poſſem:ſi ī his demōſtrādis occupat⁹ eē vellē:referre. Quid.n. attinet ſplendorē familie:ceteraq; eiuſcemōi in h⁹ laudē adducere:cū ipſe q̄cūq; ī loco nat⁹ fuiſſ; ꝓpt̄ egregias virtutes ſibi ip̄e fuerit nobilitatē:glo riā: ⁊ āplitudie; paritur⁹. Illō tm̄ breuiꝭ et ſummati di-cā:ex clariſſima h⁹ familia p̄ſtātiſſimis ac ſummis virꝭ continua ſucceſſione referta:ſic om̄es ſuperiorū virtutes dei munificētia in iſtū collocatas: vt quicūq; in hac fa milia aut cōſilio:aut magnitudie animi:aut ſtrēnuitate

aut iuſtitia : aut liberalitate ꝯſpicuus fuerit : ī hoc vno tanq̄ȝ legitio oim ſucceſſore: cuncte huiuſmōi ſupiorum ſuorū p̄ſtantiſſime dotes appareant. Eſt.n. vt quidē videtur prorſus mirabile quammultꝭ ac varijs rebus hic princeps excellat: et primū in rebus bellicꝭ quāta hic vir gloria ſit: quantūq; iudicio oim fama teſtatur. Extātq; res ab eo geſte magne quidē ac mēorabiles : et ab ipſa adoleſcentia cōtinuatis victorijs felicit cōfecte : ī quibus et generoſa celſitudo cordis ad picula capeſſenda : et inter ip̄a picula inuictū corporis atȝ animi robur apparuit. Rurſus ad pacē atq; ad eas res : que ſine armis gerūtur : ſi te vertas : inuenies cōſilij maturitatē et prudentiam ſingularē : que ī hoc viro tanta ē : quantā et acumen excellentis ingenij: et multarū ac maxiaꝝ rerū tritꝰ et diuturnus vſus maximā ī homīe efficere pōt. Accedit ad hec illud meo iudicio mirabile: ac neſcio ſi recte dixeri ſtupendū : ꝙ vir ī his rebus: que a ſtudijs abhorrere videntur: occupatiſſimus tm̄ litteratura et doctrina pollet : quantū pauci aſſequūtur ex ijs q̄ vniuerſam etatē in huiuſcemōi ſtudijs poſuerūt. His adijcias illa p̄clara ſine quibus oīs preſtātia in pricipe deformatur: modeſtiam : honeſtatē: manſuetudinē: tranquillitatē : religionē: ſanctimoniā: integritatē. et hec oīa egregia. Eſt preterea tanto nature munere: vt ad ſingula p̄cipue natus videatur: celerrime legere : verſus facere : ſoluta oratiōe eleganter dictare. ⁊ qđ in robuſtiſſimo corpore mirandū eſt : nec ipſe de eo ſcriberē niſi de diuo Auguſto : ac diuo Tito Veſpaſiani filio idem legiſſem : ita venuſte ꝓpria manu ſcribere : vt oēs librarios vel adequare faciliter : vel ſuperare poſſit . Itaque haud facile dixeri robuſtior an doctior : corpore an mente validior atque aptior : iuſtior an ingenioſior ſit exiſtimādus . Sunt inſup qui felicitatē eius ex ſucceſſibus rerū bn̄ geſtarū magnifice extollant. Quod equidē tribuendū puto cū induſtrie ſummi viri : tum eiuſdē iuſtitie ac pietati. Verbū eſt.n. Furij

camilli. Om̄ia pſpera euenire ſequentib⁹ deos: aduerſa ſpernentib⁹. Nolo quēquā ex antiquis preſtātib⁹ viris in ɔtentiōe; adducere. ſed certiſſime ɔfido cū de vetuſtꝭ rebus a me queſiueris: hoc ſpecimen antiquitatꝭ nequaquā fuiſſe pretereundū. Vale. Arimini.

¶ Leonardus Petro Emyliano. S.P.D.

o Pinor tibi non ſatis manifeſtā ſolum: verumetiā ſatis pbatā eſſe cauſam cur per hoſce menſes ad te ſcribere haud multū pperauerim. Cum eni epiſtolaꝝ officiū ſit: vt abſentis de his rebus: que apud nos geruntur: certiores faciam⁹: atqꝫ ego apud eos degerem: quorū opera ac voluntates a te minime pbari ſentiebā committendū non cenſui: mee vt littere: in quibus preſertim nihil vtilitatis ad corrigendā emendandāqꝫ prolapſam rēpu. ineſſe poterat: aliquid aut ſuſpiciōis aut offenſiōis ɔtraherent. Scis. n. q: vbi aduerſus quēpiā infenſi ſunt animi oīs oīno cōmunicatio etiā ſi nihil habeat nocumenti: moleſtiſſima ē. Quamobrē intermiſi equidē ad te ſcribere: cū tn̄ amor erga te meus nullā intmiſſionē charitatis: aut beniuolentie paterer̄. Nunc aūt qm̄ ex eo loco: in q̊ nihil aliud q̄ꝫ ius quoddā familiaritatis me detinebat decreto florentine ciuitatꝭ reuocatus ſum: et iā ſine cuiuſq̄ꝫ offenſa ſcribere poſſe videor: dabo operā vt quā intcapedinē abſtulit ɔditio tpis: hāc iā liber et oī ſolut⁹ cura anim⁹ exuppleat. Hoc itē a te q̄ ūſdē: vt opinor: rōib⁹ adduct⁹: longū mihi lrāꝝ tuaꝝ ſilētiū pſtitiſti: nūc ſubmota cā cēſeo faciendū. Sic ⁊ q̄d intermiſſuꝫ ē: aſſiduitate crebritateqꝫ facilī inſtaurabim⁹: et nō lōgi tpis incommodū lōga atqꝫ cōtinua cōmoditas leniet. Vale.

¶ Leonardus. S.D. Antonio.

i Ngentē voluptatꝭ partē peregrinatiunculis meis defuiſſe exiſtīo: qd̄ nec florentie: nec aretȳ tecū eſſe potueri. ſed altnatis tpibus dum ego florentiā veniſſem: tu aretȳ fueris. Dum rurſus aretiū peto: tu florentiā remigraris. Sup q̄ re vix ē: vt nō putē mihi for-

tunā inuidiſſe: et cū cetera: vt optarē: preſtaret: hoc vnū denegaſſe: ne cupiditas mea penit⁹ iplerer̄. Valde tñ moleſtius mihi fuit te aretij nō inueniſſe: q̄z florentie Primo qđ non: queadmodū florentie aretiū: ſic aretio florentiā petitur⁹ erā. Deiñ qđ licet prius eēt apud me fir miſſima de tua ꝓbitate ꝯſtituta opinio: tñ ita magnas ⁊ egregias laudes admirabiliū virtutū tuaꝝ in ea ciuitate: que te ꝓrie ſemeſtri cū imꝑio p̄ſidentē expta erat: audiui: vt longe magis inflāmat⁹ ſim ad beniuolentiā et charitatē tui. Itaqꝫ valde angebar aī facultatē mihi ademptā tibi preſenti e veſtigio gratulādi. Fuit.n. ꝑfecto virt⁹ oī tpe admirāda: ſꝫ etate nrā tanto magꝭ: quāto bonorū virorū penuria ē maior: p̄ſerti in magiſtratib⁹: vbi ꝓpt̄ licentiā peccādi abſtinere ſe difficilius ē. pleriſqꝫ .n. nō tā volūtas malignādi deeſt: q̄z facultas. Cui vō cū licuerit nō libuit: ī eo cognita et ſpectata ē bonitas. Enarrare quidē, ñ poſſem quātoꝑe vniuerſam ciuitatē in te ꝯuerſam repereri: quāampliſſimis cōmendatōib⁹ te ac nomē tuū vbicūqꝫ ſermo inciderit ꝓſequant̄: quā ſatiari nequeāt tuā iuſtitiā: integritatē: abſtinentiā: moderatōez: hūanitatēqꝫ mēorantes. Preterea illa q̄ tibi cō munia ſunt cū multis. Hoc vō egregiū: et vt ſunt mores nūc marie luculentū: qđ te vnū fuiſſe aiūt ex illo ſanctiſſimo genere hoim: q̄ ñ putares p̄dā tibi ꝯceſſaz: cū gubernatio ſubiectoꝝ demādarer̄: q̄ ñ vexationē et ſpoliationē hoim tue ditioni poteſtatiqꝫ mādatoꝝ: ſꝫ tutelā et ſubleuatōez tibi ꝯmiſſaz arbitrarere. Nolo queq̄z meis lrīs attingere: nec ex alioꝝ malefactꝭ virtutē tuā extollere. ſꝫ tñ vereor ne ea de cā hec a te obſeruata hoies ī admiratōez ꝯuertāt: q͛ rariſſima ſunt h⁹ ꝓbitatꝭ: itegritatꝭqꝫ exempla. Nā vſqꝫ adeo ꝯuerſa ē res: tm̄qꝫ potuit cupiditatū veſania: vt ipunitatē et predā ſe nactos exiſtimēt: quib⁹ magiſtrat⁹ et īpia cōmittūr̄. Ac ſi vā fateri volum⁹: faſces et ſecures nrī tpis: nihil aliud ſunt: q̄z mercimonia: vel potius latrocinia queſtus ⁊ rapinarū cā ſceleratiſſi-

me cõparata. Jtaq3 illi maxie iuſtitiã violare didicerũt: quibus ad iuſticie tutelã publice arma gladijq3 tradun tur. Quo quid pverſus eẽ poſſit: non equidẽ intelligo. Natura.n.ita cõparatũ ẽ: vt i rectoribus ꝑponẽdis po pulorũ tm̃ queratur vtilitas.punire maleficia:facinoro ſos abſterrere: diſcordias tollere:de cõmodo eorũ qui re guntur cogitare. Rapinas: damna: iniurias: cõtume lias nõ ſolũ nõ inferre: ſed etiã ne alter quiſq3 inferat: ꝓ hibere. Abſtinẽtia: et itegritate in oibus vti. Quid ergo ſceleſtius: quid ꝓditioni ſimilius: q̃3 vt ea facias: ad q̃ ꝓhibẽda cuſtos ꝑfectus ſis. At eni q̃d ſibi habebit is: q̃ magiſtratũ gerit. An nõ aliud quicq̃3: niſi laborẽ geren diq3 moleſtias. Habebit ꝓfecto et quidẽ rem maximã: omĩq3 pecunia:lucroq3 potiorẽ. Jd aũt erit honor ꝛ glo ria: ad quẽ oĩs pecunia cõparata vileſcit. Cui aũt hoc non ſatis eſt: is nunquã bonus erit gubernator. Recta igitur partitio fuerit:vt q̃ regũtur vtilitatẽ:rectores aũt honorẽ ꝑcipiant. Quot ꝛ ipã que ferũtur inſtrumẽta de clarant. Quid eni queſo parãt hoies magiſtratũ inituri Vexilla credo: et equos: et ſtragulã veſtẽ: ſagulaq3: et parmas:et lophos: ac cetera huiuſmõi. Que quidẽ oia non pecunie captande: ſed ſplendoris: ac magnificen-tie ſunt inſtrumẽta. At eni mercator queſtus gratia ꝓfi ciſcens:nil tale ſecũ defert. ß libros et calculos. Lucri igi-tur: et honoris querendi diuerſa admodũ ratio ẽ: diuer ſiq3 apparatus. Que duo nunc pleriq3 cõfundunt: ad lucrũ: et pecuniã cuncta referentes: perinde in magiſtra tibus: vt in mercimonijs q̃3 ſtudioſi. Tibi igitur gratu lor: qui verũ iter ingreſſus: nõ quantũ pecunie: ß quã tum laudis ex magiſtratu referres: cogitaſti. Quẽ neq3 cupiditas animi a ratione diſtraxit: neque ſupbia ab eq̃ bilitate. Jtaque non iã aliũ tibi imitandũ ꝓponã. ſed vt te ipm̃ imiteris: exhortor. nihil eni tibi deerit ad lau dem ſi te poſthac ꝑſtiteris quã ſimillimũ tui. Vale.

Leonardus Ruffo Salutem.

a D tertiū nonas aprilis cū piſas veniſſem obedi
ens pribꝰ: q̃ p crebras me lrãs euocarãt: offen-
di rem ꝯcilij opiniōe meliorē. Ita frequens iã multitudo
coiuit. et quidē excellentiſſimorū hoim. tamqꝫ ī dies ſin
gulos cumulat̄ omībꝰ vndiqꝫ ꝯfluentibꝰ: vt vis ſuffec-
tura hec vrbs magnitudini ꝯuentꝰ videatur. Collegio
aūt patrū nihil humanius: nihilque vigilantius. Expe
ctantur britanie epiſcopi. qui cū burdegalenſi ꝓpediem
affuturi dicunt̄. ꝓceſſus interea legitimi fiunt aduerſus
pontificē nrm̄. O rem durã: ſꝫ tñ neceſſariã: qñ ille poſt
malos ſuaſores abiens: ꝓmiſſa: iurataque ꝯtēpſit. Ala
mannū archiepiſcopū piſanū ꝓpinquū tuū hominem
omī laude digniſſimū conuenio frequent̄: ac de te ſermo
nobis creber eſt. Hec tibi ſcripſi potius vt litteras tuas
elicerē: q̃ꝫ vt quicq̃ꝫ haberē: quod magnoꝑe noſſe te vel
lem. Tu mihi aliquid ꝓlixius reſcribas: rogo: preſertī de
ſtudijs tuis: q̃ multo mali: q̃ꝫ acta ꝯcilij ꝑdiſcere. Vale.

¶ Leonardus Nicolao.

i N hac ipa hora cū tibi ſcribere pararē: lrē tue mi
hi reddite fuerūt. Primo igit̄ dicã quod dicturus
eram. Deinde tuis reſpōdebo. Bartholomeus cremonē
ſis mihi hodie affirmauit ſe Ciceronis epiſtolas ex vetu
ſtiſſima littera repperiſſe. Contēpſi primo. Mox cū ma
gis: magiſqꝫ aſſeueraret: confeſtī domū eius viſendi ſtu
dio me corripui. Quo in loco mihi oſtendit̄ volumē an-
tiquiſſimū ſane ac venerandū. Sed dū auide euoluo: ac
ſingula ſcrutor: inuenio epiſtolas ad Brutū: et ad Quin
tū fratrē: eas videlicet ipas: q̃s hēmꝰ: et ſeptē dūtaxat
ad Atticū libros. Fuit id minꝰ: q̃ꝫ optarē. ſed tñ opinor
aliquãtū inerit lucri ad nrãs emendãdas. Illud ſatis cō
ſtat q̃s ãtea habuimꝰ: ex eo volūine ñ fuiſſe trãſcriptas:
cū ibi nō plures q̃ꝫ ſeptē ad Atticū libri. Nos v̊o: vt opi
nor: quattuordeci habeamꝰ. Noniū Marcellū dicit ſe ī
dies expectare. Hec tibi nota facere conſtitueram prius.
Nunc ad litteras tuas. De libro eligendo: vtrū vis eli-

ges:bene erit et quos meo nomie habes:habebis. Verū diligēter cōſerua. De Auguſtiniano aūt negocio litteras vberiores expecto. Gorgiam p hunc Retij puerum tibi mitto. Tu ſi cōmode fieri poterit:dabis operā:vt q̄z celeriter tranſcribant. Vale. piſtorij. cal. nouēbribus.

¶ Leonardus Nicolao.

q Vod de Agathocyrio ſcribis:me quidē in ea re: q̄ minus reſpōdere tibi apte queā: phibet conſideratio antiqui librarij : quē nec eijcere honeſte : nec vna retinere cōmode poſſum. ſuſpicor tn̄ hunc p ſe emigrandi conſiliū ſuſcepturū. Quod ſi faciet ɔtinuo Agathocyriū vocabo. Gracchorū vitam legit nūc Antonius Luſcus. Cum eā plegerit:ad te deferet. Cum hec ſupiora iā exaraſſem : alie mihi littere tue delate fuerunt:quas xiij. ca. martias ad me dederas. De Agathocyrio ſat ſupra expreſſi. De Gracchis quid Cicero ſcripſerit:non ignorabam. Et eſt varia apud illū relatio:vt alibi deprimat illos:alibi tollat. Nec id mirum cum et illoꝝ acta fuerint varia. Ab optimis. n. initijs profectos:contentiones ciuiles longius euexere:vt ſint que laudari:et que damnari poſſint. Ego tamen de ijs alias ad te ſcribā plenius. Hec ſatis ad litteras tuas. Sed tu accipe que apud nos nouiora. Joānes grecꝰ miles bononiā venit ad. xi. cal. martias. Secum habet Demetrium:non poliorchitam ſed nō poliorchemonem : et Guarinum Veronenſem. Hic vt guſtare primo aduentu potui: iuuenis eſt apprime eruditus: ⁊ qui tibi placere non immerito poſſit. Miles ſatis habuit veſtes portare: que apud eum leuiſſime ſunt. Nam libros:quoniam grauiores eſſe videbantur: oino reliq̄t. Manuel vo Chryſoloras neſcire ſe aiūt vbi terraꝝ ſiet. coniectari tn̄ illū in hiſpania eſſe. Vale.

¶ Leonardus Nicolao.

v Alde cupio mee vt aliq̄n littere tibi faſtidio ſint: n̄ ob incōcinnitatē. Nam id auertat Jupiter : ſed ob nimiā crebritatē: quod tn̄ neſcio an vnq̄z contiget.

Guarinus tibi preſto aderit quē preſentē intueri:ac pſpi cere licebit. Expectas iudiciū meū. Ego et alias ſcripſi ad te:et nunc magis etiā ↄfirmo eruditiſſimū mihi vide ri et quē tu probare nō immerito poſſis. Illud pmoleſtum ē: quod miles libros attulit nullos.graues eſſe putauit. Ipſe vero decreuit nihil preter leuitates ſecū affer re. Itaqȝ illos omiſit. Veſtes autē nequaq̄ȝ graui homine dignas attulit. Quare populus concurſat. Curia ridet. Ego digito compeſco labellū et quo me vertam neſcio. Vereor.n.vt nūc mores ſunt ne vt olim caldei ex vrbe roma:ita nunc greci ob has ineptias e curia pellant. Mitte queſo eos: quos iampridem flagito codicillos. Pro religioſo aūt illo: q̄ religionis ꝑteſus exire cupit:miror te vſqȝ adeo vehement ā̄niti. Quaſi vo eius deſiderium aut honeſtū: aut tolerabile videri poſſit. Nā ꝗ cauſas allegat: velamēta quidē illa ſunt incōſtantie: et vacillationis: quē tu hec eadem allegare nō putas. Itaqȝ ne me roga queſo. Sȝ ſiue rogabis: ſiue non: ego tamē nihil agam. Vale.

¶ Leonardus Nicolao.

n Ihil mihi lōgius viſuȝ ē: q̄ȝ vt lrās tuas diu q̄dē intmiſſas reciperē. q̄ȝq̄ȝ leniebat deſyderiū meum ſpe ꝓpiqui redit⁹: quē in dies diſtuli: et adhuc differre nō deſino. Nunc ad rē ꝓ q̄ pōtifici maxio ſupplicari voluiſti: breuit et pauca reſpondeo.omīa vt ſpero ↄſequemur ſecundū ſententiā intra pauciſſimos dies. Data eſt .n.forma: vt ego cūcta in libellū redigam: atqȝ vna cū florentino cardinali: Is eſt Zabarellus noſter:diſcutiā et cenſeā q̄d agendū ſit. Non ergo dubito: quin ita arbitremur: vt vos ipſi optatꝭ. Vna dūtaxat res admirationē pōtifici dedit: ꝗ religioſos ex obſeruātia beati Auguſtini dicit ſibi antea inauditos.ſed niſi fallor: id non oberit:vel q: reperiem⁹ exēpla:vel q: etiā ſi opus ſit:bonis in reb⁹ nouū exemplū laudabilit iſtitui poſſe: facilit ꝑſuadebim⁹. Vale. ¶ Leonard⁹ Poggio Salutem.

a D.xvi.cal.aprilis aretio rediens:deflexi iter in patriã tuã.ibiqz parentes tuos vidi vtroſqz ſane inlumes.De ſorore aũt nup nupta:itẽqz de ceteris tuis pſpera mihi retulerũt.Itaqz ſummatĩ ſcribere tibi poſſuz more maiorũ.Recte ſunt apud te oĩa.Inde florentiã reuerſus:ſuſcepi abs te lrãsquibus:et ſi longiorib9 vigiliis ita cõfect9:vt dormire:quã ſcribere preſtet:tñ vt potero reſpondebo.Primũ igitur quod Zucharũ virũ omniũ ſuauiſſimũ facete:vt ſolet:dictitare ſcribis:me quidẽ vt matrimoniũ ↄſumarẽ abiiſſe:ſe vo remãſiſſe ad patrimoniũ conſumendũ:id apte ſcias verũ non eſſe.Ego enĩ non matrimoniũ duntaxat:ſed patrimoniũ inſuper vnis nuptiis cõſumpſi.incredibile ẽ q̃z multa impẽdant his nouis:et iam ad faſtidiũ vſque deductis moribus.Nec ego nũc ſane de conuiuiis loquor.quãquã eſt acta illa res a me:non tibiis diſparibus:vt ẽ apud coicos:ſꝫ paribus:nec vnis:ſed pluribus.Aderat inſup Pintius citharedus nobilis.Meminiſti opior eius:qui apd mulieres quandoqz in cõuiuiis querebatur:ꝙ ille ſederent:cũ Pincius erectus ſtaret.Hinc tu frequentiã exiſtimare potes.Vacuefeci forũ:et aromatarias tabernas:coq̃s fartores:aucupes:notos et ignotos parit fatigaui.Verum hec licet ſint magna:tñ non ſunt magna.ppterea ꝙ rumoris plus hñt:q̃z impenſe.et plus ſtrepitus inferunt:q̃z dãni.Sed illa intolerabilia:ꝙ veſtitu:mũdoqz muliebri:nullus ẽ finis.Vellem vt romani iſti tui:quib9 ex vetere gloria nihil pret inanẽ iactantiã remanſit:auꝝ argentũ:purpurã:margaritas:ceterũqz ornatũ mulieꝝ florentinaꝝ conſpicerent:vt deſinerent aliquando tam abſurde de ſe ipſisopinari.Sed hec Zucharus noſter efficacius redarguet.Nos ad reliquã partẽ lrãꝝ tuarũ accedamus.Quod.n.queris quẽadmodũ appellare me in hac noua militia debeas:res geſtas meas tibi breuit exponã.Tu poſtea:vt dignũ putaueris:vocitato.Si militariter loqui oportet:qm̃ et tu hanc nouã militiã dix-

iſti ſic accipe. Caſtra ad que capienda veneram: prima vigilia adortꝰ expugnaui. Victoria nō incruenta fuit. In illis ego caſtris nūc inſideo. quãq̃ʒ die quidē vagor latiſſime: nocte tñ in illa ipa caſtra reuerſus puigilia cuſtodio. Itaqʒ tu ſiue ducē: ſiue tribunū: ſiue centurionē: vti libet: appella. Si tñ audies me: caligatū militē vocitabis. non a caligis. Nam illas lectū ingreſſurus: ſtatim depono. ſed a caligine oculorū. Sic eni iam vigilaui: vt ſinglã mihi pſpecta: bina videãt. Vale. ꝛ Zucharū m̄m̄ meo noie ſaluere iubeto Iterū vale. Florētie. 15. cal. aples.

Leonardus Nicolao.

Scripſi nup quid actū eēt: quid ve ſperarē de negocio caſtaneano. Poſtea vo cū eēmꝰ in ſumma ac firmiſſima opinione ꝯfectū iri: ſupuenit oliuetanorū importuna poſtulatio. Statim illi ad me p pontificē reiecti ſunt: ac ſubinde ſimul auditi. Ab illis ppinq̃tas locorū: et multa que hactenus ppeſſi ob vicinitatē fuerãt dicebant. Ego que cauſe noſtre pfutura exiſtiaui: i me diū ptuli Nec ptermiſſum ē a me quicquã. Nam et cōformitatē regule: et voluntatē prioris ſeſe: ac locū ipm ſubiĳcere cupientis. et deſyderiū inſup tuū: et tuorū: et alia cuncta put tēpus patiebat explicui. Nec fore vicinitatē ab illis ptimeſcendã. cū p malis bonos: p neglectoribus regularis obſeruantie cultores: pfeſſoreſqʒ forent i poſterū habituri. Tandē   : vt oratores vocãt admiſcui. pontificē eni obteſtatꝰ ſum: vt meū hoc negociū putaret. Ys ſiquidē amicicie vinculis aſtrictã eſſe cōiunctionē noſtrã: vt nil poſſet ab eo pſente me cōtra rē tuã ſtatui: quin ꝯtra honorē: exiſtimationēqʒ meã cōſtitui videret. Auditus ſum diligent a pontifice: marieqʒ eū mouere viſa ē ea pars: in q̃ ꝯiunctio noſtra allegabatur. Denique oliuetanis palã edixit ſe inuito te nihil facturū: pinde ſi ꝯſiderēt iuſtitie poſtulationis ſue: tibi id pſuaderent. Nam et ſibi poſtea fore pſuaſum. Cum ergo illis ſe apud te hoc facile ipetraturos eē: et dicto pō-

tificis acquieſcerent: poſtularũt: vt ſupꝑſederẽt in cauſa
donec tecũ agere poſſent. Quod nõ repugnãte me: illis
ꝯceſſum ẽ. Tibi itaqꝫ tributꝰ ẽ honor meo iudicio maxi
mus. Quid enĩ maius eẽ põt: q̃ꝫ a pontifice ip̃o ad te re
ijci. Dices ergo q̃d nunc agã. Primũ rogo te: vt quod
deo futurũ acceptius ſit: id ſequare. Deinde ꝑ tuas lr̃as
põtifici ſcribas q̃d velis. nã id fiet. Nec ẽ quod ſcribere
formides. Ita eni ſcribas vt ſi ad me. Vnũ p̃terea nõ re
ticebo. Zabarellus noſter ꝯtra atꝫ ego opinabar: totus
ꝓ oliuetanis ẽ. et affirmat ſe epiſcopus florentinꝰ cũ eẽt
locũ ip̃m oliuetanis ꝯcedere ſtatuiſſe: ac ſi diutius ĩ epi
ſcopatu ꝑſeueraſſet: ꝓculdubio fuiſſe facturũ: quod põ
tificẽ ex certo ambiguũ reddidit. Habes oĩa. et ſupꝑſede
bit̃ in cauſa. nec te inuito oliuetãis dabit̃. Tuas lr̃as ex
pectamꝰ. Hec q̃ ad te ſcribo: alijs q̃ꝫ q̃ vna tecũ ſcripſe
runt: referre poteris. Ego ꝓpt̃ occupatiões reſpondere
illis omitto. Vale. 8. cal. Januarij. Rome.

Leonardus Nicolao.

q Votiens abs te lr̃as accipio: totiens ſtimulos ſu
ſcipio ad ſtudia lr̃aꝝ. Et enĩ ſtudia mea in hũc lo
cum deducta: in q̃ neqꝫ ſociũ aliquẽ: neqꝫ peritũ earun
dem rerũ inuenire poſſim: fatiſcerent vtiqꝫ ac veluti are
ſcerent: niſi ꝑ tuas lr̃as veluti faces quaſdã refrigerato
ingenio admoueres. Per hos igit̃ dies cũ ocio abundarẽ
orationẽ Aeſchinis ĩ Cteſiphontẽ latinã feci. Vtinam
adeſſes: vt vna illã legeremus. et vtilitas quidẽ duplex
ꝯueniret. Nam cũ ꝑ ſe ipſa ẽ luculenta: multiſqꝫ rheto
ricis ornamẽtis picta: tũ oratio illa Demoſthenis: quã
olĩ ꝯuerti: q̃ huic reſpõdet: multo erit illuſtrior ex huiꝰ
cognitione. Quo enĩ pacto excuſatio placere poteſt: ſi
accuſatio ignoretur. Hanc ego pretuli Ciceronis vite: q̃
iſta oratoria neſcio qua ratione me plurimũ oblectant.
Atqꝫ vt totũ ſcias: librũ hic habeo nullũ: preter hec ip
ſa: que cõuerto. eaqꝫ res mihi interdum obeſt. Nam ſe
pe de verbis ambigens: ad quẽ recurrã habeo neminẽ.

Heri me ſuſpenſum habuerunt duo: de quibus te librorū diuitē conſulā. Aram greci dicunt: vt ita loquar: maledictionē. Id verbū mihi non placet: qꝛ nec elegantiā: neque dignitatē: neque ſonū habet. dixi igitur imprecationem. Tu vide queſo Liuiū: vbi federa per feciales ſolennibus verbis peragit. ibi opinoꝛ aliquid inuenies: quod nobis ad expreſſionē eius verbi ſufficiat. Preterea enages greci vocant eos: qui aliquo terribili: maximoqꝫ deorū iudicio ſic affecti ſunt: vt nec ipſis: nec q̄ cum illis verſantur: proſperū quicq̄ꝫ eē poſſit. Hos mihi quo nomine appellem: nō ſane occurrit. Nā pollutos: aut infauſtos dicere non oīno placet. Tu vide. et ſapiētiores id eſt libros cōſule. Litteras Cautij noſtri legi gaudens Capram noſtrū eſſe non incolumē modo: verumetiam in culmīe. Poſtquā hec ſcripſeram: occurrit mihi: vt ꝑ ara execrationē dicerem⁹. Id opinoꝛ bonū fuerit. Vale.

¶ Leonardus Nicolao.

c Icero cū has orationes: q̄s ego latinas feci: conuertiſſet. addidit ꝓemiū: quod ꝑditis orōib⁹: extare nunc etiā credo. ⁊ ſi nō erro: videoꝛ meminiſſe. Hoc ego velim diligenť queſitū ad me mittas: vt quantū valeo: me ſummo viro ꝓpinquū afferā. Placebit tibi Aeſchinis orō. Eſt eni.   .Subdam tibi vnū locū oratorie dictū ab Aeſchine: vt aliquid deguſtatiōis tibi prebeatur. Poſt redargutionem mendacij cuiuſdā ſic inquit. Et eni hoc Demoſthenes precipuū habꝫ. Nā alij quādo mentiūtur: obſcura exinde dicere conātur redargutionē formidātes. Demoſthenes vō quando mentitur: primū cum iureiurando mentitur: ſibi euerſionē imprecat⁹. Deinde que clare ſcit nunquā eē futura: ea aſſeuerare audet: dinumerans dies et tpa. et quorū corpora nunquā vidit eorū nomīa enarrat: imitans eos: qui veritatē dicunt. Quam ob rem maxīo dignus ē odio: qꝛ improbus cum ſit: bonorū ſigna corrumpit. His dictꝭ decretū ſcribe legendū tradit. Prolixius quidē iliade: va.

nius aũt q̃z verba q̃ dicere ꝯſueuit: et q̃z vita eius: plenũ ſpe rerũ nunquã futurarũ: et exercituũ nunq̃z deligẽdorũ. Abactis itaqꝫ vobis longe a furto ſuo: ⁊ ꝑ vanas ſpes ſuſpenſis: et reliq̃. Item alio loco dixit. Hic ergo viri athenienſes adulator eximius cũ per Charidemũ ſpeculatorẽ mortẽ Philippi prim⁹ cognouiſſet: turpi mendatio ſomniũ deorũ ſibi finxit: q̃ſi non Charidemus: ſꝫ Juppiter: et Minerua hoc ſibi nunciaſſent. Quos poſtridie piurans ſecũ loqui per noctẽ: et futura predicere affirmauit. Ac ſeptia die poſt mortẽ filie viliſſimus iſte añ luct⁹ ipletos: ante quã iuſta feciſſet: corona et alba veſte imolauit: cũ illã amiſiſſet: q̃ prima ac ſola patrẽ ipſum nuncupabat. Nec infortuniũ obijtio: ſed mores diſcutio. Qui.n.filios odit: et malus ẽ pater: nunquã bon⁹ gubernator populi eẽ p̃t. Nec is q̃ chariſſima ⁊ familiariſſima corpora nõ gliſcit: et fouet: vnquã vos alienos pluris exiſtiabit. nec qui priuati ẽ malus: vnquã publice bon⁹ eẽ p̃ot. Nec q̃ domi ẽ im prob⁹: in macedonia: atꝫ legatõe ꝓb⁹ foret. Non eni mores: ſꝫ locũ mutauit. Tota orõ plena ẽ his luminib⁹. Tu vide hanc degu ſtationẽ: et cũ Nicola noſtro examia. Vale. Aretij.

Leonardi Arretini Epiſtolarum Familiariũ Liber Quartus incipit.

¶ Leonardus Nicolao.

q Vantam letitiam: vel potius voluptatem mihi attulerint littere tue: in quibus chorũ illũ gratiarũ circa puerũ deſcripſiſti: vix ſatis dicere: aut explicare valerem. Deus faxit vt hec tua auguria ñ fruſtra ſint. ꝙ v̊o totã fidẽ tuam ei prebuiſſe dicis gratias ago. Quod apud te nihil remãſiſſe: id fieri nullo modo poteſt. Eſt enim fides diuina quedam res et ampliſſima: quam vt maximam alicui prebeas: ita maximam habeas. Nihil deperit eius pre

bitione. Nec dando alteri minuit̃: ſ augetur: Demoſthe
nis vitã ſuſcepi: et reliq̃ auide expecto. Chryſoloras qui
nup eã legit: miris laudibus elegantiã: et conuerſiõis fi-
delitatẽ extollit. Ei nos de fidelitate cõcedimus: de elegã
tia refragamur. In tuo volumie q̃ſdã mendas dephen
di: q̃s tibi cõmendandas cenſeo. Tu videas ergo diligẽ
tius. Martiolinos tuos auide arripui. Nã hic ſunt nul
li preter bubulos. eos q̃ pbat valde diſſentit a Zuchari
nrĩ iudicio: q̃ glutino dũtaxat et muribus illos manda
bat. Sz heus tu nouus hic mos: vt pri mũera mittant̃.
Putabã ſatis eẽ puerpe miſſa. De libris meis q̃s deſyde-
rare te ſcribis: iuſſi vt vel oẽs tuo arbitrio d̃promi pmit
tant. Vale. Ex vrbe roma. 7. cal. Januarij. 1. 4. 12.

¶ Leonardus Nicolao.

c Vm Joanne preposito inſulenſi: q̃ aliq̃t menſes
apud nos fuit: a rege francorũ legatus viro hũa
niſſimo: atq3 doctiſſimo: ꝛ ſtudiorũ noſtrorũ ardentiſſi-
mo magna mihi familiaritas ẽ. Itaq3 ñ potuit: cũ me
cognouerit: te p noſtra amicicia ignorare. Mltã ſepius
de me audiuit: p que licet te nunquã viderit: tñ et ingeni
um: et ſuauitatẽ tuã agnoſcit: cupitq3 tecũ indelebilis
amicitie federa ferire: nõ ceſa porca: vt reges illi priſci: ſed
ceſa ꝛ trucidata pedãtaria: cuiꝰ ipe nõ ẽ oino exps. Hũc
igitur virũ obſecro hũaniſſime ſuſcipe: et bibliothecam
tuam oſtende. ac ceteris officijs pſequare. Cum eni mul
ta ſepe: vt dixi: audierit de me: cupio vt talẽ expiatur: q̃-
lem ſermo te meus illi pollicitus ẽ. Vale. Ex vrbe roma
idibus Januarijs.

¶ Leonardus Nicolao Salutem.

ſ J que hic agantur: que ve dicant̃: te curare puta
rẽ: ſcriberẽ tibi acta ꝯcilij: et quotidianarũ rerũ
cõmentarios facerẽ. Sz ſi te bñ noui: tu eiuſmõi mẽtꝭ es
vt nõ modo nõ cures iſta cognoſcere: verũetiã intereſſe
tua arbitrerꝭ hec: vt tu appellare ſoles: tedia ꝛ deliramẽ
ta hoim ignorare. Eſt autẽ vt inuitantis opus ad gu-

ſtũm conuiuarũ epulas querere. Sic ſcribentis ad ami-
cum conuenientẽ eius deſiderio materiã ſumere. Quan-
do igitur tu quidẽ delicatior es. nec quemcũq; cibum ſto
machus tuus admittit: multa etiã que ceteris placent:
faſtidit: parem⁹ ſane epulas guſtui tuo gratas. Et quo
niam noſtratia iſta ꝯtẽnis: peregrina tibi obſonia con
quiramus. Nihil itaque tibi magis placiturũ ꝑ hec tẽ-
pora arbitror: quã ſi peregrinationẽ meam tibi ꝑſcrip-
ſero. Accipe igitur nõ totã quidem. Nam id q̃d expedit.
Sed ab Italia Veronam ad quintũ calendas decẽbris
cũ ſatis mane veniſſem: ibi eam diẽ viſende vrbis grã (
Sunt eñi nonnulla antiq̃: et viſu digna) cõmorat⁹: po
ſtridie prima luce ſecus achiſim fluuiũ ad alpes ꝯtendi.
Vt igitur ad eũ locũ peruenim⁹: quo athiſis in planos
Italie exit cãpos: mirabilis prorſus res mihi viſa ẽ. Via
ſiquidẽ ꝓfundiſſima: atq; arctiſſima int̃ duos montes:
quaſi de induſtria nature ſecata ꝑ fauces ſtrictas: ac ſi
nuoſas emanat. Alpeſtris ſane loc⁹ et ſuperbus: ita vt
murmure aquarũ et impetu gurgitis ꝓteruos: et imma
nes earũ gentiũ mores: a quibus fluit imitari videatur
Inter fluuiũ et dexterũ montẽ vix tm̃ itineris ẽ: vt ſin-
guli equites: ad plus vt ſinguli carri tranſire poſſint. A
ſiniſtra vo gurges montẽ ꝑſtringens: auiũ facit. Hinc
atq; hinc vaſte rupes: geminiq; minant̃ in celum ſcopu
li. Eadem poſt ingreſſum longo itinere facies ẽ. Impen
dent eñi hinc atq; hinc minaciſſime rupes. ꝓfund⁹ am-
nis int̃ eas labit̃. via ꝑanguſta int̃ rupes et alueum. Ce
lũ veluti ex aliq̊ hiatu ꝯſpicit̃. Montes ſaxa hñt duriſſi-
ma quidẽ atq; aſꝑrima. Immo ipſi toti mõtes nihil ali-
ud ſunt: q̃z dura ſilex: et marpeſia cautes. Cedant iam
cilicie pile. Cedant caudine furce romana clade nobilita
te. Satis eñi ſuperq; mihi ꝯſtat vel vnũ homunculum
ſuꝑne ſtantẽ: et ſaxa voluentẽ: vniuerſorum gallorum
et germanoꝝ impetũ: ſi tranſire conent̃ inhibere poſſe.
Per hanc vallẽ biduo ꝓfecti: tridentũ ꝑuenim⁹: vrbẽ ꝑ

natura loci ſat ẽ amenã. Nã et ſup̃ et īfra paulo patētio rē hꝫ cãpum. et flumie ipſo ñ indecore alluit̃. In ea illud merito q̃s miret̃: ꝙ viri mulieresque et cetera multitudo intra vna menia ꝯſtituti aliĳ italico: aliĳ germanico ſermõe vtũt̃. Vtq̃ſque eni regiõe vrbis habitat: vel ad italiam: vel ad vlteriorẽ galliã v̇ſa: ita aut nrã: aut illa vtit̃ lingua. Atque ego credo euenire: vt in ꝯciõib⁹: et publicis ꝯſiliĳs alie nrõ alie barbarico ſermõe ab vnius ciuitatẽ ciuib⁹ ſentẽtie dicant̃. A tridẽto aliq̃t milia paſſuũ ꝓfectos: quidã barbaroꝝ mos vehement̃ r̃bauit. Eſt aũt talis. Multa ꝑ rupes: q̃ fluuio imminent: caſtella ſunt. Ea tenent̃ a nobilib⁹. Vt igit̃ viatores paulo plures numero ꝯſpicant̃: cũ iã illi caſtellis ſubſunt: repente ex arcib⁹ cornua ſonant. Et q̃ꝫ maxia fieri poteſt hoim multitudo ex menibus: et ꝓpugnaculis clamorem barbaricum: et hoſtilẽ vlulatũ extollit. Subita igitur re ꝑculſi homines: plurimũ trepidant. Nec eſt quiſquã ita conſtantis animi: qui non ea nouitate moueatur: preſerti in locẽ vel de induſtria ad latrocinandũ electis. Hũc morem barbarum et immanem illi valere putant ad cuſtodiam rerũ ſuarũ: magiſque ab iniuria tẽperaturos homines: ſi iã ꝯſpecti: et declamati ſe obſeruari extiment. At ego mihi ꝑ hoſtilẽ terrã iter facere videbar: ſepiuſqꝫ illud ſubibat animum. Vt belli ſignũ laurẽti turn⁹ ab arce Extulit: ⁊ rauco crepuerũt cornua cãtu. Sed ad rẽ redeam⁹. Ex tridento tramenũ venim⁹ vicũ pulcherrimũ atque beatum: in ſiniſtro monte trans amnẽ poſitũ. Scopuli tñ ſuperne terribiliter imminent. vicus hic famoſus ẽ multitudie vinetoꝝ: et Baccho vt videtur in p̃mis ſacer. Sunt. n. ita multa vineta: vt nullo vnq̃ꝫ in loco plura ꝯſpexeri. Solũ ipm i q̇ cõſite ſunt vites q̇buſdã i locẽ ſic albũ ẽ: vt niui ſimillimũ vidat̃. Id ex eo accidit ꝙ mõs ſupne ipendẽs marmore⁹ ẽ. Itaqꝫ marmor confractum: et in fruſta deciſum: terram vbiqꝫ contegens: albentem loci faciem reddit. Vini apud tramenũ tanta copia oritur: vt in trãſalpinas vſque partes

abundantiā afferat. Inde maranū deuenimus. Quod
oppidū: an vicum appellare debeā: neſcio. Om̄ia quip-
pe ſunt ad vrbis ſufficientiā: preterq̄z ꝙ menibus caret.
Id et trameno et marano opulentiſſimis locis eo acci-
dere puto: ꝙ ita p̄ruptis rupibus ſubſunt: vt muro cir-
cundari nō poſſint. A marano ſecus athiſim ꝓfecti: ter
tia die ad iugū ꝑuenimus. Via eſt inter duos vertices le
uiter accliuis. Summitas planiciē habet: duoſqꝫ ſubin-
de lacus paruo inť ſe ſpatio diſtantes: Aquarū diuortia
ex eo loco fiunt. Ex altero enī lacu athiſis oritur: qui in
meridiē vergit. Ex altero: qui germaniā verſus aſpicit:
fluuius manat: qui dannubiū influit. Inum accole vo
cant. Deſcenſus ex eo iugo longe difficilior fuit: quā aſcē
ſus. Via p̄cipiti et arcta ac quibuſdā in locis manu ſar
cta lōgo anfractu ꝑ p̄ruptas rupes: q̄ſi in baratrū du-
cit. A dextra parte vie mons ingens īpendet. A ſiniſtra
p̄cipicia ſunt vel aſpectu formidāda. Abietū ſurſum de-
orſūmqꝫ incredibilis multitudo. Pinus inſuꝑ ſilueſtris:
cupreſſus: fraxini: fagi: orni: ac om̄e genus ſilueſtris ma
terie. Ab eo iugo biduum ꝑ valles ꝓfundas ac difficiles
ſub ip̄os mōtes ꝓgreſſi: ad aliud rnrſus iugū ꝑuenimus
Aquile montē barbari vocāt. Huius mōtis trāſitus lon
ge difficillimꝰ atꝫ aſꝑrimꝰ fuit. Nā preterq̄z ꝙ ſꝑ ſcan-
dentibꝰ arduū iter hꝫ: tūc niues oia texerāt: q̄ꝝ pleriſqꝫ
in loc̃ ſupra vigiti pedes altitudo erate. Semita ꝑ medi
as niues plātis viatoꝝ īpreſſa: nō āplius vno pede lata
deducebat. Per eū callē hoies facile gradiebant̃. Nā et
leuiores ſunt: et pedetētim incedūt. Equi vͦo miſere ac la
borioſe ꝑ frenos ducebant̃: qui ſi vno vel altero pede ſe-
mita excedebāt: in ꝓfundā niuē īmergebantur: nec niſi
cū ſummo labore et ꝑiculo eximi poterāt: et ad ſemitā re
duci. Hec difficultas tribꝰ fere paſſuū milibꝰ continuo
nos afflixit: donec trāſgreſſi iā vͦticē: deſcēdere īcepimꝰ:
vt vel ī eo vniuerſa hꝰ itiner̃ ꝑicula difficultateſqꝫ ꝯſti
tiſſe affirmare auſim. Eſt aūt latitudo alpiū: q̄ nos iter

facimus a faucibus athiſis: q̃s ſupra demõſtraui: ad tranſalpinũ completũ deſcenſum milia paſſuũ circit̃ du centa. Tanti aũt montes: tanti ſcopuli: tam crebra et cõtinuata dorſa: tanta cacumia atꝫ faſtigia: tãte mag nitudines vbiqꝫ inſurgũt: vt valde mirandũ videat̃ q̃d parens illa: et fabricatrix mundi natura: cum eas fecit ſibi voluerit. Me quidẽ eternas illas ac ꝑpetuas moles intuentẽ: horror quidã et religio frequenter habebat. et nunc itẽ ſine horrore meminiſſe non poſſum. Poſt tran ſitũ alpiũ. xx. milia paſſuũ ꝓfecti: in oppidũ venimus noĩe valchirchiũ. Id eſt opulentũ atꝫ vrbanũ. edificia habꝫ ſpecioſa. Vinetis ⁊ pometis plurimũ abũdat. Jn poſtera die ꝓfecti ꝓcul ab eo loco ſeptẽmilia paſſuum: rhenũ tranſiuimꝰ. Flumen rheni orit̃ in alpibꝰ nõ longe ab eo loco q̊ nos tranſitũ fecimꝰ ex ſiniſtra manu. Sed mox ad dexterã vergens et ſuo gurgite et multorũ incre mentis adiutum: ingens et robuſtũ decurrit inter orien tem: et ſeptentrionẽ recto alueo cõuerſum. aquã habet mediȷ̃ coloris inter ceruleã et viridẽ: curſum rapidũ: al ueum harenoſum: ſolidũ tñ ita vt pedibꝰ preſſus: ve- ſtigio nõ ſignetur. Naui ad vlteriorẽ ripam tranſuecti: dextrorſum relicto amne: ꝑ longã planiciẽ: ac paluſtre ſolũ ad caſtellũ venimꝰ noĩe rineuũ. Jbi rurſus preflu entem rhenũ offendimꝰ. Nam veluti perteſus ꝑoris iti neris mutato ꝯſilio inter ſeptẽtrionẽ: et occaſum mag̃ declinat: ac paulo infra caſtellũ ſtagnans lacum facit. Hec cũ audiuiſſem: videndi deſyderio ductus: eq̃s ⁊ fa milia ꝑ terrã ꝑ̃miſſis: ipſe ſcapha piſcatoria ꝯducta per fluuiũ: ac ꝑ mediũ lacum ꝯſtantiã traieci. Lacus ẽ om niũ ameniſſimꝰ. multaque caſtella et vicos vndequaqꝫ per ripas habꝫ. Aqua nitida fundo glareoſo ac ꝑſpicuo piſces fert: varios quidẽ ac multiplices. ſed ꝓ tãta aq̃ꝝ magnitudĩe ñ admodũ copioſos. Vigitimilibꝰ paſſuũ in lõgitudĩeꝫ patet. Latitudo alibi ad. x. alibi ad q̃ndeci milia paſſuũ extendit̃. Jn infima lacus parte Conſtan

tia ē vrbs nō magna: ſ opulēta atꝫ formoſa. Eius ꝑp
ter menia: rhenus lacu emergēs: rurſus in alueū redit.
Pons in eo ē q̄ ab ipſius vrbis porta ad germanos ꝑti
net. Vltraqꝫ pontē crebra edificia ſec⁹ alterā fluuij ripā
De ꝯſtantie antiq̄tate ⁊ origine cū ſepe a q̇buſdā ciuib⁹
queſiſſem nemo adhuc mihi occurrit: qui vel aui ſui no
men et memoriā: nedū vrbis tenere videret̄. Ego cū dili
gentius ꝑſcrutarer: tabulā inueni marmoreā: vetuſtas
lrās ꝯtinentē: ex quib⁹ apparet a Conſtantio Conſtan
tini patre: q̇ a Dioclitiano: et Maximiano Ceſar dict⁹
eſt: hanc vrbē nomē cepiſſe: cū ꝑ̄us Vitudura nūcupa
ret̄. Hanc tabulā nemo ꝯſtantienſiū legere ſcit: tenetqꝫ
vulgis opinio eē ſanctuariū q̇ddā ꝑ̄cipue religiōis. Ita
muliercule et cetera imperita turba fucandis ꝑ eā mani
bus: et ad faciē refricandis iā lrās pene totas ex tabula
deleuerunt: cū tn̄ ibi ſcripta ſint: nō ſanctorū chriſti: ſ
ꝑſecutorū chriſtiane fidei nomia. Mores q̊ꝫ et inſtituta
ciuitatis. Nam ea q̊ꝫ res ad peregrinatiōis hiſtoriā at
tinet: oſtendere conabor. Singulis annis vnus ex ciui
bus ſuffragio creatur. Apud quē ſumma poteſtas cum
imperio ſit. Hic nō publicis edib⁹: ſed in priuata domo
ſua et cōſueta habitat. Si qn̄ ꝑ vrbē icedit: lictores ha
bet virgas māu ferentes. Cetero aūt habitu nihilo a re
liq̄s differt ciuib⁹. Hic in caput vniuſcuiuſqꝫ aniaduer
tendi poteſtatē habꝫ. Si de homicidio: de furto: de ra
pinis: de veneficio: de adulterio: ac de ceteris crimini
bus agat̄: aſtant in cōſilio ij: q̇s ſibi ciuitas deputauit
Rei ipſi in vinculis adducunt̄. Ibi et accuſatorib⁹ et de
fenſorib⁹ dicēdi ꝯtra reum: et ꝓ reo facultas datur. Au
ditis omib⁹ in ſententiā itur. Si reus dānaret̄: lictores
magiſtratus ſupplicio afficiunt. Eodē ordie de ciuilib⁹
cauſis cognoſcit̄ apud hunc magiſtratū et eius ꝯſiliū:
q: liberā iudicandi poteſtatē habēt. Oratoria facultas
plurimū valet. Itaqꝫ ſi q̇ diſerti reꝑiunt̄: hi aduocati in
ciuilib⁹ et crimialib⁹ cauſis adducti: plurimū et grā et

dignitate ĩ ciuitate pñt. Uniuerſa hec ciuitas ĩ duo gene ra diuiſa ē. alij. n. ſunt equeſtris generis: alij plebei. Ple bei mercaturis: et officinis intēdunt. Equites veteribꝰ patrionijs ↄtenti: redditibꝰ alunt: et equeſtrē dignitatē obſeruāt. Si q̃s plebeius ditior factꝰ ad equeſtrē locū ꝑ uenire tentaret: ei nullo mō licere putāt. Nec nobilitas q̄ in eo ꝓphanari: et pollui dignitatē ſuā arbitrat: hoc eū facere ꝑmittit. Ita ꝑ longa tpa vſq₃ ordo ĩ ſuis finibꝰ ↄſiſtit: cū eq̃tes ad mercaturas: et ſordidiora mune ra decliare ĩ turpiſſimis ſit: plebeio aūt ad equeſtrē dig nitatē ſe attollere nullo mō liceat. nec nobilitas patiat. Gubernatio tñ reipublice cōmunis eſt plebeis ⁊ nobilibus. Valē.

Leonardus Poggio S.P.D.

Allendis ipſis Januarij: dū vna cū Nicolao nrō c mulierū caterua: q̄ apud templū ↄuenerat: ex cō ſuetudie viſeremꝰ lrē tue idibꝰ decēbris ↄſtātie ſcripte no bis reddite fuerūt: vno at₃ eodē faſciculo alligate. eas cō feſti: poſthabita viſendi cura: ad ĩpas tēpli valuas Nā intꝰ q̃dē tenebroſius erat: cū ꝑlegiſſem: iucunditate ma gis et ſalibꝰ tuis exhilaratꝰ ſum: q₃ rex ĩpax: q̄ a te ſig nificabant ↄfuſiōe ꝑmotꝰ. Et ſi lōga inceſſerit mora: vt non maturitatē iā rebus: ſ₃ putredinē ſane debuerit attuliſſe: tñ quo longius dilatus ē: eo celerius finē expe cto. Moleſtiſſimā tamen eſſe tibi hanc nimiā tarditatē nequaquam admiror. Nempe ex moleſtia mea qui hic in meo ſedens lectulo: expectando diſcrutior tuā: et alio rum qui iſtic vt vere dicam: tabeſcitis: ſepe metior: anx ietatem. Qua quidem in re prudentie fuerit tue: ita vt te facturū ſcribis: tolerantiam adhibere. Senatū vero nihil ↄſuli: timere multa: mihi moleſtiſſimū ē: doleoq₃ ⁊ ĩdignor hmōi dignitatē hoīes ĩ hūc ↄtēptū eē dilapſos. Dij vos reſpiciāt. q₃q₃ vereor mi Poggi: ne illox magna ꝑs hec ĩpa: ⁊ grauiora ĩſuꝑ ob ſuꝑiora q̄ referre piget: er rata merito atq₃ optīo iure ꝑpeti videat. S₃ hec alias:

et ſepe corã. Nunc aũt non mei ſolũ: ſed et tui: ad quẽ ſcribitur: rationẽ puto mihi habendã eſſe. Fecem piceni agri: atqꝫ flaminij i poſſeſſiones nrãs ſcribis impetũ feciſſe. O rem acerbã. Quid ergo poſthac nõ timendũ.

Jungentur iã gryphes equis: euoqꝫ ſequenti
Cum canibus timidi venient ad pocula damme.

Ego preter hos: et lunaticos expecto. q̃d ſi fiat: video plane integrã legionẽ. Quod me mones ne ꝑperẽ: recte atque ex officio arbitror te feciſſe. Et ſi. n. patria: dom⁹ familia: quemadmodũ debent: me plurimũ oblectant tñ dulciſſima recordatio curie: et tot amicorũ familiaritas ſic interdũ mouet animũ: vt omib⁹ poſthabitꝭ aduolare cupiã. Contra hos itaqꝫ animi mot⁹ tuũ oppo nam ꝯſiliũ. Atqꝫ vt ij: q̃ ad certã horã expergiſci volũt ſi nemo vigil obſeruet: nec dũ poſſunt quidẽ: ſolicitudo animi q̃eſcere ꝑmittit. Sin aũt obſeruet q̃ſpiã: ſecuri capiunt ſomnũ: ſic ego cõfiſus pollicitatiõe tua: omnem ſolicitudiẽ animi repellã. Nec niſi te vocãte: tẽp⁹ ſurgendi adeſſe putabo. Qđ aũt de reb⁹ meis certior fieri poſtulas: ego ad ſtudia id refero. Vereor equidẽ ne inſanire ceperi: ea ſcribere aggreſſus: que ſupra meas ſunt vires. Exegi librũ meũ eumqꝫ ꝑgrandẽ: in q̃ lõgo diſcurſu multa que ad hiſtorie noſtre cognitionẽ ꝑtinent: explicaui. Habet varietas delectationẽ. cognitio vero etiam vtilitatẽ. Sed tantus ẽ labor in querendis: inueſtigandiſqꝫ rebus: vt iã plane me peniteat incepiſſe. Inſuper vt tu nuꝑ i gallia orationes duas. M. Tullij: quas noſtra ſecula nunq̃ꝫ viderant: tua diligentia ꝑquiſitas repiſti. ſic ego nuꝑ aretij epiſtolã quandã eiuſdẽ reperi: quã te nunquã vidiſſe certo ſcio. In ea non ſine ſtomacho Tullius noſter Petrarce reſpondet. Vale et me ama. Preterea. d. cardinali florentino et piſano: et placentino me cõmenda. Iterum vale. iiij. nonas ianuarias. M. cccc. xv.

Leonardus Poggio Salutem.

I vales bene eſt ego quidē valeo. Legi apud Ni
ſ colam noſtrū litteras: q̄s de hac vltia ꝑfectione
ac de inuentione quorundā librorū ſcripſiſti. Nec tm̄ de
ijs: ſed et de optia ſpe: quā ꝑ ceterorū adeptione ſuſce
piſſe te video: letandū exiſtio. Erit ꝑfecto hec tua glo-
ria: vt amiſſa iā ac ꝑdita excellentiū virorū ſcripta: tuo
labore ac diligētia ſeculo noſtro reſtituas. Nec ea res ſo
lum nobis grata erit: ſed et poſteris noſtris. i. ſtudiorū
noſtrorū ſucceſſoribꝰ. Neqꝫ enī ſilebunt iſta: nec oblitte
rabuntur. ſꝫ extabit mēoria hec dudū longo interuallo
ꝑdita: et iā plane deplorata: ꝑ tuā induſtriā recupera
ta: ac reſtituta nobis fuiſſe. Vtqꝫ Camillus ſecundus a
romulo cōditor dictus eſt: ꝙ ille ſtatuit vrbē: hic ami-
ſſam reſtituit. ſic tu oim que iam amiſſa: tua virtute
ac diligētia nobis reſtituta fuerint: ſecundꝰ auctor: me
rito nuncupabere. Quare te hortatū: oratūqꝫ maxime
velim: ne in hoc preclaro opere deſideas. ſed erigas te:
atqꝫ inſiſtas. Nam rei pecuniarie tenuitas: ne tibi im
pedimento ſit: noſtra iā hic ꝓuidentia erit. Atqꝫ in hac
inuentione tua ſcito maius lucrū factū eſſe: q̄ꝫ tu ſenti-
re videaris. Quintilianꝰ enī prius lacer atque diſcerptꝰ
cuncta mēbra ſua per te recuperabit. Vidi enī capita li-
brorū. Totus eſt: cū vix nobis media pars: et ea ipſa la
cera ſupeſſet. O lucrū ingēs. O inſperatū gaudiū. Ego
te o Marce Fabi totum integrūqꝫ aſpiciā. Et quāti tu
mihi nūc eris: quē ego quāuis lacerū crudelit ora. Ora
manuſque ābas: populataqꝫ tpa raptis Auribus: et
truncas ihoneſto vulnere nares. Tamē ꝓpt decorē tuū
in delicijs habebā. Oro te poggi fac me quā cito huius
deſiderij cōpotem: vt ſiqd humanitus impendeat: hūc
prius videri: quā e vita decedā. Nam de Aſconio qui-
dem: et Flacco: licet vterque placeat: tn̄ nō vſque adeo
laborandū exiſtio. Quorū ſi neuē vnquā fuiſſet: nihilo
fere minꝰ latinitas haberet. At Quitilianꝰ rhetorice pa
ter: et oratorie magiſter eiuſmōi ē: vt cū tu illū diuturno

ac ferreo barbaroꝝ carcere liberatū huc miſeris : oĩes
etrurie populi gratulatū ꝯcurrere debeant. Miroꝛq; te
et illos q̄ tecū erant : non ſtati in hūc manꝰ auidas inie
ciſſe. ſed leuioribꝰ ꝑſcribendis hūc poſthabuiſſe. Quem
ego poſt Ciceronis de republica libros plurimum a lati
nis deſyderatū : et pre cunctis deploratū affirmare au-
ſim. Pro ximū ē vt te moneā: ne in ijs : q̄ hic habemus:
tēpꝰ teras : ſ₃ que nō habemꝰ : cōquiras. Quorū maxie
Varronis et Ciceronis opa tibi propoſita ſint. Vale. et
me ama : ac Mediolanenſi : arretinoq; p̄ſulibꝰ me com
mendatū facias. Florentie idibꝰ ſeptēbris. 1.4.16.

¶ Leonardus Corrino. Salutem.

Vltiplices amoris cauſe mihi tecū ſunt : et ſingu
m le. ni fallor. pondus habentes. Quarū illā pro pa
trie honore principē dixerim : ꝙ nos vna atq; eadē ciui-
tas tulit. Id ṽo quanti ſit : et extiari oporteat : tibi eru
ditiſſimo viro ſcribēs : nō aggredior explicare : ne te for
te qui iſta multo melius noſti q̄₃ ego : docere voluiſſe vi
dear. Nec illud ſane omiſeri : ꝙ maiores tui: vt et in legi
bus : et in ceteris publicis monumētis intueri licet : ita
eminentiſſimi fuerunt ciues : vt ꝓpenſiorē beniuolentiā
apud nos: poſteroſq; noſtros mereant̄. Tu q; eorū pre-
ſtantiā aſſecutus : eū dignitatis gradū tuis virtutibus
meruiſti: vt ad patriā quoq; gloria tua redundet. Acce-
dit ad hec maximū ꝓfecto vinculū ſtudiorū noſtrorum
vnanimis ꝯiunctio : ꝙ ego in ijs hūanitatis ſtudijs de
lectatus ſum : in quibus tu nō mediocriter excellis: et fa
miliaritates principū ſecutus : quibꝰ tu etiā : q̄ ſumme
gaudeo: floruiſti. Illud q̄₃ me plurimā mouet: qđ ab e-
gregio adoleſcēte poggio Terranouano familiariſſimo
et amātiſſimo mei dudū ꝑcepi : quanto honore ipſum :
cum ad vos acceſſiſſet : vel ſolo meo nomie fueris ꝓſecu
tus. Cui etiā diuerſoria mihi ſplendidiſſime parata: qđ
illuc venturū putabas : domi tue oſtendiſti. Poteſt igit̄
non ſummꝰ amor erga te mihi exiſtere : cū q̄ et tot vir-

cula intercedunt efficaciſſime coniunctionis : et ꝓpenſiſſi ma erga me cōſpecta affectio. Hec ſcripſiſſe nunc libuit ne forte me ex taciturnitate mea : ea que ſunt : ignorare ꝯiectes : intelligaſq; te habere hoiez amantiſſimū tui : et ſine exceptiōe deditiſſimū tibi. Atq; ego plura ſcribere ea q̄z de cauſa ſum adduct⁹ : qd nobilis vir Franciſcus Brandalia ꝯterranens noſter : meo ac ceterorū amicoꝝ non hortatu mō : ꝟ impulſu ad te venit vir : vt ex longa familiaritate veriſſimū afferre teſtimoniū valeo oim optimus : ac nulla ex ijs virtutibus carens : que nobilē decent virū. Cauſa v̄o impellendi fuit : qd eius virtutes ocioſe ſeneſcere : ac nihil agendo deficere : interireq; dolebamus : preſerti cum res familiaris nō ampla illi ſit : et magne familie onus. magni etiā ꝓ tuenda dignitate maiorū ſumptus incūberent. Eū igitur tibi ita cōmendo : vt nihil magis me vnquam cupiturū eſſe exiſtimes Ego : ſi res eccleſiaſtica nō penit⁹ obruta : ac diſſipata eſſet : te hoc onere vel liberaſſem om̄ino vel ſubleuaſſem Cum v̄o in eo ſtatu ſit : quē vides : tuū erit munus hūc ciuē nr̄m tuo fauore ad aliquē locū ſuis virtutibus dignū apud tuū principē ꝓmouere. Quod vt facias : te etiam : atque etiam rogo. Vale. Florentie.

¶ Leonardus Salutem dicit Felici.

l Atior mihi ad ꝓuagandū campus oſtenditur : ſi amico tuo viro eruditiſſimo reſpondere ꝓlixius veli. Miratur eni ſeu potius querit : ſi Ciceronis genus in tulliū volſcorū regē : vti ego in vita eius ꝓſcripſi : referatur : cur aut Saluſtius humilitatem generis illi obiecerit : aut ipſe Cicero reſpōdens : hanc originis ſue excellentiā conticuerit. Nā ignoraſſe quidē ſui generis ꝓmordia virū oim doctiſſimū : et antiquitatis curioſiſſimū : veriſimile nō eſt. In his igitur vnū videt̄ queſitū. ſunt aūt plura. Non ſolū.n. verū ne ſit de genere ſcriptū qd ad hiſtoriā attinet : ſed et dicēdi ratio poſtulare videtur : qd totū rhetorice ē. Reſpondeo itaq; ad oia. ꝟ breuit̄ q̄

dem ne oſtentare magis ipſe me q̃ȝ ſatiſfacere poſtulati voluiſſe exiſtimer. Primū igitur in Tullum volſcorū regem Ciceronis originē referri: nō ego ipſe ex me: ſ̄ ꝓbatiſſimos auctores ſecutus aſſerui. Omitto ceteros: q̄ de Cicerone ſcribētes hoc ip̄m teſtant. Hieronymus vir doctiſſimus et antiq̄ꝝ rerū in p̄mis ſtudioſus: in libro de tp̄ibus: quē ab Euſebio ſcriptū. e greco tranſtulit: et ꝓſecutus ē: eum Ciceronis natalitia annotaret: ſic inq̄t. C.lxxviiij. olympiadis anno. iiij. Cicero arpini naſcitur matre Olbia: patre equeſtris ordinis ex regio volſcorū genere. Plutarchus aūt non ſolū genus regiū: ſed et regem ipſum Tullum auctorē generis nominat: qui apud volſcos inſigniter regnauit. Ipſe quoqȝ Cicero: ne forte amicus ille tuus ignoraſſe hoc: aut omnino reticuiſſe credat idē q̄dā loco ſcribit. Nam cū de philoſopho antiquo: et Tullij regis coetaneo mentionē faceret: ſic inq̄t Pherecides Syrus p̄mū dixit anios hoim eē ſempit̄nos antiquus ſane. Fuit eni meo regnante gentili. Quis igit̄ ābigendi locus reliquit̄ cū et alij ꝓbatiſſimi auctores: et Cicero ip̄e hoc idē teſtet̄. Reſtat ea dubitatio cur aut ille obiecerit: aut iſte nō refellerit. Equidē ab oratore nō exigo: vt ſp̄ verū inimico obiectet. Dein ſi gen⁹ regiū quāuis ab inicio ſplendidū: in obſcuritatē migraret: res q̄dem talis erat: vt ex vtraqȝ parte anſam haberet: ⁊ ad laudē ſplendor generis: et ad vitupationē obſcuritas. Dicentis aūt eſt id aſſumere: q̄d et ꝓ ſe ſit: et cōtra aduerſariū. Itaque obſcuritatē: quā recte potuit obijcere in mediū ꝓtulit: ſplendorē aūt: q̄ cōmendatiōis erat: p̄terijt: Quāq̄ȝ: ſi recte memini nō tā obſcuritatē Saluſtius obijcit: q̄ȝ nouitatē. Sic eni inq̄t: Vbi. M. Cicero ita gubernat: ac moderat̄ q̄ſi vn⁹ reliqu⁹ ex familia Scipionis Africāi ac n̄ reptitius: ⁊ paulo an̄ iſit⁹ huic vrbi ciuis. Hec n̄ obſcuritatē generi: ſ̄ nouitatē ciuitati d̄ſignāt. Id ip̄m i hiſtoria clarius poſitū ab eo Saluſtio ē: vbi d̄ Cicerōe: ac d̄ ꝯſulat⁹ petitōe loq̄ns d̄t. Et q̄ſi pol

lui conſulatū credebat ſi eū: quāuis egregius: hō nou⁹ adeptus foret. et alibi. cum eam defendat. M. Cicero inquilinus vrbis rome. Hec omīa: vt dixi: nouitatem ciuitatis redarguūt: nō generis obſcuritatē: Sz cur Cicero ipſe in refutādis aduerſariis hoc reticet. Primo nō obiiciebatur obſcuritas vt dixi: ſed nouitas. Itaque eius argumēta nouitati reſpōdebant. Nā ſi nullis p̄claris reb⁹ maiorū ſuorū in republica geſtis cōmendabat: vt Scipionis et Metelli. at ſuis et ꝓpriis: q̄d preſtantius erat. Preterea tacendi plures erant cauſe. Primo ꝙ nomē regiū apud romanos inuiſum ſane: ac deteſtabile erat. Deiñ ꝙ arrogantiā: inuidiāqꝫ vitabat: q̄ in ciuibus p̄ſerti nouis faſtidioſe et itolerabiles ſunt. Illud inſup accedebat: ꝙ rex ille inimiciſſim⁹ po. ro. fuerat. Nō erat ergo prudentis cōſilii illū ꝓferre: ne ab hoſte po. ro. originē traxiſſe diceret̄. Itaqꝫ callido ꝯſilio obſcuritatē potius quam bonis rationib⁹ in ſuarū virtutū laudem traducere poterat: obiici patiebat̄ ſibi. Vt et ego q̄ nouus florentie ciuis ſum: ſi a Caſtrutio illo p̄ſtante quidē duce. ꝟ inimiciſſimo florētini po. originē traxiſſem: latere in plebecula mallē: q̄z eum generis auctorē: egregie licet nobilitatis ꝓferre. Hec habui q̄ reſpondere. Vale.

Leonardus. P. Turco.

v Ereor ne parū tibi reſpōdere i amicicia videar ex hac mea tarditate ſcribēdi. Eam queſo ſuſpicionem: ſi quā forte cepiſti: anio tuo erade. factis eni prōptiſſim⁹ ſum. verbis aūt tardus. Idqꝫ natura cum inſit nō facile dimoueri pōt. Traditur aūt ab iis: q̄ de amicicia ſcripſerunt: in q̄buſdā ferendā eſſe naturā amici: vt de Scipione et Lelio ſcriptū memini: cū in Lelio quidē hilaritas eſſet: in Scipione aūt vita triſtior: ambitio maior. diſparitate morū par voluntas ꝯiūgebat animi nec tñ a Lelio: vt ſecū vna letus eſſet Scipio flagitatum eſt. nec ſi flagitaſſet: ille preſtare valuiſſet. Quare tuū q̄z fuerit ꝓ tua hūanitate exiſtiare amici animū ita affe

ctũ eẽ erga te vt debet.et ſi forſan facilitas: que ĩ te pluri mũ redundat: deeſſe illi videat̃. Sed hec ſatis. Nunc ve nio ad lr̃as tuas: q̃s nup̲ aretio rediens: florentie offen di. Quod Mattheus Albitius familiaris tuus me ſubi ratũ tibi ex iudicio illo affirmauerit: valde equidẽ admi ror: niſi forte iocari tecũ voluit. quod nõ ex lr̃is tuis ſo lũ: verumetiã ex illius verbis cõiecto. Erat vna Nico laus noſter cũ ille in foro me cõueniens: te admodũ lr̃is q̃s nup̲ accepiſſes: letatũ eſſe: ac pluculent̃ ſcriptas ex iſtimare inq̃t. Cupere deniq̃ certiorẽ fieri q̃ſnã illas ſcri pſerit: ac ſuſpicari quidẽ de me. Ego ne ꝓ his tibi ſubi raſcerer: qui q̃d luculentũ exiſtimas. et que maxie ꝓbas mea eſſe cõiectas. Contra equidẽ ſi accidiſſet: vt que ele gantiſſima tibi viderent̃: ea eẽ mea diffideres: grauiter ferendũ pntarẽ. At que optĩa reris: eadẽ mea credidiſſe: cuius tandẽ ſignũ eſt: niſi magnificentiſſime de me opi nantis. Quã ob rem tibi non mõ: q̃d poſtulas: veniam do: verumetiã grãs habeo. At forſitã grauit̃ tuliſti me dicendi gen⁹ nõ internoſſe. Primũ id quidẽ leue ẽ. Mihi eni ſatis eleganter dicta videri ſolent: quecũq̃ bñ dicun tur. Deiñ q̃d ego noui vtrũ ille mihi: an ego illi in hoc genere ſcribẽdi preſtẽ. Equidẽ nullũ aliũ exitũ ſcriptorũ meorũ vnquã optaui: q̃ʒ vt ab ĳs: quib⁹ ſcribo: vehe menter littere mee cõprobent̃. Quod illi accidiſſe video in ĳs: que ad te ſcripſit. Id ergo cũ ille ſcribens aſſecu tus ſit: q̃d ego aſſequi opto nihil eius lr̃is defuiſſe iudi co. Aſſentior: nihilominus tibi facilius affici nos laudi bus noſtris: quã vlla alia re. Quo ergo facilius: eo mi nori conatu opus ẽ ad id: q̃d volum⁹: aſſequendũ. Nã et Themiſtocles ille ſumus vir: quonã cantu maxie de lectaretur rogatus: eius inq̃t: qui laudes meas apte cõ cineret. vt ſi etiã in ĳs p̲cenſendis dulcedine laudis cap tus erraſſes: venia tibi ſit tribuenda. Priſcianũ quẽ po ſtulas: om̃es tabernas librarias p̲ſcrutatus: repire nõ bũ potui. Admonui tñ quoſdã familiares: vt p̲quirãt.

Siq̃d emerget: ad te illico tranſmittã. Vale. Florentie. z. nonas. decẽbris. 1.4.16. ¶ Leonardus S. D. Poggio.

d Edi nup ad te lr̃as Philippo noſtro: in q̇bus ſane ꝓlixior fui. Nunc aũt nihil fere ẽ: q̇d ad te ſcribam: niſi hoc ipſum: ꝙ lr̃as tuas expecto. Flagito igit̃ quod adhuc nõ flagitaui: vt nos crebrius de ĳs rebus que iſtic gerũtur: certiores facere ſtudeas. Nec ego a te acta ſolũ exigo: ſꝫ q̃ prudẽtia es: etiã ſpem rerũ futurarũ. Scito. n. nõ ꝓceres modo: verumetiã plebem: nihil tam p̱ hec tp̃a curare: nec vlla de re cogitare: ac loqui magis: quã de conciliĳ exitu. Cum igitur hec ſolicitudo ſit alienis: q̇d mihi: qui verna ſim: fieri putas. Tu igit̃ me hac cura ſubleua. et ſiq̇d de futuro pontifice odorare ſagacius poteris: ſignifica. Siquid occultius fuerit: ãnotabis. Nudiuſtertius exemplũ habuimꝰ lr̃aꝝ tuaꝝ a Barbaro miſſum de Hieronymi ſupplicio: q̃ꝝ elegantiã eq̇dẽ valde ꝓbo. Tu illi tñ plus tribuere videris: q̃ꝫ ego vellẽ. et ſi iudiciũ tuũ ſepe purgas: tñ neſcio q̇d maioris affectionis pre te fers. Ego cautius de hiſce rebus ſcribendũ puto. Quĩtilianꝰ tuus laborioſiſſime emẽdatur. Permulta ſunt enĩ in noſtro vetuſto codice: que addenda tuo videantur. Sed in quibus locis vetuſtas deerat: hoc ẽ in ſincopis illis grandioribꝰ: pleriſqꝫ in locis inſanabilis morbus ẽ. Me piſano: placentino: florentino cardinalibus cõmendabis. Vale. Florentie. z. nonas. aprilis.

¶ Leonardus Salutẽ. D. Franciſco Barbaro.

v Oluiſſem tibi preſerti nunc ſcribere incipiens ſerioſius aliq̇d et tua dignũ excellentia: dignũqꝫ ſtudĳs cõibꝰ afferre: q̃ꝫq̃ꝫ quid ſerioſius eẽ põt: q̃ꝫ hoĩeꝫ cui cautũ eſſe velis: p̱ tuas litteras cõmendare. Verum aliud quiddã ſcribendi genꝰ: latius: fuſiuſqꝫ optaſſem. Nã ꝓ cõmendatione alicuiꝰ multa ad amicũ ſcribere: diffidentis q̇dãmõ videtur eẽ. Ita ſi vberius extendas epiſtolã: moleſta ꝓlixitas. Sin intra legẽ coerceas ari

da breuitas reſultabit. Jlla igit̃ copia pleno : vt ita lo-
quar : cornu aliud in tẽpus ſeruet. Jn re aũt q̃ de agere
ↄſtitui : hec inſunt. Rainerius Petri filius adoleſcẽs ſa-
tis claro loco florẽtie ortus: ac iuris ciuilis ſtudioſus nõ
nulla venetijs negocia hab; : que cũ explicare cupiat: et
patrociniũ tuũq; ſibi ꝓdeſſe queat nõ ignoret: mecum
egit: vt ipm̃ tibi ꝑ litteras meas cõmendarem. Qualia
vero ſint eius negocia: et quemadmodũ iampridẽ agi-
tari cepta: et in hoc tẽpus ꝑducta: facilius ab eo cogno
ſces: nec ambigo quin ſtatuas equiſſima eſſe. Hunc igit̃
Raineriũ ꝓ noſtra amicicia tibi maiorẽ in modũ com-
mendo : rogans vt eũ tuo fauore et auctoritate ꝓtegas
et ab iniuria tueare: faciaſq; vt quod ille ſperauit: hanc
meã cõmendationẽ plurimũ apud te valuiſſe intelligat
Guarinũ virũ ſuauiſſimũ atq; optimũ meo nomĩe ſal-
uere iubeto. Florentie. ij. idus. aprilis.

¶ Leonardus S. D. Petro Miano.

p Ropediem : vt opinor : plura tibi ſcribã. Nunc
aũt ſcias veli me florentiã rediJſſe ad. ij. id⁹ mar-
tias : curia : et curialib⁹ rebus om̃ino relictis. Vtor aũt
ſolacio cũ ſtudiorũ que longo intermiſſa ſpatio : auidi-
ſſime repeto: tum etiã familiariũ antiquorũ quorũ tãta
dulcedo eſt: vt ꝓpe gratias me debere putẽ ijs ꝓcellis:
que ex alto abreptũ me in hũc voluptatis : amenitatiſ-
q; portũ retulerunt. Quoniam vͦo mihi iampridẽ ſuaſi
omnia: que apud te ſunt : mea eſſe: et que apud me tua
vtar nunc ea lege : p̃cipue in libris : quos tu dudũ ſum-
ma cũ liberalitate obtuliſti. Vale.

¶ Leonardns Nicolao.

ſ Aluum te adueniſſe gaudeo: ac ex piſana celi gra-
uitate ad ſalubres arretinorũ colles incolumem
euaſiſſe incredibilem de eo ſuſcepi voluptatem Sed iſta
coram inter nos agemus vberius. Nunc venio ad epi-
ſtolam tuam quã communi amicorũ decreto ais mihi
ſcripſiſſe. Niſi iſtuc ipſe acceſſero : exercitũ mihi denuo

ciatis: et ducē apud vos eſſe: et regem quaſi exhortatu ri iactantes. O rhetoricā ↄtrariā. Vos ne me his minis terrere putatis: et hoc adhibito metu ad veniendū com pellere. Videte q̄z erretis. Ego ⁊ ſi illico ventur⁹ fuiſſem tn̄ vel ex eo immorandū putarē: vt tā preclara cohors diuerſari apud me cōpelleretur. Nam q̄d mihi dulcius quid mihi optatius eſſe poſſet: q̄z videre domū meam tot ſimul clarorū virorū: et mihi amiciſſimorū cōtuber nio honeſtatā. Et eni ſi hoc in ſingulis ſp optatiſſime fecimus: quanta voluptatis accumulatio foret vniuer ſos: vt ita dixeri: amiciſſimos vno agmine ſimul acci pere. Itaq̃ ego vos oratos: atq̃ rogatos veli: vt hoc belliſſimū: vt vere dicā: bellum: quod p lrās indicitis mihi inferre nō differatis. Equidē ſi has veſtras cōmi nationes facta putarē non verba: et ſi ſupbū forſan vi deri poteſt: tn̄ nunq̄z me prius venturū affirmarē: q̄z vos huc accederetis. Verū q: tarditas nonnullo᷑ vrm̄ mihi ſuſpecta ē: ego veniēdi inducias poſtulo dierū. 8. quibus exactis ad vos pperabo. Cauſa induciarū ē ne gociorū q̄rundā explicatio: quib⁹ ita īpedior: vt nulli rei vacare cōmode poſſim. Abeſſe p hoſce dies nullo modo licet. Deābulatiunculas vero ad inclyta religionis loca: que finitima habetis: poſtulo vt in aduentū differatis. De poggiano theſauro corā. Libros ethicorū diuiniſſi mos: vt ex ītegro reſcribas: iā nūc te para. Vale mi dul ciſſime Nicolae. et in aduētu meo vt mecū arretiū veni as: certiſſimū ſtatue. Iterū vale. Arretij. 6. cal. octobris.

¶ Leonardus Laurentio Salutem.

r Eddite ſunt pauloan̄ mihi littere tue: nō mō offi ciū plene: ſ beniuolētie: charitatꝭ: ⁊ ſolicitudinis onuſte. p quib⁹ quid ego nūc tibi grās agam: cū fami liaritas noſtra: nihil non ab alterutro pmereatur. Ve rum vt ad ſolicitudinē tuā: ac preſtantiſſimi viri rainal di veniā: nihil ē pfecto: ex quo formidinem ſuſcipere de beatis. Vel quia locus non multū periculi habet. vel q:

perſona non multū damni. Vigilabo tn̄ et ero ipſe ſalu
tis mee: qualiſcūq̧ tandē ſim: ob tuas hortationes cu
rioſior. Ac ſi forte locus infeſtus eſſe perget: confeſti adi
bo. De nicolao recte mihi nunciaſti et ſiquid in diem ha
bueris: oro mihi diligenter ſignifices. Fines bonorū a te
expecto. Nam Ariſtotelis ethica: que traducere ceperā:
nup abſolui. ea cū expolire nunc cupiā: Cicerone ac fini
b⁹ illis op⁹ ē. Vale ac rainaldū meo noīe ſaluere iubeto.

¶ Leonardus Guarino Veronēſi P. S. D.

Egi hodie litteras Barbari noſtri p̄ſtantiſſimi ⁊
l et diſertiſſimi viri: q̄s laurentio cretēſi cācellario
ſub apologie vocabulo grauiter ſimul ornateq̧ reſcrip
ſit. Quibus et ſi magnope delectat⁹ ſum. Nihil eſt eni
ab illo p̄termiſſum: q̄ min⁹ accumulate illius calūnijs
reſponſum arbitrer: tn̄ q2 cōmunis eſt accuſatio: ac me
q̄z: qui eidē laurentio amicus: ac iampridē notus ſum
tangit: cupio ipſe quoq̧ ꝓ virili mea cenſori et correp
tori noſtro rn̄dere. Res ꝓfecto. ni fallor. ꝑmagna agit.
vtrū nos om̄es: an ille vnus deliret. Itaq̧ te maiorē in
modū rogo: vt exemplū litterarū: q̄s Laurentius barba
rus ſcripſit: mihi trāſmittere ꝓcures: vt videā an ra
tiones eius tales ſint: que me penitere cogāt temporis
hiſce ſtudijs impenſi: et ad obliuionē harū litterarum
quaſi inutiliū ꝓuocent: vel ipſe potius ſui erroris com
monefactus: bonis rationib⁹ tacere cōpellatur. Sz di
ces. Num tibi barbarus noſter ſatiſfacit. abunde profe
cto. Sz vt ſi p̄ſens contentioni adeſſem. quāuis barba
rus ſuperior foret: ego tn̄ non tacendū putarem mihi:
ſed aliquid ip̄e quoq̧ dicerē q̄ meā in eam partē declara
rem ſententiā. ſic et nunc q̄zq̄z ip̄m longe victorē puto:
tn̄ contra officiū arbitror eſſe: vt taceā: nec ipſe quoq̧
ſimul aliquid ꝓ cauſa preſertim mea dicā. Preterea his
diebus victus longo: et continuato tedio q̄rundā hoim
qui boni haberi volunt cum ſint mali: oratiunculā ve
teri more perſcriptam in illos edidi: quam nunc ad te

mitto. Tu cura: vt aliquid rerum tuarum maiori menſura mihi reddas. Vale. Florentie.

Leonardus Poggio.

Itteras tuas pbreues accepi: trāſmiſſas mihi a Nicola noſtro. Eum q̄ detulit conueniendi: ac rogandi nō fuit facultas. Nam aretij ſum: cum mearū rerū curandarū gratia: tum etiā vitande peſtis vel potius ſuſpitiōis. nā illa quidē adhuc talis ē: vt terreat magis: q̄z ledat eos: q̄ florentie habitant. Hac igit̄ de cauſa: illū q̄ detulit: ꝯuenire non potui: q̄zq̄z in amalthea ſaturnino cetera coniecto. O rem acerbā: et ſi de patribus nō tā equidē laboro: q̄z de plebe. Quicq̄d delirāt reges: plectunt̄ achiui. Seditione: dolis: ſcelere: atq̄ libidine: et ira Iliacos intra muros peccat̄ et extra. Accepi et alias tuas lrās triduo an̄ q̄z florentia abirē: in quib⁹ pmoleſtū ſane id fuit: q̄ cōmentariolū illō: quod mihi te mittere cū his litteris ſignificabas: nunq̄z repertum eſt. Neq̄ catalogus ille librorū index. Omnia perdita per viā aiebant. Quin et apta: reſignataq̄ diplomata veniſſe. q̄ aūt in illis me pcōtaris num et alie tue littere: q̄s an̄ pfectionē tuā dederas mihi reddite fuerit: ſi de ijs rogas litteris: in quib⁹ rep̄henſiones ſtultiſſimi ac leviſſimi homis ꝯtinebant̄: ne dubita: iampridē ille mihi reddite fuerūt. riſiq̄ potius illius ſtultitiā: q̄z animo cōmotus ſum. Nam eius ſtuporem mentis: ac veluti phanaticā veſaniā iampridē pſpexerā. Itaq̄ n̄ mihi noua res ē. Scripſiſſe aūt nūc illa ipſa: q̄ mente veſana atz diſtorta gerebat: q̄zti faciendū putas cū vel nulli vnquā lecturi ſint. Vel ſi legerint aliq̄ in ipſa ſcribēdi ineptitudine: nullitatē eius cognituri. Ille certe nē illa ipā q̄ rep̄hendere conat̄: intelligit. ⁊ q̄ fatur: puerilia ſunt: ac pene infantia. Itaq̄ illā omino ſperno: atz ꝯtēno. Nec dignū reſponſione mea duco. Tu vale. et me ama. et q̄d iſtic agat̄: crebro ſignifica. Iterū vale. Aretij idibus iunijs. Epiſcopo Senēſi Leonard⁹ Aretin⁹. S. P. D.

Vem non delectet hūanitas: et manſuetudo tua
q qui antequā de negligentia me : quemadmodum
poteras accuſares : ratione͞ excuſationis mee : tu ip͞e at
tuliſti. Cum eni͞ te iāpride͞ admirari diceres : ꝙ ego nihil
omnino ad te ſcripſiſſem : illud ſtati addidiſti te putare
non alia cauſa: q̄ꝫ occupationibꝰ meis id accidiſſe. Ita
ꝙ cū id tue ſapientie ꝑſuaſum ſit : q̄d ego maxime ꝑſua
ſum ee͞ cupio: tacere forſan in hac parte p̄ſtaret: q̄d ⁊ fa-
cerem ni hec mea excuſatio parti ambitioſa: parti incre
dibilis videret̄. ambitioſa ſi me occupatiſſimū predicem
incredibilis ſi nō potuiſſe ſcribere aſſeuerem. Pauca igit̄
ad hāc ipſam defenſione͞ tuā ex meo addā: q̄ dilucidius
ea intelligat̄. Fuerunt mihi quide͞ occupationes et ſunt.
ſed nequaquā tante : vt ſcribere non valere͞ : preſertim
cum om͞is occupatio mea in ſtudijs lrāꝝ verſetur. Cur
non ſcripſeri: audi queſo patienter. Ego te ſꝑ eū homi-
nem putaui: cui nō niſi magna quedā et preclara: ⁊ dig
na tua grauitate auctoritateꝙ͞ cōuenirent. Cum igitur
poſt naufragiū illud gubernatoris noſtri: ad ſtudia lrā
rū me tanquā in portū quendā optatiſſimū retuliſſem:
ſcribenda quedam: ac mandanda litteris aſſumpſi. Ad
hec ego: quantū ocij eſt: totū ꝯfero. nec libenter diuerto.
Credo et alijs euenire quod dicā: ſed mihi: vt affirmare
poſſum: haud dubie euenit. difficulter reſumo: quod ſe-
mel abrupi. ad te ergo quoniā grauiora quedā tua au-
ctoritas poſtulat: ne ab inceptis diuerterer: ſcribere ſuꝑ
ſedi. Poterā certe leuiora quedā: ſed ea indigna tuo noı͞e
arbitrabar. Grauiora vero et expolitiora ſine intmiſſio
ne ceptorū ſcribere non dabatur. Hec e͞ defenſionis mee
ratio paulo explicatior: quā a te ſit dicta. ꝙ aūt te et op
time contentū: et in quiete conſtitutū ſignificas: ob id te
longe beatiorem puto: quā cum in magnis rebus agen
dis: magniſꝙ͞ negocijs oppreſſum caterua hoim̄ intue-
bar. Ocia eni͞ negocijs longe ſunt p̄ferenda: cū hec finis
ſint: illa ad fine͞. Negociamur eni͞ vt ociemur: et bellum

gerimus vt in pace degam⁹.q̄ ſi ocia ſunt p̄ferenda: et hec certe vita q̄eta: et trāquilla laborioſe illi: et occupate: ad quā niſi aut honoris ābitio: aut pecuniarū cupiditas ipelleret: q̄s tandē nr̄m illā ſuſcipiendā cēſeat: ac nō velis: remiſq̄ȝ fugiendā. Qui aūt in ocio ꝯtenti non ſunt: ociū ipſum: vt ita loq̄r: perdunt. immo nec ſunt ocioſi: ſ potiſſima ſui parte.i.mente: et aīo infeſtant: ac lōge rapiunt. Tu ergo cū vtrūq̄ȝ nactus fueris: gaude queſo: et felicitate tua diutius fruare. Quod ſi te forſan aut pontificis iuſſus: aut volūtas tua in curiā atȝ i illū eſtū negociorū retulerit: ipſe te vbiq̄ȝ amabo. Primū tn̄ ſanius ꝯſiliū ē: q̄d vtinā et ego tenere poſſim. vale.

¶ Leonard⁹ Frāciſco Barbaro Salutē plurimā dicit.

r Edeunti mihi ex agro aretino: lrē tue preſto affuere. Atq̄ȝ vt de eo ipō: q̄ illas reddidit: cognouit: cōplures aū dies florentie ſic reditū meū preſtolate fuerant: vt iā longiorē morā incuſarent. Ego aūt eo diutius illis in locis detentus ſum: q̄ iam ſupra biennium craſſante peſtilentia: facultatē adeundi nō ſatis habueram. Quare auidius incūbens ita delectabar: vt pene iam vrbis me haberet obliuio. Nunc aūt et nitore lrāȝ tuarū: et ſumma hūanitate tua ad meliora reuocor ſtudia. Et ſi eni agriculturā valde equidē ꝓbo: nihilomin⁹ illa ſtat ſentētia. Me vero dulces nutriant aū oīa muſe. Quid eni cum muſarum ſuauitate Pan: et Siluanus poſſunt referre. In hoc igitur genere et audire eruditiſſimas voces tuas: ⁊ reddere ipſe meas optaui equidē: atȝ opto: preſerti cū mutuo in amore familiaritateq̄ȝ iāpridem inter nos ſuſcepta: ſilentiū hoc: q̄d adhuc interceſſerit: culpandū potius quā laudandū videret. Qꝛ āt te ad ſacras lrās maiore ipetu: et attentiore aīo conferre ſignificas: in eo ſapientiā: grauitatēq̄ȝ tuā indeficibili laude cōmendandam duco. Si enī oīes muſe: quod ſupra diximus: dulces ſunt quanto ille magis: que vere ſunt muſe. et ſi vox poete in re ficta delectat: quanto magis

vox dei delectabit in vera: & ſi precepta hoīm diſcentibꝰ pſunt: quanto magis ꝓderunt diuina. Quare te currentem: vt video vehementer cohortor ad huius optimi ꝑfectiſſimiqꝫ operis inſudationē. Caſum vo grauiſſimū amātiſſimi fratris: incōmoda exīn ſuſcepta: et tua moderatiōe: & illarū lrāꝝ ſolatio leuare debes. Vale. Florentie

Leonardus S. D. Joannino.

Tres epiſtolas tuas vnū fere ſub tēpus accepi: quibus antequā reſpondeo: iuuat p̄fari: atqꝫ premōere ea videlicet ipā: que meus erga te amor ac patrie charitas expoſcit. Multū igit̄ hoc breui tpe: q̄ nobis affuiſti te ꝑfeciſſe ſtatuo. ſi quidem in tanta ciuitate recentem adhuc et modo aduenā nonnulli p̄ſtantes viri in familiaritatē ſuſcepere: q̄ꝝ grāꝫ tuere queſo diligenter: atqꝫ annitere vt eos bene ꝓmerendo in amorē tuū q̄ꝫ maxime vertas. Id tu ſi quemadmodū ſpero: aſſequare: quod tandē lucrū cum hoc lucro exiſtimē cōparandū. Illud p̄terea moneo: vt iſtic degens ꝯquieſcere anio velis: nec corū que hic reliquiſti: deſiderio torqueri. quod niſi feceris: nihil de te laudabile vnq̄ꝫ p̄ſtabis. Quid eni cor anxium: & merens exhibere aut ſibi ipſi: aut alteri pōt. Cogita igitur non tam domeſticos: q̄ꝫ impias tuorū moleſtias domi reliquiſſe. vrbem aūt nunc incolere opulentiſſimā: ornatiſſimā: et in qua nihil moleſtiarū inſit: niſi forte quas tu ipſe ſtulta mollicie vltro ſuggeſſeris. Hec ego que ſentiebā de ꝑſonis: & vrbe cōmonefacienda putaui. Nunc venio ad epiſtolas tuas. Mea neſcio: que iſtic recepta: q admirare: qꝙꝫ a ceteris laudari p̄dicas. Aiūt fortaſſe homies: ſed non ego credulus illis. Nam neqꝫ me Varo video neqꝫ dicere cinna digna: ß argutos int̄ ſtrepe anſer olores. De epiſtolis aūt: quas aliorū voluminibus inſertas deꝑhendiſti: ne fer: queſo te: id quidē moleſte. ſatis eni honoris ille: quiſquis fuerit: meis detulit: q inter ſuas quas bonas putauit: collocare dignatus eſt. Cōmentaria vero primi belli punici que flagitas: ad te

propedіem tranſmittã. Oꝛ ãt me ↄſulis de illa re tua: mihi vna ſalus videt: vt foꝛtẽ te: conſtantẽqꝫ preſtes. et ſi ſcio quã difficile ſit: nõ flecti anĩo: preſertĩ tibi q̇ es natura molliſſim⁹. ſed tñ vt mea fert opinio: aut nihil vnquã: aut taciturnitas tua illoꝝ veſaniã confriget: erranteſqꝫ et devios in oꝛbitã reducet. qꝺ ſi iudices te pati non poſſe: eludent. Vale. Floꝛentie.

❡ Pileo Archiepiſcopo Genuenſi Leonardus P. S. D.

f Acile recognoui lrãs tuas doctiſſime ſimul: optimeqꝫ antiſtes. erant q̇ppe ea facundia: ſapientiaqꝫ ꝑſcripte: vt ex tuo potiſſimũ iudicio: manaſſe viderentur. Atqꝫ vt natura fit: cũ alterũ dicentẽ audias: q̊d tu maxie ꝓbes vt valde aſſentiamur: ſic ego tue illi de delectione: ſtudioqꝫ ſentẽtie vehement̃ aſſenſi. ſic enĩ mihi q̊ꝫ ꝑſpicere viſus ſum: aut nihil humanarũ rerũ aduerſus animi egritudinẽ valere poſſe: aut vnicũ in lr̃is ſtudijſque eẽ refugiũ: q̃s q̇ faſtidiunt: et contẽnunt: vere: pureque veritatis guſtũ nõ habent. Tu igit̃ ijs incũbe vt facis: preſertĩ cum nulla res dignioꝛ ſit homĩe ſapienti: et in ea qua tu es dignitate cõſtituto. qꝺ aũt de libris ſcribendis rogas: nõ deerit tibi diligentia mea. Verum admirabilis ẽ apud nos eius rei penuria. Nam et ſtudioſi ꝑmulti ſunt: et q̇ mercede ſcribant admodum pauci. Ego tñ: quo tibi moꝛẽ geram: ſcrutatus om̃ia: cum tandem nihil reperirẽ exoꝛaui quendã ex familiaribus meis: vt libꝛos quoſdã ſuijpſius gratia: quos ille ſcripſerat venundaret. ſunt aũt ethicoꝝ libꝛi: q̃s nuper traduxi et cõmentaria pꝛimi belli punici cũ q̇buſdã oꝛõibus Demoſthenis: et economicoꝝ libꝛo: ſat: vt mihi pꝛimo aſpectu viſum ẽ: emendate ꝑſcripti. Hec emere licebit. Tu igitur cuiuis Genuenſiũ tuoꝝ: qui hic negociantur cõmittere poteris: vt libꝛos excipiat: ac pꝛecium decens ꝓ illis exoluat. Vale. Floꝛentie. ij idus. februarij.

¶ Leonardus Joannino.

Xpecto Languſtum illũ tuũ: ac litteras eius: pre
e ſerti ſi : vt mihi pſuadeo feſtiuiſſime ſunt future. Me pfecto Epicureum lrãrum factũ eſſe ſcito. Voluptatem in illis: feſtiuitatẽq̃ conſector: Quo circa iubeas velim : ſi quas ad me miſſurus eſt : iucunditate vt illas ſalibuſq̃ reſpergat. Judiciũ illud tibi pmoleſtum : totamq̃ ſtultorũ hoim vaniloquentiã vix vnius aſſis exiſtimandã puto. Adde etiã ſi placet rhetorem illum eloquentie hoſtẽ. An tu ijs me cenſuris cõmoueri putas : q̃ ab hominibus parũ acutis : ac ſtulte ſibiipſis iudicandi peritiã arrogantibꝰ pferunt. Fieri nõ põt quin : vt q̇ſq̃ ſapit ita ſentiat. ſed et noſtrũ nobis iudiciũ eſt : q̇ magis nitimur: q̃ȝ alieno : niſi forte. Apellẽ : aut Protogenem quid rectum ameonũq̃ in pictura foret : nõ ex ſuo potius iudicio: q̃ȝ ex aliorũ opiniõibꝰ ſtatuiſſe credamꝰ quamquã eſt quidẽ abs te nõ ſatis acute cauſa mea defenſa aduerſus conſtantinopolitanũ. Quid eni opus fuit ad Ciceronẽ allegare hanc : quecunq̃ eſt in nobis rerum moraliũ notitiã. Quaſi vero Ariſtoteles ipſe ab ſtudio noſtro fuerit alienus : cuius libros in adoleſcẽtia ſic audiuimus : vt etiam publice de ijs diſputationes ex ordine ſtudiorũ ſubſtineremꝰ. Biennio certe toto ab optimis illius diſcipline magiſtris incredibili auiditate ibuti ſumꝰ. Hec ego fundamẽta cũ in adoleſcẽtia ieceri : q̇s iuſte admireẽ ſi nunc aliq̃d a me exedificatũ ſit. Aut quis nouũ me ad hec ſacra veniſſe dicat: quibꝰ ego ab ipã pueritia fueri initiatꝰ. Sed hec ſatis. plura etiã q̃ȝ ſatꝫ. De ſe eni ipſo omis ſermo grauiſſimꝰ ẽ. Attamẽ ſilere aliq̃n non licet. ita multi occurſant parti arrogantes : partim deſipiẽtes. Venio nũc ad id : q̇d p ſuperiores litteras de cõmentarijs flagitaſti. Ego q̃ ſciui: queq̃ mẽoratu digna exiſtiaui : in eos libros cõgeſſi. Neq̃ veto : q̇ minꝰ ſi quis plura teneat : plura cõſcribat. Cõmentaria tñ ab hiſtoria multũ dñt. Illa eni ãplior : ac diligẽtior ẽ. Hec

ꝯtractiora et minꝰ explicata. Liuius qȝ in Romuli ⁊ in Hoſtilij et Tarq̄nij regū romanorū geſtis referēdis: nō annos ꝓſequit̄: ſꝫ rerū ſummā. Idē Polybius facit: ⁊ ipſe quidē ꝓbatꝰ auctor: cuius auctoritatē ſecuti ſumus. vale. Florentie.

¶ Leonardus Poggio Salutem.

N Ihil omnino ſtatuo duobus nobis fieri potuiſſe ſtultius cū hoc noſtro importuno ſilentio. Sꝫ q̄ illa iam corrigi nō poſſunt preteriti defectu tēporis: futuri exuberantia cōpenſemus. Vnū tn̄ non ignores volo: me ꝑ hoc ipſum ſilentiū: grandē tibi epiſtolā ꝑſcripſiſſe: excitatū litteris tuis: q̄s ad Nicolam noſtrū miſiſti de ꝯtrouerſia Nicolai: in quibꝰ cū te falſa illius ſuggeſtione deceptū animaduerterē: totam rem veriſſime: ſinceriſſimeqꝫ patefactā: tuo examini cenſureqꝫ ſubieci Eas video te litteras nō accepiſſe. Itaque cōquirā nūc rurſus illas: tibi qꝫ remittā. Negocium meū: q̄d apud max. pontificē curaris: mihi ſumme eſt voluptati. Perſpexi enī in te et amici fidem: et ſapientis hominis ꝯſilium: et impigri vigilantiſqꝫ ſolertiā. Quod aūt hortare vt ad pontificem ſcribam: faciam vt mones. Antonio luſco et Cintio ſodalibus noſtris meo noīe gratias agito: ſaluereqꝫ iubeto. Vale. x. calendas martij. Aretij.

¶ Leonardus Demetrio.

T Ria vt ex litteris tuis animaduertere potui: a te in crimen vocantur ex illa prefatione mea: quā libris ethicorū aſcripſi. Vnū ꝙ Ariſtotelem de eloquētia cōmendarim: quē tu aſſeris nec eloquentē fuiſſe vnquā neque curauiſſe quidē vt eloquens eſſet. Alterū ꝙ inīpretem illū: qui ante me hunc librū traduxit: ordinis p̄dicatorū fuiſſe dixerim. Tu vero antiquiorē interpretationem eius libri putas eſſe: q̄ȝ ordinem ipſum: ex quo fuiſſe affirmo. Tertium ꝙ huic ipſi interpreti maledixeri: indignaris. Sunt et alia quedam in litteris tuis: ſꝫ me hercule ita caliginoſe ſcripta: vt ſenſuȝ eruere nullo mō potuerim. Et illa ipſa que ſupra retuli: allucinando po

BIBLIOTEKA Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu

tius dep̄hendi te dicere velle: q̄z tu dicas. Ad hec igit̄ tria
nunc. Ad alia v̊o: ſi foꝛſan id cupies: cū aptius ſcribes:
reſpōdebo. Pꝛimū igit̄ de Ariſtotele vehement̄ erꝛas. An
nō curauit ille: vt eloquēs eſſet. Nā vtrū fuerit: mox vi-
debo. ß ita curauiſſe illū ꝯſtat: vt neminē magis. Teſtes
ſunt artes rhetoꝛice ab eodē philoſopho laboꝛe ſummo
diligētiaqꝫ ꝑſcripte. Nec ſemel tm̄: ß rurſus: atqꝫ iterū
pluribꝰ volumibus explicate. Nec eſt q̇cquā in ea facul
tate: quod nō illū non modo ꝑ ſe didiciſſe: ß etiā alios
docere voluiſſe appareat. Tanta v̊o in eo cura eloquen
tie fuit: vt etiā minutiſſima queqꝫ ſcrutari: et indagare
niteret̄. Quis eni queſo an̄ hunc pedes: et ſillabas: etiā
ſoluta in oꝛōne ſeruandos oſtendit: vt dactylū: iambū
qꝫ reijceret. Alterū vt elatū nimis: Alterū vt depꝛeſſum.
Peana vero illū duplicē ꝓbaret: q̇ ē aut ex longa: quā
tres bꝛeues ſubſequunt̄: aut ex tribꝰ bꝛeuibus: et longa
poſtrema: q̊ꝝ alterū pꝛincipijs: alterū clauſulis aſſig-
nauit. An nō curauiſſe illū dicis: vt eloquens eſſet q̇ elo
quentie artes tā curioſe ꝑſcripſit: et minutiſſima queqꝫ
tanta diligentia ꝑſcrutatus eſt. Atqꝫ ego certiſſime ſcio
nec te: nec pꝛeceptoꝛē illū tuum homiez: vt audio: mag
na theologie ſcientia: ſed nullarū penitus litterarū: q̇d
ſit pean: quid iambus intelligere: nullum deniqꝫ veſti
giū eloquentie intueri. Nec id ſane in vobis repꝛehendo
Non eſt eni cuiuſqꝫ iſta diſcernere. ß id repꝛehendo ꝙ tā
leuiter de rebus vobis incognitis iudiciū ꝓferatis. Fal-
ſum eſt igitur: quod ſcribis: non curauiſſe illū: vt elo-
quens eſſet: ſed an fuerit eloquens: videndū eſt. Nam
fieri poteſt: vt curauerit quidē: nec tn̄ ſit eloquentiā cō
ſecutꝰ. Equidē: quantū ē in me iudicij n̄ video: quō ijs
de rebꝰ: q̄s Ariſtoteles tractanit: aut aptius: aut ſuaui
us: aut copioſius: ſcribere q̇ſquā potuerit. Lege eius li
bꝛos: nec moꝛales ſolū et ciuiles: i q̇bꝰ magna eloq̄ntia
coheret: ß eos q̊ aut phyſici aut metaphyſici ſcribunt̄:
inuenies locos nullius eloquētie capaces: eloquētiſſime

ab eo tractatos : rebuſq; obſcuriſſimis ſplendorē: et cla
ritatē ꝑ eloquentiā attuliſſe. De quo ſi mihi non credere
vis : at Ciceroni credas : quanq̄z nec tu forſan Cicero
qui fuerit : ītelligis. Egoq; fatuus ſum : qui tecum iſta
diſſero. Sed tñ Cicero vir acerrimi iudicij: ſummus ipſe
orator : ſuauitatē et copiā : et oīa ſcribēdi ornamenta
Ariſtoteli tribuit. flumēq; aureū illius ſcripta appellat:
Ex q̊ magis trāſlatoribꝰ indiſertis iraſci ſoleo : q̄ huiꝰ
philoſophi libros admirabili facūdia : ſuauitateq; ī gre
co ſcriptos tā abſone nobis ꝯuerterūt. Sz ñ ſunt illi Ari
ſtotelis libri. Nec ſi viuat ip̄e : ſuos eē velit : ſz mere con
uerſorū inep tie. ille eni et politiſſimꝰ ſcriptor eē voluit: et
qd̊ voluit curauit : et q̊d curauit : aſſecutꝰ ē. Quid ergo
me ī crimē vocas. Quid eloq̄ntiſſimū philoſophū infa-
mie ꝯdēnas. An nō pudet de rebꝰ tibi incognitꝭ ita leuiꝭ
aſſeuerare. Sz ſatis de hoc. Ad aliud trāſeamꝰ. Eū q̇ li-
brū ethicorū añ me ꝯūtit : ordinis p̄dicatorū fuiſſe dix.
Hoc tu ita derides: q̄ſi erratū manifeſtū. Ecce rurſus fa
tua craſſaq; opinio vix puerꝭ digna. Putas eni inēp̄reta
tōez illā Boecij fuiſſe. Qua q̇dē ī re p̄q̄z puerilꝭ aberras
Nullā eni Boecij inēpretatiōez hēmꝰ: p̄terq̄z Porphirij
et p̄dicamētoꝝ et pihermenias librorū: Quos ſi accura
te leges: videbis ſummū illū viꝝ ſine vllis ieptijs libros
illos trāſtuliſſe. Textꝰ ē nitidꝰ et planꝰ et greco r̄ndens.
At eni ī ethicꝭ ⁊ phyſicꝭ q̇d tñ ē pꝛeꝭ ieptias meras. Nō
v̄ba in ijs latina. Nō dicendi figura. Nō eruditio lrāꝝ.
Preterea ab ip̄o greco male accepta cōplura. Hec a Bo
ecio lōge abſunt : viro ī vtraq; ligua docto: et eleganti.
Nunquā ille architectonicā : nunquā eutrapeliā : nun
q̄z bomolchos: nunq̄z agricos : quorū vocabula in la-
tino habemꝰ : grece reliquiſſet. Nunq̄z triſtitiā ꝓ dolo
re poſuiſſet. Nūquā honeſtū cū bono : eligere cū expete
re ꝯfudiſſet. Nunq̄m ꝑ ſe bonū dixiſſet: q̊d ip̄emet alias
appellaſſet bonum. Atq; vt ſcias : due fuerunt ante me:
quod equidem viderim interpretationes ethicorū. Vna
quam ex arabe lingua traductam fertur poſt Auerois

philoſophi tēpora. Que quoniā anterior ē: vetus appel
latur. Altera hec poſterior et nouior a britanno q̄dā tra
ducta : cuius etiā proemiū legimus in quo et fratrē ſe or
dinis predicatorū ſcribit: et rogatu ꝯfratrū de ĳs trāſfe
rendis laborē ſuſcepiſſe. Quomō igit̄ interpretatio iſta p̄
us fuit : quā ordo ipſe inſtitutus ē : aut quō Boetĳ fuit
iſta noua int̄pretatio : cum vetuſta illa et anterior poſt
Aueroim fuerit. Boetius v̊o aliq̄t ſeculis Aueroim ante
eat. Reliquū iam crimen eſt : ꝙ huic int̄preti maledixeri
Equidē ſi vitā illius: ſi mores: ſi gen⁹ inſectatus eſſem
tunc faterer me illi maledixiſſe. ſed nihil tale attigi : ne-
q̧ attingerē. At eni de litteris: ſtudĳſq̧ cōtendere : ac int̄
dum vehementius vrgere. et ſi res exigat: aduerſarium
pungere : diſſerere id quidē eſt nō maledicere. Deniq̧ to-
ta vis in eo verſatur. iure an iniuria illū reprehenderim
Dixi greca verba ob ignorationē latine lingue ab eo reli
cta: ꝓ quib⁹ latina : vel optia hērem⁹. nec dixi mō: ſed
et ꝓbaui. et v̊ba ipa oñdi. cetera q̄z errata: nec ea pauca
nec leuia redargui. Aut igit̄ iſta defende ſi potes : aut me
pupugiſſe illū : non moleſte feras. Equidē ſi in picturā
Jotti q̄s fecē ꝓĳceret : pati n̄ poſſez. Quid ergo exiſtias
mihi accidere: cū Ariſtotelis libros om̄i pictura p̄cioſio
res tāta traductiōis fece ꝯq̄nari videā. An nō cōmoueri
an nō turbari. Maledictis tn̄ abſtinui. Sed rem ipaz re
dargui. ac palā feci. Vale.

¶ Leonardus Salutē dicit Poggio viro clariſſimo.

J vales bn̄ eſt : eq̄dē valeo. Egi cū Coſmo: vt li
ſ ber ille ad te deferat̄. Quod ille pollicitus eſt intra
paucos dies ſe eſſe facturū. Tu cū illū habueris : ꝓuide
bis: vt a ſcriptore tuo pure: diligent̄q̧ cuſtodiat̄. Quod
aūt de librario mones: recte tu quidē: et amice facis. ſed
tanta ē apō nos huiuſmōi hoīm penuria: vt quāuis cu
piā : habere nō poſſim. Quare te rogo : vt ſi q̄ ratione
potes : hoc mihi negociū ꝯficias. ſi quē fortaſſe idoneū
huic opi alicūde eruere queas: ad me mittito ꝑquā cupi

de: ſuſcipiendũ habendũq;. Franciſcus Barbarus ad nos ꝓfect⁹ ē: cũ q̄ vna hic fui. Ac de te multa ab vtroq; noſtrũ. ſcio cũ rome fuerit: futurũ te illi in intimo ſinu. Itaq; nō pretermittendũ videt̃: q̄ minus te cōmonefaciã: efflagitēque operã: ac medelã tuã. cōpertũ habeo multa ꝑ emulos: obtrectatoreſq; meos ſiniſtre de me ad hũc eſſe ꝑſcripta. Qui ſit harũ calumniarũ fons tute noſti. q̄; ingrate: indigneq; id faciat: te non latet. Adiecit ſeſe huic: atq; addixit leuiſſim⁹ quidã homo: ꝓfeſſione hypocrita: patria ſodomites. Ambo ĩj de me ad Barbarũ vt compertũ habeo: ꝑuerſa quedã ſcripſere. Huic te rei queſo medelam appone: Tu eni ſcis quãti Barbarum ſꝑ feceri: et quanta cōmendatiōe illius nomē ꝓſecutus ſim. Hoc ille ex te audiat: Deiñ tibi notiſſimũ ē: nō mea culpa has inimicicias cũ Nicolao eē ſuſceptas. Nihil ĩ hac parte abs te poſtulo: niſi verũ. Pergratũq; mihi fuerit: ſi ꝓ rei notitia epiſtolã illã meam: quã de hac ipã ꝯtrouerſia ad te ſcripſi: Barbaro oſtendes ne aliud ꝓ alio cenſeat. Intelliget eni q̄d ego ad te ſcripſeri: minime in eo me eē mentitũ. Nam q̄d de vita aiũt: ipſa vita mea integerrīe acta: et cōmunis de me cenſura eos refellit. Verſor in oculis hoīm: atq; in luce ꝓbat⁹ quidē: et acceptus oīm iudicio. Nec ē quiſquã viuentiũ: cui ĩ hac parte integritatis: innocentieq; ꝯcedã. Nulla feditas in me. nullũ flagitiũ. nulla libido mala nulla iniuria vnquã reperietur. ſtudijs vero non quantũ cupio: ꝓficere poſſum. ſed tñ non fruſtra me in illis verſari: opa mea: laboreſq; teſtantur. conſtatq; me et curie romane commoda et huius vrbis emolumēta vltro oblata poſthabere: quo ſtudijs: ⁊ litteris dare operã poſſim. Quid ergo dicit ſodomites ille: cuius vna dumtaxat. cura ē: in angulis: atq; ĩ vmbris latere. Atq; vt totũ noris: ego de ĩjs reb⁹ nihil cũ Barbaro egi. Preſtare eni duxi hoc q̄cq̄d ſit apud eũ vlceris diſſimulare me ſcire. Quare et tu ſic accedas ad hãc medelã: q̄ſi neſcias: id q̄d ſcias. Ple

na ſunt omia inuidorū Poggi: et maleuolorū. ꝛ pverſorum hominū. ſed crede mihi: magno anio eos ꝯtemno. De barbaro aūt laborandū putaui: ne mea negligentia abalienatꝰ dici poſſit. Vale.

Leonardi Aretini Epiſtolarum Familiariū Liber Quintus Incipit.

¶ Leonardꝰ Vgoni Seneſi Salutē Plurimā Dicit.

Requent̄ dubitari pcipio in hac noua ethicorūint̄pretatione: quā publice legere cepiſti: qm̄ ita ſcriptū in ea ſit: Summū bonū quod oīa appetunt. Oriri aūt dubitationem: vel admirationē potius ex eo: q̄d antiqua int̄pretatio habuerit non ſummū bonū: ſed bonū. Itaqȝ ſuſpicari q̄ſdā viros: eoſqȝ ferme veteres ſtudioꝝ huiuſmōi ſectatores a me eē erratū: et maleuolos: obtrectatoreſqȝ meos id ipſum iā non ſecus ac manifeſtū: deprehenſumqȝ crimen circūferre. Quare et maleuolis reſpondere: et apud bonos me ipm̄ purgare quidā ſuadēt. Ego aūt huiuſcemōi mentis ſum: vt de maleuolis: et obtrectatoribꝰ illis non multū exiſtimē laborandū. Noui enī et q̄ ſint: et q̄ȝ facile ꝯtēnendi. Bonis aūt et ſtudioſis: qui nō maleuolentia aliqua: ſꝫ opinionis errore ducunt̄: veniā eſſe dandā cenſeo. Eſt enī difficile: ac ꝓtinꝰ arduum antiqua illa iampridē imbibita animis extirpare tā cito: ac euellere poſſe. Itaqȝ intueri licet interdū homines magis anxie male percepta dediſcere: q̄ȝ bona percipere. Ignoſcendū igit̄: et ſimul rn̄ſione mea ſatiſfaciendū: neqȝ ipſum apud hos purgandū ꝓbandūqȝ eſſe duco: vt veritate agnita: omī me crimie abſoluāt quā quā in hac mea cauſa: neqȝ difficile ſane ꝑ ſe: neqȝ obſcura illa ſubit difficultas: ꝙ de verbo greco ꝯtrouerſia ſit: de q̄ apud hoīes grecarū litterarū ignaros aſſenſionem facere ꝑarduū videtur. Sed tn̄ tanta eſt veritatis lux: tantūqȝ iubar: vt aliena etiā in lingua apparitu

rã eius vi: ſplendoreq̃ ↄfidã. Nã vo quidẽ oia ↄſonãt Falſo aũt cito diſſonant vba. Primũ igit̃ videndũ eſt: de quib⁹ mihi cõueniat cũ aduerſariis: et de quib⁹ ſit queſtio: vt ordine et via ꝓcedat oratio. Intp̃retis quidem eſſe puto: que ĩ aliena poſita ſunt ligua: ea ĩ ſuã fideliter ſcribere. Hoc et aduerſarij fatent̃. Inſpiciamus ergo q̇d ſit ĩ greco poſitũ: ꝓ q̃ ipſe ĩ latino ſummũ bonũ reddiderim. Eſt aũt verbũ tagathon. Hoc etiã aduerſarij fatẽtur: Sed male intp̃retatũ eſſe cõtendunt. De ſignificatione igitur hui⁹ verbi cõtrouerſia fit. Ego ſummũ bonũ ſignificare dico. Illi bonũ. Antequã ad ꝓbationẽ deſcẽdam: placet quid ſummũ bonũ: et quid bonũ latine dicimus: conſtituere. Nam fruſtra de verbo greco diſputaremus: ſi de latino ambiguitas eſſet. Hec verba ſummũ bonũ eam puto vim apud latinos habere: vt ꝑ illa notetur extremũ illud: ac perfectum bonũ: ad quod cũ tandem peruentũ fuerit: appetitus om̃is conquieſcet. id eſt quod ſemper ꝓpter ſe expetitur. et nunquã ꝓpter aliud cuius gratia cetera fiunt bona: et ad illud referuntur bona: ipſum autẽ nuſquã refertur. Media vero per que ad hoc extremũ aſcenditur: bona quidẽ ſunt: nõ tñ ſumma qm̃ ꝓpter aliud: q̊d ſupra erat: expetuntur. At ſummũ bonum nihil ſupra ſe habet. ſed in eo appetitus conquieſcit. nec vltra req̃rit. Quid aũt ſit extremũ illud: ac ſummũ: ad quod om̃ia ferunt̃. hoc non ẽ iam de vi verbi: ſed de re ipſa ꝑquirere: in quo magna philoſophorũ ĩgenia cõflictant̃. Nec latere nos oportꝫ hoc idẽ: quod ſummũ bonũ dixim⁹ appellari finem bonorũ: et extremũ: et vltimum: et primũ. Dicitur enĩ extremũ: et vltimũ quia nõ eſt vltra ꝓgreſſio. Primũ aũt q: principiũ eſt: et cauſa. Nam eius gratia om̃ia om̃es agũt. De quo p̃clare Tullius in libris de finibus bonorũ inquit. Querimus enim quid ſit extremnm: quid vltimũ bonorum: quod omniũ philoſophorum ſentẽtia tale eſſe debet: vt ad id omnia referre oporteat: ipſum aũt nuſquã. Ecce q̇d nos bo

num: et quid ſummū bonū latine dicim⁹. Age nunc tagathon: de q̄ ꝯtrouerſia ē: vtrū bonū ſignificat: an ſummū bonū. Ego ſummū bonū ſignificare dico. Atq; aliud eſſe agathon: aliud tagathon. Alterū eni bonū ſignificare: alterū ſummū bonū. Quomodo id ꝓbas. Quia ſic greci vtunt̄. Non credim⁹ inq̄t. At ſi non mihi: ſaltē Euſtratio credas. Euſtratius eni natione grecus ē: et inter doctiſſimos apud grecos habet̄. Libros certe ethicorū greca in lingua ſic perite cōmentat⁹ ē: vt ſol⁹ cōmētator illoꝝ meruerit appellari. Verba Euſtratij ſunt hec in decio ethicorū libro. Tagathon: q̇d ꝯiūgit̄ ex to et agathon nihil aliud ē: q̄ȝ ſolū bonū: et primū bonū. Alia aūt vt puta Intellectus: et ſcientia: et virtus: bona quidē ſunt: nō tñ prima. Et eſt intellect⁹ quidē agathon: non tñ tagathon. Et virtus agathon: non tñ tagathon. Sic ꝑ hoc elementū. t. oſtenditur primū principiū: et cauſa: et radix. ac velut centrū oim bonorū. O teſtimonium mihi optatiſſimum: teſtimonium. immo ſententiā. Quid eni aliud Euſtratius: q̄ȝ velut de tribunali me victorē ꝓnunciat. Agathon inq̄t ſignificat bonū. ſed to cū illo iunctū facit vt ſignificet primū pricipium et cām et radicē oim bonorū. Et q̄d aliud me dicere oportet. Nōne hec ꝓbant. Nonne hec me purgāt. Intelligant igit̄ boni et ſtudioſi: qui dubitabant prius: veritatēq; opinioni ſue anteferāt. Inuidi aūt: et obtrectatores erubeſcant: et cōcidant. Nam q̄d eſt: q̄ hiſcere valeant ꝯtra grecorū auctorē: ac doctiſſimū hominē. Dixi de Euſtratio. Quid Ariſtoteles ipſe. Non ne hec eadem ꝓbat. certe non minus apte. ſed ſi dici pōt: etiam clarius. Docet eni in primo ethicorū libro. Bonorū alia eſſe laudis: alia. venerationis. Vult aūt laudis eſſe virtutē ac cetera huiuſmodi bona. Venerationis aūt preſtantiora quedā: ac diuiniora. Tale inquit eſſe deū: et tagathon. Ad hec eni ⁊ alia referri. an iſte qui par facit deum et tagathon: et ad hec alia omnia referri dicit: min⁹ ti

bi ꝓbare videtur: quã Euſtratius: Tagathon deſigna re non bonũ: ſed ſummũ bonũ. Nam ſi tagathon declararet idẽ: q̃d bonũ: cur diceret preſtantius aliq̃d eẽ: q̃ꝫ bonũ: ac deo cõparari. Quid Boetius vir doctiſſimus. Nonne ex hac eadẽ paritate ab Ariſtotele ſumpta Tagathon ſummũ bonũ appellat. Duo inquit ſumma bona: que int̃ ſe diuerſa ſint: eſſe nõ poſſunt. At deũ et beatitudinẽ ſumma bona eẽ cõceſſim⁹. Ecce q̃d Ariſtoteles tagathon dixit: Boecius ſummũ bonũ exponit: cũ deũ: et Tagathon duo ſumma bona eſſe cõcedit. Quid ad hec reſpondebunt latratores ipſi? nõ grecarũ modo ignari: verumetiã latinarũ lrãꝝ: qui tẽpus nõ in diſcẽdo: ſed in carpẽdo conſumũt. fuci apum: et iprobiſſimi ſycophante. Docebo ⁊ preter has auctoritates antiquũ int̃pretẽ ſeipſum dãnare. Quomodo hoc? q: in pricipio verbũ Tagathon bonũ exponit: dicens bonũ: q̃d omnia appetunt. Poſtea v̾o ꝓcedens in ope: dum Ariſtoteles inq̃t: tale eſſe deũ: et Tagathon. Victus iã re ipſa ac plane redargutus: q̃m ibi dicebat̃ aperte Tagathon preſtantius aliquid eſſe: quã bonũ non eſt auſus exponere talem eſſe deũ et bonũ: ne in manifeſtam diſſonantiam caderet. ſed dixit tale eſſe deũ: ⁊ ꝑ ſe bonũ. Eodem quoqꝫ modo in libro huius operis decio: cũ Ariſtoteles inquit: quod bonũ ſit: et quod om̃ia appetunt: id eſſe Tagathon: vidit abſurdũ eſſe: ac ſtare non poſſe: ſi exponeret quod om̃ibus bonũ ſit: et quod om̃ia appetũt id eſſe bonũ. Expoſuit ergo et ibi ꝑ ſe bonũ. At qui cum in decio libro exponit ꝑ ſe bonũ: q̃d oı̃a appetũt ſeipſuꝫ redarguit q̄ dixerit in p̃mo bonũ q̃d oı̃a appetũt. nõ enĩ p̃mis vltia: ſed vltimis p̃ma corrigunt̃. At quẽ ꝓfecto errorẽ emendandũ: non tam voluntas illũ: quã neceſſitas ꝑduxit. Magna quidẽ eſt veritatis vis: magnũqꝫ numen. Ac de primo ad extremũ. Vna atqꝫ eadem miro inter ſe nexu apta: cathenataqꝫ ſeries rerum. nam vero omnia conſonant. omnia ſuccedunt. Falſo autem cum

ſemel dictum fuerit: veritas diſſonat: et refragatur: et quaſi obliquū multa offendūt. quod hic accidit. Quod eni falſo expoſitū fuerat: multa poſtmodū reclamabāt ac refragabantur: donec ſeipſum vti corrigeret: vi adegerūt. Nam illud ſane dici haud quaquā poteſt: vt Tagathon vtrūqꝫ ſignificaret: cum Ariſtoteles preſtātius aliquid deſignare aſſeratquā bonū: et Euſtratius nihil eſſe aliud: q̄ꝫ primū bonū. Deniqꝫ Tagathon: et felicitas idem eſt. At bonū: ⁊ felicitas nō idē. Patet ergo antiquū interpretē: male interpretatū fuiſſe: cum dixit: Bonum: quod oīa appetunt. Sed an poſtmodū bene: cum inquit ꝑ ſe bonū. Fateor minus vitioſe: inepte tn̄. Noſtri eni illi p̄ſtantiſſimi: atꝫ doctiſſimi: Ciceronē dico: atꝫ Auguſtinū: et Lactantiū: et Boetiū: nunq̄ꝫ dicūt ꝑ ſe bonū ſꝫ ſummū bonū Afferre poſſuꝫ teſtiōnia ſingulorū ꝑmulta: ni plixitatē vererer. Sed tn̄ Boetium ſupra oſtendimus dixiſſe: duo ſumma bona: que inter ſe diuerſa ſint: eſſe non poſſunt. Eodē modo Tullius: Epicurei inquit ſummū bonū voluptatē eſſe cōtendūt. ⁊ alio loco. Facit Lucius noſter prudenter: q̄ audire de ſummo bono potiſſimū velit. Hoc eni conſtituto in philoſophia ꝯſtituta ſunt oīa. ⁊ paulo poſt. Summū bonū ſi ignoretur: viuendi rationē ignorari neceſſe ē. Lactantius quoqꝫ inq̄t Epicurus ſummū bonū in voluptate animi eſſe cenſet. Ariſtippus i voluptate corporis. Peripathetici aūt i bonis animi: et corporis. et fortune: ſummū bonū collocarunt. Horum ergo nullus dicit per ſe bonū: ſed ſummū bonum. Quam igitur cauſam habuit interpres ille a cōſuetudine doctiſſimorū noſtrorū recedendi? Non credo fuiſſe vſqꝫ adeo ſibi arrogantē: vt Tullium: et Auguſtinum: et Boetiū: ⁊ Lactantiū: damnaret in verbo: ac melius putaret ſe dicturum. ſed illud magis credo doctos iſtos viros nūq̄ꝫ ab eo lectos fuiſſe. Itaqꝫ latine lingue ignarus: verbum de ſe ipſo finxit: quod nemo eruditorū vnq̄ꝫ poſuerat. Enīuero quod et hoc ipſum vitioſe. hic

licet intueri quia que ꝓpter ſe:et ꝓpter aliud expetitur: p ſe bona ſunt:non tñ ſumma. Nam ſummũ id eſt: qd ſemper ꝓpter ſe et nunq̃ꝫ ꝓpter aliud. Quare nec dũ bonum exponit Tagathon. nec dũ per ſe bonum defendi poteſt:quo minus errasse deprehendatur. Enimuero dicet quiſpiã tu quemadmodũ defendes oĩa ſummũ bonum appetere. Jam eni ſi hoc inquis lapidem appetere ſummũ bonum tibi fuerit confitendũ. O argutias inſulſas. quanquã tu potius hanc defenſionẽ: ab Ariſtotele exigas oportꝫ:q̃ꝫ a me. Nam ego interpretis officio functus ſum vt i greco poſitũ fuit: ſic in latinũ reddidi. Sed tamen ſi aliquid ſupra interpretem me dicere oportet:poteſt ne eſſe quicq̃ꝫ inſulſius:aut puerilius:q̃ꝫ dum Ariſtoteles de bono loquitur humano:ad lapides: ꝛ huiuſmodi inſenſata cauillationẽ traducere. Quod q̃ facit lapideus plane:inſenſatuſqꝫ ipſe eſt. Sic eni proponitur ab Ariſtotele. Omnis ars:omiſqꝫ doctrina. ſimiliter aũt et actꝰ et electio:bonum quoddã appetere videtur. Hec oĩa videlicet hominũ ſunt:non lapidum:neqꝫ beſtiaꝝ In libro quoqꝫ magnorũ moraliũ inquit. Non de ſimpliciter bono nobis dicendum eſt. ſed de bono:quod ad nos. Non eni querimꝰ deorum bonũ. Nam de illo alia ratio:aliaqꝫ conſideratio ẽ. De bono igitur humano dicendum eſt. En quid Ariſtoteles ꝓponit:et ſentit Omnia vo humana ſummũ appetere bonum: ac illius cauſa omnia omnes agere: nemo ſane mentꝭ vnq̃ꝫ negabit Quin etiam ſi ineptire placet:ac in verbo cauillari:dabis tu mihi lapidem bonum appetere. Sic enim tibi neceſſarium ſecundum primum interpretem. Quod ſi feceris ego ſummum bonum appetere concedã. Neque eni recipiendum eſt lapidẽ: ſi modo quid appetit:bonum quidem ſibi appetere:nõ autẽ optimum. Hec ad te Vgo doctiſſime pro greci cognitione verbi ſcribere libuit:vt ipſe certior factus valeas ambigentibus conſtanter:et intrepide reſpondere me non ad caſum:neqꝫ temere. ſed certa

ratione:et intelligentia Ariſtotelis v̄ba.vt in greco ſunt ita in latinum fideliter conuertiſſe. Vale.

Leonardus Thome cābiatori S.P.D.

n On vſq₃ adeo delectaſſent me littere tue: ſi omnia mea laudibus extuliſſent. ſicut delectarunt hoc ipſo: ꝙ quedam refellere: improbareq₃ nitebant̄. Hoc ego amici eſſe puto: illud adulatoris. Sed patere queſo: et tu equo animo viciſſim a me redargui. Nam ꝙ ais: ne de ijs reſcribā: perq̄₃ iniquū foret. An tu me ictu tuo percellas: et vndiq₃ oppugnes: ego neque repercutiam te: neq₃ reſiſtam? Fieri hoc natura ipſa non ſinit: que etiam apibus mellis: dulcoriſq₃ factricibus aculeos tradidit ad vim: ſi qua ſibi inferatur: repulſandam. Contentio tamen noſtra nō pertinax eſto nec odioſa:ſed modeſta et liberalis. propoſitumq₃ in ea ſit: non ſuperandi ſtudium: ſed indagatio veritatis. Deniq₃: vt inquit Cicero: controuerſemur inter nos: non autem certemus. Libellos quoſdam e meis Ferrariam delatos: legiſſe te nuper ſignificas. De quibus ad me ſcribens: cum precipuis multa laudibus attollas: vnum tamen acriter deteſtaris: ꝙ diuitias in bonis numerari a philoſophis dixerim. Hoc a me ſcriptum vſque adeo tu indigne fers: vt contra vociferando: ac reclamando pene rauceſcas. Ego autē duorum ī hoc tuo crimine reddendam mihi rationem puto. Primum locum alienum fuerit: et ineptum Deinde ipſius rei num falſum ſit: et erratum: quod ita ſcripſerim. Conſtabit enim: ſi locus dicto congruens fuerit: et ſententia vera tuam hanc reprehenſionem: vt leuiter dicam eſſe non rectam. Primum igitur de loco videamus. librum Ariſtotelis: qui inſcribitur economicon: in latinum verterā e greco. Id mun° amico: familiariq₃ meo homini docto et ſuaui deſtinauerā. Diſciplina eius libri ē fere circa patrimoniū augendū. Ipſeq₃ idē inq̄t alio loco: Econo

mice finem eſſe diuitias. Ego igit̃ hunc libꝛũ mittẽs ad amicũ: q̃d pſari in pꝛoemio debui? An videlicet eſſe i eo libꝛo pcepta Ariſtotelis ad diuitias comparandas? Ip ſas vero diuitias pnicioſas eſſe: atq̃ malas. Fugiẽdas deniq̃: et abhominãdas. Et q̃s legeret: ſi hec dixiſſem Quis mun⁹ meũ ñ ↄtẽneret? Quis Ariſtotelẽ ipſum nõ carperet: q̄ de malis reb⁹ acq̃rendis diſciplinã tradidi ſſet? At q̃ ſi vlla ẽ dicendi ratio atq̃ ars: pꝛoemio virtu tem hanc tribuit: vt beniuolũ: vt docilem: vt attentũ faciat auditoꝛẽ. Quã ergo beniuolentiã ſibi cõparabit: qui diſciplinã malarũ rerũ de greco i latinũ vertiſſe ami ci gracia dicet? Quã docilitatẽ: et attentionẽ qui nocitu ra: fugiendaq̃ ſe ſcripturũ ꝑmittet? Vides ergo Tho ma quid ratio: artificiũq̃ dicendi exigat. Ea videlicet: vt dicerẽ que dixi. et q̃d tu quidẽ rep̃hendis: artificioſuz eſt. quod aũt laudas: contra artẽ. Locus igit̃ vel maxie hoc exigebat: cuius tu etiã legens: rationẽ habere debu iſti. Eſt. n. pꝛudentis lectoꝛis attendere: q̃ quidq̃ loco di catur. ac ꝓ eo accipere: ꝓ quo datur. Venio nunc ad ip ſam rem. Diuitias in bonis nũerari a philoſophis dixi. Vtrũ tu hoc ita rep̃hendis: q̃ſi nõ dicant philoſophi: an ita quaſi nõ verũ dicant. Si eos dicere negas: ſed a me falſo cõfingi: audi queſo Ariſtotelem cũ om̃i peripa theticoꝛũ multitudine aſſerentẽ tria eſſe bonoꝛũ genera externa coꝛpoꝛis: et animi. Sin hos falſos eſſe dicis: non tu iã me: ſed illos rep̃hendis. Qua in re vide etiam atq̃ etiã quid agas: teq̃ circũſpice: et expende nunq̃d tuũ ſit aduerſus Ariſtotelis: Theophꝛaſti: Cratippi: ⁊ alioꝛũ pene innumerabiliũ philoſophoꝛũ auctoꝛitatẽ: quaſi tu vnus plus ſapias: refragari. Quid Plato ip ſe philoſophoꝛũ: vt ita dixeri: deus? Quid inq̃t in Goꝛ gia? Nihil eſt inquit ex om̃ib⁹: quod non aut bonũ ſit aut malũ aut mediũ. Bona ſunt Sapientia: Valitudo Diuitie. Mala vero hoꝛũ ↄtraria. Neq̃ bona: neq̃ ma la: ceu ſedere: currere: nauigare. Potes igitur me repꝛe

hendere:quaſi nō verū ſcripſerim:cū hos philoſophos
principes tam aperte diuitias nūerare in bonis cernas.
Aut turpe ē me id ſcripſiſſe:quod Plato ipſe: et Ariſtote
les tradidere. Enimuero Epicurus contra ſentit. O rē
ꝑgrauē:et non ferendā. An non pudet aduerſus hos du
os philoſophie ſoles : Platonē dico:et Ariſtotelē: Epi-
curi tenebras inducere? Qui ſi diuitias in bonis non pu
tat:ob id mouetur credo: qꝛ ꝓdigos:et aſſotos.id eſt ꝑ
obſcenis voluptatibꝰ patrimonia deuorantes ſua bea-
tos cenſet. Hunc tu homiēꝫ ſectaris queſo ? Aut placere
tibi:vel ſano alicui poteſt?qui in re tā turpi felicitatē po
ſuerit. Quid inſanius:q̄ꝫ a Platone et Ariſtotele diſcedē
tem: Epicuro inherere?damnato iampridē homini:at
qꝫ:vt ita dixerim in philoſophia heretico . Sꝫ quero ex
te qui longā iuri operā:laudabilemqꝫ dediſti: num et iu
riſconſultos tante auctoritatis homīes:tam prudentes
tam doctos delirare cenſes ? Atqui hos quoqꝫ in philo
ſophia eruditos predicatis: ⁊ ipſi non abnuunt. Quorū
eſt illud verā.niſi fallor.philoſophiā:non ſimulatā aſſe
ctari. Ji ergo Juriſconſulti vere ac non ſimulate philo
ſophie ſectatores:quō nuncupant hec externa? Vtrum
media?an mala?vel bona?Pleni ſunt eorū libri: in qui-
bus bona appellant. Tu ipſe queſo qui de hoc tam per
tinaciter contendis: ſi Judex ꝓ tribunali ſedes in poſſe
ſſionē bonorū mitti iubes :vtrū de virtutibus ſentis:an
de fundo:et pecunijs ? Que igit̄ ꝑuicatia eſt aliter loqui
velle:q̄ꝫ homīes loquantur?Contēnere Platonē:et Ari-
ſtotelē deſpicere ? Juriſconſultorū auctoritatē ꝓ nihilo
putare?Jllos parum vidiſſe: nos om̄ia cernere arbitra
ri ? Bona inquis a beando dicuntur . Externa vero fa
cere beatū non poſſunt.nec ſunt igit̄ bona . Hec tua ra-
tio:vt video:peracuta tibi videtur. Eſt aūt obtuſa:vel
potius fallax .Primū enī: quod tu tanq̄ꝫ conceſſum tibi
aſſumis:Bona a beando dici. M. Tullius ſcribit ſe vn-
de dicantur bona:ignorare. Jtaqꝫ vide:ne vt ī philoſo-

phia plus tibi pene: arrogas q̄ȝ Ariſtoteli concedis: ſic i lingue latine ratione plus te ſcire: q̄ȝ. M. Tulliū contendas: quo nullo modo tibi ꝑmittemus. Quid eni cōmune habet bonū: et beatū: preter. b. litterā? Itaqȝ q̇d magis a beando: q̄ȝ a bibendo dici bona intꝑretari potes? Hoc aūt perempto: et totam ratione tuā perimi vides. Quinetiā ſiquis tibi dederit a beando dici bona: efficere tamen eo conceſſo nil potes. Hec eni externa ad beatitatē ꝑtinere dicim⁹. Atqȝ inde: ſi tu ita vis: nuncupari bona. q: ſine illis beatus eē nemo pōt. Nā nec animi quidē bona: ſi ſola ſunt: beatū facere poſſunt: niſi forte hūc in Phalaridis tauro conſtitutū: dicas beatū fore. quo modo tu: vt opinor: beat⁹ eē nolles. Ego certe: vt affirmare de me valeo: hāc beatitudinē calamitoſam longe aſꝑnor: ac ſatis eē puto: ſi ñ miſerū eē ꝯcedam⁹. Beatū vo dicere i carcere i tormētis i egeſtate i ſupplicijs i trucidatiōe filiorum: vereor ne vox illa ſit ñhoīs q̇dē: ſ cautis potius cuiuſdā: ⁊ ſcopuli hūanitatē penit⁹ oēȝ a ſe reijcientis. Virt⁹. n. bonū q̇dē virū efficere pōt. Ad beatū vo faciendū ipſa ꝑ ſe ñ ē ſatꝭ. Aggregatio. n. bonorum exiſtat oportȝ. Atqȝ vt aīa: q̄ȝ corp⁹ lōge p̄ſtantior ē: corpore tñ idiget: vt ſit hō. ſic ⁊ animi bona lōge p̄ſtantiora eſſē fateor. indigere tñ corporis: extrīſqȝ bonis: vt ſit felix. Recte quidē Ariſtoteles nō ſolū in illa felicitate que ē per fortitudinē: et iuſtitiā: ceteraſqȝ negocioſas virtutes verumetiā in illa ꝯtēplatiua ⁊ ocioſa putat externis opus eſſe bonis. Sic enim inquit cum de contēplatiuo loquit̄ Indigebit quoqȝ externa proſperitate: cū hō ſit. Nō. n. natura ipa per ſe ſufficiens eſt ad contemplandum. ſed oportet ſanū eſſe corpus: et alimenta ceterumqȝ famulatum adeſſe. Neqȝ tñ: ſi abſqȝ bonis externis: beatū eſſe nō datur: ideo putaudū eſt multis ac magnis illū indigere. ſed poſſunt etiam qui non mari: terreqȝ dominātur: felices eē. Hec de contēplatiua Ariſtoteles cenſet. Ciuilem aūt illam: et negocioſam vitā longe plurib⁹ indi-

gere fatetur ad felicitatē. Nā liberali inq̄t opus ē pecunia ad liberalitatē exercendā: et iuſto ad remuneratiōes Fortiqꝫ opus erit potentia: ſi ꝑfectur⁹ ſit aliquid ſecundum virtutē. Deniqꝫ ad res agendas inq̇t multis ē op⁹ Et quāto maiores: et p̄clariores ſint: tanto magis. Vides igitur in hac ciuili vita: in q̄ verſamur multū nos externis indigere bonis. Et quanto maiora: et p̄clariora virtutē opa ꝑfecturi ſum⁹: tāto magis. Contēplatiua aūt paucioribus indiget. ſꝫ tñ indiget corporis: externiſqꝫ bonis: cū ſine his beata eē non poſſit. Juuat nūc repetere v̾ba mea: que tu tā acriter carpenda putaſti. Sic enī ſcripſi. Sunt v̾o vtiles diuitie: cū et ornamento ſint poſſidentibus et ad virtutē exercendā ſuppeditent facultatem. Proſunt etiā natis: q̇ facilius ꝑ illas ad honores: dignitateſqꝫ ſubleuant̄. Nam q̊ꝝ virtutibus obſtat res anguſta domi: haud facile emergūt: vt poete noſtri dictat ſententia. Quare cū noſtri: tū multo magis natorū charitate: illarū amplificationi: q̊ ad honeſte poſſimus: ſtudendū eſt: qm̄ in bonis a philoſophis numerant̄: ⁊ ad felicitatē ꝑtinere credunt̄. Jn ĳs queſo verbis q̊d tandē eſt qđ Ariſtotelis menti nō plane rn̄deat? Nōne in bonis numerat diuitias? Non ne ad felicitatē ꝑtinere dicit? Non ne eſſe vtiles ad virtutē exercendā? Nā de ornamento quidē nō bene accipis. Non. n. de ſpintere: aut fimbria: neqꝫ de hiſtrionis auro. ſed de magnificentia dixim⁹. Hec enī virtus ad ornatū ꝑtinet: adeoqꝫ diuitias exigit: vt pauꝑ magnific⁹ eē nō poſſit. Miror igit̄ q̇d in me rep̄hendas: cū et ob id vtiles eē ſcripſerim: q: ad virtutē exercendā facultatē p̄berent: et ꝓdeſſe natis eadē ratione: ne illorū virtutib⁹ rei familiaris obſtaret anguſtia. Certe ego nō video cur me penitere debeat ita ſcripſiſſe: preſertim cū eo loco ſcripſeri: qui vel maxime illarū cōmendationē flagitabat. Et. n. ſi ꝓpt̄ ſe diuitias expetendas eē: et vndeq̄qꝫ arripiendas dicerē merito carpere. Cū v̾o ꝓpt̄ virtutē: ac eius exercēde grā tā

quã inſtrumentũ quoddã.et addiderim quoad honeſte fieri poſſet: ne ſtudiũ eius rei nos a recta ratione delectet: quid eſt: qd̃ mihi a quoq̃m̃ valeat imputari? Ad paruos inq̃s et anguſtos faciendũ animos hec tua cõmẽdatio ptinz. Vide ne tu potius hoc agas. Si eni hec ſunt virtutis inſtrumẽta: et celſe p̃clareq̃ʒ res agẽde illa deſyderant: cũ ſine iĩs fieri nõ poſſint: quis paruos et anguſtos facit anios? Ego ne: q̃ virtutis exercende cauſa paranda iſta dico? An tu: q̃ om̃ino paranda iſta negas? Deniq̃ʒ vtri noſtrũ preſtãtius animi ꝑpoſitũ eſt. Mihi ne: qui celſa aggredi cogito: ac iã inſtrumẽta ad hoc paro an tibi: q̃ nihil grande: celſumq̃ʒ meditaris. Nũquã fatebor inq̃s diuitias nũerari i bonis. At Plato et Ariſtoteles fatent̃: q̃ꝝ ego auctoritatẽ lõgiſſime añpono tue At vo nõ nocerẽt: ſi bona eẽnt. Quid tu rationẽ: et hãc naturalẽ intelligẽtie vi homini datã: q̃ preſtamꝰ brutis. nõ ne in bonis reponendã cenſes? Atqui repiunt qui ꝑuerſe illa vtant. nec id obſiſtit tñ: quin ſit bonum At.n.bonarũ inquis reꝝ nullus inhoneſtus cõparandi modus eſſe videtur. Tu quo ad honeſte adiunxiſti. Que ꝑfecto res oſtendit non eſſe diuitias i bonis reponẽdas Equidẽ ſic exiſtimo et regnũ: et potentiã reipublice eſſe in bonis: tamen horũ nullum fraude nobis comparandum eſſe. Sed quantũ honeſtas et iura ſinunt procurãdum. Iniuſta enim acquiſitio id ipſum corrumpit: q̃d acquirit. Preterea cum vtilia om̃ia inſtrumẽti inſtar habeãt. inſtrumentorũ autem ea ſit natura: vt nimis parua: et nimis magna corrumpãt vſum ſuũ. Siquidem nauis et vnius tm̃ cubiti inutilis eſt: et duorũ ſtadiorũ non inutilis Patet nulla in re tantum deſyderari modũ quantũ in rebus vtilibus. Diuitias aũt vtiles eſſe diximus ad virtutem: in quibꝰ vt in naui exiguitas impedit: ſupfluitas nihil ꝓdeſt. Itaq̃ʒ et iuſta: et modeſta cõparatio in illis eſſe debet. om̃iſq̃ʒ illarũ amplificatio ad virtutẽ reſpicere. Vale: et ama. tibiq̃ʒ perſuade tuas

mihi literas fuiſſe nõ ingratas. Iterũ vale.

Leonardus ſalutẽ dicit Franciſco pilzopaſſo.

Plures epiſtolas a te ſuſcepi: et quidẽ varijs de re
bus ad me ſcriptas: Quibus ſi reſponderi ꝑ me
cupis: iterũ ad te reſcribendũ ẽ. Nam ille quidem oẽs
in obliuionẽ iam abierunt. Ridebis opinor hec legens.
et ſiccine me tractas inquies: vt ne reſponſione quidem
dignum putes? Incredibile erit: quod audies mi pilzo
paſſe: ſed tñ verum. Contraria tibi ne reſponderem ef
fecerunt: cũ aut plus nimio ocioſus eſſem: aut plus ni
mio negocioſus. Principio.n.dũ eſſem arretij: ſummo
fretus ocio et in hoc maxime occupatus: vt nihil omi
no agerem: tibi reſcribere differebam. Nec erat eo tem
pore quicq̃: cui magis aduerſarer: q̃ȝ calamo: et litte
ris. Mutauit poſt hac fortuna vices et ex illa ꝓfundiſſi
ma quiete: et voluptuoſa viuendi incuria ad hos eſtus
ꝓcellaſq; occupationũ traduxit. Vtq; prius trãq̃llitas
nimia: ita nunc fluctuatio nimia me ſummergit. Nul
lum ergo tempꝰ inq̃s meis epiſtolis aptũ eſt: imo oẽ
tempus tuis. ſed meis extreme oẽs ꝯditiões tẽpoꝝ ad
uerſant̃. Optanda igit̃ mediocritas ẽ: ſine q̃ tibi reſpon
dere nõ poſſum. Hanc ego ſi nanciſcar: reſponſum litte
ris expecta. Sin vero iſta nõ aderit: fruſtra: mihi crede
reſponſa mea flagitabis. Quod epiſtolas meas trãſcri
pſeris oẽs: et alias habere queras: id ipſum honeſta
cauſa eſt: cur tibi nihil ſcribam. Nam ſi que omnibus
ſcribo tu habes vnus: ſatis quidem ſupq; eſt: ꝙ aliena
poſſideas. Tuis vero nequaquã indiges. Quod autem
gratularis: volo aperte ſcias me vltra q̃ȝ credibile ſit:
commoueri deſyderio curie: et familiaritatũ noſtrarũ.
Nec ego a principio non videbam. ſed maiora erant in
commoda: ſi repudiaſſem. Finito autem anno: libera:
et integra mihi erit deliberatio. Quare vale. Florentie.
vi. cal. februarij.

Leonardus ſalutem dicit Poggio.

Etulit mihi vir optim⁹ Nicolas noster ſe abs te
r lrās accepiſſe ſcriptas lōdonijs.ij. non octobris:
in quib⁹ amice tu quidē et affecte ꝯquerebare de inimi-
cicijs aduerſum me ſuſceptis ab eo. Qui: ſiq̄d grati in-
eſſet: amiciſſimus oīm eſſe debebat. Ego vero angi te
hiſce de rebus grauiterq; iſta ferre: pluſq̄ȝ certiſſimū ſcio.
Noui.n.humanitatē: et beniuolentiā tuā. Atq; vt q̄ſq;
ipſe vir bonus ē: ita maleſactis alterius ꝯturbat: et an
gitur. Que mediuſſidius ipſe mecū reputans: non alia
ꝓfecto de cauſa tibi ſcribere ſupſedebā: qm̄ ne te: vt pu
tabam: harū ſtultitiarū ignarum ſupflua ꝯficerē one-
raremq; moleſtia. Totam deniq; huiuſcemodi cognitio
nem mali: tuū ſub aduentum integrā reſeruare cōſtitue
ram. Sed qm̄ ille: vt eſt lingua et ꝓcaci: et odioſa: ne
in extremo quidē mundi angulo quietū eſſe te ab ijs mo
leſtijs paſſus ē: ac maligna quedā vt ſentio: diuerſaq;
a vero ſuggeſſit: meū vt videt̄ reliquū fuerit nō ſubtice-
re: ne aut refugere me examen tuū: aut contēnere iudici
um putes. Primū igitur tu mihi vel optim⁹ eē teſtis po
tes qualis ego i Nicolaū p ſuperiora fueri tēpora. Tua
quidē familiaritas vtriq; noſtrū coniuncta: latere te ni
hil permiſit. Non ambigo: illud ꝓ certo tecū ipſo ſta-
tuere potius fuiſſe in me nimiū: et ſupfluū quiddam in
tribuendo illi: quā aliquid defuiſſe officio. Sed ego beni
gnitate quadā nature inductus: ꝓpenſionem me preſti
ti: nō quia hominis demerita non noſſem: ſed quia il-
lum: q̇ ſemel in familiaritatē ſe dederat meam: laudan
dum mihi: honeſtandumq; putarā. Nec tm̄ quid ille
mereretur intuebar: quantum quid a me decens eſſet cō
ferri. Omino Poggi huiuſcemodi erroris caput eſt: q̄d
prepoſtere agimus in vita: cum ceteris multis in rebus
tamen in amicicijs coniungendis. Res enim magna:
vt ita dixerim: lentitudine: experimētoq; indiget. priuſ-
q; ſal illud: de quo dicitur: eſſet veriſſime comedendum
Sed nos añ recipim⁹ i amiciciā hoīes: q̄ȝ an digni ſint

amicicia diſcernamus. Hic aũt error et a multis alias: ꝛ nunc a me ipſo imprudenti facti pgrãdes quidẽ attamẽ meritas exigit penas: Quid ego nũc agã queſo? Aut q̃d ꝯſilij ſumã? Diuertã ne ab eo: i q̃ ẽ puerſitas iſta deprehenſa? At multi veteris ꝯiunctionis nrẽ mẽores: ꝛ ignari ſtultitie noue: q̃ i hoc portẽto nũc erupit incõſtantiã culpabũt meã. Reſpõdebo maledictꝭ eius q̃ me tã acerbe: et ĩtolerabilit̃ ꝓuocat. Multi leuẽ dicent: ꝙ quẽ p̃us laudari: nunc tandẽ carpã. Tacebo. ac maledicere illum ſinã? At mortis iſtar ẽ acerbiſſime ab eo male audire: quẽ ip̃e ſup̃ dignitatẽ ſuã pluribꝰ locis ornari. His igit̃ i malis q̃d potiſſimũ eligã: nõ ſatis ꝯſtituere mecũ ipſe valeo. Tolerantiã tñ adhuc ꝯtra illius rabiẽ adhibui. Sꝫ q̃ꝫdiu id facere poſſim: et hec indigna ppeti: incertũ ẽ. At vñ iſta ꝓcella? dices. Vñ turbatio? Vñ irarũ eſtus? Quod principiũ? Que cauſa? Qui fomes? O dij imortales. Pudet me leuitatẽ hoĩs referre. Sꝫ tñ apiendũ eſt: preſertim cũ ad te ſcribã: quẽ celatũ iri nihil oportꝫ. Si cauſam queris Poggi: et initiũ huiuſce mali: reſpondebo vna cũ Ennio. Vtinã ne i nemore pelio ſecuribꝰ ceſe cecidiſſet in terrã abiegna trabes. Et reliqua: que ſequũtur. Vna ſiquidẽ muliercula Poggi. Vna inq̃ꝫ muliercula. et ea ipſa turpiſſima: cauſa eſt illius amentie: de qua dicã breuiter. Tu aũt cum legeris hanc epiſtolã lacerato: vt etiam illius fame: q̃ꝫuis inimiciſſimi conſulamus. Ancilla eſt apud illũ et re et nomie Maluenuta. Licet vt quondã ſamnites ꝓ Maleuento Beneuentũ dixere. Sic iſte pro Maluenuta Beneuenutã ſoleat appellare. Hec dudũ florentie cum applicuiſſet: hoſpitẽ queritabat vxore carentem. Fortuna hanc veluti calamitatem quandam in hunc noſtrũ impegit. non tamẽ ab initio. Nã primo ſuſcepit illam Joannes huius frater iunior natu Et quod illa optabat ſine vxore domũ adduxit. in cubiculo atq; in famulatu obſceno cõplures habuit menſes Habitabat hic vna cum Nicolao ijſdem in edibus. ita

modo: vt cenaculis: et triclinijs habitacula ſequeſtrarent. Mulier per hoc tempus diſcurſari ad Nicolaū: et blandiri familiarius cepit. Quid multa? Cum fratre cubantem mulierculā hic noſter ſeuerus Cato nil veritus: fraterna iura in ſuū complexū: libidinemq̧ ſeducit. Hec tamen ab initio clanculū erant. Murmura modo et ꝓſpectus occulti: et angulorū latebre queritabant. Sed poſtq̄ blādo ꝯſuetudo inualuit. et amor flagitio cōfirmatus: in diē exarſit: vt iā eius flāma cōprimi nequiret: nō ꝑ inſidias. neq̧ clanculū. ſed palā et apte mulierem de fratris cubiculo ī ſuū thalamū abducit. Ex q̊ tāte confeſtī lites ſunt ꝯſecute. vt ꝑ ſingulos ferme dies inter ſe fratres ipſi digladiarent. Vicinia aūt oīs non audiret modo nefas verūetiam videret. Hic ego q̄d dicam Poggi? Aut potius quid nō dicā? Scio enī me nō ī iudicio cauſam agere: vt iudicis anim⁹ mihi ſit inflāmandus. Sed tū flagitiū tm̄: tam atrox: tā deteſtabile: qui ſine increpatione preterit honeſtatis guſtū non habere videt. Et q̄d eſt aliud contēnere diuina ſimul atq̧ hūana iura: q̄3 miſcere concubit⁹ pecudū ritu: omnē ſanguinis neceſſitudinē: omnē ꝓpinq̄tatis nexū deteſtande libidini poſthabere? Quis infima ex plebe homo tam ſine litteris: ſine more: ſine honeſtate: qui inceſtū aduerſus fratrē non abhorreat? Quē iſte: vt videri vult: lrāꝝ ſtudioſus: non veritus ē cōmiſiſſe? Quis tā impudēs ex infimo ergaſtulo: qui ſi id admiſiſſet facinus: nō occultum eē vellet? Quod iſte palā ſꝑ tanquā ſui oblitus preſe tulit. et miramur: ſi ea opinio eſt vulgi: vt litterarum ſtudio dediti: nec deū putent: nec vereantur: cum huiuſmodi monſtra hominū: falſa opinione ꝓ litteratis habiti: iſta contra deum et homines cōmittere non formident. ab hoc tēpore Poggi: noſter hic amicus vir nullus fuit. Remanſit enim apud eum adultera: quam iuniori fratri ꝑ nefas abſtulerat. In cui⁹ poteſtate vſq̧ adeo fuit vt totus ab illo penderet. Amicos et inimicos

illius nutu metiret̃. Deniq̃ꝫ vt Circe illa hoſpites ſuos di
uerſas ĩ figuras ↄuertiſſe dicit̃: et alios leones alios ſues
feciſſe: Sic iſta venefica ĩ hoſpitiũ: atꝫ adeo ĩ toꝛũ Nico
lai recepta: filtris et veneficĳs hoĩeꝫ exnit: ac belluinã fe
ritatẽ mentiãq̃ꝫ induit. Nũquã enĩ poſt hoc ceſſauit cũ
frib⁹ cũ amic̃: cũ familiarib⁹ lites ↄtinue exercere. Qui
q̃ꝫ illi ſunt frẽs. Neminẽ hoꝛũ alloq̃̃. De ſingulis ea p̃di
cat: que tu de ſi̊carĳs: et lenonib⁹ erubeſceres. Laurenti
um mõ habebat inť p̃cipuos amicos. Illum ſic aliena-
uit: vt capitales nunc inť eos inimicicie agitentur. Ego
vn⁹ ſuperã. Me quoq̃ꝫ ferino dente lacerandũ putauit.
Cepit enĩ iampꝛidẽ ſic aduerſari mihi: vt palã pꝛe ſe fer
ret pati nõ poſſe. Celati carpere: detrahere: inſectari. De
niq̃ꝫ et ſuccenſere, contentiões auidius captare. lites vl-
tro expoſcere: vt manifeſte appareret nõ eſſe illũ: q̃ p̃us
fuerat: ſed in truculentã aliquam beſtiam eẽ cõuerſum.
Hec ego et ſi parti cernebã pꝛeſens: partim a ſtudioſis
meis ꝑ abſentiã dicta ſuggerebanť: tñ cõniuentib⁹ ocu
lis tranſeunda potius ſtatuerã. Sed nõ ſinit feritas ho
minis. ecce enĩ rurſus in furoꝛẽ vertiť: ac totã fundit⁹ a-
miciciã tollit ex leuiſſima cauſa. Quam vide queſo: ꝛ co
gnoſce hominis grauitatẽ. Muliercula: de q̃ ſupꝛa dixi:
inſolẽs ac plane victrix: cũ ex fratrib⁹ coꝛrinales feciſſet:
vxoꝛẽ alterius fratris cui iacobo nomẽ eſt: honeſtã ſane
ac pudicã mulierẽ aſſiduis ↄtumelĳs agitare cepit. Cũ
hec aliquãdiu feciſſet: ad alios fratres rẽ Jacob⁹ defert.
Illi iampꝛidẽ ardentes odio: ꝛ tunc flagitĳ indignitate
cõmoti: nõ ferendã huius petulantiã cenſuerũt. itaq̃ꝫ fa
cto ĩpetu in Nicolai tricliniũ: ſpectãte illo: meretriculã
capiunt. Tractã deniq̃ꝫ in viã: ac doꝛſo impoſitã: nateſ
q̃ꝫ nudatam: loꝛis vſq̃ꝫ ceciderunt: plaudẽtibus vicinis:
et tota multitudine cõpꝛobante. Ob hãc igiť meſtitiam
nõ aliter ſe multos dies hic noſter domi ↄtinuit: q̃ꝫ ſi pa
rens illi trucidat⁹ fuiſſet. Venientib⁹ ad eũ ↄſolationis
cauſa lachꝛymãs rñdet: ob lenioꝛa iã facinoꝛa magnas

vrbes fuiſſe ſubuerſas. Se quidē nō pius deſiturū: quā ſceleratorū fratrū ſanguie ꝓpas man⁹ cruētaſſet. Hec et huiuſmōi ab illo: dicta parti ridicula: parti iactabunda et nō ferēde ſtultitie plena ab ĳſdē ↄſolatorib⁹ per riſum efferebant. Perdidiſſe operā i libris coemūdis: venūdandiſqꝫ: et inſanire homiez omes clamitabāt. Ego v̇o hec audiens: angebar anio: et ardebat mens obiurgare hominē ꝓ huiuſmōi ineptĳs. Naturā tm̄ eius: et ſaucium amore animū veritus: me continebā. Sic.n. res ſe habere videbat: vt nec ego alloquens ſine graui caſtigatione et increpatiōe ſtultitie: leuitatiſqꝫ ſue p̄teritur⁹ eēm. Nec ipſum putabā: quantū aſſequi cōiectura quidā: ob egritudinē et luctū reprehenſionē meā eſſe laturū. Inter hec venit ad me quidā: dicitqꝫ vehementer admirari Nicolaū: ꝙ eū in tanto luctu ſuo nō adiſſem. Quid inqꝫ miretur. Aut q̇s hic tandē luct⁹ ē. An ꝙ fratres coquā eius (ſic enim malui: q̄ꝫ cōcubinā: q̄ꝫ veneficā: q̄ꝫ adulterā: q̄ꝫ meretriculā dicere) caſtigarunt: ob eā rem conſolatū me veniſſe ad illū oportuit. quā preſtaret inquā has ineptias omittere. Hec ego ingenue porro et amice. At ille vbi hec audiuit: ↄfeſtī veluti furĳs agitatus: incredibili verborū obſcenitate in me inuect⁹ eſt. Poſtea nihil: niſi inimice: nihil niſi ſceleſte: nihil niſi capitaliter de me cogitauit. Habes et initiū: et cauſam turbe o Poggi. Quod ita leue tibi videri neceſſe ē: nihil vt exiſtimari leuius poſſit. Quid enī queſo i illis v̇bis meis dignū vel mediocri idignatione fuit. Indignationē dixi. Immo q̇d: q̇d non laudem: ⁊ gratiā: ſi mō iſte cōpos mentis: ſi hō deniqꝫ: ⁊ nō bellua eſſet: mereretur. Vbi ē illa amicicie lex a ſapiētib⁹ ꝑſcripta. Monendos eē amicos non mō apte: ꝫ etiam acriter: ſi res poſtulet. At q̇ eē poterat vlla res q̄ magis ſeuerā amici monitionē poſceret: quā hoiez: q̇ lrāt⁹: ſtudioſuſqꝫ ꝑ ſuperiorē etatē haberi voluerit: eū nunc amore meretricule ſic deperire: vt lachrymas et lamētatiōes inſtar pueri dimitteret. vt ſine illa ſe ſe viuere poſſe nega

ret. vt fabula vulgi ob illius infamiã fact⁹ eſſet. Potius
mihi recto iudicio q̇s ſuccẽſeat: ꝙ ꝓ re grauiꝛet atroci le
uiꝰ nimis molliꝰqȝ admonui. Sȝ q̇d agas cũ veſano: cũ
amẽte: cũ furioſo: cũ eo deniqȝ: quẽ iampꝛidẽ amoꝛ: et
veneficia obcecaſſent: cui ratiões ademiſſent: cui nihil re
liq̇ſſent homini ſimile: pꝛeꝰ coꝛpoꝛis figurã. Qui cũ leui
a ab amico dicta non tulerit: quõ gratia ꝑtuliſſet. Ego
igiꝰ acrimonia abſtinẽs: mitia tm̃ medicamẽta aduer-
ſus illius moꝛbũ intẽtaui: q̄ nec ipſa quidẽ eger anim⁹:
ꝓfligatuſqȝ admiſit. Sȝ q̇ ꝓ leuib⁹ adeo furibũde i me
ſurrexit: q̇d feciſſet ꝓ acrib⁹? Nõne ſe p̃cipitaſſet. Non
ne i parietẽ caput incuſſiſſet. Et me ꝓuocat maledictis
hõ ſtolidus: et inſan⁹. Mitto quã indigne: q̃ȝ imerito:
quã nulla ex cauſa cõtra amicũ: cõtra familiarẽ: cõtra
illũ: q̇ plurib⁹ eũ locis lrãꝝ ſuarũ honoꝛarit. mitto in-
quã iſta: atȝ pꝛetereo. Sȝ an vſqȝ adeo demens fact⁹ ẽ:
vt nec ſeſe: nec imbecillitatẽ ſuã recognoſcat. Qui nun-
quã verba duo latina ob inſcitiã lingue: ſtupoꝛẽqȝ coꝛ-
dis: ac eneruatã adulterijs mentẽ coniũgere potuerit.
Is me ꝓuocat maledictis. Neſcio an in hoc vno plus
inſania cõſpicua fiat: quã in ceteris om̃ib⁹ erratis. Quẽ
ego niſi me reſpect⁹ ſupioꝛis amicicie tenuiſſet: iã tranſ-
fixũ veriſſimis maledictoꝛũ iaculis tradidiſſem infamie
hoim ſempiꝰne: pꝛeſerti cũ tanta ſit in eo vbertas mate
rie: nulli vt deeſſe poſſit oꝛatio. Vt aũt ad te Poggi re-
uertar: habes rem totã: vt veriſſime geſta ẽ. De q̄ ſi rctẽ
iudicare volueris: multa ſunt in illo quidẽ: que nõ con
dẽnes mõ: verumetiã deteſteris. In me aũt q̇d rephen-
dere quiſquã poſſit: non equidẽ intelligo: niſi foꝛte pa
cientiã nimiã. Sed ego certa ratione id feci. vel qꝛ ꝯtẽno
hominẽ: pꝛeſertim inſanũ: et furentẽ. vel quia rationẽ
habere malui ſuperioꝛis amicicie: quã iuſti doloꝛis mei
Id vero difficilius mihi fuit: ꝙ ille nihil penſi habet:
nullo reſpectu ſupioꝛis ꝯiunctiõis retineꝰ. ß in maledictẽ
cõtinue ꝑſeuerat: vt verear iam: ne lentitudo iſta mea

ad ignauiam: et ſocordiam mihi imputetur. Tu es primus: ad quem de his rebus ſcripſerim: et hoc excitat⁹ litteris tuis. Nam ipſe tacere conſtitueram. q̄ ſi tandē reiecta paciencia: gladium orationis in hunc ꝓuocatorem ſtrinxero: faciam vt om̄es intelligant quantum ſibi lucrū fuerat ī iſtā dimicationē nō deſcendiſſe. Vale.

Leonardus aretinus Ad ſummū Pontificem.

Quā litem Beatiſſime Pater ſecretarijs beatitudis tue: p̄ aduocatos ꝯſiſtoriales moueri audio: in ꝓgreſſione: pompaq̄ ſolenni: de coherētia pōtificis contendentes. Ego igitur tanq̄ȝ clamore excitus: accurro: ac locum defendere meum pro virili propero: rationes colligens: que pro iuſtitia noſtra contra illorum iniuriam facere videntur. Primum igitur incipiam ab eo: quod obſeruatum cōſpexi. Memini me quidem tribus coronationibus romanorū pontificum interfuiſſe: Gregorij: Alexandri: Joannis: in quibus om̄ibus aduocati nobis preire iuſſi ſunt: quoniam in remanēdo honos habebatur. Idem quoq̄ȝ inceteris ꝓgreſſionibus ſeruatum vidi. Quam ob rem magnopē quidē admiror: cū mos: et conſuetudo hactenus ita fuerit quid nunc noui impellat ad illa tractanda. Neq̄ȝ enim illud vt credam adduci poſſum: eos ſcilicet moueri. q̄ ſecretariorū: qui nunc ſunt: perſonas contemnant. habet enim: quod ſine arrogantia dictum velim: officium hoc excellentiſſimos quoſdam viros: et ſcientia: et doctrina: et eloquētia preſtantes. De quibus etiam gloriari ſedes ro. poſſit qui non recuſabunt: ſi contemni ſe ſentiant: in comparationem illorum deuenire. Enimuero perſonas ſecretariorum nequaq̄ȝ contēnunt. ſed officij dignitate ſe preferendos autumant. et de hoc vno cōtrouerſia eſt: nō de ſcientia. Nec de virtute hominū: ſ̄ȝ de officiorū preſtantia: atq̄ȝ dignitate. Si ergo officiorum ipſorum inter ſe comparatio quedam: et quaſi contentio facienda eſt. et vtrum eorū ſit dignius: quod pontifici adhereat: que

rendum. Idq̃ vnũ in iudicium venit. Redeo ad id: q̃d primo loco poſui: vſu: et conſuetudine iampridẽ receptum eſſe: vt ſecretarij preferantur. Quod nec ſine cauſa probabili factum: exiſtimare debem9. Deinde ſi omiſſa conſuetudine: officia p ſe conſiderare velimus: reperiemus ſecretarios de ſua natura pontifici adherere: Aduocatos aũt longe diſiunctos eſſe. Neq̃ enĩ latere nos debet: q2 ſecretarij pontificis ſunt ſecretarij. Aduocati aũt non pontificis ſunt: ſed litigantiũ aduocati. Atqui id pmagnũ quiddã eſt et quaſi totũ in preſenti iudicio. Nam cuius quiſque eſt: ei natura cohereat neceſſe eſt. Apparet aũt ſecretarios pontificis eſſe. Aduocatos vo litigantiũ. Ex q̊ fit: vt alter ſuus pontifici re va ſit: alt̃ extraneus: et imptinens. Veritas ergo ipſa ſubtilit̃ intuendi oſtendit ſecretarios e ſinu q̊dammõ pontificis eẽ illiq̃ velut membrũ ĩherere. Aduocatos vo lõge diſiunctos eſſe. Ego igitur in pompa: pgreſſuq̃ ſolenni eum: cuius ſecretarius ſum: põtificem ſequor: ei que vt ratio dictat inhereo. Tu vo eos: q̊p aduocat9 es: litigantes ſequare: illiſq̃ inhereas. qui cum nullũ om̃ino locum ĩ ſolenni pgreſſu obtineant. nec tu forſan: ſi recte iudicetur: obtinere debes. et tecũ bene agi putare: ſi nõ om̃ino repellaris. Medium aũt inťponere te inter pontificẽ: et ſecretarios ſuos: nec ratiõabile ſane: nec tolerabile ẽ. Vis igitur: et natura vtriuſq̃ officij alterũ inherere: alterum diſiunctũ eſſe oſtendit. Quid aũt nomina? Non ne hoc idem pbant? Et quis nõ videt ſecretarij nomen: penetralem quandã cognitionẽ rerũ pontificis dicere: maximeque coniunctã: et coherentẽ deſignare pſonã? Aduocati aũt nomen: longinquũ hominẽ: alienũq̃ ſignificat Cum enim tres in iudicio perſone neceſſario verſentur: Iudex: actor: et reus: horũ nullus eſt aduocatus: ſed eſt alienus quidam ab actore vel reo mercede conduct9 ad litigandum. qui ꝙ ab alio: cuius lis erat: vocatur: aduocatus appellatus ẽ. Que igitur huic homini ꝯiũctio ſit

cum pontifice:qui ad rem alienam:et priuatam: non a pontifice adhibetur: ſ a litigatore ↄducitur:cuius etiā munus hoc poſtulat:vt longinquo clamore pontificē alloquatur. Secreto aūt affari:ſuſpicioſum ſit. Quid ergo eſt alid ↄfundere ordines:ꝑturbare officiorum mūera:deijcere a capite mēbra:q̄ʒ poſtulare vt ſecretarij ꝓcul a pōtifice ſummoueant̄:aduocati aūt ī ꝓpinquo cōſiſtant: vt quibus ſecreto loqui expediat:in longīquo ſint. Quibus clamore vti conueniat:ij lateri cohereant. At dignitate preſtabilius ē aduocatorū officiū. Immo nec ſecretariorum dignitati par. Sic enī cogita. Res curie:vt mihi videt̄:bifariā diuidūtur: in litigioſas ſcilicet et quietas. Cumq̄ʒ de ſui natura quiete ſint res litigioſis p̄ferende. Litigamus enī vt quietem nāciſcamur. Aduocatorum officiū in ijs rebus verſatur: que moleſtias et lites et odia cōtinēt. Ex ijs enī pabulū querit:et q̄ſi aliū aduocatorum opa. Secretariorū vo ī pacatis:tranq̄lliſq̄ʒ rebus magis verſat̄:q̄ ꝓculdubio litigioſis ſunt digniores. Eſt igitur ratione ſubiecti ſecretariorū officiū dignius: ac p̄ſtabilius Preterea lites om̄es odibiles ſunt. Partibus vero nōnū q̄ʒ neceſſarie: aduocatis vero nunquam: Ex quo fit:vt ſponte lites et odia ſectari videantur. Quod nec honeſtum ſane:nec glorioſum ē. Quod ſi decretales epiſtolas: et reſcripta pontificum aduocati allegent.et quod in illis cognoſcendis:interp̄tandiſq̄ʒ verſentur: ideo ſe preferendos putent:meminerint queſo decretales illas: atq̄ʒ reſcripta ſecretariorū dictata eſſe:atq̄ʒ cōpoſita. Que enī tu aduocate legis:que interp̄tatis: ex quibus argumenta detorques:quorū ſententiā admiraris: ea inq̄ʒ verba omnia ſecretariorum ſunt. De noſtris vos manibus fundamēta ipſa officij veſtri ꝑcepiſtis. Nos vo nihil a vobis percepimus. vtrū igit̄ officiū dignitate precellit: Id ne: q̄d tradit alteri:atq̄ʒ preſcribit. An id q̄d ſuſcipit:atq̄ʒ obſeruat: Inſuꝑ id officiū dignius eſt exiſtimandū: q̄d cū maiori cōgruit dignitate. Secretariatus aūt officiū cū epiſcopali

dignitate cōcurrit. nec eā dedecere videtur. Fuerunt iam pridem profecto et alij permulti: ſed noſtra etate Franciſcus Aretinus epiſcopus: et Bartholomeus Cremonenſis. etiam poſtq̄ʒ epiſcopi facti ſunt: in officio ſecretariatus pſeuerarūt. Aduocatiōis autē officiū epiſcopalis dignitas deſpicit: atqʒ abhorret. Nec decere epiſcopum vllo mō videt̄. An igitur dubiū eſt: quin ſecretariatus officiū et honeſtius: et dignius ſit exiſtimandū: cū epiſcopalis excellentia: que maxima ē: hoc non dedignetur: illud deſpiciat? Diximꝰ de preſtantia dignitatis: qua pculdubio p̄cellere ſecretarios docuimus. Nūc autem de cōmoditate pauca dicenda ſunt. Equidem ſic exiſtimo multa interdū ita ꝯſtituta fuiſſe: vt ad cōmoditatem haberetur reſpectus. Neqʒ enī poſſunt res agende: preſertī ingentes et multe: niſi certis cōmoditatibꝰ expediri. Eſt aliquis: q̄ ſecreta pontificis excipere debeat: hic ppinquus adſit. Vultum eius intueat̄. Nec verba modo: ſed nutum etiā preſtolet̄. Eſt aliquis: qui p litigatoribus pponere: ac loqui ad pontificē palā debeat: hic inter litigatores ſuos cōſiſtat. Ab hijs rem crebro audiat: atqʒ doceat̄. neqʒ pontifici hereat: cū eius coherentia inutilis ſit: et alios īpediat: q̄ vtiles eſſe poſſunt Hec diſpoſitio: atqʒ hic ordo in rebꝰ cōſtituendis ſp valuit plurimū: et valere debet. Videmus notarios pape antiqua cōſuetudine hoc vno reſpectu epiſcopis eſſe prelatos. Non enī dignitate: vt antecedant epiſcopos receptum eſt: ſed cōmoditate. ꝙ q̄ ſacros pontificis affatus excipere: illiuſqʒ iuſſa mandare litteris ſolerent. vñ notarios appellatos conſtat. Si ergo horum officium vt videmꝰ: obſoleuit: nihilqʒ preter nomē inane illis relictum ē. Secretarij aūt illoꝝ vicem ſubierūt: eaqʒ apud pontificē gerūt: q̄ ab illis gerebant̄: eadē patiētia ferāt aduocati ſecretarios ſibi honore anteferri: q̄ epiſcopi notarios dudū añlatos ſibi ptulere: preſertī cū epiſcopalis ordo dignitate lōge ſuperet notarios. Aduocati aūt dig

nitate nõ ſuperent ſecretarios : imo nec pares illis ſint. et cõmoditatis ratiõe: vt ꝓbauim⁹ ſuperentur.

¶ Leonard⁹ Aretin⁹ Ad amicũ viꝝ doctũ familiariſ.

i N bonam queſo partẽ accipias ſi nõ ita celeriter vt deſideriũ erat tuũ ad te lrãs dedi. Mihi eni tarditatis vel more potius ſcribẽdi ad te cauſa fuit duplex. Vna qꝛ cũ ipſe ꝑ re tua nõ ſecus ac ꝑ mea egiſſem : cupiebã aliquid certi poſſe reſcribere. Deĩde ꝙ tuo pulcherrimo et ornatiſſimo muneri nõ inanes epiſtolas ſed aliquid eruditius atqꝫ grauius repẽdere cupiebã vt eſſent hec initia et veluti fundamenta noſtre familiaritatis. et de re tua quidẽ ea indies expectatio fuit vt neqꝫ ſpes mihi certa neqꝫ deſperatio afferretur. Aggreſſum vero me grauius ad te aliquid ſcribere ꝑmagne ꝛ incredibiles occupationes me quaſi currentẽ in medio ſpatio retardarunt. Hec igitur cauſa differendi fuit: que tibi qm̃ longior videtur vt ex epiſtola tua grece ſcripta deprehẽdi obſequor plane deſyderio tuo : neqꝫ cõmittam vt dũ eſſe diligentior ꝓpero : negligentior videri poſſim. De negocõ igitur tuo q̃d ſcribã neſcio . Ciuitas enĩ lõgis belli ſumptibus fatigata : ac pene exhauſta : difficiles nobis aures prebet . Eruditi homĩes a me cõmonefacti cupiunt quidẽ ac magnoꝑe affectant. ſed nõ ita multi ſunt vt ꝑfici adhuc potuerit . Expectabam⁹ nouos magiſtrat⁹ in qua vna re nõ ſine cauſa ſpem habere poſſe videbar hec publice. Priuatim vero a iuuentute cõplures. ß hãc partẽ Ambroſius curauit : ab eoqꝫ ſuſcepiſti credo q̃ztũ aut quale exiſtimari debeat . Traductio vero Dionis a te facta vehementer mihi placet. Eſt enĩ illuſtris et erudita et greco reſpondens . talis deniqꝫ vt quanqm̃ ſepe alias grece ipſum legerim: tamen latinũ legiſſe mihi fuerit ꝑiucundũ. De Dione aũt ipſo quid ſentiam alias ſcribã ad te. Vale.

¶ Leonardus Guarino Salutem.

e Go tuis ornatiſſimis iucundiſſimiſqꝫ lrĩs cum reſpondere vellẽ ꝛ vbertas varietaſqꝫ orõnis tue mi

hi occurreret: obruebar q̃ſi flumie q̄dā rerū a te ſapient̄
p̄clareq̃ dictarū: nec vnde initiū rn̄dendi facerem: ſatis
mihi ꝯſtituebā. An a virtutibꝰ exordirer tuis. At illarū
ea magnitudo ē vt nō epiſtole breuitatē: ſed voluminis
ꝓlixitatē efflagitent. Quis eni paucis verbis tantā ſa-
pientiā: grauitatē: celſitudinē animi: manſuetudinēq̃
narrare queat? An a dicendi nitore: et ab hoc eruditiſſi-
mo ſcribendi genere: q̄d in te vno plurimū eminet: lau-
dando exornādoq̃ incipere. At verebar ne q̃ſi ſpectante
Roſcio geſtū in ſcena facerē: et ſterilis ipſe ieiunuſq̃ vi-
derer. An amiciciā cōmemorarē noſtrā. At p̄teritoꝝ eſſe
cōmemoratio ſolet. Amiciciā v̄o nrāz preſentē viſentēq̃
ꝯſpicimꝰ. Quid ego faciā? Tuū mihi ordinē ꝓponā ⁊ ꝑ
tuaipſa vt vere dicā veſtigia ābulabo. Primū igiẗ q̄ mi
hi tāta tribuis: quāta ego neq̃ mereor: neq̃ poſtulo ꝓfi
ciſci quidē id itelligo ab imenſo q̄dā incredibiliq̃ amore
erga me tuo. Letatū v̄o eē de ciuitat̄ mūere nouit mihi
iniūcto tacendo etiā te certiſſimꝰ erā. Putas eni me ob
hoc ipm dignitate adauctū: cui opiniōi ꝯſequēs eſt in
amāte q̄dē voluptas: i oſore aūt moleſtia. Eniuero ſci-
as volo nemiez vnq̃z tāta cupiditate honorē appetiſſe:
q̃nta ego cupiditate hoc ipm munꝰ euitare atq̃ reĳcere
nixus ſum. Nouerā eni ꝓcellas et eſtus ciuiliū negocioꝝ
Ipſe aūt mihi ociū et q̄etudiez vite ab his ſtrepitibꝰ va
cuū toto anio cōplectebar. Non igiẗ nō petĳ ſolū: verū
etiā vltro deferētibꝰ reſtiti. Nec reſtiti mō ſ3 etiā aduerſa
tus ſum. Depulit tandē patrie iuſſus me de ꝓpoſito ſa-
niore meo: cui vt noſti parendū fuit: qm̄ ſe exorari n̄ pa-
tiebaẗ. In hoc ergo mūere nūc ego v̄ſor grato q̄dē alĳs
mihi v̄o ipſi vt verū fatear ꝑmoleſto. Nos tn̄ vt i cete
ris rebꝰ: ita i hoc ipō q̄o patria nobis iniūxit: obeundo
curas cogitatōeſq̃ nrās ad laudē honeſtatēq̃ referemꝰ
quāq̃z itelligo dū his deſeruiẗ rebꝰ mirabilē ſtudiorū me
orū fieri iacturā. S3 hec q̃liacūq̃ ſint tolerare necē ē. De
petro āt viro clariſſimo tuiq̃ amātiſſimo libētiſſime cō

mendatões audiui cũ reipu. nrē grã: tũ etiã hoīs mihi et ſp alias et nũc maxie tua ꝯfirmatiõe iucũdiſſimi. Atq̃ ego ſummã ex illo q̊ ſuſcepi voluptatē: cꝑ q̃lē te ĩ illius cõmendatiõe ꝓſpexi: talē illũ ĩ tuis ãpliſſimis laudib⁹ re ferēdis cumulãdis q̃ cognoui. Eſt ãt neq̃q̃ mirũ cũ ni hil amabilius v̊tute ſit ĩ hoīb⁹ virtute p̃ditꝭ ipos int̃ ſe plurimũ amari. Ego igr̃ gratulor legatiõi vr̃e: q̃ ꝛ rerũ maxiaꝝ põdere: et difficultate ĩcredibili locorũ: et anxie tate difficillia tp̃is virtutꝭ vtriuſq̃ vr̃m ñ patefecit q̇dē erãt eni p̊us q̊ patētes ꝛ clare: ꝰ maiorē ĩ modũ tantis difficultatib⁹ illuſtrauit. Nos itaq̃ Petrũ cohortati ſu m⁹: ꝛ cohortari ñ deſiſtem⁹: vt famã atq̃ gloriã factꝭ ex tendere q̃ maxie ꝑgat. De te ãt fortuniſq̃ tuis ñ aliť exi ſtimam⁹ q̃ de ſingulari p̃ſidio reꝝ nr̃aꝝ. Vale. ꝛ me vt facis plurimũ ama.

¶ Leonard⁹ Guarino S. D.

g Varine virorũ optĩe. addo etiã doctiſſime q̇d nũc tibi rñdeã: aut q̊ pacto tarditatē hãc meã: ꝛ ꝓcra ſtinatiõe excuſem? Occupatũ fuiſſe me? Que fuerit oc cupatio tãta ꝑ quã facultas ñ fuerit rñdendi? Alieniorē fuiſſe animũ? Teſtor deũ te mihi ſp ĩ p̃mis chariſſimũ fu iſſe. q̃q̃ conati ſint quidã ꝯtra moliri. Quid ergo fuit? Nihil ꝓtin⁹: niſi mos q̇dã meus ad ſcribendũ tardior. Tu ergo feres eq̊ aio me feciſſe idē in te: q̇d ĩ ceterꝭ facere chariſſimis ſoleo. Duas a te epiſtolas habeo. Vnã ꝑte terē de ꝯtrouſia maleuoloꝝ q̃ nos inuicē ꝯflictare nite banť. Alterã beniuolētia: ꝛ gratulatõe refertã ꝓ hac no ua dignitate mea. De p̃ma hoc dicere mihi breuiť licet: factũ eē ĩſcio te: vt q̇dã hoies: q̃ fauorē tuũ ſuis ĩdigniſſi mis odijs p̃terebãt: moleſtiſſime nos cõparãdo: ita me ꝯtēnerent: atq̃ dep̃merēt vt tibi ipſi ſi affuiſſes: q̃ ꝓbita te es: dolor ꝛ faſtidiũ gignereť. Nõ poſſũ negare me in digne tuliſſe. Sꝫ tñ aduerſus illoꝝ iprobitatē multa per me. aduerſus aũt dignitatē tuã nihil dictũ fuit. Quam moderationē laceſſito: preſerti non ſemel: ſed ꝑ dies ſin gulos difficillimã eē ſentiebã. Sꝫ hec: vt iã antiq̃ ſunt: ſic etiã antiq̃ri facillime patior. Itaq̃ totã huiuſmodi

controuerſiam p̄terire : ac mādare ſilentio libet. De no
ua iſta dignitate ꝙ gratularis:eſt id quidē amoris: ⁊ be
niuolentie tue. Rem tñ ſcito moleſtiſſimā: et contra que
optarem mihi cōtigiſſe. Neminem credo tm̄ adhibuiſſe
conatū pro honore adipiſcendo : q̄ztū ego adhibui : ne
mihi mandaret. Sed qm̄ voluntas ciuitatis noſtrā dili
gentiā : et repugnantiā : ſuꝑauit : dedim⁹ tandē man⁹
ne aut ſuꝑbi nimiū : aut ingrati videremur. Vita tamē
ocioſa illa litteris et ſtudijs intēta iucundior erat mihi :
atqꝫ tranquillior : q̄ꝫ hec negocioſa et ciuilis. Sꝫ patrie
voluntati parendū fuit: cui neqꝫ repugnare ad extremū
neqꝫ refragari cōtumaciter debem⁹ : vt Socrates i Cri
tone ſapientiſſime docet. Jd ergo nos fecim⁹ ad temp⁹
prefinitū:ne forte.abieciſſe nos om̄ino ꝓpoſitū illud pri
mū exiſtimes. Vale.

Leonardi Aretini Epiſto larum Familiarium Liber Sextus Jncipit.

Leonardus ſalutē dicit Marraſio ſiculo.

m Ons quidam:ſi fabulis picturiſqꝫ credim⁹
eſſe ꝑhibetur: in quo ſenes demerſi : iuuen-
tam recipiāt. Optandiſſime ꝑfecto lymphe
et quas opere preciū ſit de hybernia tapro-
banā vſqꝫ peregrinādo diſquirere. Sed alijs quidē vbi-
nam gentiū reperiantur : inueſtigare ſit cura. Mihi vo
tu nūc carminibus tuis mirabiliſſimi fontis latices : vt
vere dixerim:ſuꝑfudiſti. Juueneſcere ꝑfecto me ſenſi ſta
tim: atqꝫ illa ꝑlegi: grauioriqꝫ depoſita etate ad iuuen-
tam reduci. Natura hoc fieri dicamus: an alia quapiā
ratione : vt in eorū affectuū : quos attente inſpicimus:
ſimilitudinē traducamur : q̄d in riſu : et fletu licet intue
ri. Te igit̄ amantē inſpiciēs : ac toto affectu effuſe loquē
tem : diſpereā ni ipſe q̄ꝫ amare inceperi. Sꝫ añ oīa illud
diſcuciendū eſt : quod de furore ſcripſiſti : inquiens. Jn
dulgere velis noſtro aretine furori. Jd alius forſan alit̄.

Ego certe ſic accipio: quaſi laudis furor ſit: nõ vitupe
ratõnis. Sũt. n. furoris: vt a Platone tradit̃: ſpẽs due.
Vna ex hũanis ꝓueniẽs morbis: mala ꝑfectores: ac de
teſtãda. Altera ex diuina mẽtis alienatiõe Diuini rurſus
furoris ꝑtes q̃ttuor: vaticiniũ: myſteriũ: poeſis ⁊ amor
Ps ꝟo deos totidẽ p̃eſſe veteres putauerũt. Nã vatici
niũ Apollini: myſteriũ Dionyſio: poeticã muſis: amorẽ
Veneri tribuebãt. Et vaticiniũ q̃d tandẽ? Nemo fere q̃
mõ q̇cq̃z legerit: ignorat. Eſt. n. diuinatio q̃dã. ſ; ñ oĩs
diuinatio vaticiniũ ẽ. ſ; illa tñmõ. magnã cui mentẽ: a
nimũq; Delius inſpirat vates: aꝑitq; futura: Vt maro
inq̃t. Nã aruſpices: et augures: et ꝯiectores: ac cetera
huiuſmõi cura: nec vates ipſi quidẽ ſunt: nec eorũ op⁹
vaticiniũ eſt. ſed ſanorũ hominũ prudentia: et ingenio-
ſa rerũ futurarũ ꝯiectatio. Myſteria vero circa religio-
nem: expiationeſq;: et ꝓpiciationes diuini numinis ver
ſant̃: cũ vehementiori quadã mentis concitatione: qua
lia in ſacris libris ꝑmulta ad placandã celeſtem irã qui
buſdã ſuppliciȷ̃s factitata legunt̃. Poema quoq; eandẽ
fere determinationẽ recipit: quã et de vaticinio ſupra di
cebamus. Non. n. oĩe opus poema ẽ: ne ſi verſib⁹ qui
dem conſtet. ſed illud preſtans: illud hac honorata nun
cupatione dignũ: q̃d afflatu quodã diuino emittitur.
Itaq; quanto vaticiniũ ꝯiectioni dignitate p̃ſtat: tan
to poema: q̇d ex furore ſit: ſanorũ hoĩm artificio ẽ ante
ponendũ. Hinc ille ſunt a bono poeta: q̃ſi veſani homi
nis emiſſe voces. Vnde iubetis Ire dee? et Virgilius. Di
cam horrida bella. Dicã acies: actoſq; animis in p̄lia re
ges: Tyrrenãq; manũ: totãq; ſub arma coactã Heſpe-
riam. maior rex mihi naſcit̃ ordo. Maius opus moueo
Quod totũ vaticinãtis more ꝓlatũ ẽ a poeta. Quid er
go vaticiniũ? q̇d myſteriũ? q̇d ve poema hacten⁹ mihi
dictũ ſit. De amore ãt poſtea dicem⁹. Nũc ãt illud oſtẽ
dendũ eſt has furoris ſpẽs: de quib⁹ ſupra dixim⁹: non
eſſe malas. Primũ. n. vt a miſteriȷ̃s incipiã quis aliena-
tionẽ iſtã: ac furorẽ: et q̃ſi abſtractionẽ raptũq; homis

circa rē diuinā dixerit eē malū? Quis vͦ ñ bonū: atꝫ lau
dabile? Amplo me i loco vͦſari ſentio. Extāt.n.exempla
pene innūerabilia diuinorū hoim: ſi forte liberet hac in
parte orōez extēdere. Sz ꝓlixitatē i re ꝯſpicua reijciendā
cenſeo. Circa myſteria igit̄ furorē ñ eē malū ꝯſtat. Quid
āt vaticinij furorē? Illū q̄z ñ eē malū: vel ex eo patet: ꝙ
ꝙ bona ꝑmulta ab illo ꝓueniūt. Sibylla q̄z: et huiuſ-
modi furētes quidē dū eſſent publice ⁊ p̄uati multꝭ ꝓfu
ere. ſane vͦ exiguis aut nullis. Poete q̄z tunc demū bo-
ni exiſtūt: cū ſuo illo corripiunt̄ furore. Qua de cauſa va
tes eos nūcupam⁹: q̄ſi furore q̄dā correptos. Qui vero
abſqꝫ furore muſarū: poeticas ad fores: vt inq̄t Plato:
accedit: ſperās q̄ſi arte q̄dā poetā ſe bonū euaſurū: ina-
nis ip̄e atꝫ eius poeſis: p̄ illa q̄ ex furore ē: hec q̄ ex prudē
tia diſꝑdit̄. Poetaꝝ ergo furor a muſis ē. Amantiū vͦ a
Venere. Orit̄ aūt hic ex vere pulchritudis ꝯtēplatōe: cu
ius effigiē viſu intuētes acerrimo: ac violētiſſimo ſenſuū
nroꝝ ſtupētes: ac velut extra nos poſiti: totꝭ affectibus
in illū corripimur: vt nō min⁹ vere q̄z elegant̄ dictū ſit.
Amantis aiaꝫ i alieno corpore vitā ducere. Hec igit̄ ve
hemēs occupatio animi atꝫ correptio: amor vocat̄ Diui
na quedā alienatio: ac velut ſui ipſius obliuio: et i id: cu
ius pulchritudinē admiramur: trāſfuſio. Quē ſi furorē
ac veſaniā appellas: concedā equidē: atqꝫ fatebor: dum-
mō intelligas neque poetā bonū eē vllū poſſe: niſi huiuſ
cemōi furore correptū: neqꝫ futura p̄uidere niſi ꝑ huiuſ-
cemōi furorē: neqꝫ ꝑfecte atque eximie deū coli: niſi ꝑ hu
iuſmōi mentis alienationē. De furore igit̄ hacten⁹ mihi
dictū ſit ꝓuocato vͦbis tuis. Equidē ſi talis eſt furor tu
us: q̄lem ipſe mō deſcripſi: nō modo indulgeo illi: q̄d me
flagitas: verūetiā vltro te ad illū cohortor. Qui.n.amo
rē vitupat: quid tandē dici pōt: niſi dignū eē illū: qui ex-
tremo i odio cūctoꝝ vͦſetur? Sz hec ſatis: i epiſtola pre-
ſertim: que longitudinē renuit. Carmina vero ipſa tua:
atqꝫ hanc ſcribendi amenitatē vſqꝫ adeo ꝓbo: vt inter

Naſones: et Propertios: et Tibullos te exiſtimē collocā dum. Hi eni emendatiſſime: ornatiſſimeqꝫ omniū elegiā ſcripſiſſe putantur. Sed vnū ſcias volo me non tam ti bi eximiā hāc palmā eē tribuendā exiſtimare: q̄ꝫ a mori. Ille eſt eni qui verba tibi dictat: qui ſententias oñdit: qui varietatē: et copiā: et elegantiam ſumminiſtrat. Qr vero me tantope laudas carmib⁹ tuis: fateor idē mihi: quod Themiſtocli euenire. Sꝫ nō ego credulus illis. Nā conatū eſſe me: atqꝫ conari: ceterū longe abeſſe. Te vo nequaq̄ꝫ adulatū ſꝫ beniuolentia mei deceptū intelligo. Vale: et quotidie ſcribere aliquid: vt facis: dignū amo re et muſis ne ceſſes. Gloria quippe agendo: piclitando qꝫ acquiritur. Nec ſpectantib⁹ corone: ſed certantibus parantur. Iterum vale.

¶ Leonardus arretinus ad Reuerendiſſimū Domi num Cardinalem ſancte crucis.

e Go vo grās habeo patri Cartuſienſis cenobij: qui deſyderatas mihi reuerēdiſſime paťnitatꝫ tue lrās detulit. Nam ad eā vſqꝫ diē nullas omino habue ram. Ex lris vo ipſis ſummā equidē ſuſcepi voluptatē cū ꝙ munuſculū illō meū ſatꝫ ꝓbatū ſapiētiſſimo: gra uiſſimoqꝫ iudicio tuo pſperi: tū etiā ꝙ laudes quedam inerāt: et cohortatōes ad cetera obeūda. Ego igiť tanti viri iudicio cōfirmat⁹: nō penit⁹ inanē poſthac fore ope ram meā: ſiq̄d forſan mādare lris aggrediar: exiſtiabo De Stephano aūt arretino neceſſario meo quē dignata eſt reuerēdiſſima paťnitas tua ob lrās meas inť domeſti cos recipe: ſummas ago grās. et certe: ni talē nouiſſem illū: q̄lē mūdicies integritaſqꝫ dom⁹ tue flagitat: nunq̄ꝫ de eo vbū facere auſus eēm. Illi ꝓfecto ſat erit apud tm̄ dominū inť bona ꝓbatiſſime diſcipline exēpla educari. quē ⁊ ſi nō expediat: tn̄ ipm̄ reuerēdiſſime paťnitati tue totis affectib⁹ cōmendo. Florentie idibus aprilis.

¶ Leonardus ſalutem dicit Poggio.

n Ihil opinor me iuuiſſent commētaria illa tua de

bibliothecis germanoꝝ eruta: ad vitã Ariſtotelis cõponendã. Hoc.n.ipm: qd tu magnifacere videris: triennio videlicet i diſciplina Socratis illũ fuiſſe pus: q̃z Platoni ſe traderet: pridiculũ eẽ ſcito. Socrtes.n. vt tpa ipſa oſtẽdũt: aliqt pus annis obierat diẽ: q̃z Ariſtoteles naſceret. Quõ igit diſcipulus eius eẽ potuit: qui ñ erat? Nec ego id ipm: qd tu ſcribis: ignorabã a qbuſdã paꝝ eruditꝭ tradituũ. Legerã nãq; ꝛ ipe huiuſmõi ineptias. ſꝫ q: falſum ſciebã: penitꝰ reijciundũ putaui. Ad octogeſimũ etatis annũ Plato vitã pduxit. Eo adoleſcente Socrtes ex dãnatiõe illa nefaria veneno interijt. Ariſtoteles aũt longe poſtea Platoni iã plane ſeni: et maiori ſexagenario cohesit. Inter ſupremũ vo Socrtis diẽ et Ariſtotelis exortũ anni circit xiiij. intfuiſſe cõpiunt. Huic ergo ſcriptori tã manifeſte deliranti: ego aut de platonis ſtatua: et epigrãmate: aut de ceteris fidẽ preſtẽ? q̃zq̃z de ſtatua quidẽ et ſi maxie verũ foret: vulgarior tñ ea res ẽ q̃z vt lris mãdari expediat. Nõ eni oĩa i deſcribẽda vita ſunt ꝯgerenda. ſed illa dũtaxat: q̃ notatiõe ſint digna. Statuas vo philoſophoꝝ vſitatiſſimũ fuit diſcipulos habere. Vñ illud ẽ q̃ſi poete irridẽtis. Quanq̃z plena oĩa gypſo

Chryſippi inuenias. nam pfectiſſimus horum.
Siquis ariſtotelem ſimilẽ: vel pithacon emit.
Et iubet archetypos pluteum ſeruare cleantas.

Et Cicero. ppt ſtatuã Platonis ꝯſedimꝰ. Hec igit dixiſſe veli: q̃ itelligas me lente admodũ: et moroſe ſingula ꝯſideraſſe: q̃ i illius vitã ꝯieci: nec qcq̃z ponere voluiſſe: qd aut flm̃: aut leue: aut ineptũ cenſueri. De Plinio aũt qd poſtulas: nũc fieri nõ põt: qm̃ id volumẽ apõ quendã ex familiaribꝰ exemplũ ſcribenti prebet. Vale.

Leonardus. C. Lucenſi.

Quũ fuerat egregie vir: ſi qd a me p lrãs tuas q̃rebas: expectare reſponſionẽ. non aũt et querere ſimul: et tibiipſi reſpõdere. Queſtio namq; oĩs de re dubia ꝯſueuit eẽ. terminatio autẽ certitudinẽ flagitat. Qz ſi hec licentia hominibus tribuatur: vt et narrent ipſi rẽ

ſuo arbitratu: et falſa p veris: icognita p cognitis aſſe
rant: deiñ ipſi met ſententiã ferant: que auctoritas erit
huiuſcemodi iudicio: q̃d nõ meritũ cauſe: ſed libido ex-
preſſerit. In q̃ idem accuſator: ⁊ iudex: idem diſceptator
et actor: idem teſtis et aduerſarius repit̃. Verus.n.iudi-
ciorũ ordo ẽ: qui pſonas diſtinguit: vt ſit alius accuſa
tor: alius defenſor: alius iudex. Controuerſia vero om
nis fere litigantibꝰ ẽ aut facti aut iuris. Si de facto am
bigitur: tabulis: teſtibus: ſignis argumentis coniectu
ra pbat̃. Sed de iure: equi vel iniqui ratio in mediũ ve-
nit. Sꝫ ante oĩa factũ diſcutiat̃ oportet. Fruſtra nem
pe de iure queritur: vbi factũ non conſtet. Hec vt vides
cõmunia ſunt. Nunc ad noſtra regrediamur: vt intelli
gas de quibꝰ ↄueniat int̃ nos: et de quibꝰ aduerſemur:
et cernas q̃ꝫ multa deſint ad veritatẽ ↄcluſiõis tue. Nõ
potuiſſe ſalua fide cõtra Paulũ Guiniſiũ inferri bellũ a
florentino populo dicis: cũ eſſet idẽipſe p adherente ei-
uſdẽ populi i pace noĩatꝰ. Nos aũt noĩatũ ↄfitemur. et
tñ ſalua fide bellũ ſibi inferri potuiſſe affirmamus. Hec
igit̃ p̃ma queſtio iuris ẽ: ꝙ tu p huiuſmõi noĩatiõeꝫ re-
mitti p̃ores ĩiurias: et obligatiõeꝫ int̃ nominantẽ: ⁊ no
minatũ oriri exiſtimas. Nos rẽ int̃ alios actã: nullã hu
iuſmodi vi habere putamꝰ. Hec igit̃ iuris. Facti vo illa:
que ſequũtur. Tu occultis inſidijs: et doloſis ſimulatio
nibꝰ vſum florentinũ populũ in hoc bello inferẽdo calũ
niaris. Nos nullũ ptinus dolũ: nullã ſimulationẽ: nul
las inſidias i illo fuiſſe: certiſſime ſcimus. Tu nõ denun
ciatũ fuiſſe bellũ p̃dicas. Nos p Philippũ: q̃ et viuit: ⁊
teſtimoniũ phibebit: denunciatũ fuiſſe affirmamꝰ. Hec
et huiuſmõi: de q̃bus ↄtrouerſia ẽ: prius a te pbanda
erant: poſtea lamẽtanda. Niſi.n.facta hec oñdis: ⁊ illa
ſupiora fuiſſe iniuſta pbes: nulla tibi de ijs aut querela
aut exprobratio iuſta eẽ põt. Sꝫ tu nec iſta: q̃ ſunt facti:
nec illa: q̃ ſunt iuris vllo mõ pbas: ß ex nuda ſimpliciqꝫ
narratiõe ↄcludis. Hoc igit̃ primũ i litteris tuis nõ pbo.

Deiñ illō vehemēter reprehēdo q̄ aut te aut me reb⁹ populorū admiſceas:q̄ſi noſtre ſit cēſure illos corrigere:ac nō potius arrogātia : veſaniaq̨ haberi debeat homunculū vnū ex ſe ipſo nemine deferēte : tantis de reb⁹ iudiciū ſibi aſſumere : preſerti inanit. Quid.n.queſo noſtra hec cenſura pficere pōt ne fiant. At facta ſunt: vt corrigant? Vñ hec cēſura nobis? Fruſtra aūt niti : nec aliud ſe fatigādo: niſi odiū querere:extrema dementia ē. Ego tamen inuit⁹ licet : qm̄ me puocas : defenſionē ſcripſi: quā tibi mitto. Et q: de re populi agit: popularib⁹ verbis vti placuit:et populi ipſi : q̊r cauſa agit : nō ab interprete ſ ex ſe ipſis intelligere poſſint. Videbis aūt in tractatione ipſius cauſe : q̄z indigne: leuit̄q̨ proſilueris ad rē tibi non ſatis notā reprehendendū. Florentie. vi. idus Januarias.

Leonardus Poggio Salutem.

r Es ptinus riſu digna mihi nuper occurrit: dum iter facio ī agrū arretinū. Offendi.n. boues pl auſtra trahentes: anhelanteſq̨. Jn plauſtris colūne vehebantur marmoree: et ſtatue due nō ſatis fabrefacte. Baſeſq̨ et arculi: et hiperſtilia .caſuq̨ in ſaltus difficiles cō iecta plauſtra expediri nō poterant. Circūſtabant vero redemptores cū dolabris purgantes iter: adiuuanteſq̨ Tunc ego nouitatē rei admirat⁹. Neq̨.n.plauſtra per eos ſaltus traduci : neq̨ marmora iportari conſuerant acceſſi ppius et pcontat⁹ ſum q̄d rei eſſet: et q̊ nā illa tā moleſta onera deferrent. Tum vnus ex redēptorib⁹ me aſpiciens : ac ſimul manu ſudorē a facie abſtergēs : pte ſus credo laboris:ac ſecū ipſe indignās: Dij pdant inq̄t poetas om̄is:et q̇ fuerūt vnq̄z: ⁊ qui futuri ſunt. Egoq̨ hoc eius reſponſum audiens:quid tibi cū poetꝪ eſt inq̄z Aut q̄ tandē ī re tibi moleſti fuere? Jn eo inq̄t:q̄ hic poeta:q̇ nup defunct⁹ ē:ſtultus nēpe hō: atq̨ ventoſus:ſepulchrū ſibi fieri marmoreū impauit:eaq̨ ꝺ cauſa marmora hec mōtepolitianū deferunt. ſed credo pduci nunq̄z poterūt difficultate viarū. Et ego volens clarius in

telligere : quid ais inq̃z? An montepolitiani poeta quiſ-
q̃z deceſſit? Non ibi inquit : ſed rome. Sepulchrū tñ in
patria faciundū ſibi teſtamēto ꝓuidit. Atq; hec eſt ima
go eius : quā cernis. Altera vero parentis : quā iuxta ſe
collocari iuſſit. Tum ego de patria: et de obitu coniectu
ram faciens audierā eni nuꝑ quendā Bartholomeum
montepolitianenſem rome interiſſe: pecuniarūq; neſcio
quid reliquiſſe īterogaui redemptorē num de eo loquere
tur. Illeq; hūc ipſum eſſe annuit. At enī inq̃z cur tu po-
etis ob hunc aſinū maledicis? An tu illū poetam credis
fuiſſe : q̇ nullā neque ſcientiā: neque doctrinā cognouit?
Stultitia v̊o: ac vanitate om̄es om̄ino hoies ſuꝑauit.
Non noui inq̇t illū : dū vixit : nec eū noiari vnq̃z audi-
ui. ſed oppidani quidē ſui poetā illū arbitrant̄: et ſi pau
lo plus pecuniarū reliq̇ſſet : deū putarent. ꝙ ſi non fuit
ille poeta: nec maledictū poetis veli. Atque ego tunc abi
ens: ꝯſiderare mecū cepi redēptoris verba: qui ſtultum
hominē: atque ventoſum dixerat eū : q̇ rome decedens :
marmoreū in patria ſibi fieri ſepulchrū imperaſſet. Re
enī vera ſic eſt. Nemo qui glorie ſue confidat: de ſepul-
chro ſibi faciundo vnq̃z cogitabit. Operꝫ. n. laudabiliū
fama: et claritate nois ꝯtent⁹: ſatis ob hoc ipm poſteri
tati ſeſe putat commendatū. Quid enī ſepulchrū muta
res iuuare ſapientē pōt? Aut q̇d vilius: q̃z ſepulchrū me
morari: vitā ſileri? Tres eminētiſſimi iꝑatores varijs ſe
culis fuiſſe referūt̄ Cyrus: Alexāder: Ceſar : quoꝝ Cyrus
q̇ fuit aātiq̇or: nedū ſepulchrū inſigne appetierit: ꝫ teſta
mēto mādauit nullū ſibi ſepulchrū ꝯſtitui : ꝫ terra hūa
ri: affirmās terrā flores ꝓducere: et ſegetes: et arbores a
meniſſimas: p̄cioſiſſimaſq; efferre. nec vllā generoſiorē
ſepulchri materiā reꝑiri poſſe. Itaq; nuda in hūo ſepeli
re corp⁹ ſuū iubz ſine vllo penit⁹ marmore: aut ſtructu
re monumēto. Recte q̇dē. Virt⁹ enī illius ꝛ fctā egregia
ꝑennē ſui memoriā pollicebāt̄ futurā. Bella q̇ppe maxi
ma ſingulari fortitudie: induſtriaq; ꝯfecerat. Victorias

plurimas glorioſiſſime reportarat. Imperiū medis ad
emptū i pſas tranſtulerat. Ipſe v̊o mirabili ſapiētia p̄
ditus: vitaq; et moribus: vt ita dixeri: ciuiliſſimus:
optimis legibus: ac ſanctiſſima diſciplina: partū a ſe
imperiū cōmunierat. Ex q̊ Cābiſe: et Ochi: et Xerſe: et
Artaxerxe: et Darij lōgiſſima ac potētiſſima ſucceſſione
regnarūt. Hic ergo tantus et talis īpator humi ſepeliri
voluit. Marmor āt pariū: aut numidicū lapidē nō que
ſiuit. Eadē in Ceſare et Alexandro mens fuit: q̊ꝝ neutrū
de ſepulchro ſibi faciēdo videmus cogitaſſe. Facio ↄtu-
meliā ſummis viris: q̊s in rep̄hendendo hoc viliſſimo
homie teſtes adduco. Sed tn̄ ſi excellentiſſimi viri hāc
vanitatē ambitioſam cū laude vitarūt: q̄ztū i hac fece
hois hec ē ſupbia deridenda? Tu marmora tibi ex longi
quo portari: tu ſepulchrū fieri: et ſtatuas tibi ipſi collo
cari teſtamēto iubes. Quo merito queſo? An ſcientia: q̄
in te nulla fuit? An lris q̄ꝝ vix q̄ttuor tenebas? An vita:
et moribus: q̇ leuiſſimus: ac ſingulari ſtultitia plenus
nihil cōſilio: cūcta v̊o temeritate: veſaniaq; ꝓſequeba
re? Verū.n. ſi nō mores: at gen⁹ illū honeſtat: dignūq;
et ſtatua: et ſepulchro marmoreo facit. Natū ex patre
mercatore circūforaneo: auia obſtetrice: matre fanati-
ca. An ꝓpt̄ pecunias ſub certa abſcōditas: ſtatua dig-
num te ip̄m cenſebas? Hoc ſuberat vnū videlicet. Verū
tn̄ has ipſas pecunias pōtifex poſt mortē tuā: cū ille tā
dem ī lucē veniſſent: vt ſibi a te furto ſubtractas repo-
ſcit. Quid ſcribes queſo in ſepulchro? Que acta quas
res geſtas inſigniri facies? an pater tuus vt aſinos: et
merces circū nundinas agebat? an auia vt editos ī lucē
partus tollebat: puerperis ancillabat̄? an mater vt in
fanis ſoluto crine volitabat? an tuipſe vt pecunias fur-
ti cumulabas? an pōtifex vt eas pecunias repoſcebat?
Hec ē ſumma rerū tuarū. Hec ē gloria tua: atq; tuorū:
que talia ſunt: vt ſi modo q̄cquā ſaperes: ſi nō vt ī om̄i
vita: ſic etiā moriens ſtultitia ac temeritate delatus eēs

teſtamēto cauiſſes vt tu oli pecunias: ſic ētiā te tui ſub terrā abſconderēt: ne riſus et querele materiā hec tua ſepulchri vanitas: et ambitio exhiberet.

¶ Leonardus Nicolao ſtrozae ſalutem.

Vehementer me delectarunt littere tue: q̄s nūc primū ad me ſcripſiſti. ferebant. n. pre ſe et naturam preſtantiſſimā: q̄d ē ingeniū. et diſciplinā vigilantē: et ſolertē: q̄d ē ſtudiū: ac diligentie. Itaqꝫ mihi ꝯtigit etatem iſtā tuā: et ſenſum earū lrārꝫ ꝯſideranti: vt admirabilis quedā: ac plane ſupra ānos hec tua maturitas videret̄. Nec vereor ſi mō tibi ipē nō deeris: p̄cellentiſſimū te virū eſſe euaſurū. Quā obrem inuigila q̄ſo ac per ſingulos dies adde inſup aliq̄d: et accumula: ꝯſyderās pmagna i ijs ſtudijs premia tibi eē ꝓpoſita ad ꝯſtitutionē vite: ac noīs celebritatē et gloriā. Hec duo: crede mihi: et opes āpliſſimas ꝯſequent̄: q̄ celebrib⁹ viris: ac virtute expolitis: nunq̄ʒ volētib⁹ defuere. Habes p̄ceptorē eximiū: cui⁹ imitari diligentiā: et aſſiduitatē debes Studiū v̄o tibi ſit duplex. Alterū in lrārꝫ peritia nō vulgari iſta: et cōmuni: ſ; diligētiori quadā atqꝫ recōdita: in q̄ precellere te magnope volo. Alterū in cognitionē earū rerꝫ: q̄ ptinēt ad vitā: et mores. que ꝓpterea hūanitatis ſtudia nūcupant̄: q͛ hoīeʒ pficiant: atqꝫ exornent In hoc genere varia et multiplex et vndecunqꝫ arrepta ſit tibi cognitio: nihil vt p̄termittas: q̄d ad inſtitutionem vite. q̄d ad decus: q̄d ad laudem ptinere videatur. Sʒ eos legas cenſeo: qui non ſolū doctrina: verumetiā nitore orationis: ac peritia lrārꝫ iuuare te poſſint. Quales ſunt Ciceronis libri: et ſiqui ꝓxime accedunt. Si tn̄ me audies: fundamenta: diſciplināqꝫ harū rerꝫ Ab Ariſtotele pdiſces. Ornatū v̄o orōnis: et copiā: et omnis verborū diuitias: ſermoniſqꝫ: vt ita loquar: dexteritatem: in ijs ipſis reb⁹ a Cicerone mutuaberis. Volo nāqꝫ preſtāti viro hoc adſit: vt et ſcientiā rerū habeat abūdantē: et ea ipſa q̄ ſcit illuſtrare dicēdo: ⁊ exornare poſſit

Hoc aũt facere nemo valebit: niſi q̄ multa legerit: multa didicerit: multa vndiq̧ decerpſerit. Itaq̧ non modo a philoſophis doctus: q̄d ē hui⁹ ſtudij fundamentum verumetiā a poetis: et ab oratorib⁹: et ab hiſtoricis paratꝰ veniat: oportebit: vt copioſa et varia: ac nulla in re rudis ſit ſibi oratio. Breuior ſum i his explicādis: qm̄ noui te illa legiſſe: que de ſtudijs et litteris alias a nobis ſcripta fuere. in quib⁹ formā hui⁹ diſcipline vel expreſſimus nos quidē: vel certe adūbranim⁹. Hanc vo preſtātiam: ſi tu quemadmodū ſpero nāciſcare: quenā diuitie cū horū ſtudiorū premijs fuerit cōparande? Licet eni iuris ciuilis ſtudiū vendibilius ſit: vtilitate tn̄ et dignitate lōge ab illis ſtudijs ſupat᷑. Nam ſtudia quidē iſta ad faciendū virū bonū tota ꝯtendūt: q̄ nil vtilius excogitari pōt. Jus aūt ciuile ad faciendū virū bonū nil ꝑtinet. Quid eni bon⁹ vir ð aq̄ pluuiali arcēda: aut de pēdinis cognoſcēdis laboret? Aut q̄ melior erit q̄s ſi ꝑtū ancille i fructib⁹ eē cēſeat q̄z ſi nō cēſeat eē? Quietiā bonis vir ⁊ legata ꝑſoluet: et mādata teſtatorꝭ adiplebit: etiā ſi ſeptē teſtiū ſolēnitas teſtamēto defuerit. At ius ciuile ꝯtra diſponit. Preterea bonitas et virt⁹ ſtabilis ē. Jus aūt locis: et tꝑib⁹ variat᷑: vt ſepe q̄d florentie legitimū eſt Ferrarie ſit ꝯtra legē. Jā vo magnis: ac p̄claris virꝭ n̄ ſatꝭ ðcora ē hec i litib⁹: et ꝯtrouerſijs mercenaria vſatio. Itaq̧ q̄ nobilitate: aut diuitijs precellunt: militie dignitate gaudēt. doctoratū vo ſibi ad dedecus potius et ignominiā reputarent. At. n. ſuꝑiorib⁹ illis ſtudijs tāta dignitas ineſt: vt nemo priceps: nemo rex ſibi turpe ducat ſcientia illarū rerꝫ: et eloquentia inſigniri. Alexandrū certe Philippus pater Ariſtoteli tradidit: nō ad diſcendū ius ciuile: q̄d tanto regi ſordidū fuiſſet. ſed ad doctrinā vite: ac morū: et ad eloquentiā ꝑdiſcendā. Omitto voluptatē iucunditatēq̧ illorū ſtudiorū: que tanta ē vt difficile ſit inde mentes reuellere. Jn iure aūt ciuili ꝑdiſcendo: q̄d tandem eſt pret̄ mera tedia? Itaq̧ oſſitās

ſcientia non immerito ab antiq̄s vocat̄. Sed hec ſatis. Mihi.n.ad te ſcribēti potius his de rebus loqui q̄ȝ aut de familie: aut de parentis amicitia placuit. Jlla.n.tēpus expectare poſſunt. ⁊ ſunt nō indicta prius. cohortationē vero ad hec ſtudia: non ē viſum differre. Vale.

¶ Leonard⁹ ſalutē dicit atto militi ſaxoferratenſi.

e Tſi cognoſco me plirioris epiſtole debitorē eſſe: tn̄ cū ariminenſis iſte domū ad me veniſſet: ⁊ nū q̄d vellē rogaret: nō pmiſi ipm ad te vacuū redire lrāꝝ mearū. Gaudio igit̄ ſpqꝫ gauiſus ſum pſpera atqꝫ ſecūda de tuo ſtatu dignitateqꝫ audiſſe. Nec puto eſſe quen q̄ȝ amicorū tuorū: qui me in hac parte gaudij: atqꝫ beniuolentie antecedat. Jd vero totū proficiſcitur ex ſingulari preſtantia virtutū tuarum: qui humanitatem ſummā cum grauitate morū: et ſapientia rerū gerendarum mirifice coniunxiſti: vt idem tu et amari: vt facilis: et timeri vt fortis: et obſeruari vt prudens mereare Sed hec cū alijs vberius: et ſolutius q̄ȝ tecū de te. Nūc aūt inuitat loc⁹ iſte: in q̊ degis: vt non pretermittā de ipſo aliquid ſcribere. Equidē tanto ardore generoſam: inclytamqꝫ malateſtarū familiā colui: vt non alienū pceres illi me exiſtimarent: ſed vnū de ſeipſis. Vt.n.ceteros omittā: cum inclyte memorie Carolo principe illius familie ita aliq̄ȝ diu vixi: vt neqꝫ mēſa: neqꝫ venatio neqꝫ ſtudia lrāꝝ me ab illo ſequeſtrarēt. Qui pactis ad occaſum venatiōib⁹: ita redire ariminū ſolebam⁹: vt duob⁹ vel tribus paſſuū milibus diſputādo: ſummis int̄dū cōtentiōib⁹ et deſpatis ppe clamorib⁹ certarem⁹. Fuit.n. illi ingeniū magnū. ⁊ ſciētia mltāꝝ reꝝ abundās Ceterū ita ptinax i diſputādo: vt q̄d ſemel dixiſſet ſpdefenderet etſuppetebat mirabilis q̄dā copia rōnū: argumēto⁹ūqꝫ ad cūcta: q̄ aſſumpſerat ſuſtinēda. Ex q̊ frequēt̄ fiebat ne clāores ɔtētōeſqꝫ deeſſent. Sȝ idē i oī v̓tute ceterꝭ hoīb⁹ lōge meo iudicio pſtitit. Quorſuȝ v̓o hec? Vt iunioribus iſtis pcerib⁹: q̄ illi ſucceſſere: me notū ⁊ cōmendatū

faciās. Vale.et latorē haꝝ lrāꝝ in ꝯceſſiōe illius officij:
quod poſtulat:rogo habeas recōmiſſum. Iterū vale.

Leonardus Nicolao ſalutem.

Voniā publico munere neceſſario detent⁹ adeſſe
q tibi in parentis tue optīe:atq; preſtantiſſime mu
lieris luctuoſo funere nequiui: q̊d reliquū eſt : litteris ad
implere officium tentabo . Neq;.n.confido preſtare id
poſſe. Et.n.cum pietatē filij debere me illi : et habere in
telligam : ac in luctu ꝑpe equali tecū verſer : ſentio ꝑfe
cto me ꝯſolatione potius indigere : quā alios conſolari
poſſe . Que tn̄ ad rationē deflectenti animū mihi venire
in mentē ſoleant : recenſere cōſtitui : ſi forte ea reslenire
aliqua ex parte dolorē tuū valeret. Quid tantoꝑe luge-
mus in quā? Quid afflictamur ? Quaſi vo nouū q̇ddā
inopinatūq; acciderit. Num queſo vel ignotū : vel am
biguū fuerat illā eſſe mortalem? Num ad maturitatem
iam plane ſuā:et ſeniū ꝑueniſſe? Num annorū numerū
eum impleſſe : quē vix centeſimus quiſq; ꝑtingit? Cur-
ſus aūt vite : cui vnquā ꝓſperior : aut bonis oīb⁹ cu
mulatior erit? Quid igit̄ nobis volumus? Quid expoſci
mus? Quid erga ſuperos vſq; adeo ingrati atq; ꝑuerſi
ſum⁹ ? Que.n.magnoꝑe adijs immortalib⁹ p̄caremur
ea nobis collata non recognoſcimus. Bona quidē: niſi
ego fallor : in mulierib⁹ nūerantur genus : forma : pu
dicitia : fecunditas : liberi : diuitie. ſupq; his oīb⁹ vir
tus : et ꝓbitas. Ego quoq; his addo valitudinē ꝓſpe-
ram : et vite longinquitatē. Nā in fracta : miſeraq; va
litudine : etiā ſuperiora ſqualent bona et in breuitate vi
te nulla ꝑfectio pōt eſtimabilis repiri. Horū igit̄ omniū
ſi q̇ſquā docere pōt aliq̇d huic p̄marie mulieri defuiſſe :
confitebor equidē non eſſe illā tantoꝑe extollendā. Sed
quid defuit queſo horū oim: que ſuperius nūerata ſunt
Quid nō abunde etiā ſupfuit? Nam vt breuiter ꝑcurrā
ſingula : ab initio exordiens. Maternū illi genus preſtā
tiſſimū fuit ex clariſſima familia malateſtarū: Paternū

vero ex gente honoratiſſima : ac maxĩa noſtre ciuitatis
patre : auo : et atauo ſplendidiſſimis equitibꝰ : foriſqꝫ
et domi ſumme auctoritatis. Quid igitur magnificenti
us? quid illuſtrius ĩ hac parte dici põt? Aut q̃d iſignius
q̃ʒ tãta claritate maiorũ honeſtari? Forma vͦ fuit egre
gia plane : atqꝫ magnifica : plena dignitatis : plena in
genij : plena pudoris. Aderatqꝫ et in ꝓceritate generoſi
tas quedã : et in grauitate auctoritas : et ĩ diligentia cõ
mendatio ꝓbitatis. Qua quidẽ in parte licet a Zenone :
ſtoiciſqꝫ reclamet̃ : tñ veterũ mihi achademicorũ : peri
pateticorũqꝫ ſententia magis ꝓbat̃: qui vt fuco : atqꝫ fal
lacijs affectare falſam opinionẽ forme damnandũ : ſic
natura largiente verũ decorẽ grate ſuſcipiendũ exiſtiant
et in bonis numerandũ. Nec ego ſane lepiditatẽ: aut ve
nuſtatẽ in hac preſertĩ muliere laudarim: ſed preſtantiã
quandã natiuã: et venerationis plenã dignitatẽ. Nam
de pudicicia quidẽ illius: in qua fuit vnicũ: ſingulareqꝫ
exemplũ : tacere melius eſt q̃ʒ pauca dicere? Nupta ve
ro fortunatiſſimo coniugi diuitijs : opibus : celebritate
nominis ſue etatis oĩm noſtrorũ ciuium preſtantiſſimo
numeroſam ſobolem procreauit. Viditqꝫ multitudinẽ
ex ſe ꝓgnatam : filiorum filios atqꝫ nepotes. Quanta
ſunt queſo iſta que ad huc numerauimus? et quanti ex
iſtimanda? Vel q̃ʒ multi reperiuntur : quibus iſta con
tigerint? Vno fortaſſe : aut altero nonnulli. cunctis
vero ſimul cumulatis : perpauci admodũ gloriari po
ſſunt. Sed bona animi maxime in ea muliere cõſpicua
fuere. Admirabilis probitas: inſignis hũanitas : mag
nificentia : liberalitaſqꝫ egregia : maximeqꝫ ad decus: et
preſtantiã erecta mens. Quid dicam de humanitate mi
rifica? de charitate in ſuos? de dilectione in omnes? de
bonitate deniqꝫ ſingulari : in qua nullam vnq̃ʒ mulierẽ
rem huic comparandam me cognouiſſe affirmare ve
riſſime poſſum? Prudentia vero quanta fuerit : vel ex
illo apparet: q᷑ maximã domũ: magnas clientelas: va

ria multipliciaq; negocia mortuo coniuge p annos am
plius.x x x.ſic gubernauit vt nemo conſiliũ:aut pruden
tiam viri deeſſe in tanta adminiſtratione vnq̃z ſentiret:
eſſetq; ipſa ſimul regula morũ:et integritatis :honeſta-
tiſq; diſciplina:et norma.Cũ his illa laudib⁹ ad ſeptua
geſimũquartũ puenit annũ:pſpera valitudie:et cõtinu
ata auctoritate. Exitũ quoq; vite facilem:tranquillũq;
ſortita:q̃lis ſupiori eius moderatõi maxie ↄgruebat.De
ſideriũ ſui mirabile filijs :ppinq̃ſq; reliq̃t:cũ vnanimi:
ↄſentienteq; oim cõmendatione.Ego igit̃ hanc mulierẽ
p tantis:atz ita ↄtinuat̃ ad extremũ vſq; vite diem bo
nis:nequaq̃z lachrymis decorandã puto.ſed gratulati-
one:et gloria pſequendã. Nec aduerſi q̃cq̃z illi accidiſſe
exiſtio:q mortua ſit.Nec ſane i morte q̇cq̃z ẽ mali:pp-
terea q aut extinguat̃ ptin⁹ ois ſenſus:ꝛ fiat q̃ſi ſomno
cuidã nũq̃z int̃rupto ſimillia reqes.Qua ſi ẽ ſuauiſſimũ
vnius intdũ noctis toto ſpacio ſine vlla intmiſſiõe poti
ri quãta ſuauitas in illo ſempit̃no tpe ẽ exiſtimãda.Aut
ſi remaneãt ſenſus.viuãtq; animi noſtri poſt mortẽ: vi
am illã fatalẽ ingreſſos:ad meliora domicilia migrare :
et cũ meliorib⁹ et ſui ſimilibus habitare: eſt pculdubio
ↄfitendũ:vt aut nihil mali ſit i morte:aut multũ etiam
boni.Cũ vo ex duob⁹ alterũ neceſſariũ ſit: et q̇buſdã in
certũ:obſcurũq; videat̃: ego tñ mihi pſuadeo anios ho
minũ eẽ ſempit̃nos: atz optimo cuiq̃z: cũ a corporeis vĩ
culis fuerit liberat⁹:reditũ facilẽ in celũ patere:vbi nunc
illa ↄſiſtẽs:ac tenebris exuta:puro ituitu diuina illa ſpe
ctacula ↄtẽplans: ĩbecillitatẽ nrãz miſeret̃:ſe q; nũc tan
dẽ viuere, noſtrã vo hãc:quã vitã dicim⁹:mortẽ eẽ ↄg-
noſcit.Equidẽ hoi iã plane ſeni: q̇ cũ laude eximia vixe
rit:optandã etiã mortẽ exiſtio.cũ ꝛ ipendeant q̃tidie per
multa:qb⁹ piculũ ẽ:ne extrẽa aliq̃ labe ſupioris vite ſplẽ
dor :et gloria deturpet̃: Vt p̃amo regi:ꝛ põpeio accidit:
q̃z vtrũq; calamitates extreme ex ſupiori felicitate miſe-
rabilẽ reddidere. Vel vt iſta ceſſent: tñ illud ẽ certiſſimũ

etate lōgius ꝓuectꝭ incōmodū: q̄ necē ſit q̄dāmō hebetari ſenſus: videreq̄ deterius: atq̄ audire: et ī ceterꝭ multꝭ natura ip̄a debilitari: et frāgi: vt optie cū illa actū ī hoc ſuo deceſſu putare debeam⁹. q̄ ſi nrā vicē dolemus: q̄ videlicet ſpoliati illius p̄ſidio: atq̄ ſolatio ſum⁹: iſq̄ nos meror afficit: et ī luctū ipellit: videndū ē ne nimis īgrate atq̄ iīuſte cōmodū nrm̄ illius cōmodo an̄feram⁹. Amor .n. ver⁹ ad eius: quā diligim⁹ cāz: n̄ ad nrā ē referend⁹: Si .n. etas illius iā ingraueſcēs: ⁊ an̄ parta laus: ⁊ fortune nobilitas hoc flagitāt: vt illā ad extremū vite diē: q̄ſi ī portū quendā ex lōga: ꝑiculoſaq̄ nauigatōe tuto ſe recepiſſe: gratulandū ſit: atq̄ letandū: nolim⁹ q̄ſo illius cō modū lamētari: aut deflere. Deniq̄ illa certe q̄ beniuolētia fuit: hoc nos ī dolore verſari: ꝑmoleſte fert: et ceſſare nos iubet: atq̄ deſiſtere. cui etiā mortue parere: et condonare merorē nrm̄ debem⁹: et quantū natura patiꝭ: moderate ꝑferre. Vale. ¶ Leonardus Cyriaco. Salutē

m Elius erat o Cyriace n̄ tm̄ ſapere: quantū ſapis. Siquidē te ſcientē alioꝝ errata ꝯturbāt: q̄ ab ignorāte nulla moleſtia p̄terirenꝭ. Habet .n. ignorātia multis ī malis q̄ddā boni: q̄d minus angiꝭ: q̄ minus ſentit: Atq̄ vt ad poſtulata veniā tua: admiratū te dicꝭ ī hoc nouo Sigiſmūdi principis aduētu: q̄ q̄ an̄ coronationē ſe regē ſcriberet romanorū: poſt coronationē q̄ſi maius q̄ddā: et dignius exp̄mere volēs: Jmꝑatorē ſe nuncupabat: nō regē. quod tu ꝑperā factū arbitraris. Jtaq̄ te id rep̄hendiſſe ais. et queris a me num idē ſentiā: q̄d tu. an ꝯtra putē. Ego v̄o ⁊ ī ijs: ⁊ ī alijs ꝑmultis plurima mihi videor q̄tidie cognoſcere errata. Sq̄ vtor Democriti regula. Rideo .n. illa: nō fleo. Quid .n. mea refert: quēadmodū barbari loquātur: q̄s neq̄ corrigere poſſum ſi veli. neq̄ magnoꝑe veli ſi poſſim. De rege tū et imꝑatore idē ſentio: q̄d tu. ⁊ iampridē ridēs: barbariē iſtam: hoc ip̄m notaui atq̄ redargui. Tres .n. grad⁹ maioꝝ dignitatū ap̄d romanos: de q̄ꝝ p̄cipe loq̄mur: fuere: rex: dicta

toꝛ : iꝑatoꝛ. Ex his ſuꝑma oim poteſtas rex ē. Poſt re-
gē vͦo ſcḋꝫ tenuit dignitatꝭ locū dictatura. Poſt dictatu-
rā impiū ťcio gradu ꝯſeq̄t̄. Huiuſce rei ꝓbacō ē: ꝙ Octa
uiano iꝑatori optīe ſe gerēti: volēs ſenatꝰ populuſqꝫ ro
manꝰ dignitatē augere: ꝓ iꝑatoꝛe dictatoꝛē facere decre
uit. Quod ille n̄ recepit. ꝭ flexo genu recuſauit: q̄ſi maio
ris faſtꝰ: maioꝛiſqꝫ iuidie dignitatē: exiſtimans iꝑatoꝛis
nomē modicū ac populare: ſi ad dictatoꝛis faſtigiū cō-
parēt̄. Inferioꝛis ergo dignitatꝭ iꝑatoꝛ ē: q̄ꝫ dictatoꝛ: vt
ex hoc patet. Maioꝛē vͦo eē regiā poteſtatē q̄ꝫ dictaturā
ex eo pōt itelligi: ꝙ Julius Ceſar dictatoꝛ cū eēt: affecta
uit regē fieri: cuiꝰ grā interfectꝰ ē n̄ ferētibꝰ ciuibꝰ vt regiā
aſſumere poteſtatē: ꝭ dictaturam: vtpote minoꝛē equis
animis in eo patiētibꝰ. Hec igit̄: q̄ adhuc dixi: et ſi nulla
penitꝰ alia ſuꝑadderēt̄: tn̄ ipſa ꝑ ſe vel ſola ꝓbāt abūde
regiū nomē: q̄ꝫ iꝑatoꝛiū eē p̄ſtātius: niſi foꝛte aut ſenatū
dū ꝓ iꝑatoꝛe dictatoꝛē facere volebat: aut Ceſarē dū ex
dictatoꝛe rex fieri cupiebat: n̄ itellexiſſe vi iſtaꝝ dignita-
tū exiſtimemꝰ. Sꝫ nolo his eē ꝯtētꝰ: p̄ſerti ad te ſcribēs:
cuiꝰ aures noui q̄ꝫ auidiſſime ſint vetuſtatꝭ ſimul ac ve
ritatꝭ. Explicemꝰ ergo ſinguloꝝ naturā: q̄ cognita: ⁊ in
ter ſe cōꝑata drāꝫ ſui dilucide nobis oñdāt. Regē oēs ſic
accipiūt: q̄ſi ſuꝑma q̄dā: ⁊ abſoluta ſit ptās: ſuꝑ quē in
ſuo regno nēo ſit: ꝭ ipſe p̄ſit omībꝰ. Ex q̄ fit vt rex: niſi
vnꝰ dūtaxat eē n̄ poſſit. Plures. n. reges ſimul eidē reg-
no p̄ſidētes: ſeſe mutuo ipedirēt: naturāqꝫ ꝑimerēt regꝭ:
q̄ n̄ oibꝰ p̄eſſet: ꝭ hrēt paritatē. Patet hoc i antiq̄s: mo-
derniſqꝫ regibꝰ. Neqꝫ. n. Num: neqꝫ Hoſtilius: neqꝫ an
cus: neqꝫ aliȷ̄ deiceps rōani reges ꝯſoꝛtē: aut ſociū regni
habuere. De Romulo: ⁊ Tatio ferunt. ꝭ alt̄ ſabinoꝝ: alt̄
rōanoꝝ rex erat: ⁊ i ꝓpiquo collocati: repugnāte natura
ſeſe paſſi n̄ ſunt. In modernis q̊ꝫ regibꝰ idē appareꝫ. Ne
qꝫ. n. frācoꝝ: neqꝫ āgloꝝ plures ſimul reges regnū guber
nāt: ꝭ vnꝰ ⁊ ſolꝰ: cui frēs: cui patrui: cui ꝓpinqui om̄es
genua ſummittūt. Ceſſit iā q̄nqꝫ apud hos filio patꝛ: ac

regiā poteſtatē ſe viuo transferꝛe in filiū voluit: ipſe di
miſit: qm̄ duos ſimul regiā poteſtatē habere cōtra na
turā eſt huius dignitatis. At imꝑatoꝛes ſimul plures ſe
piſſime fuerūt. Non ē. n. ſupꝛema poteſtas imperiū. ſed
ſalua republica: ſalua auctoꝛitate ſenatus et populi: et
ſalua libertate imꝑatoꝛ creabaᷓ. Eſt. n. imperiū armoꝝ
exercituūqꝫ ad tutandā augendāqꝫ rempublicā cōmiſſa
auctoꝛitas. Itaqꝫ imꝑatoꝛe exiſtēte: nihilominꝰ conſu
les: pꝛetoꝛeſqꝫ: ac ceteri magiſtratꝰ in republica mane
bant. rege aūt exiſtente manere nō poterāt. Quod pa
tet ex dictatura. Illa. n. ꝙ vi quandā rege poteſtatē ha
bere videbaᷓ: ſimul atqꝫ inducta fuerat ī rempublicā ce
teri magiſtratꝰ oēs interibāt: et abrogati ꝑ creatio
nem dictatoꝛis cenſebanᷓ: pꝛeᷓ tribunos plebis. et ī hoc
differebat dictatoꝛ a rege: ꝙ dictatoꝛe exiſtēte plebs ple
beiqꝫ magiſtratus vim auctoꝛitatēqꝫ ſuā retinebāt. Re
ge aūt exiſtente tribunitia poteſtas: plebiſqꝫ auctoꝛitas
oīs omino ſoluebaᷓ. At. n. cū iꝑatoꝛe cuncti ſimul ma
giſtratus ī republica ꝑſtabant: et auctoꝛitas vigebat ſe
natus: et populi libertas ſeruabaᷓ. Ex q̊ apparet imꝑa
toꝛē non eſſe dominū: ſ legitimā poteſtatē. Niſi foꝛſan
Criſpū Saluſtiū ignoꝛaſſe vim: poteſtatēqꝫ imꝑatoꝛꝰ
nois arbitremur: q̇ inq̇t. Nam cū tu te ꝑ mollicie agas
exercitū ſupplicio cogere: id eſt dominū: nō imꝑatoꝛem
eſſe. Volo inſuꝑ vnā: vel alterā rationē inducere: q̊ ma
ioꝛis dignitatis regiū nomē eſſe oſtendā. Imperiū enim
q̄buſdā magiſtratibꝰ recte tribuimꝰ. Nam oēs: qui
iuriſdictionē exercent: ac punire: et cohercere poſſunt:
imperiū habere dicimꝰ. At regnū habere illos nunq̄ȝ di
ceremꝰ. qm̄ nomē imperij legitimā poteſtatē ſignificat
Regnū autē habere ſupꝛa leges eſſet. Pꝛeterea q̄ deo tri
buimꝰ vocabula: ea ꝓſtantiſſima ſunt exiſtimāda. Cū
. n. deus ineffabiliᷓ excellat: nec vlla hūana reꝑiri digna
poſſint eius maieſtate: illa ꝺo tribuimꝰ: q̄ apꝺ nos ſunt
maxia: qm̄ maioꝛa tribuere n̄ habemꝰ. Deū aūt regem

nuncupamus ac regnū celorū dicimus: vt ſacre littere:
poeteqꝫ teſtantur. Impatorē vero qui deū vocaret: vix
quiſq̄z reperitur ꝑpterea ꝙ rex ſupremā poteſtatem: ab
ſolutamqꝫ ſignificat. impator vero lōge inferiorē. Ex
his om̄ibus luce clarius apparet: qui impatoriū nomē
regio nomini anteferūt: eos in maxia ignoratōe verſari
Sꝫ heus tu: q̄ hūc errorē notaſti: cur aliū huic annexū
tacitus p̄teriſti? Coronari.n.impatorē vbinam gentiū
mos fuit? Quis impatorē romanū antiquis illis tēpori
bus coronatū fuiſſe vnq̄z audiuit aut legit? Non Au-
guſtum: non Tiberiū: non Caligulam: non Neronē
cum preſerti hi duo extremi intolerande ſupbie: ac lux-
urie forent. Non Traianū: non Adrianū: non Antoni
um. Nemo vnq̄z iſtoꝝ coronā iperij vnq̄z ſuſcepit: aut
habuit: aut vſus ē. niſi forte lauream cū triumphaſſet
aut roſtratā: ꝙ claſſem hoſtiū cepiſſet. que due corone
non impatorū erant magis: q̄z q̊rūcunqꝫ triumphanti
um: aut vincentiū. An ergo qđ illi tantā imperij mag-
nitudinē habētes nō faciebant: hi q̄tuor iugerū poſſeſſo
res coronabunt? Eniuero non vt ipatores. ſed vt reges
romani coronāt. Cur ergo ſe poſt coronationē impato
res ſcribunt: nō reges? Deinde totū hoc ignorantie eſt
cum ne reges quidem romanos vnq̄z coronari mos fue
rit? Romulus.n. et ij qui poſt eū fuerunt reges: nunq̄z
coronā receperunt: aut geſtauerūt: aut vſi ſunt. Idem
quoqꝫ obſeruatū eſt a tuſcorū regibus: vt nunq̄z coro-
na vterent: ſꝫ trabea dūtaxat ⁊ palmata tunica. Quare
hanc barbariē queſo cū ſua ignorātia valere ſinamus:
et nos antiq̄s doctiſſimorū viroꝝ ſcriptis: q̊d vnicū ē re
fugiū: oblectemur nō curioſi q̊d agāt iſti: aut queadmo
dū loquant. Vale. ¶ Leonardꝰ Flauio Forliuiēſi. S.

E forſan tu alit̄ accipias: q̄z ego: vel ego q̄z tu:
n placet an̄ oia ꝯſtituere q̊d nobis i ꝯtrouerſiā ve
nit. Queſtio nr̄a in eo ꝯſiſtit: ꝙ tu apđ veteres vnū eun
dēqꝫ fuiſſe ſermonē oim putas: nec aliū vulgarē: alium

litteratū. Ego aūt: vt nūc ē: ſic etiā tunc diſtinctā fuiſſe vulgarē linguam a litterata exiſtimo. Preſſius q̄3 ſi placet: iſta circūſcribamus: vt certo tpe: locoq3 diffiniantur. Nam q̄ apud veteres dicit: nec tēpus: nec locū ſatis certū deſignat. Sit igitur queſtio vtrū rome p Terētij poete: et. M. tulij tpa vulgus ita loquebatur vt loquūtur ij: q̄s nunc latine litterateq3 loqui dicimus: vel alius fuerit vulgi ſermo: alius litteratorū. Tua quidem prima: ac potiſſima ratio ē: q oratores i ſenatu: iudicijſq3: et ꝯcionibus latine orabāt: quod non feciſſent: niſi a cunctis intelligerētur. Preterea Terentij: Plautiq3 comedie recitabātur ad populū ea ipa lingua: q̄ ſcripte ſunt. Idq3 ſignū eſſe ais: q eodē mō vulgus loquebat̄. Quō .n. delectarēt: niſi intelligerētur? Hec tibi firmiſſime ꝓbatōes vidētur: ac certiſſima argumēta opiniōis tue. Ego aūt nō maiora iſta puto: q̄3 nūc ſit euangelia: miſſarūq3 ſolēnia: latine ac litterate in audientiū turba ꝓnūciari. Intelligūt eni hoīes: licet illitterati ſint. nec tn̄ ip ſi ita loquūtur: nec illo mō loqui ſcirent: licet intelligāt: ꝓpterea q lōge facilius ē intelligere alienū ſermonē: q̄3 ꝓferre Diſcutiam⁹ igitur: ſi placet argumēta tua: et q̄d valeāt videam⁹. Neq3 eni ſignis: et opiniōib⁹ tā aſſentiri nos decet: q̄3 neceſſarijs ratiōib⁹. Nā opinio: et exiſtiatio ſepiſſime fallitur. Duo quidē argumēta p te inducuntur: vnū oratorū: alterū poetarū. Videamus ergo vtrūq3. Primū igit̄ q oratores: in ſenatu: iudicijſq3 latie: lrāteq3 loquerent̄: nihil opinionē tuā adiuuat. Erat eni in ſenatu: ⁊ iudicijs ad hoīes lrātos oratoris ſermo. Itaq3 hec duo loca nihil ad rē ptinēt tuā. Reſtat ꝯcio: in q̄ ad doctos: ſimulq3 idoctos habebat̄ orō. Neq3 .n. appellatōe populi turba ſolū: et iſime ſort̄ hoīes. ſ3 nobiles: ⁊ ignobiles: doctiq3: ⁊ idocti ſignificāt̄. Itaq3 n̄ ad piſtores tm̄ ⁊ laniſtas: ſ3 mltō mag̃ ad eos: q̄ i reipublice gubernatōe v̄ſabāt̄: ⁊ q̄p̄ interat q̄d popul⁹ ꝯcerneret: orator loquebatur. Preſtantes igitur homines oratorē latine:

litterate q̄ concionantē p̄clare intelligebāt. Piſtores vo et laniſte et huiuſmodi ſic intelligebant oratoris verba: vt nunc intelligūt miſſarū ſolennia. Nam illud nos la tere nō debet: oratores ipſos alit̄ ſcripſiſſe orōnes ſuas: q̄ꝫ dixerant. Quod et apud grecos: et apud latinos ex ploratiſſimū ē. Non q̄ diuerſum ſcriberent: ſꝫ q̄ ornati us et cōptius id ipſum: q̄d dixerant: litteris mandabāt vt quedā in cōcione dicta: vbis forſan vulgatis et apte et ad intelligentiā accōmodatis: limatius poſtea cōtra ctiuſq̄ ſcripta legant̄: et de oratorib9 hec mihi quidē di cta ſint. In ſenatu.n.et iudicijs ad ſcientes lr̄as loque bant̄ litterate. in ↄcionib9 vo etiā ad ſcientes. aderāt q̄ꝫ indocti quidā. Hi ſic intelligebāt oratoris vba: vt nunc intelligūt miſſarū ſolēnia. Quare hec tua oratorū indu cta ratio nō efficit id q̄d vis. Habet.n. apparentiā quā dam prima frōte ſed ſi rite diſcutiat̄: nihil admodū im portat. De poetis aūt eorūq̄ fabulis video te longe alit̄ ſentire: q̄ꝫ ego ſentiā. Tu.n. turbā ↄueniſſe putas ad car mia poete intelligēda. Ego aūt ↄueniſſe puto ad ludos ſcenicos ſpectādos. Itaq̄ nō auditores: q̄ aderant: ſed ſpectatores dicebant̄. Agebat̄.n. fabula magno edilium apparatu. nec ſolū geſtib9: verumetiā tibiarū modis: et pſonati e ſcena ꝓdibāt. Ad hec mehercule ſpectāda: nō min9 hodie popul9 cōcurreret: q̄ꝫ tūc ↄcurrebat. Quod aūt vera dicam ex Plauti: Terentijq̄ ꝓlogis comediarū intelligi pōt. Tote.n. ex illorū q̄ agebant opa: vident̄ pē dere. Acta ludis funebrib9. Modos fecit Flacc9 claudij tibijs diſparib9. Nō dicit recitata: ſed acta. Agere vero quid eſt: niſi repſentare: actuq̄ referre? q̄d tibijs modos facere: niſi multitudinē ad ſpectandum allicere? Aecyra eſt huic nomē fabule. Ea cū acta ē noua: nouū interuenit vitiū: et calamitas: vt neq̄ ſpectari: neq̄ cognoſci potu erit. Ita populus ſtudio ſtupidus in funābulo animū occupauerat. et paulopoſt. In ijs: q̄s primū Cecilij di dici nouas: parti ſum eaꝝ exactus: parti vix ſteti. Quia

ſciebā dubiam fortunā eē ſcenicā. Spe incerta: certū mihi laborē ſuſtuli. Eaſdē agere cepi: vt ab eodē alias diſcerē nouas. Quid inqt didici nouas et alias diſcerē. Ap te oñdit nec auctores quidē ipſos ſcripta poetarū intelligere: niſi a poetis prio illa didiciſſent. Si igit magiſtri ipſi agēdi nō intelligebāt: multo minꝰ turba: et multitudo. Sꝫ ludos ſpectabat turba: nō verba exaudiebat. Oculorū tm̄ aſpectu: et tibiarū ſono diſtinebat. ꝙ autē ſubijcit. Quia ſciebā dubiā fortunā eē ſcenicam idem ꝓbat: qđ dixi. Fortuna.n.in ſcenicis ludis erat: nō in poete ſtilo: atꝫ ingenio. Hoc.n.in eorū q̄ legūt iudicio repoſitū eſt: nec fortune ſubiacet. Actio aūt et tibie: ⁊ huiuſmodi ludicra fortune ſpectantiū ſubiacebant. et paulopoſt Perfeci inqt vt ſpectarent: nō dicit intelligerent: ſꝫ vt ſpectarent. Quod totū ē iudiciū oculorū. et paulopoſt. Vobis poteſtas data eſt ꝯdecorādi ludos ſcenicos. Nolite ſinere ꝑ vos artē muſicā recidere ad paucos. Ex his oībus patet ad ludos ſcenicos: et tibias: et actorū ꝑſonas ſpectandū multitudinē ꝯueniſſe. Poete aūt v̄ba: ne actores quidē ip̄os intellexiſſe: niſi p̄us docerent. Nihil igitur poete: nihil eoꝝ fabule ad ſermonē vulgi ꝑtinēt. Nō .n. intellectū v̄boꝝ: ſꝫ ſpectaculū ludoꝝ vulgus ſequebatur. Qm̄ illa: q̄ putabas firmiſſima tue opiniōis fundamēta: nihil valere oñdi: docebo iā ipſe ip̄oſſibile eē vulgus illo mō: q̄ tu putas eē locutū: hoc tm̄ p̄miſſo. Tu neq̄ueſo Flaui cum ſis vir doctꝰ: ac lrīs expolitꝰ: vel alij q̄ tecū ſentiūt: animū inducere poteſtis: vt credatis nutrices: et mulierculas: ⁊ huiuſmōi turbā ita tūc naſci: vt q̄ nos tot magiſtris: tāto vſu vix tenemꝰ: illi nullis magiſtris aſſequerent: vt eo mō loquerent: quemadmodū ij: q latine: litterateꝗ loquūtur: intelligerētꝗ poetaꝝ comedias: nullo p̄us eos docēte? Profecto valde abſurdū eſt ita credere. Atq̄ latina ligua a vulgari ī multꝭ differt Plurimū tñ ťminatōe: inflexiōe: ſignificatōe ꝯſtructiōe ⁊ accētu. De q̄bꝰ oībꝰ ſimul dicamꝰ. Nā ſeorſuꝫ ꝓſequi

ſingula:longũ foret. Mulie rcule igiť ille ac nutrices tue: ſi de ſupellectili recte dicendum erit: ſupellex dicẽt. Rurſus ṽo ſi inclinandũ: ita vt poſſeſſiõem: vel generationẽ ſignificet: ſupellectilis dicent. et ſi poſcat intentio: ſupellectili ſupellectilẽ variabant. Eedẽq; cũ pluraliť dicẽdũ erit: ſupellectilia variato genere pnunciabunt: et ſupellectiliũ: ⁊ ſupellectilibus. Per deũ immortalẽ nõ ne videtis ĩpoſſibilia vos credere? Difficile nomẽ capis: ĩqui es. At tu facilius aliq̃d cape. Domin⁹ recto dicet. Flectẽt ṽo cũ opus fuerit: vt dicãt dñi dño dñm. ⁊ ſi de feminis dicendũ ſit: dñabus: filiabus: libertab⁹ dicent: q̃ de maribus: dñis: filijs: libertiſq; dixerũt. Vix mehercule cũ diſciplina et regula hoc facerẽt: nedũ ſine diſciplina et regula. Fero ṽbũ eſt a q̃ tuli latũ: ſuſtuli ſublatũ. Cado cecidi: ſi caſum ſignificet. Si cedẽ: cecidi media pducta. Iſta ṽo inťnoſcent mulieres et turba: atq; ita loquẽtur? Pulſo: et Vapulo alterũ actiue: alterũ paſſiue dicimus eadẽ voce. Ego vapulãdo: ille ṽberãdo vſq; ambo de feſſi ſum⁹. inquit poeta. Tu mulierculas: et nutrices: et huiuſmodi quiſquilias hec intelligere: ac eodẽ mõ loqui putas? Abfuit: et defuit duo ſunt: quorũ alterũ laudem: alterũ vituperationẽ ſignificat. Sinapis latine dicim⁹ media pducta. et Polixena breui penultia. Virgili aũt: et Mercuri vocatiuo penultimã natura breuẽ: pnũciamus vt longã. Video te: Inuideo tibi. Salutẽ dico tibi Interdico tibi bonis: nõ bona. Hec ne queſo mulier cule et nutrices: ⁊ vulgus illitteratũ dicent: que nos litterati vix dicere valem⁹. Quid ſi pbo p ea tpa vulgarẽ ſermonem diſtinctã a litterato fuiſſe Non ne deſiſtere debes talia opinari? Duellium: qui claſſe penos ſupauit: vulgo Bellum appellatũ fuiſſe Cicero tradit. Ergo aliť vulgus: aliter litterati nũcupabant. Varro villam a Veho dictam putat. Adducit ṽo coniecturã: q: ruſtici p villa vella dicũt. Pro vectura quoq; vellatura. Quid ãplius egemus teſtib⁹? a vulgo Vellatura: et Vella: a litterat[illegible]

vectura: ⁊ villa dicebaꝛ̃. Alius ergo vulgi ſermo : alius
lrãtoꝝ. At eni Cicero ait de quodã. Putabaꝛ̃ bñ latine lo
qui: ꝫ lrãs neſciebat. Non diceret hoc Cicero: niſi ſibi in
illo vno admirabile videreꝛ̃. Quod .n. miratur ĩ illo: q̃ſi
ſingulare: ꝓbat in aliĳs hoc nuſq̃ꝫ fuiſſe. At contio cla-
mauit: cũ a Carbone diceretꝛ̃ patris dictũ ſapiens: filĳ te
meritas cõprobauit. Quid ni ? cũ adeſſent in ↄcione do
cti cõplures. et int̃ ceteros. M. Cicero. Se .n. in concione
ſtãte: hoc dictũ fuiſſe teſtatur. Deniqꝫ iudiciũ numeroſi
tatis cõmune eſt auriũ: et nõ intellectu rerũ: ſed lõgitudi
ne breuitateqꝫ ſpiritus annotaꝛ̃. At filia Lelĳ p̃clare lati
ne. et mehercule Sappho p̃clare grecis verſibꝰ ſcripſit
poemata. Quis .n. negat mulieres quaſdã doctas fuiſſe
vt Corneliã Gracchorũ: et Epicarmi poete filias: et ali
as latinarũ: grecarũqꝫ cõplures ? At. C. Curio nihil ad-
modũ ſciebat litterarũ: tñ eſt int̃ oratores nũeratꝰ: ſplen
dore et copia optimorũ v̾boꝝ. Credo ſtudia hec maiora
nõ attigerat: ſed idẽ Curio orõnes ſuas: et dialogos ſcri
ſit. Qui aũt cogitatões ſuas lris mãdarit: eũ dicemꝰ lit
teras neſciuiſſe ? At domꝰ ei ↄtulit ad v̾borũ copiã. Fa-
teor. Parentes .n. litterati: et ſerui. Matres etiã ſi elegan
tes ſunt: adiuuare eloquentiã filiorũ poſſunt. Deniqꝫ eti
am hodie mulieres romane iudicio meo elegãtiſſime lo-
quunꝛ̃: et purius certe q̃ꝫ viri. et q̃ꝫq̃ꝫ nõ lrãtꝰ ſit eaꝝ ſer
mo: põt tñ figura ipſa dicẽdi : nitorqꝫ v̾boꝝ eloquentiã
adiuuare. Me audiẽte matrona quedã romana: qꝫ ſe añ
cedebat plebeia mulier: indignabatur. Proh deũ inq̃t q̃ꝫ
oĩs obſeruãtia: oĩſqꝫ ↄſuetudo laudabilis ꝑ hec tꝑa de-
fecit. q̃ꝫ ↄfuſi ſunt ordines cũcti: graduſqꝫ dignitatꝭ. De
inde ↄuerſa ad eã: quã ĩdignabaꝛ̃: Tu ne inq̃t cũ ſis ple
beio patre: plebeioqꝫ viro: me eq̃ſtri familia ortã: eq̃tiqꝫ
rõano nuptã: añcedẽre ñ erubeſcis ? Sꝫ q̃d ego ꝺ me ? Iã
ſi deo placet: etiã te patritĳs mulieribꝰ añpones. Hec il
la puro: natiuoqꝫ rõano ꝓferebat ſmõe: ita vt admodũ
ſim eq̃dẽ delectatꝰ: cũ ⁊ v̾ba nitorẽ: grauitatẽqꝫ ſentẽtie

et pnunciatio ipſa vernaculā quandā haberet ſuauitatem. Hoc ego mō filijs matres: et nutrices alūnis p:ofuiſſe ad elegantiā puto. non q caſus inflecterēt: aut verba variarent: ac terminarēt litterate. ſed q purū: ⁊ nitidū: ac minime barbarū ſermonē infunderēt. Nam et habet vulgaris ſermo cōmendationē ſuā: vt apd̄ Dantem poetā: et alios q̊ſdā emendate loquentes apparet. Hec ad libellū tuū reſpondiſſe volui: quibus ſi te in ſententiā traxi: ſatis dictū puto. Sin perſtas in opinione tua: nec rationū neceſſitati cedis: plura etiā polliceo: in eam ſententiā me eſſe dicturum. Vale.

Leonardus Phylelpho Salutem.

l Vpo: quē mihi p litteras tuas cōmendas: obtuli equidē me: et mea eritq; poſthac i eo ſi vti volet: cū ob commendationē tuam: tū etiā ob naturā meam: que ſtudioſis hoībus ſpōte beniuolentiā: charitatēq; impartit. Q: aūt certio: fieri cupis de reb⁹ meis: eadem eſt conditio: que p:ius. Illud. n. noſtrū tenem⁹ inſtitutū: vt reipublice: quod debetur a nobis officium: ſincere exhibeam⁹. In ceteris vero nequaq̄; curioſi. Tēpus aūt quodcūq; nobis ob officio ſupſit: libenter ad ſtudia referimus lrāx. Aggreſſi nempe ſumus poſt diſceſſum tuū Ariſtotelis politico:ū lib:os pficere. Quos: vt ſcis traducere iamp:idē ceperamus. In his nunc verſatur plurimū cura et cognitio noſtra. Vale.

Leonardi Arretini Epiſtolarum Familiariū Liber Septimus Incipit.

Leonardus Coſmo Salutem.

i N ſympoſio Platonis ameniſſimo oīm lib:o: Socratis philoſophi laudes feſtiue: ſimul peritēq; enarrat Alcibiades. Eius verba tibi mittere conſtitui: in latinū ſermonē traducta. Dico igit̄ inq̄t Alcibiades: Socratē eē ꝑſimlē Sylenis iſtis: q̄ ab ſculpto:ib⁹ int̄ imagines figurātur

q̊s faciūt artifices fiſtulas:aut tibias tenere. Qui ſi bifa
riam diuiſi atꝫ apti ſint: repiunť intus imagies habere
deoꝝ. Rurſuſqꝫ eū dico perſimilē eſſe Satyro Marſie.
Et ꝙ aſpectu quidē pſimilis eis es:nec tu quidē o Socra
tes negabis. Qꝫ v̊o ī alijs q̊ꝫ ſimilitudinē eoꝝ habes:de
inceps iā audi. Procax tu quidē es:an nō? Si nō fateris
equidē teſtes adducā. An n̄ cātator lōge melior: q̄ꝫ Mar
ſia? Jlle.n.inſtrumētis q̇buſdā hoīes trahebat ab oris
potētia. et nūc etiā ſiq̇s modulationē illius canat. Nā
illa: q̄ Olympus cecinit ab eo doctꝰ Marſiā dico ceci-
niſſe. Que igiť ille carmīa cecinit:ſiue bonꝰ alť quis:ſiue
malus ea canat:ſola abſtrahūt anīos:oſ̄duntqꝫ quinā
dijs et miſterijs indigēt. ex eo ꝙ ſacra ſunt. Tu āt illi tm̄
ſupercillis:vt ſine vllo inſtrumēto nudis q̇dē v̊bis hoc
idē efficias. Nos certe q̊tiens aliū audimꝰ alterius v̊ba
referentē:et ſi nimiū oratoris boni:tn̄ nullius:vt ita dixe
rim illa facimꝰ. At cū te q̇s audit. vel cū tua v̊ba referēte
alio q̄ꝫuis ille ineptꝰ ſit:q̄ refert. et ſiue vir:ſiue femina:
ſiue adoleſcēs obſtupeſcimꝰ quidē:ac mēte corripimur.
Equidē niſi ebrius nimiū mihiipſi viderer:iureiurando
impoſito affirmarē: q̄lia ob huiꝰ v̊ba mihi dudū ꝯtige
rit: contingūtqꝫ etiā nūc q̊tienſcūqꝫ hūc audio. Multo
certe etiā magis: q̄ꝫ ij q̄ coribantū more deferunť:cor in
me ꝯcitať:ob huiꝰ v̊ba lachrymaſqꝫ effundit. Videoqꝫ
multis alijs hoc idē ꝯtigere. et dū Periclē audio: cetero
qꝫ oratores bonos: videnť illi mihi p̄clare dicere. Sed ni
hil tale mihi ꝯtigit. neqꝫ cōcitať animꝰ: neqꝫ ſeipſuꝫ: q̄ſi
ſeruiliť viuentē ꝯdēnat. Sꝫ ab hoccine Marſia noſtro
ſepe ita inflector: vt exiſtimē nullo mō in hoc ſtatu vite
mihi eſſe viuendū. Quinetiā certe ſcio: ſi n̄ in hoc tpe au
res illi p̄ſtare velī: q: neq̄q̄ꝫ tolerarē ꝧ eadē illa mihi eue
nirēt. Cogit.n.me fateri: ꝙ cū egoipſe ī multꝭ deficiā:tn̄
meip̄m negligo. rēqꝫ popli athenīēſis curo. Vi ergo q̄ſi
aduerſuꝫ ſyrenas obturās aures: hūc fugio: ac vito: ne
apꝰ eū ſedens ꝯſeneſcā. Patior v̊o erga hūc: q̊d nēo exi-

ſtimaret:vt cuiuſdā pudore:ac verecūdia detinerer.Cō-
ſcius.n.mihi ſum defendere n̄ poſſe: quin ſint agēda : q̄
iubet.Sꝫ cū ab eo diſcedo:cupiditate: ābitioneqꝫ ſentio
me ſupari.Fugio ergo iſtū:atꝫ vito.Et q̊tiens ip̄m intu
eor:pudor ac verecūdia me capit:vt ſepe cupiā hūc i re-
bus hūanis n̄ eē. Rurſus v̊o ſi hoc accideret:ſcio ꝙ lon
ge magꝭ dolerē Itaqꝫ q̊ me vertā: aut queādmodū hoc
vtar neſcio.⁊ a cātu q̇dē:ac modulatōib⁹ ſatyri hui⁹ ta
lia mihiqꝫ et aliis ꝯtingūt. Cetera v̊o audite:vt ſimilis
ſit iis:q̇b⁹ eū aſſimulaui:et vi q̄ꝫ admirabilē habeat:in
tueamini.Pro certo q̇dē ſcitote o viri ꝯuiuie: neminē ve
ſtrū Socrtē ꝯgnoſcere. Sꝫ ego patefaciā ip̄m:atꝫ oñdā
qn̄ q̇dē dicere icepi . Cernitꝭ.n.vt formoſitatē: vt diuiti
as:vt honores: vt cetera huiuſmodi admirari videt̄:vt
ea laudet: vt obſtupeſcat.Scitote igit̄ eū hac forma ex-
terius amiciri:tāq̄ꝫ ſculpt⁹ quidā Sylen⁹ int⁹ v̊o ſi api
atur:q̄nta dii imortales ineſt caſtionia:q̄nta itegritas.
Sciatis.n.q: neqꝫ pulchritudinē corporis cuiuſq̄ꝫ q̇cq̄ꝫ
extimet:neqꝫ diuitias:neqꝫ honores: neqꝫ cetera : q̄ vul-
gus admirat̄.ſꝫ ea cūcta lōge ſpernit: ac ꝓ nihilo ducit.
Fingit tn̄ alit̄:ac iocari ꝺ iis reb⁹ erga hoies nūq̄ꝫ ceſſat
Serio āt agētꝭ: atꝫ it⁹ apti:neſcio ſi q̇ſq̄ꝫ vrm̄ p̄cioſiſſi
mā illi⁹ aſperit imaginē. Ego certe qn̄ꝫ eā aſperi:ac mi
hi viſa ē vſqꝫ adꝺ diuia: ⁊ aurea: ⁊ formoſa: ⁊ mirabilis
vt nullo mō fas ſit a me ſilētio p̄teriri.Eq̇dē iā q̊dā tpe
o viri ꝯuiue magnū aliquid ⁊ mirificū de meipſo: ac de
formoſitate mea ſapiebā.Ardebā v̊o diſcēdi cupiditate
Nō dicerē ea:q̄ dictur⁹ ſum:niſi apꝺ eos ꝯuiuas loque
rer:q̊s ſp q̄ſi veſano q̊dā phie furore correptos:bacchā
teſqꝫ ꝯſperi Phedros: Agathones: Traſimachos Pau-
ſanias: Ariſtodemos: Ariſtophanes.Socratē deniqꝫ ip
ſum et ceteros.Hec.n.niſi ſauciis eodēqꝫ mō affectꝭ nar
rāda n̄ eēnt.Quare vos audiētes mihi veniā dabitis ꝓ
his:q̄ tūc a me facta:et nūc dicta fuerit.Famili aūt: ⁊ ſi
q̇s alt̄ adſit ꝓphan⁹ et agreſtis nimiū forte:aures obtu

rent. Ego igit̃ aſtrictus vehemẽtiori phie morſu: et ſiue
cor: ſiue aim: ſiue quõcũq; id appellandũ ſit: ſaucius cu
piditate ĩ phia ſermonũ: q̇ occupãt magna violẽtia iu-
uenilẽ aim: neq; dimittũt: cũ ſemel momorderit: cõpellũt
q; ad q̇cq̇d tandẽ ſit faciendũ: atq; dicendũ. Illð vnũ eni
xiſſime conandũ mihi ꝓpoſuerã quõ Socratẽ ad explẽ
dã hãc mei animi cupiditatẽ: mihi adiutorẽ q̃ꝫ ↄiũctiſſi
mũ facerẽ. Itaq; totis: vt ita dixeri: caſtris illi inſidiat⁹
ſum: et forma: et diuitijs. ⁊ om̃ifariã illecebris: q̇b⁹ ꝑmo
ueri hoĩes ſolẽt. Pudet me referre: q̃s illi ĩſidias tetẽderĩ:
q̃ꝫ ĩgenioſe: q̃ꝫ efficacit̃: q̃ꝫ vel diſſimulãt: vel apte. Deĩq;
cũcta expt⁹: nihil vnq̃ꝫ ꝓficere valui. Nã opib⁹: aut di
uitijs ne ip̃e q̇dẽ multũ ſꝑabã illũ poſſe ↄ̃flecti neq; for
ma ceteriſq; illecebris q̇b⁹ ego maxie fidebã ĩ aliq̇ vnq̃ꝫ
ↄ̃flecti ſctitas ei⁹ ⁊ ĩtegritas potuit. Hoĩeꝫq; plãe totũ
it⁹ ꝓſpexi: atꝫ ĩtuit⁹ ſuꝫ p̄cioſiſſimã illi⁹ effigiẽ mirabili
ſtupẽdaq; ſctimonia p̄ditã: occulentẽq; iucũdẽ v̇bis int̃
nã mẽtẽ: aniq; ſeueritatẽ. Itaq; licet ab eo ſpret⁹: atꝫ cõ
tẽpt⁹ viderer: ꝑſeueraui tñ ĩ eius amicicia: ſapientiã: con
ſtantiã: ⁊ integritatẽ hoĩs obſtupeſcẽs. Virũ talẽ nact⁹
q̇lẽ me repturũ eẽ nullũ credideram. Precedẽte poſt hec tꝑe
militia illi ſimul: mihiq; obuenit ad potideã. Fuimuſq;
Socrates et ego ĩ eo exercitu ↄtubernales. Quod aũt il
lic egerit: queſo attẽdite. Primũ enĩ laborũ patientia: nõ
me ſolũ: ſ alios lõge ſuꝑabat. et ſi quo in loco: vt accide
re ſolet ĩ bello cõmeatus deficeret: nulli pares huic repe-
riebãtur ad famem: ſitimq; ꝑferendã. Rurſus v̇o ĩ abũ
dantia rerũ: et cõuerſatione: menſaq; militari ſolus iſte
frui poſſe videbatur. et q̃ꝫq̃ꝫ bibere nollet: tñ ſi cogebat̃:
om̃es ꝓtinus bibendo lõge vincebat. et qð mirabile eſt
ebriũ nunquã eum quiſquã conſpexit. Aduerſus aũt hy
emes et frigora: que illis in locis aſperrima ſunt: mirabi
lia faciebat. Quãdoque eni gelu maxio: intolerabilique
facto: ita vt nulli exire de tabernaculis auderẽt. et ſi qui
exibant: nõ niſi ſuffarcinati admodũ: pedeſque et crura
pellibus ac faſcijs mirabilit̃ circũuoluti. Socrates per

hoc tempus ita exibat cū ceteris militibus: vt nihil ad eam veſtem adiūgeret: quā primo ferre ſolitus erat. Decalceatus vero per glaciem facilius incedebat: quā alij calceati. Milites vero hec intuentes: ſe cōtemni ab eo ſuſpicabantur. et in his quidē talis erat Socrates. Quid autem fecerit tolerantiſſimus vir in eodē exercitu: operepreciū eſt audire. Nam cum aliquando ſibi cogitatio quedam incidiſſet: ſtetit cogitans eodem veſtigio a matutino tēpore. Cumq; explicare id: quod cogitabat non daretur: perſtabat cogitās: neq; dimittebat. et iā meridies erat. homieſq; id ſenſerant: ac mirabant̄. Alter q; narrabat alteri Socratē ab aurora ſtetiſſe cogitantē Demū vero ab Jonia quidā milites: cū nox iam adeſſet cenati p̄us (erat. n. tūc eſtas) circa eā caſtra poſuerūt. iacuerūtq; ſub diuo illū obſeruātes: an p noctē q̄ȝ pſeuerret. Socrates v̄o ſtetit vſq; ad aurorā ſequentē: ac ſolis exortū. Poſtea v̄o abijt cū iam ſolē naſcentē ſalutaſſet. Jn prelijs q̄ȝ q̄lis fuerit: non eſt ſilentio pretereundum. Nam cū ea pugna fuit: ex q̄ me quaſi optimū pugnatorē duces exercit⁹ donauerūt: nemo alt̄ hoim me ſeruauit: q̄ȝ Socrates. Videns. n. me grauit̄ vulneratū: neq̄quā deſeruit: ȝ añ me ꝓſiliens: meipſum: atȝ arma mea ꝓterit: ab hoſtibuſq; ſeruauit. Atq; ego tunc iſta p̄dicās: conat⁹ ſuȝ vt n̄ mihi: ȝ Socrati huic: a q̄ ſenat⁹ erā dona illi traderent̄. Verū duces ad familie reſpiciētes dignitatē: me donare maluerūt: ipſo q̄dē Socrate: vt dona mihi: nō ſibi tribuerent̄ i pmis annitēte. Jllō q̄ȝ dignū eſt mēorari: queadmodū fuga nrōꝝ apō deliū facta: Socrates ſe geſſit. Nam int̄fui q̄ȝ huic p̄lio. et q̄dē ex eq̄ pugnās cū Socrates ipſe pedes eſſet. Profligati igitur nris: ac fuga iā oim facta: Socrates vna: et Laches: q̄ tum erat pretor pedē referebāt. Atȝ ego cū i his cāu inci diſſeȝ: bono aio eē iuſſi: neq; nūq̄ȝ deſertuꝝ eos dixi. Hic igit̄ eo melius aſpicere potui Socratē: q̄ȝ apō potideā quo ipſe cōfiſus eq̄ min⁹ formidabā. Primū igit̄ intueri

licebat quanta Lachitem cõſtantia: ac preſenti anĩo ſu
peraret. Deinde vt hoſtes ſimul ciueſq; viciſſim reſpice-
ret: oculis et aſpectu pre ſe ferens ſiq̃s eũ inuadat: non
eſſe id impune facturũ. Itaq; tute abibat et ipſe ⁊ alter.
Fere.n. q̃ ita cedũt: nemo eos inuadit: ſʒ eos q̇ effuſa fu-
ga deferunt̃. In multis quidẽ igit̃ alijs mirifice laudari
Socrates põt. Sʒ talia ſunt vt ceteri q̊ʒ forſan nõnulli
eandẽ laudẽ mereã̃tur. Verũ illa p̃cipua ĩ iſto: ꝑ que ne-
mini aliorũ hoĩm neq; antiq̊ꝝ: neq; modernorũ eẽ ſimi-
lis repit̃. Nã q̃lis Achilles fuit: talẽ ꝯiectet forſan aliq̃s
fuiſſe Braſidã: et alios q̊ſdã. ⁊ q̃lis ꝑicles: tales Anthe-
norã: et Neſtora. Sunt alij q̊ʒ q̇ iſto mõ aſſimilari po-
ſſint. Sʒ q̃lis Socrates ẽ: q̃liſq; eius dicẽdi ratio nẽo ꝓ
pe ad eius ſimilitudinẽ accedit neq; veterũ: neq; eorũ: q̃
nũc ſunt niſi vt ego nũc dixi atʒ aſſimilaui. Quippe nul
li hoĩm: ſʒ Sylenis. ⁊ ſatyris. Nã ⁊ hoc a me premiſſuʒ
erat ꝑus: ſermones eius ꝑſimiles eẽ Sylenorũ imagini-
bus ab artificibus factis. Siq̃s.n. huius ſermones au-
diat: videtur p̃ma facie nimiũ eſſe abſurdi: Noĩa q̇ppe
et v̊ba exteriori aſpectu Satyri cuiuſdã ꝓcacis habitũ
pre ſe ferunt. Aſinos.n. et cauterios: fabroſq;: et ſutores:
et coriarios ſꝑ habet ĩ ore: eadẽq; ſꝑ dicere videt̃: vt om
nes fere q̃ nõ intelligẽtes ſint: illius v̊ba irrideãt. Veꝝ.n.
ſi intus aſpiciat q̇s eius ſermões p̃mo q̇dẽ repiet ſenſuũ
ꝓfunditatẽ habere ſolos alioꝝ oĩm: ⁊ ĩſuꝑ diuiniſſimos
eſſe: ac plurimas virtutũ ſpecioſiſſimas imagines con
tinere: ac ꝑ omnẽ vitã ad bene viuendũ extendi.

¶ Leonardus Ad Sereniſſimũ Regem Hiſpanie.

ſ Ereniſſime: ac glorioſiſſime rex cũ vehement̃ fla
gitarent q̇dã familiares tui: vt ſcriberẽ aliq̇d ad
regiã ſublimitatẽ: ſat̃ diu renuere ꝑſeueraui. Nec ꝓfctõ
vt mihi videbar: ſine ꝓbabili rõne. Quid.n. ego puſil
lus hõ: et incognitus maxĩo clariſſimoq; regi nõ laceſſi
tus p̃mo lr̃is: ñ ꝓpoſita queſtiõe aliq̃ ꝓuocatus: ſcribe
re ip̃e vltro ac memet ingerere auderẽ? Sʒ cũ illi ipſi nõ

recipérent iuſtiſſimas excuſatões meas: ꝛ q̃cq̊d a me ſcri ptũ fuiſſet: id hũanitati tue ꝑgratũ fore affirmarent da re tandē manus: ac morē eis gerere cõſtitui. Quid ergo ſcribã̄ sereniſſime rex? aut quibus initijs aures tuas de mulcebo? Scio.n.magno regi nõ niſi ſublimia: et mag nifica ↄuenire. Sublimiora: v̉o: ac magnificẽtiora: que nã̄ eſſe poſſent: q̃ȝ ea: que ſplendorē: et gloriã̄: et incõpa rabilē laudē gentis tue cõtineant? Hec igit̃ mihi p̉ma cõ greſſio ē primaq̄ȝ ſcribendi materia. Errant sereniſſime rex: qui gloriã̄ romani imperij gallis: aut germanis at tribuũt. Hiſpanie eſt hec gloria. Hiſpanie hic honor eſt ꝓp̉us. Ab hiſpania.n. Traianus. Ab hiſpania Hadria nꝰ. Ab hiſpania Theodoſius. Ab hiſpania Archadius. Ab hiſpania Honorius. ab Hiſpania alter Theodoſius impatores romanorũ fuere: vt nõ minꝰ vere q̃ȝ elegant̃ a Claudiano poeta ſcriptũ ſit: Prouinciaꝝ alias frumē tum: alias ferrũ: alias aliud q̊dda mittere conſueſſe: ſolã̄ v̉o hiſpaniã̄ impatores ĩpio ro. dare. At q̃les ĩpatores? Nam in hoc totũ ↄſiſtit. Nempe equidē reor: mõ ꝓba re poſſim: ac rõne certa oñdere: Traianũ ſolũ lõge plus in ſuo ĩpio poſſediſſe terrarũ: ac ꝓuinciarũ q̃ȝ oẽs Caro li: oẽs Ottones: oẽs federici: et Henrici ſimul in vnũ col lecti poſſederunt. Siquidē Traianus a babylonia: et te ſiphõte vſq̄ȝ ad gades: et oceanũ cuncta poſſedit: et in rubro mari ſolꝰ rõanoꝝ principũ claſſem habuit: ꝑ quã̄ Indie fines vaſtaret. Egyptũ: ꝛ africã̄ totã̄ ſub ĩpio te nuit. Gallia v̉o: et germania: et dacia vſq̄ȝ ad ſcythiã̄: ꝛ caſpiũ mare illi paruit. Ad hec aũt ſi cõparet̃ oĩs poſſe ſſio gallorũ: germanorũq̄ȝ principũ: q̃ vnq̃ȝ fuerũt: vix vnius ꝓuinciole locũ obtinere videbant̃. Quã̄ ob rē plus ille ſolꝰ: q̃ȝ hi oẽs ſimul ĩ vnũ coeceruati terrarũ: ꝓuicia rũq̄ȝ poſſedit. Idē dico de Hadriano: q̃ȝq̃ȝ ille quaſi pa cis auidior: vel Traiani glorie inuidens: ex aſſyria: ꝛ me ſopotamia: que a traiano ſubacte fuerãt: legiones reuo carit. Sȝ fuit princeps maximꝰ: ꝛ ñ armorũ dũtaxat ve-

rumetiã lrãꝝ ſciẽtiſſim⁹. Poſt hos duos preſtãtiſſimos impatores: ſatis longo inẗuallo Theodoſius impauit. Hic quoq; et orbẽ terrarũ poſſedit: et virtute non inferior ſupiorib⁹ fuit. Qui poſt multas: egregiaſq; victorias admirabileſq; res geſtas mediolani e vita decedens: filios reliquit duos: quorũ Archadio qui erat maior natu: orientẽ aſſignauit: et apud cõſtantinopolim ſedẽ imperij tenere iuſſit. Honorio aũt romã: et Italiã cũ gallia: & germania: africaq; tota et hiſpanijs attribuit. Hos ſecutus eſt alter Theodoſius archadij filius qui patri patruoq; ſucceſſit. Hi ergo impatores eo tempore fuerunt: quo vere romanũ erat imperiũ. Nunc autẽ: vt eſt: vel vt iampridem fuit: non ignoramus. Sola igitur hiſpania eſt: cui hec gloria ſit preceteris tribuenda: cum propter excellentiam maximorum principum: tum ꝓpter imperij nõ vmbratilem: ſed veram poſſeſſionem. Sed cur hec ad me ſcribis: inquies? Vt ſi tibi nota ſunt: gratuler ſcienti. Si non ſunt nota: vt faciam: teq; regem maximi opulentiſſimiq; regni iuuenẽ ſumme ſpei per exemplum tantorum principũ: quos hiſpania genuit ad excellentiam virtutis: ac maximarũ rerũ auiditatẽ cohorter. Vale. et Benedictũ ananienſem doctum hominem: et bene litteratum: qui in obſequio tue precellentie degit: rogo ſuſcipias recommiſſum.

¶ Leonardus Bartholomeo Salutem.

Oluntas deprehenditur animi non tam ex verbis: que ſimulata eſſe ſolent q̃z ex vultu ipſo: atq; oculis eius: qui cum loquimur. Vnde vultum putãt ab eo dictum: q quid velimus per ipſum ſignificetur. Hoc idem mihi frequenter in epiſtolis quoq; videor intueri. ſed ita ſi bonus ſit ſcriptor. Nam imperitus ſcribendi quaſi fanatic⁹ quidã neq; q̃d ſentiat: neq; q̃d velit: ſignificare valet. ſed i bono ſcriptore: pret̃ v̾ba & ſonũ: ineſt ꝓfecto aliquid repoſitũ: & tacitũ iudiciũ animi.

Quod in loquente ex occulorum motu : ſic in ſcribēte ex vibratione ipſa orōnis depħendas . Nempe tuas int et aliorū lrās hoc inteſſe video : ꝙ illi ad me ſcribētes exter no quodā : et cōmuni : tu aūt interno : ac p̄cipuo amo re mei deflagras. Quid enī tam affectuoſum q̄ȝ tua epi ſtola : que cū v̄bis facūdiſſima ſit: habet tn̄ in ſe tacitū quiddā amoris : ac beniuolentie lōge ardentius. Quod et ſi mihi ꝑgratū eſt : tn̄ efficit : vt tibi me : meaqꝫ lau- danti : minus fidei impendā: q̄ſi affectiōe nimia: quo- minus recte iudices impediare. Sȝ nō plura de hoc: pre ſertim cum ſit non nouū: ſed antiquū me a te obſeruari vnice: et amari. Qȝ āt decreto ciuitatis anconitane vo tus ſis ad negocia reipublice obeunda : id tibi et hone- ſtū inprimis: et honorificū duco. Eſt. n. ciuitas illuſtris ac famoſa : caputqꝫ ꝓuincie magne : ac notabilis Cui etiam nomē dari ꝓ excellencia meruit : vt anconitana marchia nūcuparetur. Portūqꝫ habȝ inſignē. ciues au- tem et prudētes: et graues: morūqꝫ et ciuilitatis: vt ita dixerim : obſeruantiſſimos . Adde ad hoc : ꝙ eadē ciui- tas altera ſꝑ patria arretinorū fuit : qđ beniuolentiam: et affectionē tuā plurimū debet incendere. Tu igitur fi- de : virtute : induſtriaqꝫ tua q̊tidie magis annitere: quo cumulatū integerrimūqꝫ obſequiū illi ꝑſoluas. Vale. ſcri- bo epiſtolā vnā Cyriaco : quā leges. et vt ſibi reddatur curabis. Iterum Vale.

¶ Leonardꝰ Arretinꝰ ad archiepiſcopū Mediolanēſeȝ.

c Vm ꝑ ſeipſas gratiſſime mihi fuerint littere tue : tum gratiores eas fecit : ꝙ libellū Alfonſi p̄ſtati- ſſimi viri ꝓ antiqua Ethicorū interp̄tatiōe ſcriptū vna cum ipſis litteris ad me miſiſti : quē cum legere cepiſſeȝ ſtati a ꝓemio ridere mihi ꝯtigit. ſiquidē vt olī Stepha nus veritatem nouā predicans a iudaizantibꝰ : hoc eſt a veteris legis defenſoribꝰ lapidibus impetitus eſt : ita nunc me nouā ac verā traductionem edentem : veteris illius nō traductiōis ſȝ deliratiōis defenſores lapidibus

impetere cõminanť. Dignã ꝓfecto mercedẽ vigiliarũ me arũ: q̃s ꝓ cõmuni vtilitate ſuſcepi: ac bonã nimirũ gratitudinẽ. ſicut alius quidã freneſi correptus venientẽ ad ſe medicũ lapidibꝰ repellebat. Sed de lapidibus quidẽ quemadmodũ vrbane ac nõ maligne ab illo p̃ſtantiſſimo viro dictũ eſt: ſic ego vrbane ſuſcipio. Nec miror id mihi accidere: quod nec hieronymus quidẽ vir doctiſſimus potuit euitare: aduerſus cuiꝰ interpretatiões fideliſſimas quidẽ ac veriſſimas quidã illius etatꝭ homies: nec ĩj ſane admodũ indocti reclamabãt: ieiunitatẽ et famẽ et ineptias antique littere p̃ferẽtes. Eſt eni quibuſdam natura inſitũ vt que in adoleſcẽtia ꝑceperint obſtinate defendant: idq; faciunt non tã ſcientia rerꝫ inducti q̃ȝ inueterata q̃dã exiſtimatiõe. Hi tunc repugnabãt aduerſus hieronymi vtiliſſimos labores: et nũc aduerſus iſta noſtra pares quidã ac ſimiles eorꝫ repugnant. Verũ vt illi tandẽ a veritate ipſa victi manus dare coacti ſunt: ſic noſtros iſtos refragatores cõfido manꝰ tandẽ eẽ daturos. Non eni incerto vacillantiq; iudicio interpretationem fecimꝰ: ſed certiſſima exploratiſſimaq; ratiõe. Itaq; victa domũ repugnatorũ ꝓteruitas ⁊ a veritate ipſa increpita ꝯticeſcet. quãq̃m cui vnq̃ȝ facilior ac ꝓſperior curſus fuit: q̃ȝ interpretationi noſtre. quã ſimul atq; edita eſt ſic arripuerũt homies vt momẽto pene tpis nõ ſolũ italia volumibꝰ eius repleta ſit: verũetiã ad extrẽas terrarum oras cõuolarit: vt publica iã ſtudiorũ lectione celebretur. Alfonſus vo iſte correptor noſter ꝑmultũ vt video de nobis fallitur. Putat eni me quendã turba hoĩeȝ temerario auſu ad hec ſcribenda ꝓſiluiſſe. Neq; ſtudia noſtra: neq; diligentiã nouit: neq; grauitatẽ: religionẽq; cũ qua ſp̄ viximus emetiť. Itaq; ignarus horũ oĩm puerilia quedã de nobis ſuſpicať. Inquit enim me poſſe fingere ita ĩ greco eſſe: cũ non ſit. Errat videlicet in eo ꝙ me ſolũ putat grece lingue ſtudioſuȝ: ac neſcit plenã eſſe italiam doctorꝫ hoim: qui grecas pariter latinaſq; litteras

tenent:qui et iſta nrā quotidie legunt:et eorū cenſurā ne
ceſſario ſubimus et certe nō inuiti:qui libenter nos argu
erent:ſi q̇d falſo ꝯfingerem⁹. q̄nq̄m que cauſa nobis eē
poſſet tante vanitatis. Certe ſi bonus vir ē Alfonſus nō
deberet de alio talia ſuſpicari. Illud etiā in eo puerile:ne
dicā leue ꝙ Demoſthenis Eſchiniſqꝫ orationes illas fa
moſiſſimas ī cauſa Cteſiphontis q̄ſi a Cicerone furat⁹
ſim ſuſpicari videtur. Inquit enī ſe legiſſe a Cicerone iā
fuiſſe tranſlatas:ac neſcire ſe ſi illas videri. Hoc ꝑinde ē
ſuſpicor ne ciceronis ſint. hic āt ſua eē confingat. O ſa-
pientē hoīem. Putat enī ſe dicere aliquid magnū ac no-
uū:cū dicit legiſſe ſe a Cicerone iā fuiſſe trāſlatas. At me
hercule nēo puer:q̇ mō q̄ttuor pagellas legerit: hoc ig-
norat. Eſt enī mille locis ſcriptū orōnes iſtas: et Xeno-
phontis economicū:et Protagorā Platonis a Cicerone
in latinū fuiſſe ꝯuerſas:et inſuꝑ arati librū de figuris ce
leſtibus:q̇ libri oēs iādiu periere. Extat ſolūmodo prefa
ciūcula quedā Ciceronis:quā illis orōnibus aſcripſit:q̄
eſt in manib⁹ oīm. Orationes tn̄ ipſas ab adoleſcēte Ci
cerone latine factas: nec ego:nec q̇ſq̄m etatis noſtre vn
q̄ꝫ cōſperit. Sꝫ ne ſuſpicet̄ Alfonſus illđ ſciat nos nō mo
do illas:ꝟ alias inſuꝑ ſatis multas Demoſthenis orōes
q̄s Cicero nunq̄ꝫ attigit e greco traduxiſſe:vt ſatis grā-
de volumē earū a nobis traductarū exiſtat: q̄s a Cicero
ne furatū nemo ſuſpicari me pōt. Illud etiā leue ꝙ itali
cos ſtati calamū arripere inq̇t:ꝙ ocioſi ſint. Hiſpanos
v̇o:ꝙ regia curia ſint occupati: calamo vacare n̄ poſſe
Quaſi v̇o itali nō et curiā habeāt romanā: multo cer-
te maiorē q̄ꝫ ſit regia: et infinitas publicarū ꝓuatarūqꝫ
rerū occupatōes. Nec ſane cōſentaneū eſt vt in extremo
mūdi angulo plus hūanaꝝ occupationū ſit q̄ꝫ ī medio
Sꝫ hec relinq̄m⁹. ſunt enī generaliora: ⁊ đ cauſa noſtra
dicere ꝓſeq̄mur. Si tm̄mō ꝯſuleret amico ſuo Alfonſus
vt veterē intꝑretatōez legeret: nō aūt legeret nouā ſilerē
equidē atqꝫ conticeſcerē. Eſt. n. liberū cuiqꝫ ꝓ captu in-

telligentie ſue conſiliū dare. Sꝫ cū non ꝯtentus conſilio iudicio etiā refellere quedā improbare ꝗꝫ nixus ſit: honeſtū mihi fuerit defenſiōeꝫ ſuſcipere. Illū igitur moneo vt paciēter ferat viceuerſa redargui. Neqꝫ enī pugil ea lege in certamen deſcēdere debet: vt percutiat ipſe alios: non autē percutiatur. Ac primū de perſona reprehēſoris mei dicā. Poſtea de re ipſa quantū neceſſariū erit tranſigā. Magnū eſſe hominē Alfonſum exiſtimo: idqꝫ ex proemio huiꝰ libelli apparet. Eſt enī vt video iuris ꝓfeſſor eximius: ꝗd principale ſtudiū eius eē videtur. Eſt etiā: vt ipſemet ī pfatione huius libelli p̄dicat: frequentibꝰ ac magnis adminiſtrationibus regijs occupatꝰ. Retinet ī his ipſis occupatōibus admirādā curioſitatē: vt noſcat ſi q̄ſq̄ꝫ aliq̄d noui ī iure: que ſua ē ꝓfeſſio: ediderit. Sacre pagine codices familiariſſimos habet. Nec his cōtentꝰ phīam ſibi aſciſcit. Platonē et Ariſtotelē cū Theophaſtro ⁊ Arceſilao indagat: Ciceronis ac Senece libros crebro euoluit. Quītiliani diſcipline nō parcit. Poetas et hiſtoricos oēs pariter nouit: ac in delicijs habet. Preſtantiſſimū hoīeꝫ negare nō poſſuꝫ: qui tot et tanta et tā varia ſciat. Noſtri quidē itali q̄ iuris ſtudiū ꝓfitentur nihil fere aliud ſciūt q̄ꝫ ipſam ius. et ſi ī ceteris vagentur ſtudijs: ac philoſophis et poetis et oratoribꝰ et hiſtoricis impartiri operā velit ridiculi habentur. Nihil enī plane tenēt q̄ cuncta ſectātur Contingit enim illis quod de viatoribus dictum eſt: per multos quidem habere hoſpites: ſꝫ amicos nullos. Si igitur hiſpani tanta ac tam multa et varia poſſunt congratulemur hiſpani: que tales viros producit. Si Alfonſus vnus: congratulemur ſoli. Noſtris ego hominibus ſuaderem vt iuriſperiti in ſuo iure ſe contineant. Aliena vero caſtra non temere ingrediantur. Nulla eſt enim diſciplina que non etatem hominis totam occuparet. beneqꝫ agi exiſtimandum eſt ſi ſinguli ſingulas adipiſcantur. Nec ego illos reprehēdo: q̄ multa iſta ac varia quantulacūqꝫ ex parte attigerit. ſꝫ illū mo

neo ne cū ſuꝑficiem aliquā norint ſibi de tota re iudiciū arrogare pergant. ac de ꝑſona quidem in hunc modū a me ſine vlla contūelia dictū ſit. De re aūt ipſa principa liqꝫ negocio quid ipſe ſibi velit vix equidē intelligo. Om nis quippe cõtentio nobis de int̄pretatiõe eſt. interpreta tio aūt om̄is recta: ſi greco reſpondet: vitioſa ſi non re/ ſpondet. Itaqꝫ om̄is interpretatõis contētio vnius lig ue ad alterā eſt. Hic aūt grecā linguā ſe ignorare fatetur Que igitur mecū diſputandi ratio illi relinquitur niſi ꝑ diuinationē quandā rei penitus incognite. Si neſcientē ſe plus in ea ligua intelligere putat q̄ȝ ego q̄ ſcio itolera bilis ē. Sin me plus intelligere ꝯcedit quid mecū contē/ dit? Confero inq̄t antiquā interpretationē ad tuā: quod poſſum: et illā longe antepono. Vtrū tu eā anteponis. quia elegātior ſit: an quia verior. Si qr elegantior: nihil ꝓfecto ſapio. Si quia verior quõ id iudicare potes: qui grecū neſcis: ad quod om̄is veritas inteꝛp̄tationis nece ſſario eſt referenda. Nullo certe modo: nullaqꝫ ratione. Itaqꝫ tecū de veritate interp̄tationis cõtendere nihil eſt aliud: q̄ȝ cum vaticinãte aliquo ſomniãte ve ꝯtendere. Quid tu ergo mihi de bono potius q̄ȝ de ſummo bono interp̄tando vaticinaris? Quid de re tibi incognita di/ ſceptas? Coniecturā afferēs quā ob rem bonū dicendū ſit: non ſummū bonū: et inq̄s me qui ſtati ab initio erra uerim in multis poſtea veriſimiliter erraviſſe. ꝓfecto ſi intelligas q̄ȝ inepta dicas: taceres potius q̄ȝ loquereris Greca eni littera quā tu penitus ignoras: ſummū bonū habet expreſſe: q̄d greci ꝑ vnū verbū ſignificant Taga/ thon: idqꝫ etiā in libro ethicorū decio manifeſtius patet vbi opinionē recitat Eudoxi. Inq̄t eni. Eudoxus ſum mū bonū voluptatē eē cenſebat ꝓpterea ꝙ oīa rõnalia et irratiõalia eā appetere cernebat. Singula eni q̄d ſibi bonū ſit repire: queādmodū eſtā: cūcta v̊o ī idē ferri: oī bꝰ optimū eē ſignificare. Quod aūt oībꝰ bonū ſit: ⁊ q̄d oīa appetūt: id eē ſummū bonū. hic eadē v̊ba ſunt: eadē

quam ſentētia que in pricipio ethicorū Tuus aūt interpres in pricipio ethicorū dixit bonū qd oia appetunt. In decio aūt qr videbat abſurdū eē dicere qd oib' bonū ſit: et qd oia appetūt: id eſſe bonū: mutauit ſententiā et dixit p ſe bonū qd oia appetunt. Nec puduit ex eodē vbo mō bonū interpretari mō p ſe bonū. ſed tn̄ qr in decio dixit per ſe bonū qd oia appetūt corrigere voluit ſeipſum qui in primo dixerat bonū qd oia appetunt. Non eni primis vltima ſed vltimis pma corrigunt. Atqz vt intelligas qn tn̄ fieri poteſt: licet grece lingue ignarus ſis: tamē ſcire debes non idē eſſe verbū in greco dum dixit bonum aliqd appetere videtur: et paulopoſt dū dicit. Propterea bene oſtenderunt ſummū bonū quod oīa appetunt. ſed in primo eſt verbū agathon: qd ſignificat bonum: in ſecundo eſt tagathon: qd ſignificat ſummum bonum In quo ſi mihi non credis audi queſo Euſtratium grecum auctorem doctiſſimū hominē: et horum ipſorum librorum cōmentatorem quomodo hoc ipſum verbum exponat. Tagathon inquit: qd cōponitur ex to et agathō nihil ſignificat aliud qz primū bonū ac ſummū bonū. et eſt ſciētia quidē agathon: non tn̄ tagathon. ſic p hoc elementū. t. oſtēdit principiū et cauſa ac velut extremum oim bonorū. Quid ais ad hec? An hi ſunt errores mei: qs ſtati ab initio te dephendiſſe iactas? An non vides ſtare nō poſſe vt tagathon interpretur bonū: et interpretē tuū ſeipſuz poſtea corrigere voluiſſe: ac p bono poſuiſſe p ſe bonū qd oia appetūt. In q etiā deceptus fuit: cū p ſe bonū non illud oſtendat qd vult. Quecūqz enim ppt ſe et ppt aliud expetunt vt integritas ſenſuū ac cetera hmōi p ſe quidē bona ſunt: nō tn̄ ſumma. Itaqz et a Boetio et a Lactantio et a Tullio extremū illd qd oia appetunt non per ſe bonū appellatur ſed ſummū bonū Duo ſumma inqt Boetius que inter ſe diuerſa ſunt eſſe non poſſunt. At deū et beatitudinē ſumma bona conceſſimus. Lactantius vero inquit. Epicurus ſummū bo

mum in voluptate poſuit: que fuit opinio Eudoxi. Tul
lius aũt in libro de finib⁹ dixit. Facit Lucius noſter pru
denter: qui de ſummo bono audire velit. Jllo enī conſti
tuto in phia ꝯſtituta ſunt oīa. Hi ergo om̄es ſummū
bonū dixere: non ꝑ ſe bonū. Qui igit̄ in hoc me reprehen
dit: isnō meā arguit. ſed ſuā detegit ruditatē. Equidē
ſi tales ſunt errores mei non abnuo multis in locis eos
reperiri. Et grecorū quidem linguā ipſe: vt diximus: ſe
ignorare fatet̄. de latina vero vt pace ſua dixeri abſurdi
ſſima ſentit. Putat enī nō greca modo: verumetiā vt ip
ſe appellat galetia quedā et germanica et hiſpanica vo
cabula in latinā orōez eſſe admiſcenda. Alioquin linguā
ipſam latinā inopem atꝫ defectiuā putat. Recte ſuade-
bam iuriſperito vt in ſuo ſtudio verſaretur. Hec enī que
de latina lingua exiſtimat ita ſunt aliena et abhorrētia
ab oīm bene lrātoꝝ opiniōe vt nihil videri poſſit abſur
dius. Quid enī eſt aliud q̄ꝫ barbara ſimul et latīa et gre
ca in vnū confundere ⁊ chaos vt ita dixerī litterarū mo
liri. Vide q̄m multū int̄ me et illū litteris mandē. Nu llū
deniqꝫ niſi ꝓbatū et ab optimis auctorib⁹ mihi cōmen
datū recipio. Jlle aūt paſſim vndecunqꝫ oblatū arripit
Jtaqꝫ bomolchos et agricos ⁊ eutrapelos et epicces et
cocettes et cetera hmōi monſtra verboꝝ ꝓbat: et qui in
opulētia latine ligue mendicat nō intelligit paupertatē
ꝓpriā: ſed cōmunis ligue aſcribit pauꝑtati. Juxta illō
Saluſtianū. Culpā auctores quiſqꝫ ſuā ad negocia trā
ſferunt. Jam equidē nō miror tranſlationē illā veterem
ab iſto ꝓbari. Eſt enī ſecundū eius regulā confuſa que-
dā et ꝑmixta barbaries. ß illō deterius ꝙ eā Boetij pu-
tat. nec ītelligit quantū figura nitorqꝫ dicēdi: q̇ ī Boetio
eminet: lōgiſſime abſit ab illius intͤpretis deliratione. ⁊c.

Hec mihi ad te frāciſce chariſſime ſcripſiſſe libuit po
tius vt ſatiſ facerē poſtulatiōi tue: q̄ꝫ ꝙ neceſſariū arbi-
trarer. Cū eni et ſcripta mea extent: q̇b⁹ illū redargui: et
h⁹ defenſiōes: facilit̄ q̇s diiudicare poterit q̄ꝫ iania ſint

que ab iſto afferuntur. Uale. idibus octobris.

¶ Leonardus Antonio Cremonenſi Salutem.

Um preſtantiſſim⁹ laudenſis epiſcopus me tuo
c noie lr̃as flagitaſſet: cogitaui ſi ſcribendo lucri fa
cere aliq̃d a te poſſem. Feneratoꝛ. n. lr̃aꝝ eē ꝯſueui: plura
ꝙ repetere q̃ȝ dare. Uellē igit̃ ſcire abs te: qn̄ quidē tu me
diolanēſis es: ac patrie tue ꝯditiões tibi notiſſimas eſſe
decet: fato ne fieri putes: an aliq̄ euidenti rōne: vt medi
olanū vrbs tā populoſiſſima iādudū fuerit: atȝ ſit. Eq̄
dem apd ꝓbatiſſimos auctores legiſſe memini vſqȝ dū
ꝑ Scipionū tpa populoſiſſimā Italie vrbē mediolanū
fuiſſe excepta vrbe roma. Hodie v̄o eandē videm⁹ omi
no oim: nullaqȝ excepta populoſſiſſimā Italie eſſe. Con
tinuatā igitur iſtius populoſitatē annis ꝓpe mille ſep-
tingētis. Tot eni a Scipionū tpib⁹ ad etatē noſtrā fue-
re. Mirabiliſſimū exiſtimo: preſertī cū videā ceteras vr
bes magnas quidē p̄us: ac populoſas: i medio tpis cur
ſu fere ad inanitatē eſſe redactas. Quid. n. roma hodie
pret nomē? Quid athene? Quid ſyracuſe? Quid corītus
Quid capua? Quid veios? Quid corcyra? quā antiqui
tus illis pelopōneſiacis bellis centū triremes īplere: atȝ
ad bellū emittere cōſueſſe nouim⁹. Nunc aūt vix triſcal
mū vnū implere. In tāta aūt varietate: ac defectu alia
rum vrbiū cōtinuaſſe mediolanū populi ſui nūeroſam
magnitudinē: et ex tam antiquis tpibus ad tpa noſtra
vſqȝ ꝑduriſſe: mirabiliſſimū puto. atqȝ huius a te ratio
nē: cauſamqȝ req̄ro vtrū extimes fato quodā fieri: an tē
perie celi: an ſitus bonitate: an vbertate ſoli: an pricipū
eius vrbis: q̄ excellētiſſimi ꝓculdubio fuerūt: ꝓuida qua
dā ſapiētia ī repellēdis peſtilētijs: et ſalubrib⁹ aſciſcēdis
Hec abs te audire cupio: ac ſuꝑ his reſponſum expecto.
De noie q̄ȝ mediolani certioꝛ fieri veli vnde ſit: et quam
ob rem ita dictū. Conſueuerūt. n. ciues originē: antiqui-
tatēqȝ ſue ciuitatis nō ignoꝛare. Ego āt originē eius nō
quero. Eſt. n. exploꝛata: et certa. Siue. n. de gēte quera

mus: a gallis conditā fuiſſe cōſtat. Siue de ciuitate: ab eduis: a q̄ꝝ pago iſubres dicti ſunt. Siue de tpe: nō magna varietas: vt i tanta vetuſtate: eē pōt. Tarquinio. n. Priſco regnāte: in Italiā tranſiſſe gallos primū conſtat Fuerunt aūt ij bituriges. ſiue igit̄ edui ſimul cū biturigibus tranſierūt. Siue poſtea p̄ ꝑoꝝ veſtigia edui: et conomani ſecuti ſint. ſiue ad extremū cū ſenonibus: et boijs: nō magna tpis varietas ē. Ego igitur iſta n̄ quero: Sꝫ ciuitas vn̄ noiata ſit audire cupio. Vtrū ab eo: q̄ media ſit int̄ ānes. Vel ab alia q̄dā ratiōe. Claudiam⁹. n. poeta: cui multū tribuo: ab ouib⁹ dictā arbitratur. Nam cū Venerē ex cypro ad nuptias Honorij īpatorꝭ q̄ mediolani parabātur venientē deſcriberet: eā mari aduectā dicit vſqꝫ ad ligures. Jn̄ v̄o mediolanū aduolaſſe Verſus Claudiani hi ſunt.

Jam ligurum terris ſpumantia pectora triton
Appulerat: laſſoſqꝫ frequens extenderat orbes.
Continuo ſublime volans: ad menia gallis
Condita lanigeris ouis oſtentantia pellem:
Peruenit. aduentu veneris pulſata recedunt
Nubila. clareſcunt puris aquilonibus alpes.

Ego igitur: niſi tu melius aliq̄d doceas: Claudiano aſſentior: qui et doctiſſimus in hiſtoria fuit: greceqꝫ lingue vnde id nomē duci videtur: peritiſſim⁹. Mediolani q̄ꝫ verſat⁹: vtpote q̄ ſub Honorio aulic⁹ fuerit: ⁊ miles.

¶ Leonardus Aretinus ad regē hiſpanie.

Sereniſſime atꝫ ſuperexcellētiſſime rex placuiſſe lr̄as meas regie ſublimitati benigneqꝫ ⁊ humāiter ad me ſcripſiſſe magnopē gaudeo. Sup̄ oīa mihi tn̄ gratiſſimū fuit ītelligere ſerenitatē ipāꝫ: cū p̄ occupatiōes liceꝫ ſtudijs ac lr̄is operā ipartiri ſolere. Rideat eni me ſiq̄s vult ex iſtꝭ hoſtib⁹ lr̄aꝝ: ego tn̄ regē n̄ puto q̄ lr̄as neſciat. Nec porro mihi q̄cq̄m videt̄ tā regiū q̄ꝫ ⁊ laude rerū eminere: et ſcientia litterarū ornari. Hec nēpe duo iudicio meo regū culmē req̄rit. Nec ego tn̄ om̄ia flagito in rege ſtudia: ſꝫ illa tantūmodo q̄ ſunt ꝓpa regꝭ. Quecūqꝫ

igitur ad rectā gubernandi formā: quecunqꝫ ad iuſtitiā
ad manſuetudinē: ad magnanimitatē: ad gloriā ſcripta
nos inſtruūt et hortantur ita regi legēda et imbibenda
puto. Intelligit eni rex et belli ⁊ pacis tꝑibꝰ qualē ſe pre
ſtare oportȝ. Et q̄zuis multū natura valeat: tn̄ mirabi
le quantū ſcriptis monumētiſqꝫ doctiſſimorū hoim ad
iuuabitur. Videbit eni quātus ſit glorie ſplendor: quan
tus bn̄ agēdi et ī hac vita ſit fructꝰ. q̇d regē diſcriminet
a tyranno: q̄ deformēt vitia regentē: q̄ virtutes clarum
maxie ac celebrē reddunt. Hec aūt nō ab iſtis balbutien
tibus: ac ſemidoctis q̄ oia inepte ſcribēdo ꝯturbant ſed
a veteribus illis preſtātibus viris ꝑdiſcet: qui ad veram
phie rationē adiunxerūt ſcribēdi nitorē et elegantiā. Vt
eni equi veſteſqꝫ nitidiores regē decēt: ſic etiā oratio ſpe-
cioſa et ornata et grauis. Hiſtoria q̊ȝ magiſtra vite q̄n
tū afferre regēti pōt. Regū eni potentiſſimorū et princi-
pū magnorūqꝫ populoꝝ origines factaqꝫ cognoſcere tū
ad voluptatē animi: tū ad diſciplinā agendi multū ad-
modū ꝯfert. Et habȝ ſane hoc genus ſcriptores optios
omiqꝫ mūditia nitoreqꝫ ꝑpolitos: q̊s ⁊ legere dulce ſit: ⁊
ꝑdiſcere neq̄q̄ȝ arduū. Ego igit̄ ad hec regē cohortor: nō
arrogātia aliq̄: ſꝫ fideli anīo. et hec ſat̄. Epiſtola eni ꝓli
xitatē reſpuit. Ceterū ſereniſſime rex q: ſcriptorū meorū
aliq̄d per lrās regias petebat̄: paraui munuſculū q̊d tue
dono maieſtati. Erit eni cū illis lrīs libellus q̇dā e meis
varia ꝯtinēs opuſcula: nō a me potiſſimū electa: ſꝫ caſu
ita fuerūt ꝑſcripta. Ea volo eſſe regie ſublimitati tanq̄ȝ
deguſtationē q̄ndā ſcriptorū meoꝝ: me cōmendans.

¶ Leonardus Arretinus.

Vlta ꝯtinent̄ his lrīs tuis: ⁊ quidē oia mihi ꝑgra
m ta q̊ꝝ illō p̄mū ꝙ amiciciā tuā liberalibꝰ v̊bis ob
tuliſti: imo vt aptius loq̄r amorē tuū pateſeciſti. Videt̄
eni int̄ amorē et amiciciā hoc eē diſcrimē ꝙ amare poſſu
mus etiā neſciētes. Amicicia v̊o n̄ ſit niſi int̄ ſciētes. Eſt
eni amicicia reciprocꝰ aioꝝ effectus. Ego igit̄ ⁊ accipio

amorē tuū: et viciſſim tibi meū deſpondeo. Q aūt mea laudib⁹ extollis: gratū eſt: quanq̄m timide et diffidēter fidē his preſto. De politicorū libris q̄d queris Sunt illi quidē abſoluti ac penit⁹ expoliti: affirmareq́ʒ audeo nihil preſtātius atʒ vtilius (De libris loq̄r) latina ī lingua repiri. Tant⁹ ē dicendi ornatus: tantaq́ʒ rerū vtiliſſimarū doctrina: q̄ʒ etiā materia ē ciuilis et capax eloquentie Vſus mihi videt̄ Ariſtoteles ampliſſimo quodā ſcribendi genere: elegantia: nitore: et incredibili exēplorū copia referto. In alfonſuʒ hiſpanū orōeʒ ſcripſi nunq̄m: ſʒ amice reſpōdi in epiſtola quadā mea illius obiectis. epiſtola tñ nō ad eū ē: ſʒ ad archiepiſcopū Mediolanēſem. Nec exēplar nūc habeo penes me. Quod querꝭ de tibia et funali tale aliq̄d eſt. C. Duellio datū fuit a po. ro. vt q̄ties reuerteret̄ a cena tibia ſibi ad funale p̄cineret. Quia ergo triūphus erat honorifica trāſmiſſo: videbat̄ q̄ʒ ſpecies quedā triūphi: q̄d illi datū erat ꝑ om̄eʒ vitā vt q̄tiens reuerteret̄ domū a cena amicorū: haberet an̄ ſe tibiā ſonātem cū lumie. Et hoc ē. non triūphauit mō ſpecioſe: verū etiā ꝑ oēʒ vitā illi datū fuit vt tibia ad funale precineret. Funale eſt quē hodie torquē cereū vocitamus: dictū a funere: in q̄ cerei ferūtur accenſi Vale et Antreoctio plurimā ſalutē a me dicas. Aretij. vi. idus decēbris.

Leonardus Jacobo Foſcaro S. P. D.

r Eddite ſunt hodie mihi littere tue venetijs date. xij. cal. decēbris. Que ꝛ ſi mihi fuerunt voluptati tñ n̄ nihil moleſtie attulerūt: ex eo ꝙ intellexi te alias ad me lrās dediſſe: q̄ nunq̄ʒ mihi reddite ſunt: et ꝙ hee ipſe q̄s accepi: tarde nimiū ad me fuerūt ꝑlate. Nā ſuſpicari facile q̄s poterat: me rn̄dere neglexiſſe: et culpā aliorū q̄ vel nō reddidiſſent lrās vel tarde reddidiſſent: ī me trāſferre. Sʒ huiuſce rei cāʒ fuiſſe illā puto: ꝙ ego iāpridem abſuʒ: fugiens peſtē: q̄ florentie ceperat haud ſegniter deſeuire. Ideq́ʒ fecerūt ceteri ferme oēs: pret̄ eos q̄ vel iopia vel migrāt⁹ neceſſitate retinent̄. Atq́ʒ ita fit: vt neq́ʒ ſint: q̄ reddāt lrās: nec q̄b⁹ reddātur. Hoc igitur an̄ oīa te ſci

re voluit:vt admiratõez deponas. Qꝫ ãt flagitas: vt ali
q̃d ſcriptorũ meorũ ad te mittã:fiet id q̃dẽ leto anio: cũ
facultas aderit. Nã nunc quidẽ cũ ſim:vt ita dixeri: ꝓ-
fugus et extorris:nec libros habeo penes me: nec exẽpla
ria:q̃ mitti poſſint. Quã ob rẽ dilatiõe mihi opꝰ ẽ: ⁊ mo
ra. Tu ãt ad exẽplũ illuſtriſſimi pricipis parẽtis tui vir
tutibꝰ incũbe. Magnũ tibi onꝰ ipoſitũ eẽ cogita. Neqꝫ
.n.ſatꝭ erit:ſi p̃ſis ceteris.ſ; vt parẽs prudẽtia:ↄſilio:fa
cundia:magnanimitate ceterꝭ oibꝰ p̃cellit: ſic a te q̃ſi q̃
dã hereditario iure:hec eadẽ exigãt. Quare ſtude q̃ſo ſa
tiſfacere et paťne glorie:et tui exiſtiacioni. Vale: Idibus
decẽbris Arretij. M.cccc.xxxvij.

Leonardus Salutẽ dicit Tito liuio Ferrarienſi.

Irciť nonas decẽbris:cũ aretij forẽ ob fugã peſtꝭ:
c q̃ florẽtiã inuadere ceperat: reddite ſunt mihi lrẽ
tue lõdonijs:date.xi.cal.ſeptẽbris:in q̃bꝰ multa ſapienť
et amãter a te ſcribũtur de mutuo amore: ↄiunctioneqꝫ
nrã. Hec igiť rata ſint:ac ꝑpetua. De libris v̊o politicoꝝ
pricipi vrõ ꝓmiſſis:miror Borromeos aliť ſignificaſſe:
q̃ꝫ ſcriptũ fuerit a me. Nã et volumẽ ip̃m iãpridẽ obtu-
li:et cõpletũ:expolitũqꝫ oñdi:ac vt trãſmitterẽt:rogaui.
Deſyderiũ etiã iſtius pricipis ď habẽdo libro ñ tacui:qď
qꝫ vt ipſis darẽ mihi p̃ſcriptũ fuerat. Rñſuꝫ ab illis ẽ ñ
eẽ viatori:aut tabellario tlẽ munꝰ cõmittendũ:tũ ꝓpte
rea ꝙ circa flandriã cũcta forẽt bellis:latrociniijſqꝫ iſeſta
magꝭqꝫ expectandũ:vt triremes:aut q̃triremes:aut nrẽ
aut venetoꝝ iſtuc nauigarẽt. volẽti reliq̃re librũ eis ſatiꝰ
apď me ſeruari dixerũt:atꝫ cõmodius ſeſe cũ venerit fa-
cultas mittẽdi petituros. Atꝫ ita liber ẽ penes me preſto
lãs eorũ poſtulationẽ. Eſt ãt volumẽ inſigne:q̊d a te vi
deri:ꝑlegiqꝫ cupiã. Pecunias v̊o neqꝫ petiui:neqꝫ accepi
neqꝫ peciturꝰ ſuꝫ:niſi volumẽ dubie trãſmitti videatur.
Tunc.n.petam: quo aliud volumen preparetur ad ſe-
cunndam miſſionem. Satis enim fuerit meis ſumpti-
bus ſemel miſiſſe. Et vere iampridẽ angor: ꝙ tam diu
miſſio retardeť:preſerti cũ ſciã principẽ vehementer illď

expectare. Vale Idibus decēbris Aretię. M.cccc.xxxvij

Leonardus Salutē dicit Benedicto Anagnino.

Si vales: bn̄ eſt. Cum exiſtimarē eſſe te penes regē hiſpanie: ſcripſi ad eū commendationē tui: que ſi forſan aut tibiipſi: aut alteri: qui te bene norit: viſa ſit breuior: q̄ȝ magnitudo meritorū tuorū flagitabat: illam ſcito fuiſſe cauſaȝ: ꝙ tunc primū ad hoīeȝ tante dignitatis ſcribēs: efficaciorē: ac minus ſuſpectā illi fore cōmendationē exiſtiaui: ſi nō dedita opa: ſ quaſi caſu in eam deueniſſem: vt nō affectata: nec p̄cibus elicita: ſed ex ſeipſa nata commēdatio videret̄: eſſetq̧ potius teſtimoniū doctrine: excellētieq̧ tue: q̄ȝ explicatio laudis. Hec igitur ante omnia declarare libuit: vt ſcires me q̄ȝ ampliſſime de te ſentire. ſed tm̄ dixiſſe: quantū ꝓdeſſe exiſtimaui. At .n. vt video: tu iā abieras: cū littere mee ad regē ꝑuenerūt. In quo laudo equidē ꝯſiliū tuū ꝙ neq̧ aulas regū neq̧ omnē auriferi tagi harenā pluris feceris: q̄ȝ Italiā noſtram. De qua preclare Virgilius inquit.

Sed neq̧ medorum ſilue ditiſſima tellus
Nec pulcher ganges: atq̧ auro turbidus hermus
Laudibus italie certent. nō bactra: nec indi:
Totaq̧ thuriferis panchaia pinguis harenis.
Hec loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere ſatis immanis dentibus hydri:
Nec galeis: denſiſq̧ virū ſeges horruit haſtis.
Sed grauide fruges: et bacchi maſſicus humor
Impleuere. tenent oleeq̧ armentaq̧ leta.
Hinc bellator equus campis ſeſe arduus infert.
Hic ver aſſiduū: atq̧ alienis menſibus eſtas.
Bis grauide peccudes. bis pomis vtilis arbos.
Adde tot egregias vrbes: operumq̧ laborem.
Tot congeſta manu preruptis oppida ſaxis.
Fluminaq̧ antiquos ſubter labentia muros.
An mare: quod ſupra memorē: quodq̧ alluit infra?
An ne lacus tantos. te lari maxime: teq̧

Fluctibus: et fremitu inſurgens benace marino?
An memorē portus? lucrinoq̨ addita clauſtra?
Atq̨ indignatum magnis clamoribus equor?
Hec eadē argenti riuos: aeriſq̨ metalla
Oſtendit venis: atq̨ auro plurima fluxit.
Hec genus acre virum marſos: pubemq̨ ſabellam
Aſſuetumq̨ malo ligurem: volſcoſq̨ verutos
Extulit hec decios: marios: magnoſq̨ camillos:
Scipiadas duros bello: et te maxime ceſar.
Salue magna parens frugum: ſaturnia tellus
Magna virum.

Proh deus imortalis: nū diſcūt pueri hos verſus? qui debent medullitus eē inſiri quo excellentiā patrie noſceremus. Equidē quotiens pegrinat⁹ ſum: non ſolū amenitatē ſuauitatēq̨ natalis ſoli: verū multo magis hūanitatē: atz ingenia nrōꝝ hoim reqſiui. Eſt.n. neſcio qd natura inſitū natiōib⁹ aliis lōge a nris morib⁹: īgeniiſq̨ alienū. atz vt falerni vini ſapor alius ē: q̄z taracinenſis: ita mihi videnť hoies ab ipa: in q̄ naſcunť terra: ſaporē: vt ita dixeri nature ingeniorūq̨ traxiſſe. Intueri licet alios imanes: alios efferatos: alios ſtolide arrogantes: alios ita alieno iudicio vt nec iuſtū: nec honeſtū ea regula: q̄ nos metimur: metianť: alios ſuſpicioſos et diffidentes. Me quidē cū mei ſimilib⁹ ꝯuerſari iuuat: ⁊ cū iis: q̄ ſint eiuſdē mentis: atq̨ ſenſus. In his.n. amicicia fit: in aliis vo aut nūq̄z: aut ꝑraro. Quib⁹ aūt in locis amicicia cadere nō pōt: in his nulla pōt vite iocūditas repiri. Sublata vo iocūditate vite: et felicitas tolliť: que nō pōt eſſe abſq̨ vite iocūditate. Ego igiť te reuerſuz ad ea loca gaudeo: in quib⁹ tibi et amicicia et felicitas eſſe poſſit. Perinde q̨ tibi ſuadeo: vt in patria ꝯſiſtere velis ac longinq̄s iſtas ſpes oīno ꝯtēnere. Preclare.n. poeta quidā inqt: Neq̨ diuitias opto: neq̨ voto ꝑcor. ſed mihi ꝯtigat ex paruo vitā agere: omi carentē moleſtia. Et apd Theocritū Syracuſanū paſtor quidā inqt.

Non mihi ſint nec opes pelopis: nec regna ſeleuci:
Nec celeri curſu ventos ſuperare fugaces.
At vacuo curis liceat cantare ſub antro.
Et ꝓcul e ſpecula mare proſpectare profundum.
Hanc nos vitam nobis ipſis plurimũ dare poſſumus: ſinẽ mõ cupiditatibꝰ imponamꝰ. Sꝫ de his alias. et q̃dẽ vberius. Nũc aũt q̃ſi per trã ſcenã hec attigiſſe ſatis eſto. Qꝫ ãt epiſtolas q̃ſdã meas apđ virũ clariſſimũ co lũnenſem legeris: nõ mihi placet. Vt. n. Lucillius formi dans doctorũ hoĩm iudicia: nõ romanis: ꝟ tarẽtinis: et ꝯſentinis ſcripſiſſe ſe libros ſuos aiebat. Proinde iſti nõ legerẽt. illi legerẽt: ſic ego epiſtolas meas romanis: aut anagninis ſcripſiſſe nego: ꝟ nepoſinis et ſutrinis. Quid .n. habere laudis epiſtole poſſunt: familiares preſerti: et de rebꝰ ꝯtingẽtibꝰ ſcripte. Jtaqꝫ egoipſe ſpernẽs: ſatis lõgo tpe nullas ſeruaui. tñ cũ intellexiſſe q̃ſdã ꝑ meis cir cũferri: q̃ mee ñ eẽnt: ꝯq̃rere illas cepi: et q̃s poſtea ſcrip ſiſſem: ſeruare: nõ tñ om̃es: ꝟ eas tm̃: q̃ haberẽt in ſe nar ratõeꝫ rei ñ q̊tidiane. Tu vale: ac me: vt facꝭ: ama. Florẽ tie. xij. cal. ſeptẽbris. Vt ṽo tibi ꝓponã aliq̃d exercitatõ nis grã. Jllđ q̃ro abs te: quõ itelligẽda ſint illa Virgilij ṽba. Hic ver aſſiduũ: atꝫ alienis mẽſibꝰ eſtas Jteꝝ vale

Leonardi Aretini Epiſtolarum Familiariũ Liber Octauus.

Leonardus Flauio Forliuienſi.

Olo: vt extet opus aliq̃đ ſtudiorũ meorũ: qđ ſit teſtis: et index amoris mei erga ſancti
v ſſimũ dñm Eugeniũ Papã. iiij. Nam cũ ab adoleſcẽtia mea illũ dilexeri ꝓpꝭ celſam q̃ndã eius magnitudieꝫ ani: ⁊ virtutꝭ ꝑſtantiã: ⁊ ip̃e me intꝭ familiariſſimos recipe dignatꝰ ſit: debet ꝓfecto nũc monumẽtũ aliqđ extare dilectõis mee. Jtaqꝫ libros politicorũ multꝭ a me vigilijs: mltãqꝫ aſſiduitate: ⁊ opa in latinũ ꝯuerſos: ad btitudieꝫ ſuã mittere ꝯſtitui. Eſt. n. opꝰ magnificũ: ac plane regiũ: ⁊ ꝓfecto digniſſimũ: qđ ſummo põtifici dedicetꝭ q̃nquidẽ tota eius libri materia de ẽ directõe populoꝝ. Eſt iſup eo nitore: eaqꝫ elegãtia ſe

riptũ:ſi mõ illã nos ſeruare potuim⁹:vt ſeſe: q̃ſi p̃cioſa veſte oꝛnaſſe videat̃:q̃ ñ erubeſceret añ faciẽ eruditi hoĩs cõpere. Eq̃dẽ affirmare auſim nullũ eẽ op⁹ latie ligue: de lr̃atꝭ loq̃ꝛ:qd̃ huic Ariſtotelis opi ſit añponendũ:dig nitate rex̃ tractatax̃: ⁊ auctoꝛitate ſcriptorꝭ. Tuipſe:dũ leges:gaudebis ꝑfctõ ñ mõ ob ſciaꝫ rex̃ eximiã:verũetiã ob icredibilẽ q̃ndã ãplitudieꝫ:varietatẽq꞉:et copiã. Octo ſunt illius operꝭ libꝛi:pleniſſimi q̃dẽ rex̃ cõmẽoꝛanda rũ. Jn eox̃ p̄mo:q̃ſi elemẽta ciuitatꝭ ꝯtinẽt. Jn ſcd̃o ãt reſpublicas añ ſe vel ſcriptas tm̃mõ:vel actu exñtes ſin gulati recẽſet. Scripſerãt.n.añ ipm̃ q̃tuoꝛ marie p̄ſtan tes:Plato atheniẽſis:Hyppodam⁹ mileſius: Phaleas carthaginẽſis:Epimenides cretẽſis. Hox̃ iſtitutiões:et foꝛmas rex̃ publicarũ recẽſens:ſingulas ſeoꝛſum exami nat. Jtaq꞉ mltã ad eã foꝛmã reipu. quã ſcripſit Plato: mltã ſubiñ ad eã q̃ꝫ ſcripſit Hyppodã⁹:mltã iſup̱ ad eã quã ſcripſit Phaleas diſceptat. De ciuitatib⁹ ãt q̃ actu erãt tres enarꝛat:q̃ optie ceterax̃ oĩꝫ gubernari putabãt Lacedẽoniox̃ iſtituta:et moꝛes. Deiñ carthaginẽſiũ. po ſtea cretenſiũ. Eſt pulcherꝛimũ i his videre que iſtituta et foꝛme illarũ rerũpub. eẽnt:q̃ue ꝓbꝫ Ariſto. aut refellat Multa p̄terea i hoc ip̄o libꝛo de atheniẽſiũ repu. multa de Solõe:d̃ Lycurgo:d̃ ceterꝭ legũ poſitoꝛib⁹ amẽiſſime referũt. Cũ igĩt nullã eax̃ rerũpub. eẽ ꝑfectã oñdiſſet:ipſe iã i t̃cio li. ac deiceps totã materiã igreſſ⁹:opiõeꝫ:ac diſ ciplinã explicat ſuã. Jn q̃b⁹ de⁹ bõe q̃nta ſeries rex̃: q̃n ta varietas:q̃nta explicatõ pulcherꝛiax̃ q̃ſtionũ:quãta exõx̃ hiſtoꝛiarũq꞉ mltitudo iducit̃:vt oĩa: q̃ vnq̃ꝫ facta ſunt:nota fuiſſe huic phõ videãt̃. Quis putaſſet i his li bꝛis hiſtoꝛiã italie ꝯtieri? Atꝫ ita referr̃ d̃ Jtalo rege:deq꞉ italia ab eo noiata:vt mihi latinã hiſtoꝛiã legiſſe vidãt̃ Quis putaſſꝫ d̃ carthaginẽſib⁹:deq꞉ eox̃ iſtitutꝭ: ⁊ moꝛi bus ab hoc phõ dici? Atq̃ ita d̃ ĩjs refert:vt oĩa illox̃ ꝯg nouiſſe appareat. Pꝛecipue tñ ẽ in eo diſcipliã mirabilis Tres putat eſſe rerũpublicarum ſpecies rectas. Aut.n. vn⁹ ad vtilitatẽ publicã gubernat:et hic ẽ rex. Aut pau ci. et hi ſunt optiates. Aut multitudo mixta ex opulẽtis et popularibus; et hec pꝛopꝛie appellatur reſpublica.

His trib⁹ legitimis ſpecieb⁹ tres alie ſpēs non legitime corrñdet:q̄s ille cū labes:tū exceſſus tū errores appellat Labit.n.regia gubernatio in tyrannidē. Optimat⁹ v̄o in paucorū potentiā. Reſpu.v̄o in popularē ſtatū. Popularis igit ſtat⁹ nō ē legitia gubernādi ſpēs: neq̄ paucorū: potētia: neq̄ tyrānis. ſ; oēs iſte tres ſunt exceſſus et labes. Legitimarū v̄o ſpecierū: preſtātiſſima oim eſt rex dignitate:ac bonitate. Poſt regē optiates. Poſt optiates reſpublica. In labib⁹ aūt ꝯtrarius ordo. Popularis.n.ſtat⁹:que ē labes reipublice:ſtati poſt rempublicā collocat. Paucorū aūt potētia: que ē labes optiatū: poſt popularē ſeq̄tur. Tyrannis v̄o que eſt labes regni ſextū in ordine locū obtinet. Itaq̄ labes regni fit de ſuprema ſpecie ad infimā.i. ex optia oim rctā ad deterrimā oim deprauatarū. Relique v̄o ſpēs min⁹ ex alto cadūt: qm̄ nō tā ꝑfecte ſunt:q̄z regia gubernatio. Regū aūt ipſorū vtrū vna ſit ſpēs:an plures:et que ſint ꝓpa regis: queue tyrānica:et q̄d interſit:et quō fiant. Preterea que ꝯſeruēt gubernatiōe; vnius:queue corrūpant:et que cōſilia:atz remedia ꝓ ꝯſeruatōe ſint adhibēda:mirifice diſſerit. Illud v̄o admirandū:ꝙ nemo rex vnq̄z fuit:q̄ preſtabilior eēt:cui⁹ exēpla:et mores nō referantur. Neo tyrannus ꝑ greciā:aſiā:ſiciliā:Italiā: cui⁹ nō vita et mores:et quib⁹ artib⁹ dn̄ationē cōſeruauerit:et quāto durauerit tpe:deſcribat. Rurſus v̄o vt plurimū in gubernatiōe: q̄ accidere ꝯſueuerit ſeditiōes atz diſcordie: et q̄bus de cauſis oriant: queue cōſilia:atz remedia aduerſ⁹ hec exiſtāt. Preterea de ſitu vrbis:de regione:de magnitudine populi:de diſciplina iuuētutis lōgo ordine demōſtrat. Sz q̄d ego? Tāq̄z.n.mare igreſſus: ꝓuehi me i altū ſentio. Referā ergo pedē: et ad ipſos libros tanq̄z ad littus reuertar: vbi hec oīa diuinit⁹ ꝑſcribūtur. Vale.

¶ Leonardus Antonio Grāmatico Salutem.

N dicendū:ſcribendūq̄ ſit hoc ꝓnomē mihi ꝑ c lrāz:vel ſine c potius:a me ꝑ tuas lrās ſtudioſe ꝑ

quiris:et ſimul ais quibuſdā in locis notaſſe te ſic a me
ſcriptū fuiſſe:vt c lrā iṅponerēt poſt primā i:et aſpirati
onē ſequentē:qđ eē ꝯtra veterꝝ ꝯſuetudiēz affirmas.nec
tn̄ reprehēdere te id ais:ſ admirari q̇dē:ac rōez hui⁹ req̄
rere. Ego aūt nō quibuſdā in locis: vt tu ais: ſ vbiq3 p
c lrāz eā dcōez ſcribere ꝯſueui:habeoq3 auctores hui⁹ rei
Dantē:et Petrarcā:et Boccaciū: et Coluciū Salutatū
doctiſſimos hoīes:q̄ et ipſi ita ſcripſerūt. Et vſus certe
cōmunis idē cōprobat. Nā quis ita loq̄tur:vt dicat mi
hi:preť ineptos q̊ſdā: q̇ oſtētare volūt ſe antiq̄rios eſſe?
Nec itelligūt ita ꝓferri ab ſe hāc dcōez mihi : vt iudei et
caldi magꝭ:q̄3 lati videāť. Nā ille q̇dē natōes ſic ꝓferūt
coincidentiā earundē vocaliū:vt ab imo pectore aſpira
tionē deducāt. Nec tā ligua:et labijs: q̄3 gutture loquū
tur. Si igitur et vſus hoc habet:et doctiſſimi hoīes no-
ſtre:vel ſupioris etatis:id obſeruarūt:cur ipſe mihi non
putē obſeruandū? Vſus nēpe magiſter:et dn̄s eſt ſermo
nis noſtri.et quidē nimiū:vt ita dixeri:ipioſus:q̇ non tā
ratiōe:et via:q̄3 ꝓ arbitrio moueať. Neq3.n.cū mihi dix
erunt antiqui:rōez ſecuti ſunt: ſ voluntatē vſus. Nam
ratio quidē: vt analogia oñdit:nō michi : ſ mihi dicere
iubebat. Vt.n.me te ſe:ſic etiā mihi tibi ſibi erat dicēduz
qđ p̄potens vſus aſpnatus ē. Credo q2 ineptū q̇ddā mi
hi ſonare vidbatur. cū tibi ⁊ ſibi melius ſonēt. Vſus er-
go:q̇ tūc dn̄s fuit.et hodie dn̄s ē:pōt iprobare:qđ tūc ꝓ
bauit. Alioq̄n variatio nulla foret ī vbis:nec eēnt muta
ta tot antiq̊ꝝ placita. Nā q̇d tu magꝭ de hac dcōne mi
hi:q̄3 de ceteris pene innūerabilibus admiraris? Nō ne
optūe dicebāt antiq̇: ⁊ peſſume: eodēq3 mō alia ꝑmltā?
Vt editum⁹: decumus:lubēs:lubēter.ꝓ puro etiā purꝝ
dicebāt : ꝓ frugibus frigibus .p̄terea ſiet dicebāt ⁊ n̄ ſit
et poſiuerūt ꝓ poſuerūt . Nos vō hec oīa variam⁹ vſu
iubēte. Quietiā ꝑ Ciceronis tpa cauſaz ꝑ duo ſſ ꝯtra vō
iuſus ꝑ vnū ſſcribebāt:vt. A. Gelius teſtatur: ⁊ marmo
reis q̄buſdā monumētis rome licet cōſpicere. Inſuꝑ coe

rauit et faciundū dicebāt antiq:nos aūt curauit dicim⁹ ñ coerauit.et faciēdū:ñ faciundū.C.vo lrāʒ quā nos ho die i dcōe mihi intponim⁹: antiq locis qbuſdā intpoſue rūt:nulla cogēte cā:p̄ter ſonū.Ceu ſi et vbi ſicubi:necu bi:alicubi. Vſus ergo apd illos hec potuit. Cur igit idē vſus apd nos idē ñ poſſit? Nihil qʒ eodē mō ſcribo: ꝛ ꝑ fero duct⁹ auctoritatib⁹: et rōnib⁹:qs ſupdixi. Vale.

¶ Leonard⁹ clariſſimo viro Jacobo Foſcaro.S.P.D.

SCripſi nouiter cōmentariū qddā rerū grecarū:vt nobis alioꝝ picula forēt exēplo:qʒ ſint belloꝝ:cō tentionūqʒ diſcria formidāda.Eū nūc libꝝū tuo noīe trā ſcribi feci: ꝛ puū licʒ mun⁹:ad te mitto: qñquidē vt tuis lris ad me ſcriptis perſpexi:tu meoꝝ opeꝝ cōprobator ſi mul atʒ amator es. Que vo me cā ipulerit id ꝯmētariū ſcribere:i ꝓemio eius libri poteris itueri.Ego.n.ob id in hac epiſtola breuior ſum : quia ꝓemiū illud tibi legendū cēſeo.Et qm̄ ad libros:ſtudiaqʒ tandē rediuim⁹:ſiquid noui poſthac a nobis cōponet:dabim⁹ operā:vt ad tu am notitiā labores nri pducant. Vale.et cōmentariū il lud lege queſo diligent.Cōtinet.n.luculentā hiſtoriā: ac ſcitu digniſſimā ꝓpter incredibilē reꝝ caſuūqʒ varietatē Jteꝝ vale.viij.cal.Januarij.Cū ſupiorē epiſtolam exa raſſem:ſupuenerūt lrē tue:ñ vne qdē aut altere:ß qterne ſimul eodē tpe: vt facile appareret deſyderiū tuū.Jā me pudʒ mūeris mei puſilli:cū illd tā auide expectari a te cō ſpiciā.Sʒ reſarciet aliqñ maiori aliq munere.Vale.

¶ Leonardus Aretinus.

VJdi exēpla qdā eplāꝝ paſſim de qbuſcūqʒ ſcrip toꝝib⁹ collectarū: q nuꝑ ad ſe Mediolano tranſ miſſa fuiſſe noſter Poggius aſſerebat. Jn his vna fuit epiſtola neſcio a q nebulone cōtra opuſculū qddā meū ſcripta:quā ego admiror i illo voluiſſe fuiſſe ſeruatā. Ni hil eni habʒ epiſtola illa qd aut ꝓdeſſe aut delectare po ſſit:niſi forſitā qs dlectet hoc ipo q mihi maledicit. Et ſi forſan ideo ſcripta ac miſſa fuit vt queadmodū nuꝑ Alfonſo:ſic etiā nūc iſti rñdeaʒ: grauis nimiū ꝓuicia mi

hi iponeretur: ſi haberē omībus ſtultis ⁊ malíuolis qui cōtra me aliquid dixerint rñdere. Satꝭ ē mihi ꝙ opa ipſa mea i manibus doctiſſimorū hoim verſantur: qui de illis multo melius iudicare valent qm̄ iſte neſcio quis ſicophanta: qui acquirere aliquid penes inimicos populi florētini ſe poſſe exiſtimauit: ſi illa que in laudē florentine vrbis ſcripſeram q̃ꝫ acerbe rep̄hendꝫeret. Ego autē: q̄ntū ad me attinet. neqꝫ laudator: neqꝫ aſſertor meorū ſtudiorū eſſe conſueui: ſed attenuator potius: dū alij laudarēt. Quare aliorū iudiciū ſit: q̄ recte iudicare poſſunt: cū de ceteris opꝫibus meis: tum de hac ipſa laudatione: quā iſte carpit atꝫ oppugnat: q̄nqm̄ ſcripta fuit oratio illa a me valde tūc quidē adoleſcente: cū recēs tūc primū e ſcholis grecorū exiſſem. Fuit eni ea laudatio mihi tāq̃ꝫ puerilis ludus: ac exercitatio ad dicendū. Recti vͦo iudicis ē cū aliorū multoꝝ: tū etiā tpis ꝯſiderationē habere Neqꝫ.n. Ciceroīs orō: quā dixit adoleſcēs ꝓ.P. Quintio eandē meretur laudē: quā orō poſt ab eodē dicta ꝓ Aulo Cluentio. laudamꝰ tñ vtrāqꝫ. Alterā vt adoleſcentis optie ſpei: alterā vt ꝑfecti iam oratoris. Demoſtenis q̃ꝫ orōnes ille q̄s adoleſcēs ſcripſit cōtra tutores ſuos non eiuſdē ſunt virtutis: q̃ eſt illa ſubtilis de īmunitate ad legiptimē: aut illa preſtantiſſima ꝓ Cteſiphonte: aut illa grandis et plena: in q̃ falſe legatiōis Eſchmem accuſauit. Equidē pari q̃ꝫ adoleſcentia laudatiōeꝫ illā ſcripſi. Sꝫ tñ in ea ipſa viuendi laudatōe ꝑmulta repient̄ a me tractata fuiſſe: que lector equus et diligens: vt leuit̄ dixeri: nō aſꝑnetur. Non eni temere: neqꝫ leuiter id opus aggreſſi ſumus: neqꝫ vagi neqꝫ incerti ꝑ ſemitas nobis incognitas ꝑegrinantiū more noſtro ipſi arbitratu ꝓceſſimus: ſed ducē itineris totiuſqꝫ laudandi ꝓgreſſus: certū indubitatūqꝫ habuimꝰ Ariſtidem celebrem apͦd grecos oratorē eloquentiſſimū hoīeꝫ: cuius extat oratō pulcherrima de laudibus Athenarū. Illius ſermo tanq̃ꝫ magiſter mihi fuit. Conatꝰ vͦo imitādi tanq̃ꝫ ludus exercitatioqꝫ adoleſcentie. Genꝰ aūt dicēdi: Nam id etiā conſi-

derare iudicem opoꝛtet: in huiuſcemõi laudatõib⁹ plauſibile q̃ddam ⁊ gloꝛioſuʒ eſſe debʒ. Id greci Panegyricũ vocant: nec ad ſubtilitatẽ diſſerendi: ß ad plauſum multitudinis accõmodari. om̃iſqʒ laudandi occaſio arripiẽda ẽ in eo genere: ac v̾bis extollẽda. Itaqʒ Ariſtides hũanitatẽ Athenienſiũ laudans inq̇t regionẽ q̃ʒ ip̃aʒ eadẽ hũanitate ſeſe i mare extendere: q̃ſi obuiã ꝓgredientẽ ac man⁹ poꝛrigentẽ nauigantib⁹ q̃ ad ſe venirẽt. et alio loco antiquitatẽ laudãs iq̇t alios quidẽ populos aduenas ſuaꝝ ciuitatũ habitatoꝛes. Athenienſes vero ibi natos ab iitio. ibi v̾o inhitabãt: eãqʒ regiõeʒ hoies genuiſſe ac peperiſſe. Itẽ alio loco inq̇t ceteras vrbes oẽs vel ad occaſuʒ v̾gere: vel ad oꝛientẽ: vel ad ſeptentriões: vel ad meridiẽ: ſolas v̾o Athenas ad nullã iſtaꝝ partiũ v̾gere: ß eſſe i medio harũ oim ꝯſtitutas: vt quicq̃d vltra citra ve quoq̃ v̾ſus exiſtat: id vel oꝛientale vel occidentale vel ſeptentriõale vel meridionale ſit appellandũ. Hec et huiuſmõi ꝑmulta i ea laudatione ſcripta: quis nõ vidʒ nõ ad veritatẽ: ß ad plauſuʒ et leticiã multitudĩs audientiũ ptinere. In laudatiõibus eni ciuitatũ ad eos ip̃os habetur ſermo: q̃s laudare velis: coꝛonãqʒ flagitat id genus dicendi: ⁊ multitudĩeʒ populi nõ ad iudicia: vel ad decernendũ aliq̃d de rep. coactã: ſed ad plauſuʒ et letitiã ex ꝓpriis laudibus percipiendam. Genus igit̃ dicendi in huiuſmõi laudatõib⁹ tale quiddã eſt: q̃d ſi intellexiſſet rep̃hẽſoꝛ meus: parcius rep̃hendiſſet. Aliud eni eſt hiſtoꝛia aliud laudatio. Hiſtoꝛia q̃dem v̾itatẽ ſeq̇ debʒ: laudatio v̾o multa ſup̃ v̾itatem extollit: vt i laudib⁹ Athenarũ factũ ab ariſtide ſup̃ oñdi⁹. Neqʒ eni verũ ẽ atticã regiõeʒ hũanitate q̃dã ſe in mare extendere: cũ ſenſu careat atqʒ motu. Neqʒ rurſus veꝝ eſt regiõeʒ illã hoies genuiſſe ac peperiſſe: cũ terra neqʒ cõcipiat hoies neqʒ pariat. Nec etiã veꝝ ẽ Athenas eſſe mediũ vmbilicũ habitabilis terre: cũ alibi ſit huiuſmõi pũctus. Sʒ hec oia q̃nq̃m nõ vera nihilominus oꝛnate ac ꝓbabilit̃ cum plauſu q̃dã

ac letitia multitudinis aurib⁹ infundūtur. Cū igitur huiuſmōi ſit in laudādis ciuitatibus dicēdi genus. Cōſtat vō florentiā romanorū eē coloniā. Nā id clariſſimū eſt et negari nō poteſt: quis iuſte admirari debet vel cōquerī qd dictū fuerit a me in laudatiōe preſertī: gloriā et res parentū ad filios tanq̄ʒ ad ſucceſſores legitimos ptinere. Hic eſt eni ꝓpus et cōueniens laudādi locus. At reprehenſor meus vtpote q̄ hec nō intelligit pinde ac ſi hereditas apō pretorē in iudicio peteretur : neqʒ populū romanū eē mortuū: meqʒ delirare putat q̄ hereditatē viuētꝭ ad aliū ptinere ſcripſerī. Viuit inq̄t popul⁹ roman⁹ tu hereditatē eius ad alios defers. vtinā viueret. ſ3 certe populus ille romanus de q̄ ipſe loq̄r iāpridē mortuus ⁊ ſepult⁹ ē. Hec āt q̄ nūc rome habitat collecticia ſ̄ba nō dn̄atꝭ ſ3 ſeruit. Quare de mortui agitur n̄ de viuētis hereditate. S3 ipſuʒ finge viuere: quāq̄ʒ ē mortuus: an cōueniēs ē dixiſſe gloriā ⁊ res parentū ad filios tanq̄ʒ ad ſucceſſores legitimos ptinere. Sin viuo parēte res eius ad filiū nihil ptinēt: ad quid inducta foret exheredatio filiorū. Satꝭ q̄ppe fuerat vel p̄teriiſſe vel nō inſtituiſſe ſi hereditas ad eos n̄ ptineret. Quō dixiſſet ille ſenex apō Terentiū de filio meus particeps. Qua rōne ſeipſuʒ remordens Eneas de Aſcanio dixiſſet. Quē regno italie fraudo et fatalib⁹ aruis. Jtaqʒ nec ſi viueret parens foret incōueniens ita de filio dixiſſe. Alia eni fori et iudicii ratio eſt: alia laudationis. Jn foro quidē poſſeſſio bonorū petitur: aliis auferēda. Jn laudatiōe vō gloria: et res parentū ad filios ptinere mōſtratꝭ. Qua ī re nihil parētib⁹ aufertur: immo plus tribuitur: cū gloria ⁊ āplitudo que parētes illuſtrat: in filios q̄ʒ fulgere aſſeueratur. Quare diſcat queſo iſte q̄ſquis ē hui⁹ laudatiōis rep̄henſor moderatius loq̄: genuſqʒ dicēdi q̄le poſtulat laudatio nō ignoret. nec me incōſiderate ac temere ꝓceſſiſſe arbitretur cum et ducē ꝓbatiſſimū habuerī: et nihil non ad exemplū laudatiſſime orōnis in hac mea dixerī. Hec ꝑ cogni

tiōe tua ſcripſiſſe volui. Nā obtrectatorē meū illū neq̄ noui eūdē: neq̄ noīari vnq̄ꝫ audiui: ſꝫ ſatis appareꝫ furioſum quendā eē q̄ſquis is ſit: Simul enī reprehendit de rebus ſibi incognitis: ſimul q̄ꝫ maledixit: q̄ſi nō rōne ſꝫ odio furoreq̄ꝫ moueatur. Quid aūt hic ſimile habꝫ Alfonſo. Ille veterē interpretationē ethicorū ſuis rationibus defendebat. de me aūt nihil niſi honorifice loquebatur. Tribuebat lrās ſplendoreq̄ꝫ orōnis. plura deniq̄ꝫ q̄m ego ipſe vellē in hac parte de me p̄dicabat. Vnū modo reprehendebat q̄ nouā interpretationē meā veteri anteferrem: et in hoc ipſo tū hūaniſſime ac moderatiſſime opinionē ſuā nō ꝯtūelijs vt iſte ſed ratiōib9 tuebatur. Hic aūt alt nihil modeſti habet. Itaq̄ꝫ ego ille q̄ Alfonſo moderate admodū ciuiliterq̄ꝫ reſpondi: hanc moderationē meam huic reſpondens ſeruare nō poſſem. Iurgia vero et contumelias ſi reddā et ī his diutius conſiſtā vereor ne ipē leuior et ſtultior fierē q̄ꝫ iſte ipē qui me ꝓuocat. ꝛ ꝓfecto ſi certare maledictis vellem abundātiſſima mihi cōtra hunc aſinū ſuppeditaret oratio. Sꝫ in tā leui re occupatū eſſe pudet. Itaq̄ꝫ hec preteribo: atꝫ omittā: rideboq̄ꝫ potius illius ignorantiā ac fatuitatē q̄ꝫ ipē facere aliq̄d me indignū adducar. Et de litteratura q̄ꝫ: ſi deo placet neſcio q̄d cauillari pgit homo ſtolidus et inſan9. Qua quidē in re ſibi contigiſſe video q̄d p̄ſbyteris ruralibus euenire cōſueuit: q̄ ꝓpter ignorantiā litterarū abradūt in libris ſuis que bene ſcripta fuerant: vel aliter ꝓnunciant q̄ꝫ ſcriptū ſit aſſerentes illo mō ſtare nō poſſe. Hoc idē illi ꝯtigit ī libro meo: ſi mō meū habuit. Or ſi alienū habuit librū et forſan vt fit a ſcriptore aliquo mendoſe tranſcriptū q̄d me accuſat. Neq̄ꝫ enī Ciceroni imputamus q̄ epiſtole eius ad Atticū multis in locis librariorū vitio ita ſcripte ſunt vt ſtare v̄ba nō poſſint. Neq̄ꝫ Virgilio q̄ q̄nq̄ꝫ ita ſcripti verſus eius reperiūtur vt pedes non habeant cōgruentes. Sed nihil eſt malignius calūniatore: neq̄ꝫ peruerſius: qui cū hec ſciat non eſſe repre

hendēda tñ ꝑ calūniam reprehendit. hō ſtultitie et igno
rantie et leuitatis plenus: q̄lis ē ille: non aliť q̄ȝ ↄtūelioſe
ac maligne loquereť. Nā q̄les ſunt hoim mores talis et
ſermo eē cōſueuit. ¶ Leonardus. M. Truienſi.

N On ſatꝫ dilucide ꝓpoſitā a te queſtionē illam vi
deo: de q̄ ꝑ tuas lrās ꝑcōtaris. Ais. n. cū ſermo fo
ret de rethoricis inſtitutꝫ: dixiſſe quendā eruditū hoiem
ex ĳs: qui tunc aderāt ſolute ꝓnūciatiois vi dumtaxat
marie vſuȝ et exercitiū deſyderare. Deide q̄ſi ratio hui⁹
dicti afferať: ſubĳcis. Cū. n. dicim⁹ inq̄ebat: ꝛ nō aliud:
Hec ſunt v̄ba queſtiōis ꝓpoſite. Dico igiť: nec p̄mo loco
mihi dictū: ſatꝫ clarū videri: et q̄ ad declarandū ſubĳciť
ratio n̄ tā ip̄m declarat: q̄ȝ obſcurat. Sed accidit forſan
ebetudie mea: vt min⁹ intelligā. Itaq̄ȝ p̄us q̄ȝ ꝓpoſite
q̄ſtiōi rn̄deaȝ ꝑcōtabor ipſe te: imo illū: q̄ hec dixit. Nā
tu relator es. ac nō auctor. Primū igiť q̄ro q̄d ille ſibi vo
luerit: dū inq̄t ſolute ꝓnūciatōis vi. Solutā. n. plurib⁹
mōis dici ſolet. Aliť. n. ſolutā pecuniā dicim⁹. aliť ſolutā
queſtionē. Aliť cū dicim⁹ rupe ſoluta obice ſaxi: vt Boe
tius. Aliť cū dicim⁹ lege ſolut⁹: vt de Pindaro inq̄t Flac
cus. Aliter ſolutā orōeȝ. i. abſq̄ȝ metro. Aliter cū dicimus
ſolutus ī dicēdo. i. prōptus: et fluēs: ac minime ligatus.
Hec mihi occurrūt ſcribēti Sūt credo ꝛ plures mōi: q̄b⁹
ſolutā dicim⁹. Cū igiť iq̄t ſolute orōis: q̄d tandē itelligit
Vtrū queādmodū ſolutā pecuniā: ꝛ ſolutā q̄ſtionē: ꝛ ſo
lutā rupē dicim⁹. Vel potius queādmodū ſolutā orōeȝ:
hoc ē ꝓſa: n̄ v̄ſu. Si hoc vult: cur min⁹ ī v̄ſu ꝓnūciatōȝ
hr̄e locū exiſtiat: q̄ȝ ī ꝓſa: Roſcius. n. ac ceteri hiſtriōes
bōi: q̄ tragedias vel comedias agebāt: plus artꝫ ī ꝓnūci
ando habuerūt: q̄ȝ oratores. Sin aūt dicere vult ſolute
orōis. i. prōpte: fluētꝫq̄ȝ: nouū loquēdi modū iducit. Pro
nūciatio ſiq̄dē: quā meliori vocabulo actionē dicim⁹: n̄
ſolū voce: verūetiā geſtu: vultuq̄ȝ ↄficiť. Quō igiť ↄgrue
re pōt: ſi dicam⁹ ſoluto geſtu: ſoluto vultu: Certe nullo
mō. Itaq̄ȝ vt pace ſua dictū ſit: ſolute ꝓnūciatōis dixiſ
ſe: n̄ ſatꝫ q̄d velit: oñdit. Deideq̄ȝ ſubĳcit vi: obſcuritate
n̄ caruit. in dicēdi. n. arte q̄dā ē oratorꝫ v̄t⁹: quā appellā⁹
vi. hec v̄t⁹ Dēoſtēi tribuiť maxie. iq̄t. n. cicero. vi Dēoſtēi

tribuim⁹: lenitatē Aeſchini:ſubtilitatē Hyperide. et Qui
tilian⁹ Ciceronē laudās:inq̄t. Expreſſit vim Demoſthe
nis:iucunditatē Iſocratis:copiā Platonis. Vtrū igitur
iſte vi dicens: de hac virtute oratoria itelligit:an de alia
re:mihi vehement̄ obſcurū eſt. Nā ſi de latronibus lo-
queretur:non dubitarē q̄d eſſet vis.ē.n. violentia cōtra
ius illata. Nunc aūt cū de oratoribus loq̄tur: v̄ba intel
ligere debemus ſecundū ſubiectā materiā.ē.n. vis in ora
tore virtus quedā:cui iudices reſiſtere nō valent. Deide
ꝙ ſubijcitur dūtaxat maxie vſum ⁊ exercitiū deſyderare
abſurdiſſimū videri non immerito pōt. Nā dūtaxat ex
cludit:maxie implicat. Et.n.q̄ vſu maxie fieri dicit:ſig-
nificat et alijs modis fieri q̄z vſu. Qui v̄o vſu dūtaxat
fieri dicit:alios oēs modos excludit. Atq̃ ita pugnantia
int̄ ſe dicere videtur:qui dūtaxat et maxie ſimul ꝯiungit
Q̄ꝫ aūt inquit deſyderare:eodē vitio laborat. Deſydera
re.n.idē mihi ſignificare videtur: qđ carere:ac deficere.
In eo prelio inquit Liuius deſyderati ſunt milites centū
.i.perierunt. deſyderauimus hūanitatē tuā.i.defuit tibi
hūanitas. Vſum ergo et exercitiū deſyderare nihil ſigni
ficat aliud:q̄z vſum et exercitiū nō habere. Hec tecū q̄n
quidē tu grāmaticus es:diſceptare libuit: et quaſi thēa
ta quedā tibi ꝓponere. Nam illud qđ ſubijcitur:tanq̄z
ratio primi dicti. Cū.n.inq̄ebat dicimus:et nō aliud:nō
aliud. Eiuſcemōi eſt vt nō ad grāmaticū. ſed ad Oedi-
podē. vel ad ſibyllā ſit reijciundū:q̄ꝝ alt̄ ſphīgis: altera
futuri ſeculi caligine m patefecit. Ego v̄o cū Dau⁹ ſim:
nō edipus:vt inq̄t ille apđ Terentiū ſeruus:ad iſta qui-
bus diuinatiōe opus ē: rn̄dere nō poſſum. Q̄ꝫ ſi queſtio
illa mihi ꝓpoſita ſit:an ꝓnunciatio vſu dūtaxat nobis
cōparetur:negabo equidē:nec id ſane imerito. q̄zq̄z.n.v
ſus ac exercitiō in ea re multū valeat: tn̄ prime ac maxie
partes nature ſunt. Nam magnitudinē:claritatēq; : et
ſuauitatē vocis natura prebet: et dignitatē vultus: ge-
ſtuſq; venuſtatē eadē natura largitur. Ars deniq; ſup-

addita hec nature bona vel tēpare pōt:ſi ardtiora ſint:
vel extollere ſi frigidiora exiſtant. Vſus abſq; arte picu-
loſus ē:crebro q̄ aberrat. Contra naturā vo nemo felicit
pugnat. Itaq; nullus in dicēdo magnus euadere vnq̄z
poterit:q̄ nō habeat largas a natura dotes:et eas ip̄as
ſtudio ⁊ arte ⁊ exercitō ↄfirmatas. Eſſe vo artē q̄zdā p
nunciandi:et nō vſuz ſolūmō hiſtriōes:ſcena q̄ declarāt
Demoſtheni certe ac Cicerōi cū vtq; in actiōe deficeret:
hiſtriōes duos ad pbabilē modū pnunciādi reduxerūt.
Siqdē Demoſtenes ab Satyro: Tullius vo ab Roſcio
inſtitutus ē in actiōe, Ex q̄ palā ē nō exercitationē ſolā
ad hoc ſufficere:ß artificō q̄dā adhibito cōpari. Vale.

¶ Leonardus Aretinus.

a Dmirabiles pfecto epiſtole apud vos ſcribūtur
reuerendiſſime pater vt ego p hos dies conſpexi.
Venerunt eni ad manus meas exēpla quarundā epiſto
larū in quib⁹ vna fuit tue patnitatis ad ducē cloceſtrie
de obitu meo:altera fatui cuiuſdā ac ridendi nebulonis
ad candidū ↄtūelias et maledicta in me ↄtinēs. Erant
inſup alie cōplures epiſtole. de quib⁹ quid ipſe ſentiā nō
neceſſe nunc eſt apperire. At enī duas illas quas primo
retuli ſilentio p̄terire nō poſſum. Primū igitur q̄ntū ad
ſignificationē mei obitus attinet: ⁊ vt iocoſe p antiqua
familiaritate noſtra tecū agam tu etiā atz etiā vide quō
famā exiſtimationēq; tuā defendas: qui de viuentis ho
minis obitu lrīs tuis tuoq; ſigillo īpreſſis apō ducē Clo
ceſtrie teſtificatus fueris. Atqui iuri operā dediſti:nec ig
noras que nā hui⁹ dilicti pena ſit a legibus conſtituta.
Deinde q̄d ſibi voluit tanta feſtinatio ac pperatio ſcri
bendi preſerti de re tibi doloroſa et illi ipſi mime placitu
ra cui ſignificabas. Proſpera enī ſignificare celerit ac li
benter ſolemus. aſpera vero nemo libēs ſignificat. Que
igitur fuit cauſa tam pperandi. Inſtabat vt video cā-
didus ac te īpellebat conceptāq; ex illo duce ſpē labi nō
patiebatur. Faceret candidus vt vellet. tu rationē poti-

us habere debuiſti grauitatis tue q̄ȝ illius voluntatis. Quid aūt illud quod in eadē epiſtola per te ſignificatū fuit duci Cloceſtrie: me defeciſſe ī ꝓmiſſis cū eos qui ſibi a me promiſſi fuerant politicorū libros tribuerim alteri Hec profecto neqȝ amici: neqȝ de amico vox fuit. An tu cādidi vſqȝ adō inſeruire ſtudio debebas vt talia de me ſcriberes preſertī et tibi incognita et non vera. Equidē cuncta que promiſerā duci cloceſtrie cumulatiſſime per ſolui. Itaqȝ non magis de obitu meo falſum tibi relatū fuit: q̄ȝ de promiſſorum defectu: quod vt ſcias attende Scripſit ad me dudum cloceſtrie dux ſe libros ethicorū per me traductos vidiſſe: tollebatqȝ illos in celum laudibus: ac proueniſſe ex illis mirificam vtilitatem ſtudioſis omnibus predicabat. Proinde hortatus eſt me vt ꝓ communi vtilitate libros quoqȝ politicorum eodem modo in latinum transferrem. hoc illi tandem promiſi. nec promiſi modo: verum etiam adimpleui: primumqȝ volumen eius operis inſigniter ornatum ad illum per manus bonromeorum qui londonis negociantur tranſmiſi ac preſentari illi domino feci. Ubi eſt igitur defectus fidei mee? Ubi fruſtratio promiſſorū. Poſtulauit inqm̄ vt pro communi vtilitate illos tranſſerrem. Ut vero illi vt ita dixerim titulum libri aſcriberem nec ipſe petiuit vnq̄ȝ: nec ego promiſi. Nam ſi promiſſem obſeruaſſem. Nihil enim mihi facilius erat. ſed ego illa gloria delectari tantum principem non putaui preſertim cum ipſe nō peteret: et me aucupari gratiam per huiuſmodi ſcriptiones nolebam videri. Quare nec mors nuncianda fuit: cum eſſem viuus: nec defectus fidei cum in me non eſſet. Equidem ab illo duce nihil vnq̄ȝ accepi: nec vnus quidem obolus vt dici ſolet ab illo mihi collatus eſt. Tua vera paternitas credebat forſitan me infinita quadam pecuniarum vi ab illo extorta: libros ſibi promiſſos alteri tradidiſſe. At enim ipſe nunq̄ȝ ſtudia mea venditaui: neqȝ mercaturam libro

rum vnq̄ȝ feci: nec vnum mittens libꝛum alios retinui: ſed vt erant octo libꝛi vno volumine ſimul omnes ſtatim atqȝ illos abſolui cloceſtrie duci liberaliſſime tranſmiſi. Deberent pꝛofecto homines ſuas res agere ſine alioꝛum inſectatione atqȝ calumnia. Nec de tua loquoꝛ reuerentia: que om̄ia de me poteſt: cui omnia permitto: cui in om̄ibus acquieſco: ſed loquoꝛ de his qui hec te ſcribere voluerunt: quos de rebus ſuis loqui opoꝛtuit: meas autem nequaq̄ȝ attingere. Hec ad epiſtolam tuam. De altera vero illius ſtultiſſimi atqȝ leuiſſimi nebulonis epiſtola: qui tanq̄ȝ canis egyptius contra me latrat: riſi ſtultitiā ſcriptoꝛis furioſi ac veſani. At q̄m̄ impꝛudens eſt ille nebulo. Sic enī me contemnit vt ingenio vt intelligentia omni: vt cunctis deniqȝ que dici poſſunt ſpoliet: illi autem ad quē ſcribit ſcientiam eloquentiam: ingeniū et cuncta que dici poſſunt attribuat. O pecudem. Neqȝ enim appellare hominē decet cui tam inſenſatum iudiciū ſit. Deinde mandat vt me confodiat et ꝓſternat. Huic ſuccurre pater: metuo confodi metuo pꝛoſterni. fer opem queſo. Da mihi aliquid quo muſcas abigam me inuadere parātes. Accelera obſecro Sed q̊ vult me confodiat Therſites iſte. manu ne. At longe abeſt. Litteris ne. At nobis quoqȝ ſunt littere: quibus ſi certandū erit: hec illius verboꝛū iactantia q̄ȝ vana ſit oſtendetur. Vale.

¶ Leonard⁹ Aretinus ad reuerendiſſimū Domi. Cardinalē Comenſem.

I tp̄a me n̄ īpediſſent reuerēdiſſime pat̄: feciſſeȝ id ſ qđ erat amicicie nrē: vt gratulatū ad te veniſſem ꝓ hac noua exaltatōe tua. Nūc āt ꝓhibit⁹ rōe q̄dā ac reſpctū reꝝ mīme negligēdaꝝ exclus⁹: tibi q̄dē palā exhibere officiū abſtinui. Ipſe tn̄ ꝓ te mihi gratulat⁹ ſū: ac letat⁹ tua dignitate: ita vt nēi tuoꝝ ī hac ꝑte ꝯceſſeri Oꝝ ſi de⁹ dedꝛit: q̊d ⁊ ego opto: ⁊ te optare ſcio: vt ex hac belli ꝯbulētia: pacꝭ amēitas ſubſeq̄r: facile q̄cq̄d vel omiſſuȝ vel īterruptū ē: ꝯſuetudis nrē: ſedulitate officij ꝯpēſabi⁹. Vnū tn̄ differre nolo: q ai̇aduerti q̄buſdā in lr̄is cuma-

nū te ſcribi: a ciuitate videlicet: de q̄ exaltatus es ad cardinalatus ſupeminentiā. Jd vo erratū: ſi in alio foret: ſilentio preterire: ac dare cōmuni ignorantie. Jn te āt homine docto: ac lris expolito neq̄q̄ mihi p̄tereuudū videtur. Non. n. cuman⁹ dicendū ē: vt mihi quidē videt: ſed comēſis. Rationē vo hui⁹ ſi queris: nihil ē: qd facilius explicari poſſit. Due ſunt. n. ciuitates Jtalie nominibus fere ꝯtigue. ſitibus vo locoꝝ valde diſtantes. Vna ſec⁹ mare inferū: que cume vocat. Ex hac vrbe Sibyllā fuiſſe dicūt. Hec ē vrbs: ad q̄ Eneas nauib⁹ ex ſicilia puenit. De q̄ Virgilius inq̄t. Sic fat lachrymās: claſſiq; immitit habēas. Et tandē Euboicis cumaꝝ allabit oris.
Hec eſt etiā vrbs: de qua Juuenalis inquit.
Quāuis digreſſu veteris cōfuſus amici: Laudo tū vacuis ſedē q̄ figere cumis Deſtinet: atq; vnū ciuē donare ſibylle. Janua baiaꝝ eſt. et gratū littus ameni
Seceſſus. ego vel prochytam prepono ſuburre.
Eſt igit hec vrbs in littore maris: nō lōge a puteolis: et neapoli. Vtq; piſe athene: et volatere plurali tm̄ numero dicunt: ſic etiā cume: vt vacuis cumis. et Cumarū allabitur oris. A cumis vo iſtis cumanus dicit: vt Cumana ſybilla: cuman⁹ ciuis: cuman⁹ p̄ſul. Sūt āt hec oia luce clariora: milleq; auctoritatib⁹ ſi foret opus ꝓbaret. Altera ē vrbs nō lōge ab alpib⁹: penes lacū: q̄ dicit larius. Hec aūt vrbs nō cume: ſ; comū appellat. Fuit autē hec patria. C. Plinij Secūdi oratoris: q̄ p tpa Domitiani: et nerue: et traiani floruit. Comū vo ab initio poſitū fuit a trāſalpinis gentibus. Quanq̄ de prima eius origine ambiguū eſt. Poſtea vo lōgo intuallo colonia rōanorū ciuiū in eā vrbē fuit deducta. Eāq; vrbē nouū comū appellarūt: q̄ſi renouata ciuitas eēt ob colonos nouit inductos. Jtaq; de Plinio ita ſcriptū legim⁹. Caius Plinius nouicomēſis orator. Vides igit nouicomenſem dici. Et ſiq̄s noui abijciat: comēſem eē dicendū. Vulgo etiā loquētes comū appellant eā vrbē: nō cumas: vt me

lius vulgaris ſermo veritatẽ ſeruauerit:q̃z homies pap eruditi:qui oĩa ſu a ignoratõe conturbãt. Or vero penes antiquos nouũ comũ appellaretur:declarat Catul li poete veroñeſis epiſtola verſibꝰ ſcripta ad Ceciliũ poetã ſodalẽ ſuũ. Sic enĩ inquit.

Poete tenero meo ſodali Veli cecilio papyre dicas
Veronã veniat:noui reliquẽs Comi menia:lariũq꜅ littꝰ
Nã q̃ſdã volo cogitationes Amici accipiat ſui:meiq꜅.

Et cetera:que ſequũtur. Plinius q̃z ille maior in lib. naturalis hiſtorie tertio Comũ appellat. Sic.n.inq̃t: Oro minioꝛũ ſtirpis eſſe comũ : et bergomũ Cato exiſtimat. Verũ originẽ gentis ſe ignorare fateť:quã docet Corneli us Alexander a grecis ortã. Ĩtpretationẽ etiã nois:q̃ſi vitã in montibus degentẽ. Itẽ alio loco idẽ Plinius ita ſcribit: Latitudo Italie ſubť radices alpiũ a varo flumi ne ꝑ vada ſabbatia: taurinos:comũ:bergomũ: brixiã: veronã : vicentiã: opitergiũ:aquileiã:tergeſtas polam arſiã:dcc.q̃dragintaquiq꜅ milibꝰ paſſuũ colligit. Quid ergo eſt? cũ iſta ꝓbaueri: te hoiem appme doctũ magẽ cenſeo verũ ſequi debere: q̃z in hunc manifeſtũ nominis errorẽ cõſentire:niſi forſan cumis: ⁊ baiis:et calidis aq̃s magis delectarẽ:q̃z gelido lacu. De quo Virgilius i lau dibus italie inquit.

Quid ve lacus tantoste lari maxie:teq꜅
Fluctibus:et fremitu aſſurgens benace marino.

Vale ac me ama. tibiq꜅ ꝑſuade te a me plim amari.

¶ Leonardus Aretinus ad Reuerendiſſimum Domi. Cardinalẽ Comenſem.

c Eteris quidẽ oĩbꝰ excellentiſſime paẽ:vt ex lris tuis cõſpicio:nulla inť nos varietas ẽ. Nã et pre ter mittendarũ gratulationũ ꝓbabilẽ mihi cãz fuiſſe cõ cedis:et incõmoda belli pariter deploramus. et de vrbe como:que ſcripta fuerunt a me:tua paẽnitas aſſentitur et nõ ingratã ſibi fuiſſe illarũ rep cõmemorationẽ oſten dit. Reſtat igitur vna pars nõ in controuerſia quidẽ : ſed in admiratione:de verboꝛũ ſcilicet:que a ciuitatibus

oppidis ve trahuntur: permagna quadā et incompre-
henſibili varietate: que a te perite: ſcienterqꝫ cōmemora
ta: ac multis exemplis demonſtrata fuit. De qua quid
ipſe ſentiā: optas certior a me fieri: niſi mihi graue ſit:
et niſi res indigna videat̄. Ego vero: tm̄ abeſt: vt gra-
uer de hiſce rebus ſcribere: et loqui: vt etiā gratias tibi ꝑ
magnas habeā: ꝙ ex preſentibus occupatōibꝯ nō ſatis
mihi quidē iucundis ad cogitationē reꝝ mihi iucundiſſi
marū me reuocaſti. Licet. n. nos derideant ij: q̄ neqꝫ q̇d
neqꝫ quō loquantur: vnq̄ꝫ cogitarunt: ipſe tm̄ recte emē
dateqꝫ loquendi peritiā a preſtantibꝯ viris nō exiſtimo
negligendā. Verborū. n. delectū eloquentie principiū cō-
ſtat eſſe. Nemo quidē eloquens eſſe pōt: q̄ non rectis et
cōgruentibꝯ verbis vtatur. An igitur Caius Julius Ce
ſar tantus vir librū de analogia. i. de formatione: tracta
tuqꝫ verborū cum laude ſcripſerit: nobis vero turpe fue
rit illis ipſis de rebus tractare: et loqui? Fateor ergo ī eo
rum verborum: de quibus a te ſcribitur formatione: per
magnā q̄ndā eſſe varietatē: adeo vt vix rōēꝫ vllā analo
gie ꝯſtare in illis videā. Huiꝯ v̾o cāꝫ puto: ꝙ alia greca
ſunt oppida: alia barbara: alia latina. Jn ſingulis aūt
et voces: et ꝯſuetudīes regionū ꝑmultū valuiſſe reor. Ci
nes. n. ⁊ oppidāos par ē huiuſcemōī appellatōēs ab ini
tio frequētaſſe. Vtqꝫ ipi ſe ſe ſcribebāt: ſic ab alijs voca
bant. Ex q̄ factū ē: vt grecorū oppidorū hoīes ad grecā
linguā: Latini ad latinā: Barbari ad barbarā declina
rent. Similitudīes q̄ꝫ: ac vicinitates frequēter in hac re
valuiſſe cōperio. Jn multis etiā ſuauitatis ꝯcinitatiſqꝫ
rōēꝫ habitā puto. Ex his aūt cauſis varietas tāta ſub
orta ē: q̄ntā eē videmꝯ. vt v̾o aliqua de his exēpli grā ꝑ
nos attigant̄: Quid ſimilius eē pōt in v̾bis: q̄ꝫ verona:
et ancona? Cur igit̄ alios veronēſes dicimꝯ: alios anco-
nitanos? Greca videlicet ciuitas ancona fuit: hoc eſt a
grecis ꝯditoribꝯ poſita: nomēqꝫ anconitani a greca vo
ce trahit̄ anconite. Jpſi. n. ꝯditores ſic ab initio vocare
ceperūt. Thomū ciuitatē ſcimꝯ eē ī pōto: ñ lōge a flumi
nis dānubij oſtijs conſtitutā: apud quā relegatus fuit

Ouidius poeta. Verbū ab ea tractū thomitanū facit: nō thomenſem. De qua inquit Ouidius ipſe.

Naſo thomitane non iam nouus incola terre.
Hoc tibi de getico littore mittit opus.

Thomū igit̄ et comū ita ſimilia eē video īmiatiōe: et ſyllabis: vt nihil differāt: tñ ab altera comēſem dicim⁹: ab altera thomitanū: termiatōe illa grecoꝝ ligue ꝯſona: q̄ etiā anconitanū dictū oñdi⁹. Illa ēt greca ſunt oppida et ad figurā grecoꝝ figurata v̄ba. Neapolitani: Panormitani: Drepanitani: Lilibetani: in q̇b⁹ ñ corrñdere analogiā latioꝝ v̄boꝝ ñ eq̇dē admiror. Nā vt a fano fanenſis: ſic ēt a drepano drepanēſis ſecundū latinā analogiam erat dicendū. Segregem⁹ igit̄ ea v̄ba: q̄ a grecis habēt ꝯformatōez q̄ndā. Neqꝫ de horū varietate admiratōez ſuſcipiam⁹. Voces ēt: ac mores regionū int̄ cāas varietatū aſſignaui⁹: eāqꝫ rē ꝑmultū valuiſſe i appellatōib⁹ māifeſte deꝓhendit̄. Vicini.n. ad exēplū vicioꝝ facilit̄ ptrahūt̄: vt i cāpania Ferētinates: Arpinates: Aq̄nates Caſſinates: Antiates. Et i vmbria Fulgiates: Vrbinates ⁊ hoꝝ vicini illoꝝ ſecuti voces: a Sarſena ſarſenates a ceſena ceſenates: a rauēna rauēnates dixere. Nā q̇d vetabat dicere ceſenēſes: ſarſenēſes: rauēnenſes? Gallie trāſalpie vrbs ē gebēna. Nomē ab ea tractū gebēnenſis facit. poterat ꝑ eādē analogiā a rauēa rauēenēſis dici. Nihil.n. īteſt īt rauennā: et gebennā. ß icole illi⁹ loci rauēnates maluerūt dici ad ſilitudiez ſarſenatū: et ceſenatū finitimoꝝ ſuoꝝ. Hec ſarſena: d̄ q̄ loq̄mur: Plauti comici poete patria fuit. Sita v̄o ē int̄ ceſenā ⁊ arretiū: ita vt dioceſes earū ciuitatū vtriqꝫ attigat. Suauitatis q̇ꝫ rōez habitā i mltōꝝ formatōibus ꝯſpicio. Auriū eni ſenſus delicatiſſim⁹ ē: cūctaqꝫ repudiat: q̄ ñ belle ſonāt. Piſas: ⁊ ſenas: et feſulas pluralit̄ dicimus. A piſis piſanū: a feſulis feſulanū: a ſenis ſenēſem dicimus: nō ſenanū: q: inſuauit̄ ſonare videbat̄. His trib⁹ exceptis cāis: analogie ratio in v̄bis quidē latinis ſatis ꝯſtare videt̄: vt florētia: placentia: vicentia: ꝯſentia: cū eandē i vltimis ſyllabis ha-

bent ꝑmiatões:eodē mō formenť ab ĳs noīa florentinus placētinus: vicentinus: ꝯſentin⁹. Arretiū:ſutriū:cluſiū: regiū:opitergiū:patauiū: et cetera his ſimilia: eodē mō arretinus:ſutrinus cluſinus: reginus: opiterginus:patauinus faciunt. Itē tarentū: tridentū:tudertū. tarentinus:tridentinus:tudertinus. Que vero habent o longū ante na:vt Verona:Cremona:Cortona:Hippona:Dertona: Sauona:et alia huiuſcemōi analogiā cōſeruant. Mediolanū:et fanū cū ſimiliť ſonent: ſimilia ꝓducunt ex ſe noīa. Eodē mō Ferraria:et nouaria. Tuſculū:Eſculū:Verulū:et alia huiuſmōi generis tuſculanus:eſculanus:verulanus. Mantua:et Capua. mātuanus: ⁊ capuanus. Licet antiqui ꝑ ablationē v lrē campanū dicerent. Vt cāpane delicie:cāpanus ſenatus:cāpan⁹ ciuis Sȝ nos hāc ſpinoſaȝ ſiluā omittam⁹. Neqȝ.n.tractare de tota re.ſed aliq̄ delibare exēpli grā ꝓpoſitū fuit. Cur aūt comēſis dicendū ſit potius:q̄ȝ comanus:due:vt mihi videť:q̄ſtiones ſunt. Aut.n.de nouis queriť: aut ꝺ primis impoſitorib⁹. Si de nouis:nihil expeditius eē pōt. Cū.n.veteres doctiſſimi viri ita ſcribāt: et nos eodē mō obſeruare debem⁹. Plinius in libris de naturali hiſtoria inq̄t. In comēſi iuxta lariū lacū fons horis ſingulis intumeſcit:ac reſidet. Et alibi ſcriptū eſt. Caius Plinius nouocomēſis. Quare nos q̄ȝ eodē mō ſcribere:ac loqui debere:manifeſtū eſt. Qꝛ ſi ꝺ p̄mis impoſitorib⁹ queriť cur maluerūt comēſes.dicere:q̄ȝ comāos? Credendū ē n̄ ſine ꝓbabili rōne ab illis factū. Vel q: magnificētius ſonare videbať. Vel q: mediolanēſes:et laudēſes:et huiuſcemōi vicinorū appellatōes eos ꝑ ſimilitudīeȝ inuitarūt Vel q: Remēſiū et Parmenſiū analogiā magꝭ ſequendā cēſuerūt. Potuit ēt illos ea cā īducere:ꝙ cōan⁹ idē ſignificat: q̄d villan⁹: ⁊ ruſtican⁹. Coma ſiq̄dē grece:villa eſt. Vt āt ab vrbe vrban⁹: ⁊ vrbic⁹: et a villa villanus et villic⁹:ſic etiā a coma coman⁹:et comicus. Itaqȝ vt hanc nois equocationē nō ſatis honorificā vitarēt:comenſes dicere maluerūt:q̄ȝ comanos. Vale.

Leonardi Aretini epiſtolarum Familiariū Liber Nonus.

¶ Leonardus Aretinus Regi Hiſpanie.

Iampridem sereniſſime rex inſignē preſtantiam mirabiliū virtutum tuarū conſpiciens gauiſus ſum ipſe mecū: et ſeculo noſtro gratulatus: q̄ ei cōtingat regē habere preſtantiſſimū: et tam belli q̄ȝ pacis artibus glorioſuȝ: cuius induſtria in bello gerendo ſapientiā ſummā: pacientia vero ac pſeuerantia magnanimitatē eximiam oſtenderit. Quid dicam de iuſtitia: que ī te plurimū lucet. Quid de pietate: ac religione. quid de fidei ꝯſtantia. quid de oīm rerū moderatione. quid de ſtudijs lrāꝝ. quibus ī medio feruore belli maxīe dare operā nūq̄ȝ deſtitiſti. Maxima ꝓfecto ſunt hec et eximia regis ornamenta. Itaqȝ ⁊ illa que iamdudū a te poſſidentur. hereditaria regna ſub tātis virtutibus tuis tranquille beateqȝ degunt: et hi q̄ inſuper ex te adiūcti ſunt populi ſub tua gubernatiōe eandem tranquillitatē ſperare merito poſſunt. Quis igitur iſta conſiderans non faueat ceptis tuis. quis tuo nomi nō ſuffragetur. Equidē ſi tantā operam militie dediſſeȝ q̄ntā ſtudijs lrāꝝ īpendi armat⁹ forſan ꝓdeſſe nōnihil poſſem. Cū v̄o n̄ arma didiceri tractare ꝟ libros: in hoc ipſo q̄d didici ne opa mea tibi deſit annitar. Itaqȝ Politicorū Ariſtotelis libros ꝑ me ī latinū traductos ad te mittere ꝯſtitui magnū ac diues īſtrumentū regie gubernationis: ac ꝓpriā regꝭ ſuppellectilē. Nā ceteri q̄dē libri vt mihi videt̄ cōmunes oīm: vt ita dixeri: ſunt. hi aūt ꝓprij regis. Siquidē rex a regēdis populis dicit̄. libri autē hi nihil aliud docēt q̄ȝ queadmodū populi regāt̄. Quare ego ille tue laudis auidus te hortari obteſtariqȝ nō deſinā: vt hos politicorū libros q̄ȝ familiariſſimos tibi facere ſtudeas. Licet eni a parētib⁹ regib⁹ vt tue dictabāt lrē ꝑmulta ac p̄clara exēpla bn̄ regēdi ſuſceperis: tn̄ aliḋ

eſt natura:aliud diſciplia:vt in rhetorica et muſica licet
intueri. Qui eni muſice ſcientiã tenet:longe melius de il
la iudicabit et ſentiet q̃z is q̃ vel ex ingenio ꝓprio vel ad
imitationẽ alterius vocẽ formabit. Idẽ q̊z eſt i arte rhe-
torica. Etſi eni magnis ingenijs p̄diti quidã copiã dicẽ
di ſine arte aſſecuti ſunt: ars tñ dux certior ẽ q̃z natura.
Aliud ẽ eni arbitratu ſuo v̊ba facere:aliud ea q̃ dicas rõ
ne et arte diſtinguere. Regia quidẽ dignitas ſup̄ma eſt
oĩm dignitatũ hũanaꝝ. Itaqꝫ poete iouẽ ñ ipatorẽ ap-
pellãt:ſꝫ regẽ tribuentes deo id nomẽ: q̊d ẽ apd̃ homĩes
maximũ atꝫ ampliſſimũ. Multa igit̃ ac maxĩa ornamẽ
ta et a natura et ab arte dignitas regia req̃rit:ſi munus
ſuũ recte velit adĩplere: cũ eſſe debeat tanq̃z deus quidã
int̃ hoĩes excellens bonitate et excellens ſapientia et excel
lens virtute. Quod cõſiderans Philippus Macedonũ
rex ſapiẽtiſſim⁹ ac maxim⁹ vir Alexandrũ filiũ Ariſtote
li in diſciplinã tradidit:q̊ illo quã mõ dixim⁹ excellentiã
adipiſceret̃. extatqꝫ illius epiſtola ad Ariſtotelẽ de Alexã
dro in q̃ hec ſunt v̊ba. Dijs inq̃t grãs habeo nõ tã ꝓiñ
q: nat⁹ ẽ q̃z ꝓpterea ꝙ eum naſci ↄtigit tp̄ibus vite tue.
Spero eni fore vt educat⁹ erudit⁹ v: a te dign⁹ exiſtat
et nobis ⁊ haꝝ reꝝ ſuſceptiõe. O ſapientiſſimã hoĩs vo
cẽ. Ita demũ eni putauit dignũ fore ſuſceptiõe regni: ſi
diſciplĩa erudiret̃. Atꝫ plane ita fuit. Natura eni et diſci
plina ornat⁹ rex mundũ q̃ſi totũ ſuis victorijs illuſtra
uit:et indos ad vſqꝫ regnũ extẽdit. Pyrrhus q̊z Epyro-
tarũ rex:maxim⁹ et ip̄e bello vir ñ ſolũ lectitauit libros
cũ eẽt rex verũ etiã ſcripſit de militari diſciplina. Julius
v̊o ceſar q̃nt⁹ fuerit ĩ lrĩs libri ab eo ſcripti declarãt. Hi
ergo ſummi viri nõ ſolũ natura p̄ſtantes: verũetiã lrĩs
diſciplĩaqꝫ docti vniuerſum pene t̃raꝝ orbẽ gloria ſui no
mis repleuere. Ex q̊ ridere int̃dũ ſoleo q̊rundã regũ ſim
plicitatẽ q̃ generoſuꝫ ducũt lrãs neſcire: nec intelligũt ex
eo fieri vt reges ipſi ab alijs regant̃. Neqꝫ eni putandũ
eſt ĩ paruis q̇dẽ reb⁹ diſciplinã ⁊ artẽ eẽ neceſſariã. ĩ max
imis ãt ñ eẽ. imo q̃nto mai⁹ ẽ regere populos ⁊ gẽtes tã

to plus ſapiētie diſciplieq3 reqrit. Eſt āt hoꝝ librorꝝ nō doctria ſolū admirabilis ac pcipua: verūetiā icredibilis qdā amēitas: cū ppt determiatōes pulcherriaꝝ qſtionū: tū ppt explicatōes innūerabiliū ppe rerū cognitu digniſſimarū: tū q: narratiōes inſunt veterū regū ac pſtantiſſimaꝝ ciuitatū et ſapientū legūlatoꝝ vt vel hiſtorie grā ope pciū ſit illa cognoſcere. Sūma vo totius diſcipline de populis regēdis gubernādiſq3 exiſtit: infinitaq3 ferme ſunt ī his libris q regē vel īſtruere vel ornare vel cōmone facere poſſint. Salubria ꝯſilia pcepta pmltā ex intimo phie ſacrario dpꝛōpta. Morbi regnoꝝ vñ pueniāt: qb9 remedijs ac medicinis hmōi morbis obuiet. Preterea qt ſint regū genera ⁊ qlia. De tyrānis etiā pmltā ac digniſſima cognitu: q illoꝝ opa nefaria declinē9. Populariū qnetiā naturā ⁊ mores ñ alienū fuerit regē ꝯgnoſcere: cū ei ſint populi gubernādi. Ois legitia gubernatio p vtilitate eoꝝ q gubernātur īſtituta ē: p honore ⁊ gloria illoꝝ q gubernāt. Itaq3 ptitio illa recta exiſtit vt rex qdē gloriā ex gubernatōe ſua ſuſcipiat: populi vo q ab eo regūt vtilitatē. Sz qd ago cū libros ipos mittā: i qb9 plirius et cōmodius iſta ꝯtinētur. Intelligo eni me plura ſcripſiſſe q3 oporteat pſerti cū ad regē ſcribā. ß excuſet me affectio mea. Deuotio eni ſumma neſcit pauca eſſe ꝯtenta Vale dec9 ſeculi noſtri. ¶ Leonardus Aretinus.

P Ermulta mihi tribuis ī lris tuis: q ego neq3 recipio neq3 aſſentior ꝯſcius ībecillitatis mee qnq3 nomē ipm phi qd tu i me vſurpas: ñ arrogantiā ſignificat ß hūanitatē. Studiū.n. diſcēdi iportat: ñ āt pfectū. Ita q3 Pythagoras ſamius cū ab alijs ſapiēs vocaret: ñ ſapientē ſe eē rñdit: ß phm.i. amatorē ſapientie. Amatores eni dicūt q ardēt deſyderio alicui9 rei adipiſcēde. Si igit me tlē3 ſignificare voluiſti: aſſentiar tibi. Sin: vt vulg9 et ꝯſuetudo itelligit: negabo. Queſtiōib9 tñ a te ppoſitis rñdere ꝯſtitui ñ q te doceam: ß q a te diſcā. Quatuor ſimul controuerſijs me inuadis. Prima eſt de felicitate: quā Ariſtoteles: vt tu putas: i contēplatiōe ſola poſuit

Tibi aūt nō videtur contēplatiōez:hanc nobis felicitatē
preſtare poſſe. Altera ē de virtutibꝰ q̄s Ariſtoteles dicit
eē mediocritates. Tu āt ꝯtra ꝓbare anniteris. Tercia ē i
q̄ ꝯtendis virtutes eſſe a natura:nō ab vſu. Quarto lo
co queris an qui vnā habet virtutē:oīs habeat:vel re
cipiant ſeparationē. Ego igit̄ ſeruans ordinē tuū de ſin
gulis q̄d ipſe ſentiā conabor oñdere. Ac p̄mo q̊d de felici
tate dicis nō recte capere videris. Aliud ē eni ꝓpriū opꝰ
hois:aliud felicitas. Nā opus quidē ꝓpriū hois cūctis
hoībus adeſt. felicitas vero paucis vel nullis. Quod ſit
aūt ꝓpriū opus hois hoc mō ab Ariſtotele īueſtigatur
Vt fabri inquit et ſutoris aliq̊d eſt opus ſic etiā hois ali
quod opus eē debet. Quid igitur id erit. Certe nō viuere
Nam id cōmune eſt etiam plantis. Non ſenſus habere
Nam id cōmune ē etiam brutis. Reſtat igit̄ vt ſit ꝓpri-
um hois opacio cū rōne. Hoc tu ita capis q̄ſi opari cū
rōne ſit ꝯtēplatio ac felicitas:qd flm̄ eſt. Nam ſecundū
hanc diſpoſitiōez tuā oēs eēnt felices. Oīs quippe hō
rōez habet:et cū illa opat̄: cū ſit aīal rōnale. Si igitur a
me queras q̊d ſit ꝓpriū opus hois. Rñdebo operari cū
rōne. Si v̊o q̊d ſit felicitas rñdebo felicitatē eſſe opacōez
ſecundū virtutē pfectā i vita pfecta. Oīs autē homo
rōez habet: et cū illa opatur Virtutē tñ pfectā rariſſimi
poſſident. Nō eſt ergo idē ꝓpriū opus hois:ac felicitas
Illa igit̄ expoſitō tua nō eſt recta:neqꝫ ꝯtēplatiua ꝓp̊a
eſt hoīs vita:ſ; actia. Non eni qr hō eſt ꝯtēplatur: ſed
qr eſt diuinū aliq̄d et ſepatū. Juſtitiā v̊o ac tēpantiā et
fortitudiez ceteraſqꝫ morales virtutes exercet vt hō Jta
qꝫ illa ē ꝓprie vita hois q̄ p morales virtutes agit̄. Atqꝫ
p hec q̄ hucuſqꝫ p̄miſimꝰ ſi recte īſpicias rñſuz ē ad pri
mū ac validiſſimū argumētoꝝ tuoꝝ. Contēplatiua eni
vita cū non ſit ꝓp̊e vita hois:neqꝫ diuitijs indiget:neqꝫ
ciuili potentia:neqꝫ magnificentia:neqꝫ ceterꝭ huiuſmo
di. Jtaqꝫ q̊d inquit Boetius ſtatū oim bonoꝝ aggrega
tiōe pfectū. ꝯtemplatia aūt paucis ꝯtenta eſt:ac extere

nam iſtā bonorū aggregationē ↄtēnit. Quippe cui ſatt eſt nihil ſibi deeſt ad ↄtēplandū. Hec ad Boetij ſententiā reſponſa ſint. q̄nq̄m̄ tu non recte facis : qui ex dictis Boetij Ariſtotelē redarguas. Contra nempe faciēdum fuit. Nam ſi Ariſtoteles contēplatiōez ip̄az ſatis eſſe putat ad beate viuendū conſtat Boetij ſententiā non ꝓcedere : qui aggregationē bonorū oim̄ exigit ad felicitatē. Alia ratio tua eſt ex defectu ſcientie. Si enī contēplatiu⁹ homo paucorū certitudinē habere poteſt : que tandem erit iſta felicitas ſcientie et cognitionis rerū ſterilis. Nā quid homo ſcire poteſt : aut q̄ꝝ rerū certitudinē habere Parua quippe hominū ſcientia : et paruo tēpore duratura. Hec eſt ſumma ratiōis tue. Profecto vel tentandi me gratia iſta dicis : vel non recte fundamēta capis huius diſcipline. Non enī om̄es qui contemplatiuā ſequūtur vitā felices dicim⁹ : nec om̄es qui actiuā. Sed cum quereretur vtrū actiua ⁊ negocioſa vita aptior ſit ad felicitatē : vel ocioſa vita in contemplatione rerū poſita: docet Ariſtoteles multis rationibus in hac vita quieta et ocioſa felicitatē magis exiſtere. non ꝙ actiuā vitā feliciте priuet: ſed ꝙ hanc preferat et anteponat quaſi diuine vite ſimiliorē. Quis igitur in hac vita contēplatiua felicitatē adipiſcetur? Non om̄is quidē: ſed ille qui ſapientiā et ſcientiā et intelligentiā ceteraſq̨ virtutes intellectiuas habebit : et in his exercitatus habitū earū confecerit. Js deniq̨ eſt qui ſecundū perfectā virtutē opabit̄ in contēplatione. Tu aūt neſcio quos ignorantes mihi proponis: et dum ſummū ac beatum ſapientia hominē indagare debes : ignauū quendā ⁊ hebetem inducere videris. At pauci tales fuerunt inquies. fateor. Cuncta enī precellentia rariſſima ſunt. ſed tibi affirmo multos eſſe potuiſſe. Quicunq̨ enī magno ingenio prediti hoc vite genus vere ac non ſimulate eligere maluerint et aſſidua ſedulitate cognitiōi et indagatiōi rerū puro anīo incūberent tales fieri pn̄t: mō longitudo vite ac ſanitas corporꝭ

ceteraq̃ oportuna ñ deſint. Magni viri Auguſtinus et Baſilius et alij ex nr̃is ꝑmulti hanc vitã ſectati ſunt. ex gẽtib⁹ vͦo Pythagoras et Plato et alij etiã ꝑmulti. An tu credis poſt Auguſtinũ nemiñe tanto ingenio natũ fu iſſe: q̃nto ille fuit. Multi crede mihi igenio pes illi fuerũt ꝟ ſtudiũ et ſedulitatẽ et vigilantiã ñ adhibuerũt eandẽ. itaq̃ ille palmã i ſtadio adept⁹ ẽ. illi vͦo aut nõ cucurrerũt i ſtadio: aut cũ incepiſſent i medio curſu fatigati deſtiterũt. Quare ſi rari ſunt q̃ ad ſummũ euadãt: nr̃am inturiã et negligentiã et ignauiã accuſem⁹. Recte quidẽ horatius de hoc ip̃o inq̃t. Qui ſtudet optatã curſu ↄtigere metã: Multa tulit fecitq̃ puer ſudauit ⁊ alſit. Abſtinuit venere et baccho. Nos in vtramq̃ dormiẽtes aurẽ ſummũ hoĩs bonũ adipiſci credimus. Nã de ſciẽtia q̊d dixiſti valde admiror. An tibi Pythagoras ⁊ Plato pauca ſciuiſſe videntur: qui ⁊ mathematicã ſcientiã incredibili ſubtilitate ꝑſcrutati ſunt: et celo terraq̃ nil fere icognitũ reliquerũt. Quid Ariſtoteles: qui tam numeroſa librorũ volumia de cunctis ſcientijs ac facultatib⁹ ſcripta nobis reliquit. An is tibi pauca: vel potius ĩfinita pene aliqua ſciuiſſe videtur? Equidẽ hunc virũ potius nimis multa ſciuiſſe dixeri q̃ȝ parũ. Quid Auguſtinũ an pauca ſciuiſſe dicem⁹: cuius tot extant volumina admirabilis doctrine. Quid Baſilius magnus: quid Gregorius Nazanzenus: quid Dioniſius Ariopagita: qui nõ cõtentus terrena atq̃ humana ſcrutari etiam celorum hierarchias ꝑſcrutatus eſt. Quid. M. Varro: quid. P. Nigidius: quid. M. Cicero noſter? An horum ſcientia libros requireret: non epiſtolam. Aliud eſt argumẽtum tuum per quod probare vis non eſſe ſummum bonum in contemplatione. Ais enim voluntatem nobiliorem eſſe intellectu: quod ſi ita eſt nõ conſiſtit felicitas in contemplatione que fit per intellectum: ſed in alia re que fit per voluntatem. Qꝫ autem ſit nobilior voluntas: ex eo probari inquis: quia cõmunior eſt voluntas

cum ſit etiam impoſſibiliū: et q̄ intellectui precipit voluntas: et q̄ eſt poſterius ī ordine nature. Certe ego ad hec vix reſpondere dignatus ſum. ita mihi videbātur abſurda. An tu voluntatem: que eſt irrationalis animi potentia nobiliorē eſſe dicis intellectu: qui ē ea pars animi que habet rationem: et que communis eſt nobis cum diis. Quis hec diceret? At communior eſt voluntas. Bonum autem quanto cōmunius tanto diuinius Hec tua ratio nobiliorē facit vegetatiuā aīaʒ q̄ʒ ſenſitiuam et q̄ʒ rationalem. Communior enim eſt vegetatiua. cum inſit etiam plantis: et animalibus cunctis. At enim rationalis homini ſolum. An igitur ex eo dicemus vegetatiuam nobiliorem eſſe rationali. quia communior? certe non. falſa igitur eſt ratio tua. At enim Ariſtoteles ipſe inquit. Bonum quanto communius eſt tanto diuinius. fateor. ſed hoc in ſeipſo verum eſt: non autem in comparatiōe aliorum. Verbigratia. Vegetatiua in ſeipſa multo maior eſt ac dignior: quia ineſt plantis et animalibus: q̄ʒ ſi ineſſet ſolūmodo plantis. Ita bonum quanto communius eſt tanto maius in ſeipſo. In comparatione vero ad aliud dignitas et excellentia attenditur. Rationalis enim anima longe dignior ac nobilior eſt q̄ʒ ſit vegetatiua: licet vegetatiua ſit communior. Hec idem dicendum eſt de voluntate et intellectu. Partes enī anime noſtre due ſunt. Vna rationē habens: altera irrationalis. Ea pars que rationem habet intellectus vocatur: et virtutes que in illa fiunt intellectiue dicuntur. Sunt autem hee virtutes ſapientia ſcientia intelligentia prudentia et ars. Morales autem virtutes non fiunt in ea parte animi que habet rationem: ſed in illa parte que non habet rationem in qua ira et concupiſcentia et metus et appetitus exiſtit. Quomodo igitur precipit intellectui voluntas: cum intellectus rationē habeat: voluntas non habeat

Nā ꝙ poſterius dicis eē in ordie nature voluntatē lōge aberras. Patet id ī pueris: quib⁹ ſtati ira ⁊ voluntas: et ꝯcupiſcētia exiſtit. At ratio et intellect⁹ ꝓcedēte etate i illis fiūt. Hec ad primā q̄ſtionē tuā dicta ſint Venio nūc ad ſecundā: in q̄ de mediocritate virtutis dubitare videris Ais eni Ariſtotelē virtutes oēs in medio poſuiſſe. Tu autē de quibuſdā contra exiſtimas vt de prudentia: de temperantia: de iuſticia: que quidē virtutes nō videntur tibi mediocritates eſſe: ſed potius extremitates. Antequā̄ huic parti reſpondeam illud declarare volo Ariſtotelē non dicere om̄es virtutes eſſe mediocritates: ſed morales tm̄. Hee nāq̃ virtutes ſunt circa affectus ⁊ actus: in quib⁹ parū et nimis vitupaṫ. mediū aūt laudaṫ. vt audere timere iraſci miſereri cupere ⁊ cetera huiuſmodi. Intellectiē aūt virtutes nō circa affect⁹: ſ; circa veꝝ et flm̄ v̄ſanṫ. Ariſtoteles igiṫ oēs virtutes morales mediocritates eē dicit. de intellectis aūt: ſi recte memi nuſq̄m̄ dicit. Tu forſan iperite facis q̄ prudentiā ⁊ tpantiā et iuſtitiā ſimul ꝯiūgis: cū prudētia intellectia ſit virtus: temperantia et iuſticia morales exiſtant. Q; aūt mediocritas quedā ſit tpantia patet. Eſt eni circa corporis voluptates: quib⁹ om̄ino ſeſe dedere flagitioſu; ē. Rurſus v̄o ab om̄ib⁹ penitus abſtinere: et oē; voluptatē refugere eſt quaſi inſenſibilitas quedā et inhūanitas: ſi et vina et epulas et conuiuiū et om̄em iocunditatē refugiat: qualē ego ne amicū quidē habere veli. Cū ergo hec extrema hincinde habeat tēperantia: q̇s negare pōt eā eē mediocritatē. De iuſtitia q̄; multo min⁹ dubitandū ē: cum ſit eq̄tas quedā. Equū v̄o mediū ſit inṫ plus et minus. At eni ſi mediocritatē iuſtitiā ⁊ tpantiā eē dicam⁹ inq̇s ſequereṫ vt mediocriṫ tpat⁹ eſſet laudabilior tpatiſſimo et mediocriṫ iuſtus eſſet melior iuſtiſſimo. Hec tua ratio nihil valet. licet eni virtus mediocritas quedā ſit inṫ exceſſu; et defectū: tm̄ ipſius virtutis nulla ē mediocritas. Ex q̄ fit vt ille q̄ tpantiā hab; nō mediocriṫ ſit tpatus:

ſed oino tpat⁹:nec q̄ iuſtitiā habꝫ mediocrit̃ ē iuſtus:ſed oino iuſtus. Deniq; vt tpantia mediocritas quedā eſt circa voluptates ita tpat⁹ mediocris q̄dē ē circa voluptates ꝗ nō circa tpantiā. Ais ꝑterea om̄e mediū cōponi ex extrēis. vt i nidoꝛib⁹ ac ſapoꝛib⁹ patꝫ. Si ergo virt⁹ mediū foret ī medio nō eēt ꝯtraria vitio: cū ſint ꝯtraria vitio illa q̄ plurimū int̃ ſe diſtāt. Mediū aūt pax diſtat ab extrēo Inſup ſequeret̃ vt ps vitij eēt virt⁹. vt patꝫ in ꝓdigalitate. Nā ſi illd̄ qd̄ ē nimiū i illa auferem⁹ erit liberalitas qd̄ remanebit. Ad hoꝛū ſingula bꝛeuiter reſpōdebo. Neq; eni talia ſunt vt multa verba mereant̃. Nego eſſe verū vt om̄e mediū ex extremis cōponatur. Pūctus eni qd̄ eſt mediū linee nō cōponitur ex linea. nec qui erat medius inter duos latrones cōponebatur ex latronibus. At ſapoꝛeset coloꝛes medij ex extremis cōponuntur. Fateoꝛ per admixtionē. In virtutib⁹ aūt admixtio non eſt ſed ſeparatio ac reiectio vitioꝛū. Non componitur ergo ex vitijs: licet ſit mediocritas inter exceſſum et defectū. Nec ꝯtria eſt vitio virtus ſed valde diſtans: cū virtus ꝑm rōeꝫ fiat: vitiū aūt contra rōeꝫ: et virtus bonū: vitiū malū: et illa laudabilis: illud vituperabile. Hec om̄ia contraria ſunt: ac multū inter ſe diſtantia. Ad aliud vero q̄d ais: ſi a ꝓdigalitate auferam⁹ ſupfluū pars illa mediocris que remanebit erit liberalitas: et ſic pars remanētis vitij erit virtus. Credebā te intelligere virtutem liberalitatis nō cōſiſtere in quātitate: ſed in diſpoſitione animi p electionē quando et quō cuius gratia largiatur. Itaq; ſicut hec pꝛius nō erant in ꝓdigo: nec iſta que remanet pars virtus erit. Tercia queſtio tua eſt de virtutibus: de quibus dubitare videris Vtrū a natura ſint: vel ab vſu. In quo illud ſimpliciter reſpondeo virtutē omnē eſſe habitū. habitus aūt omnes per exercitationem et vſum fieri. Ex quo palā eſt ab vſu et exercitatione virtutes exiſtere. eſt tamen nobis naturalis quedā diſpoſitio ad virtutes. Videmus eni manifeſte naſci il-

los ad alias virtutes aptiores. Nempe alij natura itre pidi aduerſus pericula exiſtunt: alij meticuloſi: quidam mites natura et verecundi. quidā effrenes natura et im pudentes: alij cupidi natura et rapaces: alij liberales et abſtinentes. huiuſmōi igitur diſpoſitōes homib⁹ inna te vel ad liberalitatē vel ad fortitudinē vel ad iuſtitiam non ſunt virtutes ꝓprie. Nam ꝓpria virtus eſt que ha bitum iam p̲ vſum exercitationēqꝫ contraxit. Vt eni fa bricando fabri: et cytharā pulſando cythared: ſic iuſta agendo iuſti. et fortia fortes efficiuntur. Ex his patꝫ ne qꝫ natura neqꝫ preter naturā: ineſſe nobis virtutē. ß ſu mus nos quidē ad illas recipiendas natura apti: perfi cimur aūt p̲ exercitationē et aſſuetudinē. Supereſt po ſtrema queſtio tua ſpinoſa ꝓfecto atqꝫ ardua Vtrū vir tutū ipſarū ſit conſortiū quoddā et quaſi conſecutio ta lis: vt qui vnā habet virtutē ceteras quoqꝫ oēs habe re neceſſariū ſit: vel ſeparari ac diſſolui abinuicē virtu tes poſſint. In qua quidē queſtione (vt tibi verꝫ fatear) ſoleo interdū diuerſa ſentire. Ratio enim me cogit fateri virtutes oēs eſſe inter ſe cōiunctas et catenatas indiſ ſolubili quodā nexu ſenſus vo cōmunis ab hac ſpinoſa ratione abhorret. Sꝫ pmittam⁹ nos rationi: ſenſuꝫ aūt in hac parte valere ſinam⁹. Primū igit̄ diſtinguēde vir tutes ſunt. hoc eni mō clarius id q̄d querim⁹ apparebit Virtutū alie ſunt naturales: alie ꝓprie vt pauloante oſ dim⁹. ꝓpriarū rurſus virtutū alie ſunt itellectiue: alie mo rales. Naturaliū ergo virtutum nō eſt conſecutio illa. poteſt eni eſſe quis natura cōſtans et intrepidus aduer ſus pericula et ſic naturalit̄ fortis: et tn̄ hic idē et rapax et auarus et iniuſtus et mic⁹ honeſtatis: vt pleroſqꝫ vi demus. Itaqꝫ in naturalib⁹ virtutib⁹ nō eſt conſecucio ſed ſepatio māifeſta. Moraliū aūt virtutū oīm catenati cio q̄dā eē videt̄: nec altera ab altera ſepari poſſe. Sūt eni habit⁹ cū rōne circa affect⁹ ani. Ratio aūt in hmōi virtutib⁹ a prudētia ē. Prudentia vo in oib⁹ affectibus

eadē eſt. Nō eni vnū curat aliū negligit. Ex quo fit vt
prudētia oēs virtutes morales ſimul liget: nec vllā ſepa
ri patiať. et q̄ vnā habꝫ virtutē oēs habꝫ. Reſtāt virtu
tes intellectiē: in quibꝰ n̄ video cur ſeꝑatio fieri n̄ poſſit.
Artifex eni quidā ꝑfcōez et habitū in arte ſua ꝯſecutus
vt Apelles in pictura Praxiteles i ſtatuis: nō neceſſe ha
bet rei militaris aut gubernāde reip. ſcientiā habere: aut
nature rꝝ cognitōez. imo vt Socrates in apologia do
cet hoc eſt cōmune vitiū in artificibus ꝙ vt quiſqꝫ in ar
te ſua excellit ita ſeſe decipit: putans i alijs quoqꝫ facul-
tatibus ſe ſcire que neſcit. Ars igitur ab alijs virtutibus
intellectiuis ſeparatur. Idem forſan de ſcientia et prudē
tia dicendū eſt. Prudens eni cū in agendo verſetur nō vi
detur requirere ſcientiā nature: cuius finis eſt non actio
ſꝫ cognitio. Itaqꝫ vt naturales virtutes ſic etiā intellec
tiue videntur ſeparationē recipere. morales autē nequa
q̄ꝫ recipiūt ſeparatōez: ſed data vna virtute morali cete-
re oēs eiuſdē generis ꝯſequunť. ¶ Leonardꝰ Arretinꝰ.

ſ Cripſiſti nuꝑ mihi ꝓponens queſtiones aliquas
ac me rogans vt illis reſponderē. Erant vō que
ſtiones ſatis peruulgate atqꝫ cōmunes. Poſita eni qui-
buſdam in capitibus Ariſtotelis opiniōe contra illā ar-
guebas improbareqꝫ tentabas. Ego igitur a te requi-
ſitus et rogatus queſtiōibus illis tuis per epiſtolā meā
reſpōdi. Ariſtotelis dicta defendens et argumēta tua di
ſſoluens. Feci aūt hoc valde modeſte vtpote qui ſcirem
huiuſmōi queſtiones diſputādi potius cauſa ꝓponi ſo
lere q̄ꝫ ꝙ ita reuera q̄ arguebat ſentiret. Expectabā vō
abs te ꝓ his que tibi reſponderē mihi grās agi. Ecce au
tem epiſtola tua ſuꝑ his ad me ſcripta valde intēperan
ter et ꝯtūelioſe. Pro grāꝝ ſiquidē actione mihi conuicia
reddidiſti. Itaqꝫ mecū ipſe obſtupui tantā i te ſtultitiā
leuitatēqꝫ ac ꝑuerſitatē nature exiſtere vt ꝓ bn̄ficio mi-
hi maleficiū retribueris. Nā ſi rn̄deri a me nolebas cur
me rogabas? Sin volebas cur mihi iraſceris qui id feci

quod a te rogatus fui. Si dicis me parū humaniter ti-
bi reſpondiſſe habes epiſtolā meam. Oſtende queſo illā
cuiuis intelligenti. nullus crede mihi de inhūanitace illā
reprehendet. Quid enim in illa ſcriptū fuit nō modeſte.
Nonne ab ipſo ferme initio hec ſunt verba. Queſtioni-
bus a te ꝓpoſitis reſpōdere conſtitui nō quo te doceam
ſed quo a te diſcā. An potuit humanius dici. In ſequen
tibus v̊o quod ē quod reprehendere valeas. Nā verba
quidē illa non recte capis: abſurdū videtur: ⁊ ſimilia in
diſputationibus neceſſaria ſunt. Tibi eni Ariſtotelē im-
pugnanti quid reſpondere poterā niſi negarē rationes
tuas eſſe veras: et quedā a te verba non recte capi oſten
derem: et non ita dicere Ariſtotelē vt tu aſſerebas mon-
ſtrarem. Hec eni cōmunia ſunt diſputantiū: neqꝫ preter
te vidi vnq̄ꝫ aliquē qui iſta cōmunia dici grauiter ferret
Qꝫ ſi vſqꝫ adeo arrogans es vt nihil cōtra tua dicta au
dire velis: rogare me nō debuiſti: vt argumentis tuis re
ſponderē. Ego eni quantū ad te attinet libenter quieſce
bā. Tu dormientē vocaſti: reſpondentē i ndignarꝭ. Int
cetera me ꝯtēnens hmōi ſentētiā ſcribis. Relique mihi
Ariſtotelē: cuiꝰ ego doctrina ibutꝰ ſuꝫ. tu aūt q̄ hec non
intelligis Tulliū ac Liuiū legas. O pecudē (Neqꝫ eni hō
appellari mererꝭ cui tā ſlm̄ de ſeipſo iudiciū ſit) certe me
valde miſeret ſtultitie tue q̇ te magnū aliq̄d eē putas cū
nihil ſis. q̄ꝫ p̄ſtaret teip̄ꝫ cognoſcere: q̄ꝫ tā fatue de te ip
ſo opiari. Sꝫ qm̄ mgrm̄ teip̄m facis: et mihi libros au-
fers: doce nos q̄ſo magiſter cucule: admirabilē phiam
tuā: ⁊ fatuitates illas tuas: q̄s i epiſtola ieptiſſime ſcrip
ſiſti: nobis declara. Potes q̇dē id facilir̄ agere. Nā vt au
dio non philoſophū modo ſed etiā oratorē te putas eē:
et epiſtolas tuas librarijs oſtētas: qui ſi ſcires q̄ꝫ inepte
⁊ ridicule ⁊ pueriles ſint eas potiꝰ ex libris doleres q̄ꝫ li-
brarijs oñderes. ⁊ q̇ tu es q̄ſo aut q̄lis: q̇ tā arrogāt̄ de te
loquerꝭ: a q̊ ſi ventoſitatē q̄s detraxerit iſtar veſice iſla
te nihil pēitꝰ remāeres. Q̄to meliꝰ foret tibi Franciſcū

barbarū et alios tue ciuitatꝭ viros clariſſimos: hūani-
tatel riſq; excultos imitari: q̄3 int̄ babiones nūerari vel-
le: quib⁹ incredibilis ignorātia cū intolerabili ſupbia ac
fatua ridiculaq; opinione ſui innata exiſtit. Vide q̄ſo q̄3
ſis int̄ babiones nūerand⁹. Propoſuiſti mihi queſtiōes
aliq̄s. Addidiſti argumēta quedā ꝯtra Ariſtotelē plena
ignorātie ac fatuitatꝭ tue: meq; rogaſti vt ad illa rn̄de
rem. feci q̄d poſtulaſti: et hūanit̄ q̄dē feci. Tu aūt hebetu
dine ingēti tāq̄3 i tenebris ābulans: nec mōſtrata tibi di
ſcernens ꝯtra tua dicta me dixiſſe indignaris: et ꝯtūelia
me indigne afficis: ⁊ vt tibi relinquā Ariſtotelē ſupbiſſi
me iubes. Ego igit̄ cū talis ſis q̄lē teipm̄ patefeciſti non
Ariſtotelē vt tu poſtulas: ſ; ſtultciā et leuitatē ⁊ ignorā
tiam tuā tibi relinquo: quib⁹ vitijs obſeſſus ac plane ob
cecat⁹ tāq̄3 talpa q̄dā lucē a tenebris n̄ diſcernis.

¶ Leonardus Nicolao

On putabā in vniuerſa grecia tm̄ eſſe lrāꝝ q̄ntū
n in te vno ꝯſpexi. Duas eni abs te epiſtolas acce
pi tanta elegātia nitoreq; cōſcriptas vt admirat⁹ equi
dem fuerim tibi inter alienigenas viuenti tam incorrup
tam patrū ſoli eloquentiam permanſiſſe. et ad primas
quidem litteras reſponſum exaraueram dandum illi ip
ſi religioſo: qui tuas ad me detulerat. Predixerat enim
mihi ſe ꝑpe diē abiturū fore. ꝑinde lrās pararē. Se eni
venturū ad me: ac lrās ſuſcepturū: qd̄ tn̄ nō fecit. Alias
poſtmodū tuas accepi lrās: taciturnitatē meā accuſan
tes et nihilomi⁹ grās agētes ꝙ illi religioſo quē mihi cō
mēdaras nō defueri. Ex hoc igit̄ poſtrēo intelligere po-
tuiſti me leto anio ſuſcepiſſe amiciciā tuā: ꝙ homi igno
to tuis apd̄ me lris cōmendato ita me volentē ⁊ cupien
tem obtuli vt ꝓmptius nihil fieri potuiſſet cū v̄a ſigni
ficatōe amoris erga te mei. Q; ſi rn̄ſum tūc nō habuiſti
culpa i me n̄ fuit q̄ rn̄ſū parauerā vt ſup̄dixi. nec tn̄ ve
nerabilē illū ac p̄ſtantiſſimū religioſū carpo. Multā eni

tã longũ iter igreſſuros occupãt et diſtrahũt. Sꝫ p̄teri-
ta omittã⁹: et ea dicam⁹ q̄ ad rē nrãꝫ ꝑtinēt. Ego mi ni
colae ꝑq̄mlibent te i amiciciã recipio virũ bñ lrãtũ ac ꝑ
humanũ et de me plus q̄ꝫ ipemet poſtulo egregie ſentiē
tem: eſtoqꝫ poſt hac nobis amicitia ñ vulgarꝭ ſꝫ q̄ boni
viri int̄ ſe diligũt ñ emolumēti ſpe ſꝫ cõprobatõe virtutꝭ
Hec eni amicicia ſtabilis ē neqꝫ ſimul cũ fortũa mutatꝛ.
Laudas traductões meas: ex q̄b⁹ Phedonē Platonis
et Ariſtotelis libros de morib⁹ ad Nicomachũ et q̄ſdã
Plutarchi vitas te vidiſſe cõmemoras. Vtinã tãtas me
rerentꝛ laudes q̄ntas tu illis tribuis. ſꝫ me ac ibecillitatē
meã noui: nec mihi i illis ſatꝭfacio. Verũtñ vt ſcias mul
to plura traduxi q̄ꝫ a te cõmēorata ſunt. Qꝫ aũt me hor
taris ad traductõeꝫ librorꝫ Platõis de rep. et ais vidiſſe
te eoſdē libros a neſcio q̄ intꝑrete ineptiſſime traductos:
atꝫ ob id magꝭ me hortarꝭ ad id on⁹ ſuſcipiēdũ. Reſpõ
deo tibi plane q̄d ſentio. Eq̄dē libros illos iampridē lati
nos facere aggreſſus eēꝫ ſi mihi placerēt. ſꝫ mltã ſunt in
ĩjs libris abhorrētia a morib⁹ nris q̄ ꝓ honore Platõis
tacere ſanctius ē q̄ꝫ ꝓferre. Qꝫ ãt offers opaꝫ tuã i grecꝭ
voluib⁹ cõꝑandis ꝑgratiſſimũ ē: rogoqꝫ et obſecro des
operã vt mihi emantꝛ volũia q̄ tibi noiati i ſcedula his
lrĩs incluſa expmo. ſtudebis tñ potius vetuſtos eligere
q̄ꝫ nouos: ſi haberi pñt. Tu igiꝛ hũc laborē mihi grati-
ſſimũ aſſumes. Ego autē vt aliqua tibi cõparentꝛ cura-
bo. Vale. ¶ Leonardus Cyriaco Anconitano.

q Vid mihi dabis Cyriace ſi de vrbe Anconitana
tibi multa ac preclara vetuſtatis monumēta oñ
dam: que tu nunq̄ꝫ vidiſti: licet acarnaniã totam cum
etholia et boetia luſtraris ac peloponneſuꝫ ſpartamqꝫ
et argos inſpexeris: et quicquid antiquitatis eſt in illis
erueris et Athenarum propylea nobis deſcripſeris: ego
tamen dum tu peregrinando aliena conquiris ipſe ma
nendo domi tua.i.patrie tue monumenta tibi inuiſa in
cognitaqꝫ proſpexi. O magnã vim animi noſtri ac pe-

nit⁹ diuinam. Siquidē dum ſtamus domi ipſe peregrinatur: nec diſtantia modo locis adit: verūetiam que iā mille annis geſta ſunt tamq̄ꝫ preſentia intuetur. Sꝫ ne te per lōga demorer aperiam quid rei ſit. Scripſi nouiter libros quattuor de bello italico: quod Belliſarius et Narſes iuſtiniani duces aduerſum Gothos geſſere. In eo bello multa ac preclara de patria tua anconitana reperi: ac reperta libens perſcripſi. Nam et obſidio eius vrbis terra mariqꝫ a gothis agitata et pugna naualis egregia et inſignis circa eam cōmiſſa: in qua ſeptuagintaquinqꝫ naues longe pugnauerunt: et ſitus oppidi: q̄ tunc erat ac cetera permulta memoratu digna referuntur: in quibus ſcribendis tu aliquid etiam mihi caloris et impetus addidiſti ꝙ tibi ac ciuibus tuis hec placitura exiſtimabā: et ſunt maximo ornamento veſtre ciuitati. Eſt autem hec non tranſlatio ſed opus a me compoſitum: quemadmodū Liuius a Valerio antiate: vel a Polibio megalopolitano ſumpſit et arbitratu ſuo diſpoſuit. Hanc vero hiſtoriā meam ſi tu inſpicere voles: non aliter tibi oſtendā q̄ꝫ ſi oīa epigrāmata omniaqꝫ vetuſtatis monumenta que in toto orbe terrarum collegiſti ad me feres. Vale. ¶ Leonardus Aretinus.

Laudo generoſitatē tuā reuerendiſſime pater ꝙ nō circa negocia curie vt ceteri faciunt totus incumbis ſed politioribus interdū ſtudijs mentē cōuertis. Qꝫ aūt diuerſa videntur tibi relata de legiōe illa que regiū occupauit non eſt mirabile. Scriptores eni ⁊ antiqui interdū diuerſa repiunt̄ tradidiſſe: vt ī Liuio videre licet: q̄ Valeriū Antiatē et Fabiū pictorē et Piſonē frugi n̄ ſolū in numero ceſorum verumetiā in rebus ipſis geſtis ſepe diuerſa tradidiſſe teſtat̄. Ego igit̄ ī cōmentarijs illis q̄s tu legiſti Polibiū megalopolitanū ſecut⁹ ſuꝫ. magnū ꝑfecto virū ⁊ ſcriptorē egregiū ac ſumme apd̄ grecos auctoritat̄. Floruit āt maxie ꝑ Scipiōis Emiliani tempora: cum quo etiam in Africa bello carthaginenſi fuit.

Tradit vero ex ea legione que regiū occupauit trecētos
dūtaxat viuos in poteſtatē romanorū veniſſe: q̄ romā
ducti i foro verberati ac ſecuri ꝑcuſſi fuerūt. Liuius aūt
in orōe quadā Scipionē inducit dicentē totā legionem
ſecuri ꝑcuſſam fuiſſe. In hoc igit̄ varietas ē: ꝙ hic de to
ta legione ſumptū ſuppliciū dicit: ille vero de militibus
trecentis dūtaxat. ſed forſan non eſt ita diuerſum vt ap
paret. Legio enī congregationē ſignificat vt grex: vt cō
uentus: vt ſenatus: vt populus. Si de grege q̄dringēto
rū capitū demantur ducēta: tn̄ remanebit grex. ac prio-
rem appellatiōez retinebit. Similiter cōuent⁹ centū mo
nachorū ſi ad vigiti redigatur: tn̄ erit ꝯuentus. ⁊ popu
lus decēmiliū hoīm ſi ad trecētos redigat̄: tn̄ erit popu
lus. ⁊ ſi trecenti iſti ſupplicio afficient̄ totus populus il
lius ciuitatis dicetur fuiſſe ſupplicio affectus. Romul⁹
ab initio ſenatū inſtituit viroꝝ centū. Vn̄ centūuiralia
iudicia dicunt̄. Si quinq̄ginta ex illis mortui fuiſſent: tn̄
reliqui ſupſtites totus erat ſenat⁹. Etenī ſi legio illa de-
cē annis regiū poſſedit: neceſſe ē vt multi ex ea legione il
lo decēnio interierit In obſidiōe etiā et plūs multos ce-
cidiſſe ꝯſentaneū eſt. Non ē igit̄ veꝝ vt de q̄ttuor milib⁹
peditū et eq̄tib⁹ ducēt̄ fuerit ſuppliciū ſumptū: ſ; ijs dū
taxat q̄ ſupſtites ex ea legiōe fuerāt. Reſtat alia dubita
tio: ꝙ florus in deditionem acceptos: ego expugnatos
dixi: i q̄ illō intelligendū eſt ꝙ q̄ ſeſe dediderūt milites in
deditionē accepti ſunt: q̄ repugnauerūt nec ſe dediderūt
expugnati ⁊ interfecti ſunt. Nec ē incōueniens capta vr
be vt pars abiectis armis ſe dedat: pars vō interire ma
lit q̄ȝ deditionē facere. Itaq; hic q̄ diuerſa vident̄ n̄ ſunt
diuerſa: et idē dicūt ſcriptores: licet p̄mo aſpectu diuerſa
dicere videantur. ¶ Leonardus Aretinus.

Idi illa q̄ a te ſcripta ſunt aduerſus inuidiā lau-
v dauiq; et laudo ingeniū tuū. ſ; mihi videtur lōge
plura dici poſſe aduerſus ſtulticiā q̄ȝ aduerſus inuidiā.
Cum enim vtraq; ſit malū ſtulticia tn̄ deterius ē. Vide

queſo rõnes q̃ me in hanc ſententiã trahũt. Dicã eni bre uiť et q̃ſi pũctis q̃buſdã illas attingã: q̃ꝝ illa mihi pma ratio ſit ꝙ inuidia quidẽ nõ ignorans eſt ſtultitia uo ig norãs. q̃nto aũt ſcire q̃ȝ neſcire pſtabilius ẽ: tanto dete- rius eſſe ſtultitia q̃ȝ inuidia repiť. Qꝫ aũt nõ ſit ignorãs inuidia patet. Cognoſcit eni et cui et ꝓ quib⁹ inuideat. Nam cui inuideret ſi ignoraret. At eni ſtultitia cũcta vt ita dixeri ignorat et ĩ hoc ĩpo ridiculo falliť ꝙ ſibi putat inuideri cũ nemo inuidet. Jtaqȝ poete carere luminibus ſtultitiã dicunt. inuidiã vero pſpicacẽ nimis intuitũ ha bere. A videndo nẽpe inuidia dicta eſt. Nam vt inſerui ens ꝑpoſitione augetur: ſic etiã inuidia. Vtrũ igitur de terius ẽ: id ne qd ignorans et cecũ eſſe cõſtat: an id quod ſcire ac videre cõfitemur. Preterea inuidia illi ipſi q̃ inui det boni alicui⁹ cauſa interdũ fuit. vt Ariſtoteles cõmo tus ex Jſocratis gloria dedit operã eloquentie ac precep ta dicendi cũ ſapientia cõiunxit. et Themiſtoclem Mil- ciadis trophea de ſomno excitabãt ad parẽ vel maiorẽ gloriã ſibi cõparandã: multaqȝ hmõi afferri poſſunt ex empla. At enim ſtultitia nihil om̃ino parit q̃d bonũ ſit. Jtaqȝ monſtrũ eſt: vt inq̃t ſatyrus: nulla virtute redẽp tũ. Jnſup ſtultitia deridetur et contẽptui habetur. inui dia aũt neqȝ deridetur vtpote intelligẽs: neqȝ contẽptui habetur vtpote maiora ꝯcupiſcens. Quis ergo dubitet quin magis fugienda ſit ſtultitia q̃ȝ inuidia: cũ ſtulticia ridiculos et abiectos hoies faciat: inuidia nõ faciat. Eq̃ dem cognoui peruſinũ quendã etate iam ꝓuectũ: cum ego tunc adoleſcens eſſem. Hic Peruſinus admirabilẽ q̃ndã poetarũ et oratorũ ſe habere ſcientiã exiſtimabat. Sciebat aũt vt ita dixeri nihil. tñ ſtultus hõ credebat ſi bi ab homib⁹ ĩuideri: et de hoc plurimũ querebať. Erat vero qui illi inuideret penitus nemo. Js ſi mihi charus eſſet mallẽ vt inuideret q̃ȝ ſic ſtultũ eẽ vt ſibi ab aliquo inuideri putet Cognoſceret eni ignorantiã ſuã: nec de ſe ipſo tã fatue opinaretur: nec ſibi putaret inuideri: cũ ni

hil in ſe habeat qđ inuidiã mereat̃. Hec ſunt q̃ mihi ad-
uerſus ſtultitiã inp̄ſentiarũ occurrũt. Credo aũt ſi exco
gitare voluero: plura etiã eſſe mihi de hoc ipſo ſupuẽtu
ra. Vale.

¶ Leonardus Antreoctio.

r Ecte fecit noſter Franciſcus ꝙ te meo nõie ſalue
re iuſſit. Id eni ſibi noiatim mandaueram: cum de
te prius ac de omĩ ſtatu tuo percontatꝰ eſſem. Gratias
igit̃ ago et ipſi Franciſco qui mandata fidelit̃ pegit mea
et tibi qui eam ſalutatiões tam grate ſuſcepiſti. Equidẽ
ex ea re lucrũ ingens reportaſſe me ſentio: ꝙ litteris tuis
humaniſſime ſimul ameniſſimeqꝫ ſcriptis fueri verſa vi
ce abs te nõ ſalutatus modo verumetiã honorificẽtiſſi-
mis verbis ornatus: in quibꝰ q̃nta vis amoris erga me
quantaqꝫ mei nomis redũdans affectio inſit ꝑfacile in
telligo. Qꝫ aũt in eiſdẽ litteris poſtulas vt amem. Currẽ
tem crede mihi vt currã hortaris. Ego ne cũ in te tantũ
amoris erga me cernã tantũ beniuolentie tm̃ charitat̃
tibi in ijs ipſis affectibꝰ non reſponderẽ: p̄ſertim cũ ipe
is ſim qui ſemper neceſſitudinẽ quandã et coniunctionẽ
arctioris vinculi exiſtimarẽ eſſe mihi cum omnibus qui
eiſdem litterarũ ſtudijs detinentur. Similitudo eni vo-
luntatis eademqꝫ appetitio et affectio maius interdum
efficaciuſqꝫ beniuolentie vinculũ eſſe videt̃ qꝫ illa ꝯſang
uinitas aut generis neceſſitudo. Cum ergo te ijs ſtudijs
delectari cernerẽ quibꝰ ego delector te nõ amare nõ po-
ſſem: etiã ſi amor tuus mihi ignotꝰ eſſet. Feruente vͦo a-
more tuo erga me ſeqꝫ palã oñdente duplici vinculo tra
hor ad amandũ. et de amore quidẽ mutuo ſatis dictum
in preſentiarũ ſit. De principatu vͦo litterarũ: quem eta
te noſtra mihi ꝯſenſu oĩm tribui affirmas haud equidẽ
aſſentior. nempe qui ipſe mihi nõ ſatiſfaciã in dicendo
nec aures meas iplere poſſim. Itaqꝫ conari tm̃ me ſen-
tio: nec tñ ꝑficere in quibꝰ conor. Tu vale mi ſuauiſſime
Antreocci: et vt facis hec ſtudia amplectare.

¶ Leonardus Joanni.

Upienti mihi vehementer ꝓſpera de te audire ſu
c ꝑuenerunt littere tue ſingularis amoris et offitij
plene: quib⁹ certior factus ſum te bene valere ac ſtudijs
ſacrarū lrāꝝ aſſiduā operā dare. O res duas mihi opta
tiſſimas de te cognouiſſe. Nā et valitudo corporis nece
ſſaria ē homī in acq̄ſitiōe veritatꝭ occupato: et electio il
la ſtudiorū maxie ꝓbanda ē que diuiniora ſectaī. Jam
enim videre videor aciē ingenij tui circa illius vere eſſen
tie cognitionē: quantū fas hoīm ſit: toto nixu erectam.
Nec miror te dū celeſtia ſcrutaris terrenorum obliuiſci.
Suſcepi etiā ex eo voluntatē q̄zmaximā ꝙ mihi ſignifi
caſti Gaſparem Bononienſem ſummū iudicio meo ho
minē a te auditū ſuꝑiore anno ī diſciplina morali fuiſſe.
Crede mihi Joannes fortunat⁹ es huius viri ꝯuerſatio
ne atq3 doctrina: quē ego vnū admiror maxie: quē vera
phīa veraq3 ſcientia nō fatua vmbratiliq3 imbutū ſenſi
iādiu atq3 exꝑtuſſiz. Huic tn̄ ihereas ſuadeo: ꝛ q̄ad fieri
pōt nūq̄3 dimittas. Pluria q̄ppe ſunt illi⁹ viri ornamē
ta cū lrāꝝ tū diſciplinarū vt doleā equidē et intꝰdū indig
ner tā mirifice doctū hoiem ac tā excultū decidiſſe: de q̄
veriſſime dici pōt. Lux in tenebris lucet. Sz nō plura de
hac re que corrigi nō pōt. Q2 aūt de meteororū ꝯuerſio
ne flagitatꝭ ābo: eſſet mihi q̄3 iucūdiſſim⁹ labor: mō ꝑ
occupatōēs meas liceret. verū ego et defeſſus iā ſuz eta-
te ꝛ iſuꝑ occupatōib⁹ varijs obſeſſ⁹. De hiſtoria v̄o q̄d
petis: ſcias me poſt diſceſſuz tuū q̄ttuor libros de bello
italico aduerſus gothos geſto ſcripſiſſe. Scripſi v̄o il-
los n̄ vt interpres ſ3 vt genitor ꝛ auctor. Queādmodū eni
ſi de p̄ſenti bello ſcriberē: notitia q̄dē reꝝ geſtarū ex audi
tu foret: narratio v̄o ac diſpoſitio ꝛ verba mea eſſent ac
meo arbitratu excogitata ꝛ poſita. Eodē itidē mō ip ſe
notitiā tm̄ reꝝ geſtarū de illo ſumēs in ceterꝭ oīb⁹ ab eo
receſſi vtpote q̄ hoc vnū haēat bōi ꝙ bello īſuit. cetera
illi⁹ ſunt ſpernēda Eos libros Ceſarno nrō miſi. Vale.

¶ Leonardus Aretinus.

Olo cognoſcas ſimplicitatē meā vel potius pu-
v ritatē. Nuꝑ eni cū in ſancte crucis tēplo me con
uenisti ac verba feciſti de reſponſo Caroli nō intellexi ex
illo reſponſo te velle aliquid inferre aduerſus me. Itaqꝫ
nihil ad hanc partē tunc reſpondi vtpote qui nō ſuſpi
carer te expoſtulare aliqd poſſe tm̄modo cohortat⁹ ſuꝫ
ad cōtentiones deponēdas vt turpe litteratis hoībus
huiuſmodi altercationes euenire. Poſtea vero referente
mihi egregio adoleſcente Jacobo: cui tu verba ſuꝑ hoc
feceras: intellexi ex te illo reſponſo ſuſpicari ne Caroli ro
gata illa ſcripſerim que nuꝑ ad Leonardū dati vir pre
ſtantē mihiqꝫ amicū de inuidia ſtultitiaqꝫ cōſcripſi: que
ſuſpicio ſi i te eſt: eā queſo deponas. Nullius eni ego ro
gatu vel ſuaſione vel cōſpiratione illa ſcripſi: ſed ex me
ipſo citra vllā malignitatē animi de genere ipo diſputa
ui: quēadmodū de auaritia et ꝓdigalitate diſputari ſo-
let vtra illarū ꝑniciosior ſit ac nocentior. Nec vo ſum
adeo leuis vt alterius rogatu vel impulſu moleſtus cui
qꝫ eſſe quererē: preſerti beniuolis et amicis: qualē te pu-
to. Quare de me vt aliqd tale exiſtimes cauſa nō eſt. illū
aūt q̄ reſpondit video aliunde ſcire potuiſſe que ſcripta
fuerant. mecū certe nihil de hac re ipſe contulit.

¶ Leonardus Alfonſo.

Ergrate mihi fuerūt epiſtole tue reuerende pater
p ac doctiſſime vir quas ꝓxime ſuſcepi mirabili ſa
pientia et optimorū exemplorū copia refertas: in quib⁹
multa me delectarunt: et inp̄mis pugilū illa ſimilitudo
ad cauſam vtriuſqꝫ noſtrū veriſſime accōmodata. Ete
nim ſi in armoꝝ certamibus et in gladiatorio ludo: qui
ferro interſe dimicant: tamen amici poſtea remanent:
quanto magis id eſſe debet in certaminibus litterarum
in quibus non ferro ſed ingenio decertatr̄. Ego igitur ꝓ-
tinus in hac parte tibi aſſentior: atqꝫ gratias ago ꝙ ad
me ſcribere ex tam longa diſtantia locorum dignat⁹ ſis

mentemq́ tuã amiciſſimã oſtendere. Vt autem videas in me q̃z eandẽ fuiſſe iampridẽ: et nunc eſſe diſpoſitionẽ et mentem: ſubijciam hic verba que iam pluribus mẽſibus ad amicũ quendã de te ſcripſi. Nam cũ ille ſcripta cuiuſdã maliuoli contra opuſculũ quoddam meum ad me miſiſſet ac hortat⁹ eſſet vt illi reſponderẽ: quemadmodũ Alfonſo nuper reſponderã. Ego tamẽ mea cũ aduerſus illius calumniã defendiſſem in hũc modũ tandem ad amicũ verba feci. Hec pro cognitione tua ſcripſiſſe volui ⁊c̃. Reliqua vide ĩ epiſtola.4.libri.8. ¶ Hec fuerũt verba mea tunc ad amicum de te ſcripta. Potes igitur ex his videre qualis ſit animus erga te meus cũ iampridem ita de te nõ voce modo ſed et litteris fuerim atteſtatus. Quare ſit iam nobis inter nos amicicia vera: qua boni viri ſeſe inuicem diligunt: non ſpe vtilitatꝭ ſed opinionẽ virtutꝭ. Q⁊ autem meorum opuſculorum aliquid poſtulas: non erat ſane apud me nunc qd ad te mitterem ſed imposterum curabimus vt tibi non deſit. Amicorum enim communia oĩa. Miſi enim iampridem ad dominũ regem hiſpanie: qui hoc per ſuas literas poſtulauerat: libellos quoſdam meos: in quib⁹ fuit opuſculum: cuius titulus eſt Iſagogicon moralis philoſophie. Hoc rogo vt videas: et ad me reſcribas quid tibi videatur. Vale ac me ama. Florẽtie die.4.ſeptembris.M.cccc.xlij.

¶ Leonardus Aretinus.

c Vm ex agro Aretino in quo ruſticationis cauſa fueram multos dies commoratus Florentiam rediſſem inueni domi epiſtolam tuam elegantem profecto ac diligenter elaboratam in qua reprehendere me operam tuam quam hebraicis litteris perdiſcendis dares te audiuiſſe ſcribis: ac rationem tui facti reddens ſtudia earum litterarum inprimis neceſſaria oſtendere conaris. Ego autem quid tibi de me retulerit

excellens ille vir quē tu allegas neſcio. Illud tamen ſcio non quaſi rem turpem reprehenſam fuiſſe a me illarum litterarum cognitionem et ſtudiū: quaſi minus vtilem ac vt ita dixerim ſuperuacaneam operā. Littere enim ille quicquid habuerunt boni iampridē in latinū trāſlatū eſt. nec leues quidē auctores ſed grauiſſimi ac doctiſſimi tranſtulerūt. Hic tu quid amplius requiras nō equidē intelligo niſi forte illis ipſis intpretibus diffidis ac eos in diſquiſitionē et iudiciū vocare cōtendis: quod ſi facis crede mihi ineptus ſis. At eni inqs. ſummū bonū et cognitionē dei ante oīa querere debem⁹. Fateor. ſed ſi ad hoc neceſſariā putas hebraicarū litterarum ſcientiā vehementer erras. Neqꝫ eni Auguſtinus neqꝫ Baſilius neqꝫ alij ꝑmulti ex noſtris ac grecis qui hebraice loqui neſciuerunt deū cognouiſſent: ſi abſqꝫ litteris hebraicis dei cognitio haberi non poſſet. Quinetiam iudeos videm⁹ litteris hebraicis q̄ȝ optime inſtructos: eoſdē tamē ſummi boni ac veri dei cognitionē nequaq̄ȝ habere: ſed inimiciſſimos eſſe religionis et fidei. Ita non in cognitiōe litterarū hebraicarū conſiſtit id bonum quod tu queris ſed in alijs. At eni hieronymus poetarū fabulas et oratorum argutias dānat. Quid ad rem? ego enim te non ad fabulas poetarum: neqꝫ ad argutias fori voco. ſed ſi philoſophie ac liberalib⁹ ſtudijs opera danda ē: ſi diſciplina et moribus imbuendi ſunt hoies (quod nemo ſane mentis vnq̄ȝ negabit eſſe faciendū) multo cōmodius et plenius latinis et grecis litteris fieri id poſſe dico q̄ȝ iudeorū barbarie. Qȝ ſi hec ſtudia negligenda ſunt: et contemplationi dei incumbendū: ad eam rem non eſſe neceſſariā hebraice lingue ſcientiā affirmo: cum multi in ea lingua eruditiſſimi peruerſa de deo ſentiant: et ſint religionis perfidiſſimi hoſtes: multi etiam illius lingue ignari ad perfectionem veritatis aſcenderint. At enim inquis. fundamenta recte fidei a iudeorum libris exiſtunt: qui etſi ſint tranſlati melius tamen eſt fontes conſecta

ri q̄z riuos. Certe ſi chriſtiani ſumꝰ non autē iudei: apđ nos eſſe fontes dico: non apud illos. Nouū enim teſtamentū totū vt ita dixerim noſtrū eſt: non iudeorū. Ex quattuor enī euangeliſtis vnus dūtaxat hebraice ſcripſit: ceteri om̄es greca lingua euangelia ſua ediderūt. Ex epiſtolis v̍o Pauli vna ſolūmodo hebraice ſcripta fuit: cetere oēs alia ligua. Actus apoſtolarū Lucas grece deſcripſit. Apocalipſis Joannis grece ſcripta ē: nō hebraice. An hi riui tibi vident̄ ac nō fontes? Adde tamen multos ac tam preſtātes doctores chriſtiane fidei: quos habet latina lingua et greca Dioniſiū Ariopagitam: Gregorium Nazanzenum: Baſilium: Criſoſtomū: alioſq̄ permultos grecorū excellentiſſimos. Latinorū vero Auguſtinum: Hieronymū: Ciprianū: Ambroſiū: Gregoriū Thomam Aquinatem: et alios item permultos. Si igitur chriſtiane fidei cognitionem perfectam ac non vulgarem habere vis: hos lege queſo atq̄ intellige: quorū nihil ſimile apud Hebreos reperire potes. Quid concilia in quibꝰ permulte hereſes ac varie chriſtianorū lites ſunt penitꝰ extirpate. nōne tota latinorū et grecoꝝ ſunt hebraicorū v̍o nulla. Quid igitur apud hebreos queris an chriſtiane fidei fundamēta? certe apud nos illa ſunt nō apđ eos. Diſputatiōes doctoꝝ et determinatiōes dubietatū? At ille apud nos reperiuntur: non apud illos. Enimuero inquies multa ex ꝓphetis et ex alijs hebreorū libris ad confirmationē chriſtiane fidei elici poſſunt Fateor. ſed hec ipſa iampridem interpretata et tranſlata fuerunt a multis doctiſſimis viris vt nihil lucri ſit illa magis hebraice legere q̄z ſi latine legas. niſi forſan diffidis Hieronymo doctiſſimo ac ſanctiſſimo viro: et tibi ipſi confidis melius intelligere poſſe q̄z ille intellexit. Dare igitur te operam hebraicis litteris voluptatē fortaſſis animi afferre tibi aliquā poteſt: vtilitatem vero nullam. ceu ſi quis vinum ex prelo haurire malit q̄z ex dolio: quoniam in prelo ante q̄m in dolio fuit. Neq̄ ve

ro mihi obieceris grecarū litterarū ſtudia et operam il-
lis impenſam. Si eni tales interpretes: qualis Hieroni-
mus fuit greca lingua habuiſſet magno labore me et ce
teros liberaſſet. ſed qui libros Ariſtotelis tranſtulerunt
barbaros magis q̄ʒ latinos effecerant. Deinde quid ſi-
mile habet grecorū eruditio cū iudeorū ruditate? Greca
enim lingua phie ceterarumqʒ diſciplinarū gratia addi
ſcitur. confert etiam latinis ad perfectionē litterarū. Ea
dem quippe origo videtur: eademqʒ inſtitutio: ac eedē
pene litterarū figure. Apud hebreos autē nullū tale i vi
ta meritū eſſe poteſt. Nulli enim ex illis philoſophi: nul
li poete: nulli oratores reperiūtur. Lingua vero ac figu-
ris litterarum ſic abhorrent a noſtris vt et in ſcribendo
contraria via incedant q̄ʒ nos incedam9. Cum hac lig
ua tibi quicq̄ʒ commercij ſit: cuius littere comites no-
ſtris eſſe non poſſunt: ſed cum dextrorſum incedant:
noſtre ille ſiniſtrorſum aufugiant. Eloquētiam vero
ac dicendi artificium: quod tu auctore Hieronymo im
probare videris: beato Paulo apoſtolo non diſplicuiſ-
ſe conſpicimus: qui cum in iudicium Hieroſolymis trac
tus eſſet: ac iam pro damnato haberetur: iniecto mul
titudini ſcrupulo: q ipſe phariſeus eſſet: ac reſurrectio
nem animarum crederet: et ob id perſecutionem patere
tur: ſeditione apud auditores concitata euaſit. Rur-
ſus vero cum apud Agrippam et Feſtum cauſam dice-
ret: proemio ac geſtu oratorio vſus eſt. Extento ſiqui-
dem brachio et manu breuiter ſublata principium dicē-
di fecit: vt Lucas euangeliſta teſtatur: Agrippum cō-
pellans: ac ſibi quod iampridem optaſſet datam facul
tatem affirmans vt a rege cauſa ſua cognoſceret: adeo
qʒ perſuaſit dicendo vt liberandū rex diceret niſi ceſarē
appellaſſet. Homini quippe in cōmuni vita degenti ne
ceſſaria eſt eloquentia: qua conciliet ſibi animos: qua
impetus maliuolorū infringat: qua iuſticiam ſuadeat.

Itaq; ſtoici vnã ex maximis virtutibus eloquentiã po ſuerunt. Nec te deterreat iudicij dies: de quo inquit hieronimus. O quot illic elingues feliciores erunt diſertis: et quot ruſtici oratoribus pferentur. Nam licet hoc mõ de omib⁹ dicere. Quid eni vetat vt ille de oratoribus et diſertis: ſic etiam me de theologis dicere. O quot illi ruſtici et illiterati feliciores erunt multis qui ſacrarũ lrãꝝ cognitioni vacãt. Siquidẽ Arriani et Manichei et Sabelliani ac ceteri heretici: qui in lris ſacris verſati peruerſe de deo opinati ſunt ſempiterno igne damnantur. Habes nunc iudiciũ meũ de hebraicis litteris: neq; tñ tibi legem impono quo min⁹ arbitratu tuo agas. Sed neq; tu legẽ imponere mihi debes quo minus libere dicã que ſentio. Vale. xij. cal. ſeptembris.

¶ Leonardus Arretinus ad regẽ Hiſpanie.

Rem incredibilẽ ſereniſſime pⁱnceps ſed tñ verã excellẽtie tue p has lrãs indicabo. Nec erit ingratũ vt opinor eam rẽ ex me potiſſimũ cognouiſſe. Scripſi nup libros quattuor de bello italico aduerſus Gothos geſto. In eo bello q: vrbs Neapolitana bis obſeſſa fuit et bis capta. Primũ a Belliſario Juſtiniani duce Poſtea vero a Totila Gothorũ rege: et vtroq; tpe magna ac notabilis fuit obſidio. Decreuerã eos libros tibi eandem vrbem obſidenti trãſmittere: ſed retardauit me reſpectus quidã q veritus ſum ne aliquos offenderẽ: ſi viam et occultũ aditũ quodãmodo monſtrarẽ ad vrbem capiendã. Cũ igitur ob hunc reſpectũ detinerer ecce tua virtus admirabilis Neapolim cepit p eũ maxime modũ vt audiuimus: quo in eiſdẽ libris deſcribitur a Belliſario fuiſſe captã. Itaq; ego hec audiens obſtupui poſt mille ferme annos eandẽ vrbem eodẽ modo captã et ſeruatã fuiſſe. Neq; eni minorẽ humanitatẽ tuã fuiſſe audiuimus in conſeruãdo ciues q̃z tunc fuerit Belliſarij: neq; minorẽ induſtriam in capiẽdo. Nec putet aliquis me iſta fingere. Nam libri illi ſex menſib⁹ añ editi a me

BIBLIOTEKA ... w Poznaniu ...

fuerant q̃z tu vrbem illã cepiſti : multiq̃z iam illos non legerant modo verumetiã tranſcripſerant. Vt aũt videas modũ quo Belliſarius tunc Neapolim cepit: mitto tibi partẽ illã libri in q̃ captiuitas eius vrbis deſcribit. Vale decus ſeculi noſtri. xvij octobris. Florentie.

¶ Leonardi Arretini Epiſtolarũ Familiariũ liber Nonus et vltimus finit. Laus deo.

¶ Emẽdatio erroris librarij i t̃cio libro epiſtolarũ.
¶ In epiſtola nona libri tercij que incipit Egiſti mecũ vbi legitur quantũq̃z iudicio oim fama teſtatur: legendum eſt q̃ntũq̃z iudicio oim qui rei militaris peritiã habent: excellere putet: ꝯſentiens oim fama teſtatur.
¶ Error notatus in quarto.
Epiſtola octaua libri quarti : que incipit Vereor ne: legit qui q̃d luculentũ exiſtias: adde: a me ſcriptũ exiſtias.

¶ Impreſſum ẽ hoc opus epiſtolarũ Liptzk p Jacobũ Thãner Herbipolẽſem Anno ſalut. 1.4.9 9.

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 6. Ch
INKUNABUŁY